...เราเก่งกว่าเขา

หรือว่าเราไม่ได้อ่านประวัติศาสตร์

สู่จุดจบ!

The Coming Collapse of Thailand

ดร. ไสว บุญมา

อดีตนักเศรษฐศาสตร์อาวุโสประจำธนาคารโลก

ทหารประชาชน ทหารของพระราชา

- จาก เรา -

โอ้ พระเจ้า พับลิชชิ่ง

Economics
&
Society

สู่จุดจบ !

(The Coming Collapse of Thailand)

ดร. ไสว บุญมา

บรรณาธิการสร้างสรรค์ : อัฐพงศ์ เพลินพฤกษา
บรรณาธิการ : ปรีชา สุนทรวิวัฒน์
ประสานงานธุรกิจ : อนุชา ธีรานุวัฒน์
ออกแบบปก/รูปเล่ม : วีระวัฒน์ เตชะกิจจาทร
ถ่ายภาพ : สมเกียรติ ใจชื่น/ทำได้ไง สตูดิโอ
เด็กหญิงร้องไห้ : รักษ์กมล สงวนศรี

ข้อมูลบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ
ไสว บุญมา.
สู่จุดจบ! = The Coming Collapse of Thailand.-- นนทบุรี : โอ้พระเจ้า, 2549
1.ไทย -- ภาวะเศรษฐกิจ. 2.ไทย -- ภาวะสังคม. 3.ไทย -- การเมืองและการปกครอง. I. =ชื่อเรื่อง
330. 9593
ISBN 974-94066-4-8

สำนักพิมพ์ โอ้ พระเจ้า พับลิชชิ่ง
111/214 หมู่บ้านบัวทอง ซอย 13/22 ถนนตลิ่งชัน-สุพรรณบุรี
บางรักพัฒนา บางบัวทอง นนทบุรี 11110
โทรศัพท์ : 0-2925-2308 โทรสาร : 0-2925-0952, 0-2868-6672
อีเมล์ : info@ohmygodbooks.com
www.ohmygodbooks.com

จัดจำหน่ายทั่วประเทศไทยโดยสายส่งศึกษิต
บริษัท เคล็ดไทย จำกัด โทร 02-2259536-40

* องค์กร หน่วยงาน สถาบัน หรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการสั่งซื้อจำนวนมากในราคาพิเศษ
กรุณาติดต่อสอบถามได้ที่ โทรศัพท์ 0-2925-2308 โทรสาร 0-2925-0952, 0-2868-6672

แด่

ผู้สละชีวิต เลือด เนื้อ หยาดเหงื่อและน้ำตา

เพื่อ

ให้ได้มาซึ่งความเป็นประชาธิปไตยในแผ่นดินสยาม

งานเขียนที่ผ่านมา

- เลียนแบบรุ่ง ลอกแบบล่ม
- โต้คลื่นลูกที่ 4
- คิดนอกคอก-ทำนอกคัมภีร์
- ประชานิยม: หายนะจากอาร์เจนตินาถึงไทย ?
- บ้านนอก-เมืองนอก
- อเมริกาที่ยังใช้ม้าเทียมไถ
- เล่าเรื่องเมืองน้ำมัน
- สามแผ่นดิน
- เสือ สิงห์ กระทิง แรด
- ไอเอ็มเอฟ ไอเอ็มเอฟ ไอเอ็มเอฟ
- เศรษฐกิจพอเพียง: ภูมิปัญญาชาติไทย
- จดหมายจากวอชิงตัน
- ฟังอย่างไรจะได้ยิน
- จดหมายจากบ้านนา

ประวัติ ดร.ไสว บุญมา

จบปริญญาตรี-โท-เอก สาขาเศรษฐศาสตร์ จากสถาบัน **Claremont McKenna College** และ **Claremont Graduate University** แคลร์มอนท์ แคลิฟอร์เนีย ด้วยคะแนนสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งของสถาบัน เคยได้รับรางวัล **Wall Street Journal Student Achievement Award** สาขาเศรษฐศาสตร์

เคยทำงานให้ธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) และธนาคารโลก (World Bank) ขณะนี้เดินทางหาความรู้ในต่างประเทศบ้าง แวะกลับมาเยี่ยมบ้านเกิดบ้าง และ เขียนหนังสือเพื่อหารายได้สมทบเป็นทุนการศึกษาของเด็กยากจน

ปัจจุบันอาศัยอยู่ในวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา

คำนำสำนักพิมพ์

สังคมไทยบนเส้นทางการพัฒนาที่ผ่านมามักถูกตั้งคำถามอยู่เสมอ ๆ ว่า ที่สุดสายปลายทางนั้นมีอะไรรอเราอยู่ บางทีถนนสายนี้อาจกำลังพาเราไปสู่ความรุ่งเรืองและความสงบสุขในอุดมคติ หรือบางทีมันอาจเป็นถนนราดยางอย่างดีที่พาเราสู่จุดจบ

การตอบคำถามและผลลัพธ์ของการพัฒนาจะออกมาอย่างไร แน่นอนว่าไม่สามารถตอบได้ในรูปแบบของปรากฏการณ์เฉพาะหน้าหรือช่วงเวลาสั้น ๆ

สู่จุดจบ! เล่มนี้เป็นอีกหนึ่งความพยายามตอบคำถามผ่านมุมมองและประสบการณ์ของ ดร.ไสว บุญมา อดีตนักเศรษฐศาสตร์อาวุโสประจำสถาบันที่กำหนดทิศทางการพัฒนาให้ประเทศต่าง ๆ เกือบทั้งโลกหรือที่เรารู้จักกันในนามธนาคารโลก

ด้วยมิติทางวัฒนธรรมตะวันออกและประสบการณ์กว่าครึ่งชีวิตบนวิถีตะวันตก ทำให้มุมมองที่นำเสนอผ่านทางหนังสือเล่มนี้เป็นสิ่งที่ไม่อาจมองข้าม

หนังสือเล่มนี้เป็นการพยายามจะฉายภาพอนาคตของประเทศไทย ซึ่งแน่นอนว่า เราคงไม่สามารถรู้ได้ว่าเรากำลังก้าวไปไหนหากว่าเราไม่รู้ถึงก้าวผ่าน ๆ มาของเรา ในแง่นี้การนำเสนออย่างลุ่มลึกของ ดร.ไสว ได้พาเราไปเห็นถึงความสำเร็จและล้มเหลวของประเทศต่าง ๆ ในอดีตอันส่งผลมาถึงปัจจุบัน

รุ่งเรืองนั้นเพราะอะไร และล้มเหลวมีปัจจัยอะไร สำคัญกว่านั้นคือปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้นหากเคยเกิดขึ้นในอดีต มันกำลังเป็นปัจจัยที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยหรือไม่

ตั้งแต่เราเข้าสู่ยุค "คิดใหม่-ทำใหม่" เมื่อห้าปีก่อน ถึงวันนี้ต้องยอมรับว่าไม่ว่ารัฐบาลพรรคไทยรักไทยจะยังบริหารประเทศต่อไปอีกสิบปี ยี่สิบปี หรือ สิ้นอายุขัยไปภายในพรุ่งนี้ แต่แนวคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้ "ระบอบทักษิณ" ได้ลงรากฐานในสังคมไทยเป็นที่เรียบร้อย และจะส่งผลสะเทือนต่ออนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สิ่งที่เราทำได้คือการตระหนักว่า ระบอบนี้กำลังจะพาเราไปสู่อะไร และเราควรเตรียมตัวอย่างไร เพราะแน่นอนว่าการนั่งหลับตาอยู่ในบ้านที่ไฟกำลังไหม้แล้วบอกกับตัวเองว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้น คงไม่ช่วยให้เรารอดพ้นจากการเสียบ้านทั้งหลังอย่างแน่นอน

ในปัจจุบันการ "จุดเทียนทางปัญญา" ถูกพยายามจุดอย่างกว้างขวางผ่านทางสื่อมวลชนบางส่วน หนังสือเล่มนี้คงเป็นเทียนอีกเล่มหนึ่งที่ถูกจุดขึ้นมา แน่นอนว่านี่ย่อมไม่ใช่เทียนเล่มแรกที่ถูกจุดโดย ดร.ไสว แต่เป็นเทียนอีกหนึ่งเล่มที่ ดร.ไสวได้จุดให้กับสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน

ทางสำนักพิมพ์ โอ้ พระเจ้า หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้คงมีส่วนช่วยให้สังคมนี้ "สว่าง" ขึ้น

ด้วยจิตคารวะ

บรรณาธิการ

จากใจผู้เขียน

ท่านผู้อ่านที่เคารพยิ่ง

หนังสือในมือท่านนี้เป็นเล่มที่ 15 ซึ่งผมเขียนออกมาในช่วงเวลา 7 ปีหลังเกษียณจากงานที่ธนาคารโลก ผมพยายามนำสิ่งที่คิดว่าน่าจะมี *"ความรู้นิด-ความคิดหน่อย"* มาเสนอ บางครั้งก็คงสำเร็จ แต่บางครั้งก็ไม่ เนื่องจากยอดขายของหนังสือแต่ละเล่มต่างกันมาก

แม้ผมจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในต่างประเทศ แต่ความผูกพันกับเมืองไทยมิได้ลดลง ตรงข้ามความรักและความห่วงใยกลับทวีขึ้นเพราะการทำงานในธนาคารโลกเอื้อให้ผมไปเห็นสังคมหลากหลาย นั่นเป็นเสมือนแว่นขยายซึ่งทำให้ผมมองเห็นเมืองไทยชัดขึ้น ผมพยายามนำภาพที่ผมมองเห็นมาอธิบายให้คนไทยฟังในรูปของการบรรยายบ้าง บทความตามหน้าหนังสือพิมพ์บ้างและการเขียนหนังสือบ้าง

มองจากแง่หนึ่งหนังสือเล่มนี้มีเนื้อหากว้างมากเพราะเริ่มจากการย้อนไปดูวิวัฒนาการของมนุษย์ราว 13,000 ปี แต่ก็อาจมองได้ว่าแคบมาก เนื่องจากเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาลนำโดย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในหลากหลายตอน การย้อนไปดูวิวัฒนาการในอดีตมีจุดมุ่งหมายเพื่อฉายภาพปัจจุบันและอนาคตของเมืองไทยให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

ผมหวังว่าเนื้อหาของหนังสือจะให้ความกระจ่างในบางเรื่องต่อคนไทยที่มีความห่วงใยต่ออนาคตของชาติและเชื่อว่าอาจมีผู้ไม่เห็นด้วยกับผม

หากท่านต้องการแสดงความคิดเห็นกรุณาส่งไปที่ sawaib@hotmail.com

เนื้อหาของหนังสือส่วนใหญ่เขียนเสร็จก่อนที่จะมีการเคลื่อนไหวของประชาชนจากหลากหลายสาขาอาชีพเพื่อกดดันให้รัฐบาลของนายกฯ ทักษิณ ลาออกเนื่องจากพวกเขามองว่านายกฯ หมดความชอบธรรม เพราะพฤติกรรมซึ่งส่อถึงความฉ้อฉลและใช้ตำแหน่งสร้างความร่ำรวยให้ครอบครัวของตนและพรรคพวก การชุมนุมกันในวันที่ 4-5 กุมภาพันธ์ 2549 ณ ลานพระบรมรูปทรงม้าของประชาชนจำนวนมากจากเกือบทุกมุมของประเทศเพื่อสนับสนุนการถวายฎีกาความทุกข์ร้อนของบ้านเมืองต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อาจนำไปสู่การเปลี่ยนรัฐบาลของนายกฯ ทักษิณ เหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่จะไม่มีความสำคัญต่อการอ่านอนาคตของเมืองไทยในหนังสือเล่มนี้ เพราะการเปลี่ยนรัฐบาลและตัวบุคคลอย่างเดียวจะไม่ทำให้อนาคตของเมืองไทยเปลี่ยนไปในนัยสำคัญนักหากปัจจัยต่าง ๆ ยังไม่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม การบริโภคแบบสุดโต่ง การหวังรวยทางลัดผ่านการขาดจริยธรรมหรือความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคมซึ่งรัฐบาลของนายกฯ ทักษิณ ทั้งปลูกฝังและตอกย้ำ

ในระหว่างการเขียนผมได้รับความอนุเคราะห์จากกัลยาณมิตรมากมาย โดยเฉพาะจากคณาจารย์ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และจาก พ.ญ. นภาพร ลิมป์ปิยากร ขอขอบคุณทุกท่านและขอบคุณสำนักพิมพ์โอ้ พระเจ้า ที่เต็มใจเสี่ยงนำหนังสือของผมออกมาสู่สายตาท่านผู้อ่านอีกครั้ง

ด้วยความปรารถนาดี
ไสว บุญมา
5 กุมภาพันธ์ 2549

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์
จากใจผู้เขียน

บทนำสู่จุดจบ... 1

ภาค 1 : บทเรียนจากประวัติศาสตร์ 13

1. ความก้าวหน้ากับความล้าหลัง 16

ชาวนาเป็นกระดูกสันหลังตั้งแต่เริ่มต้น 18

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางการเกษตร 20

ปัจจัยที่ทำให้ฝรั่งพัฒนาแซงหน้าจีน 23

ญี่ปุ่น - ผู้ทำลายการผูกขาดของฝรั่ง 26

เกาหลี - ผู้พัฒนามาจากกองขี้เถ้า 28

2. ความล่มสลายกับความอยู่รอด 32

ความล่มสลายของอาณาจักรมายาและเผ่าอานาซาซี 36

จากอาณาจักมายาถึงรวันดา 41

ญี่ปุ่นสมัยโตกุกาวาและความก้าวหน้าซึ่งดูล้าหลังของนิวกินี 45

โศกนาฏกรรมบนเกาะทะเลใต้ 48

3. ฝรั่งกับการสร้างโลกยุคไร้พรมแดน 54

ฝรั่งกับการก่อตั้งประเทศใหม่ 56

ฝรั่งกับการสร้างกระแสคลื่น 60

สงครามโลกครั้งที่ 3 และสงครามเย็นครั้งที่ 1 63

โลกาภิวัตน์กับมหาอำนาจทั้ง 7 65

4. ละตินอเมริกากับการพัฒนาตามกระแสหลัก 72

ภาค 2 : ทางสู่จุดจบของไทย 91

5. จากมุมมองของความก้าวหน้ากับความล้าหลัง 94

จากคลื่นลูกที่ 1 ถึงคลื่นลูกที่ 2 96

การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวคิดกระแสหลัก 99

6. การอยู่อย่างผู้ทำลาย 104

ป่ากับการพัฒนาเศรษฐกิจ 105

จำนวนคน งานและการบริโภค 108

สิ่งแวดล้อมในยุคเอาใจนายทุน 112

7. การอยู่กับผู้มีอำนาจ 120

การล่าอาณานิคมยุคโลกไร้พรมแดน 120

การพัฒนากับการค้าขาย 122

เมืองไทยกับนโยบายตะเกียบ 2 ขา 124

8. การอยู่อย่างผู้ยึดความร่ำรวยเป็นธรรม 140

การปันผลของการพัฒนา 141

มรดกตกทอดของชาวอีสาน 145

สงครามปราบความยากจน 149

รัฐมนตรี ความมั่งมีและภาษีมรดก 153

9. การอยู่อย่างผู้ขาดรากแก้ว 166

การผลัดใบของสังคมไทยหลังปี 2540 167

ตะเกียบขาที่ 2 กับกองหนี้ 172

การพัฒนาตามประสากบ 179

บทสรุป 187

บทนำสู่จุดจบ...

บทนำสู่จุดจบ

ในหนังสือเล่มที่ 12 ของผมชื่อ **คิดนอกคอก ทำนอกคัมภีร์** ซึ่งพิมพ์ครั้งแรกเมื่อเดือนกันยายน 2547 และพิมพ์ครั้งที่ 6 เมื่อเดือนกันยายน 2548 ผมเขียนคำนำตอนหนึ่งว่า

"นโยบายหลายอย่างจึงไม่ใช่การ "คิดใหม่-ทำใหม่" เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์อันยั่งยืนต่อส่วนรวม หากเป็นการ "คิดนอกคอก-ทำนอกคัมภีร์" ที่อาจจะทำให้วันใหม่แห่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของไทยจบลงด้วยความล่มสลายหายนะ"

หลังจากนั้นผมได้รับคำถามเสมอว่าเมืองไทยมีโอกาสจะล่มสลายเพียงไร ผู้ถามดูจะได้อ่านหนังสือของผมอีกเล่มหนึ่งซึ่งพิมพ์เมื่อปี 2546 ชื่อ **ประชานิยม : หายนะจากอาร์เจนตินาถึงไทย?**[1] หรือไม่ก็ได้ยินมาจากสื่อว่าประเทศอาร์เจนตินาล่มสลายเพราะนโยบายแนวประชานิยม คำถามดูจะเร่งเร้ายิ่งขึ้นหลังภาวะเศรษฐกิจเริ่มส่งสัญญาณไปทางด้านลบอย่างแจ้งชัดตั้งแต่ตอนต้นปี 2548

อันที่จริงผมได้ตั้งคำถามทำนองเดียวกันก่อนการพิมพ์หนังสือเรื่อง **ประชานิยม** ราว 2 ปี เพราะเห็นว่าเมืองไทยอาจกำลังเดินเข้าสู่ยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ ปัจจัยที่จะทำให้เกิดจุดเปลี่ยนได้แก่รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยซึ่งเขียนขึ้นตามอุดมการณ์ของการปกครอง

---

1 : หากต้องการอ่านแต่ไม่สามารถหาซื้อตามร้านหนังสือได้กรุณาติดต่อ ผศ. ทัศนีย์ กระต่ายอินทร์ โทร (036) 411-150 หรือ (036) 617-200

แนวนั้น มิใช่เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษดังฉบับก่อน ๆ หลังจากนั้นเราได้รัฐบาลอันมีเสถียรภาพพร้อมกับการมีหัวหน้ารัฐบาลซึ่งกล้าคิดกล้าทำด้วยความรวดเร็ว ปัจจัยนี้อาจพาเมืองไทยไปสู่ความสำเร็จในด้านการพัฒนาเช่นเดียวกับที่ชาวญี่ปุ่นพร้อมใจกันอัญเชิญจักรพรรดิเมอิจิขึ้นครองราชย์เมื่อปี พ.ศ. 2411 หรือในแนวเดียวกับที่นายพล ปัก จุง ฮี เริ่มเข้าบริหารประเทศเกาหลีใต้เมื่อปี พ.ศ. 2504 ในทางตรงข้ามการนำนโยบายแนวประชานิยมมาใช้อาจทำให้เมืองไทยวิวัฒน์ไปในแนวเดียวกับอาร์เจนตินาหลังจากประธานาธิบดีฮิโปลิโต อิริโกเยน เริ่มใช้นโยบายแนวนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2459 นั่นคือ ประสบความล้มละลายหลายครั้งทำให้การพัฒนาของอาร์เจนตินามีอันต้องล้มลุกคลุกคลานมาตลอด แม้รัฐบาล "คิดใหม่-ทำใหม่" นำโดย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จะมีแนวนโยบายเด่นชัดจากวันเริ่มเข้าบริหารประเทศ แต่ผมไม่สามารถตอบคำถามนั้นได้ในตอนต้น เพราะไม่รู้ว่ารัฐบาลจะอยู่ได้นานหรือไม่และทิศทางของนโยบายจะเปลี่ยนแปลงไปทางไหนต่อไป พ.ต.ท. ทักษิณ ประกาศว่าเขาต้องการเป็นหัวหน้ารัฐบาลจนถึงปี พ.ศ. 2552 หลังจากนั้นพันธกิจของเขาจะสิ้นสุดเพราะเมืองไทยจะไม่มีความยากจนเหลืออยู่ คนไทยส่วนใหญ่คงเชื่อว่าเขาจะทำได้จึงเลือกเขาให้บริหารประเทศต่อไปอีกสมัยหนึ่งจนถึงปี พ.ศ. 2552

หลังจากเฝ้าดูเหตุการณ์มาเกือบ 5 ปี และมีผู้ถามอย่างเร่งเร้ามากขึ้น ผมจึงคิดว่าถึงเวลาที่ผมจะอาสา "เอาคอขึ้นเขียง" เพื่อตอบคำถามในทำนอง *"เมืองไทยจะหมดความยากจนในปี พ.ศ. 2552 หรือมีโอกาสล่มสลายเพราะแนวคิด นโยบาย วิธีบริหารประเทศ บรรทัดฐานของการใช้รัฐธรรมนูญและพฤติกรรมของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งรวมกันเรียกเรียกสั้น ๆ ว่า* ***ระบอบทักษิณ หรือ ทักษิณาธิปไตย (Taksinocracy)****?"*

สมมติฐานเบื้องต้น

ผมตั้งสมมติฐานว่า (1) โดยทั่วไปคนไทยต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากระดับที่พวกเขามีอยู่แล้วในปัจจุบันเพราะคิดว่ารายได้เป็นปัจจัยในการสร้างความสุข ทั้งที่มีการพิสูจน์แล้วว่าเงินซื้อความสุขได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น และการมีเงินเกินความจำเป็นจะนำความทุกข์มาให้มากกว่าความสุข[2] และ (2) คนไทยต้องการเห็นเมืองไทยพัฒนาไปอย่างยั่งยืน นั่นคือคนไทยมีรายได้พอต่อการเลี้ยงชีวิต และอยู่ด้วยกันอย่างราบรื่นพร้อมกับเมืองไทยคงความเป็นไทยต่อไปในอนาคต

ฉะนั้นการวิเคราะห์ *ระบอบทักษิณ* เพื่อตอบคำถามแนวนั้นจึงจำเป็นต้องมองจากมุมของวิวัฒนาการระยะยาว ไม่จำกัดอยู่ในช่วงที่รัฐบาลนี้บริหารประเทศเท่านั้น การมองจากมุมมองระยะยาวมีความสำคัญอีกด้านหนึ่ง นั่นคือ มันจะให้ความเป็นธรรมกับนายกฯ ทักษิณ เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นในเมืองไทยไม่ใช่เป็นผลของ ***ระบอบทักษิณ*** เพียงอย่างเดียว หากเป็นผลของพฤติกรรมของคนไทยและนโยบายของรัฐบาลก่อน ๆ ด้วย

อย่างไรก็ตามเนื่องจากระยะยาวอาจหมายถึง 20 ปี 100 ปี หรือมากกว่านั้น เราจำเป็นต้องจำกัดเวลาว่าจะมองไปข้างหน้านานสักเท่าไร เนื่องจากเราเน้นเรื่องการพัฒนา ผมจึงตั้งกรอบของเวลาโดยใช้ตัวเลขจาก 2 ประเทศมาประกอบการตัดสิน

---

2 : หนังสือ The Progress Paradox: How Life Gets Better While People Feel Worse ของ Gregg Eaterbrook มีข้อมูลบ่งอย่างแจ้งชัดว่า โดยทั่วไปคนมีความสุขเพิ่มขึ้นพร้อม ๆ กับการมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจนเกินจุดที่ชีวิตมีทุกอย่างตามความต้องการเบื้องต้นแล้ว ความสุขจะไม่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ตรงข้ามรายได้ส่วนเกินอาจนำความทุกข์มาให้ บทคัดย่อของหนังสือเล่มนี้มีอยู่ในหนังสือ เรื่อง ***เสียนแบบรุ่ง ลอกแบบล่ม*** บทที่ 41

ประเทศแรก ได้แก่เกาหลีใต้ซึ่งนักพัฒนาถือว่าประสบความสำเร็จอย่างน่าอัศจรรย์เพราะเกาหลีใต้เริ่มพัฒนาประเทศอย่างจริงจังหลังนายพล ปัก จุง ฮี เข้าบริหารประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2504 แต่สามารถเข้าเป็นสมาชิกขององค์การแห่งความร่วมมือและพัฒนาเศรษฐกิจ(Organization for Economic Cooperation and Development) ซึ่งเป็นกลุ่มของประเทศก้าวหน้าหรือพัฒนาสำเร็จได้ในปี พ.ศ. 2539 ในด้านการพัฒนาเวลา 35 ปี นับว่าสั้นมาก

ประเทศที่ 2 ได้แก่อาร์เจนตินาซึ่งนักพัฒนาถือว่าล้มเหลวเพราะครั้งหนึ่งเคยมีรายได้สูงกว่าประเทศในยุโรปเป็นส่วนใหญ่ แต่หลังจากเริ่มใช้นโยบายแนวประชานิยม อาร์เจนตินาประสบปัญหาเรื้อรังและล้าหลังประเทศในยุโรปมากขึ้น ๆ อาร์เจนตินาเริ่มใช้นโยบายแนวประชานิยมเมื่อปี พ.ศ. 2459 และประสบความล้มละลายต้องไปอาศัยเงินของไอเอ็มเอฟครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2499 หรือ 40 ปีหลังจากที่เริ่มใช้นโยบายแนวนั้น

เมืองไทยเริ่มใช้นโยบายแนวประชานิยมในปี พ.ศ. 2544 ฉะนั้น หากเรานับไปข้างหน้า 40 ปีก็จะถึงปี พ.ศ. 2584 ผมคิดว่าเมื่อถึงเวลานั้น เราพอจะรู้แน่นอนว่าเราจะคล้ายเกาหลีใต้หรือคล้ายอาร์เจนตินา พอถึงปี พ.ศ. 2584 คนหนุ่มคนสาวซึ่งเพิ่งเริ่มเข้าวัยทำงานและกำลังสร้างเนื้อสร้างตัว ณ วันนี้จะก้าวเข้าวัยสู่วัยทอง คนกลุ่มนี้จะมีเวลาไปสอบดูว่าคำทำนายของผมใกล้เคียงความจริงแค่ไหน อย่างไรก็ตามผมแน่ใจว่าเราคงไม่ต้องรอนานถึงปีนั้น เพราะเทคโนโลยีใหม่ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงเร็วมาก **หากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจหรือการปฏิวัติอีกครั้งในอนาคตอันใกล้ เราน่าจะตัดสินได้ทันทีว่าเราจะเป็นอาร์เจนตินา ไม่ใช่เกาหลีใต้**

ผมตั้งสมมติฐานด้วยว่า พ.ต.ท. ทักษิณจะเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไปจนถึงสมัยการเลือกตั้งครั้งหน้าในปี พ.ศ. 2552 หลังจากนั้นเขาอาจวางมือจากการเมืองดังที่เขาได้ประกาศไว้เมื่อสมัยเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งแรก หรืออาจดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไปหากคนไทยเลือกเขาอีก

อันที่จริงเขาจะจบชีวิตการเมืองเมื่อไหร่คงไม่สำคัญนัก เพราะฐานที่เขาปูไว้จะมีผลพวงต่อไปในอนาคต นั่นคือ แม้เขาจะยุติการทำงานด้านการเมือง ณ วันนี้ แต่สิ่งที่รัฐบาลและตัวเขาได้ริเริ่มและกระทำไว้ในช่วงที่เขาเป็นนายกรัฐมนตรี หรือ *ระบอบทักษิณ* จะมีผลต่อไปอย่างใหญ่หลวง

ระบอบทักษิณ หรือ ทักษิณาธิปไตย(Taksinocracy) มีองค์ประกอบด้วยกัน 5 ด้าน คือ

(1) ด้านแนวคิด ซึ่งคนไทยโดยทั่วไปไม่ค่อยรู้เพราะมันรวมอยู่ในหนังสือภาษาอังกฤษเรื่อง ***Facing the Challenge*** ซึ่งเขียนโดยประธานที่ปรึกษาของนายกฯ ชื่อ พันธ์ศักดิ์ วิญญรัตน์ และพิมพ์ในต่างประเทศ อะไรทำให้รัฐบาลต้องออกแถลงการณ์เรื่องแนวคิดของตนเป็นภาษาอังกฤษนั้นยากแก่การเข้าใจ เพราะในบรรดาคนไทย 63 ล้านคนนั้น คงมีไม่กี่แสนคนที่อ่านภาษาอังกฤษได้อย่างแตกฉาน เมื่ออ่านหนังสือแล้วผมสรุปว่ารัฐบาลต้องการสร้างภาพหลอกคนไทยให้หลงเชื่อว่าแนวคิดของตนมีทั้งความใหม่และความลุ่มลึก จึงพิมพ์ออกมาเป็นภาษาอังกฤษ แต่สำหรับคนไทยที่อ่านภาษาอังกฤษได้และรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ แนวคิดในหนังสือเล่มเล็ก ๆ ซึ่งหนาเพียง 112 หน้าเล่มนี้ ไม่มีทั้งความใหม่และความลุ่มลึก ตรงข้ามมันเป็นเพียงความคิดตื้น ๆ และสับสน ซึ่งรัฐบาลต้องการเสกเป่าให้ดูขลังเท่านั้น

(2) ด้านนโยบายของรัฐบาล ซึ่งวางอยู่บนฐานของ "ยุทธศาสตร์ตะเกียบ 2 ขา" หรือ สิ่งที่รัฐบาลชอบพูดเป็นภาษาอังกฤษให้ดูขลังว่า Dual-Track Strategy ขาแรกของตะเกียบได้แก่การแสวงหาเงินตราด้วยการขายสินค้าและบริการให้ชาวต่างประเทศ และขาที่ 2 ได้แก่การกระตุ้นให้คนไทยใช้จ่ายมากขึ้น

(3) ด้านวิธีการบริหารประเทศ ของนายกฯ ทักษิณ ซึ่งอยู่ในกรอบของการ "คิดเร็ว-ทำเร็ว" ซึ่งส่วนใหญ่กลายเป็นการ "สุกเอา-เผากิน" การปรับเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีปีละอย่างน้อย 2 ครั้งเพื่อไม่ยอมให้ใครตั้งตัวติด และการข่มขู่ข้าราชการว่าถ้าไม่สนองนโยบายจะถูกย้ายแบบฟ้าผ่า

(4) ด้านการตั้งบรรทัดฐานทางการเมือง ในกรอบของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งนายกฯ ดูจะไม่ให้ความสำคัญนักหากดูจากคำพูดของเขา เช่น *"ประชาธิปไตยไม่ใช่สิ่งสำคัญ ประชาธิปไตยเป็นเพียงเครื่องมือที่จะบรรลุเป้าหมาย"* และ

(5) ด้านภาวะผู้นำและพฤติกรรมส่วนตัวของนายกฯ ทักษิณ ในฐานะผู้นำของประเทศและบุคคลต้นแบบของสังคม เพราะพฤติกรรมทุกอย่างสร้างนัยสำคัญต่อการบริหารประเทศและต่อผู้เฝ้าดูตัวนายกฯ เช่น การใช้ภาษาแนวกักขฬะในที่สาธารณะ เช่น *"แม่ง....."* หรือ *"ยูเอ็นไม่ใช่พ่อ"* และในแนว "ปากไวแบบไร้สติ" เช่น ปัญหาภาคใต้เป็นเพียง *"การกระทำของโจรกระจอก"*

กรอบของประเด็น

เมื่อเทียบกับอายุของพวกเรา เมืองไทยมีประวัติยาวมาก เพราะก่อตั้งมาราว 800 ปีแล้ว แต่เมื่อเทียบกับวิวัฒนาการของมนุษย์ซึ่งนานนับล้านปีประวัติของเมืองไทยไม่ยาวเลย ในช่วงเวลานับล้านปีนั้นมนุษย์อพยพออกจากแอฟริกาไปอยู่ในทุกทวีปยกเว้นแอนตาร์กติกา แม้ดินแดนต่าง ๆ จะมีสิ่งแวดล้อมหลากหลาย แต่มนุษย์ดำรงชีวิตในแนวเดียวกันทั้งหมด นั่นคือแสวงหาของป่าและล่าสัตว์ อยู่กันอย่างกระจัดกระจายและโยกย้ายไปตามฤดูกาลของพืชและสัตว์ที่เป็นอาหาร จนกระทั่งเมื่อราว 13,000 ปีที่ผ่านมา

อะไรเกิดขึ้นเมื่อ ราว 13,000 ปีที่ผ่านมา ?

คำตอบได้แก่ มนุษย์เริ่มรู้จักปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เป็นอาหาร อันเป็นจุดเริ่มต้นของ "การปฏิวัติเกษตรกรรม" ที่เรียกว่าเป็นการปฏิวัติเพราะการรู้จักปลูกพืชและสัตว์สร้างความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ ต่อมามีผู้ขนานนามการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นว่า

"คลื่นลูกที่ 1" ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้แก่มนุษย์ที่รู้จักปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ หยุดมีชีวิตชนิดกระจัดกระจายและโยกย้ายไปตามฤดูกาล หากเริ่มตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง ณ สถานที่ซึ่งตนมีกิจการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนถาวรก่อให้เกิดชุมชนใหญ่เพราะประชากรขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีภาษาของชุมชนและเริ่มมีกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน การผลิตอาหารได้เกินความต้องการเอื้อให้สมาชิกบางส่วนของชุมชนนำเวลาซึ่งเคยใช้แสวงหาอาหารไปใช้ทำงานอย่างอื่น เช่น งานด้านช่าง งานด้านผู้นำชุมชน และด้านการคิดค้นวิธีทำสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งนำไปสู่การเกิดเทคโนโลยีต่อยอดจากเทคโนโลยีที่ใช้ในการเกษตร ความสามารถในการผลิตอาหารจากการเลี้ยงสัตว์และการเพาะปลูกถูก "ค้นพบ" ในส่วนต่าง ๆ ของโลกไม่พร้อมกัน กลุ่มชนผู้ค้นพบเป็นผู้มีความ "ก้าวหน้า" กว่ากลุ่มอื่น การผลิตอาหารได้ทำให้ชุมชนที่ก้าวหน้ามีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นำไปสู่ความจำเป็นที่จะต้องขยายที่ทำมาหากินรวมทั้งการอพยพไปแสวงหาที่ทำกินใหม่ ก่อให้เกิดการแย่งชิงพื้นที่จากกลุ่มชน "ล้าหลัง" ซึ่งยังมีชีวิตแบบดั้งเดิมและมีเทคโนโลยีที่ด้อยกว่า การแย่งชิงพื้นที่ทำกินและทรัพยากรนำไปสู่การรุกรานระหว่างกลุ่มมนุษย์ กระบวนการนั้นก่อให้เกิดชุมชนใหญ่พร้อม ๆ กับการสูญหายไปของมนุษย์บางกลุ่ม และวิวัฒน์ต่อไปจนก่อให้เกิดรัฐและเกิดประเทศ

เมืองไทยเกิดขึ้นจากกระบวนการของวิวัฒนาการดังกล่าวเมื่อราว 800 ปีที่แล้ว ตอนนั้นสังคมโลกส่วนใหญ่อยู่ในยุคเกษตรกรรม ประเทศไทยมีที่ตั้งแน่นอนและมีลักษณะความเป็นไทย เช่น มีภาษา ประเพณี วัฒนธรรม การดำรงชีวิตและการปกครองแตกต่างจากประเทศอื่น สิ่งเหล่านี้มักมีรากฐานมาจากสังคมอื่นแต่ถูกปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมสำหรับสังคมไทย ในช่วงเวลาที่ผ่านมาราว 800 ปี ไทยถูกรุกรานจากประเทศเพื่อนบ้านและจากประเทศห่างไกล แต่ไม่เคยล่มสลายและถูกยึดครองเป็นเวลานานจนสูญความเป็นไทย

โลกเกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่หลังเมืองไทยมีอายุได้ราว 500 ปี อันเป็นช่วงต่อระหว่างยุคกรุงธนบุรีกับยุคกรุงรัตนโกสินทร์

คำตอบได้แก่มนุษย์สามารถประดิษฐ์คิดค้นจนสามารถผลิตเครื่องจักรกลได้ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ซึ่งรู้จักกันโดยทั่วไปในนามของ "การปฏิวัติอุตสาหกรรม" ต่อมามีผู้เรียกการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ว่า *"คลื่นลูกที่ 2"* เครื่องจักรเพิ่มศักยภาพให้บางประเทศในด้านการผลิต การติดต่อค้าขายและการแผ่ขยายอำนาจจนสามารถไปยึดครองทรัพยากรธรรมชาติได้เกือบทั่วโลก กระบวนการนี้ทำให้ชนบางกลุ่มล่มสลายจนสูญหายไปจากผิวโลก บางกลุ่มถูกยึดครองเป็นเวลานานแต่พร้อมกันนั้นก็มีประเทศใหม่เกิดขึ้น

ประเทศไทยไม่ถูกยึดครอง ต่อมาเมืองไทยและอีกหลายสิบประเทศพยายามพัฒนาเพื่อหวังก้าวหน้าในแนวเดียวกันกับประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ บางประเทศประสบความสำเร็จ เช่น เกาหลีใต้และสิงคโปร์ แต่ส่วนมากมักตกอยู่ในวังวนของความยากจนและความล้าหลัง บางทีประเทศในกลุ่มนี้ถูกเรียกรวม ๆ กันว่า "ประเทศด้อยพัฒนา" หรือ "ประเทศกำลังพัฒนา" ทุกประเทศในทวีปแอฟริกา ทวีปอเมริกาใต้และหลายประเทศในทวีปเอเชีย รวมทั้งประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มนี้

ณ วันนี้โลกกำลังอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้ง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้แก่เทคโนโลยีดิจิตอลซึ่งเอื้อให้มันสมองของมนุษย์สามารถขบคิดปัญหาได้อย่างรวดเร็ว สามารถติดต่อกันและส่งข่าวสารข้อมูลให้กันได้ภายในพริบตา มีผู้ขนานนามการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ว่า "การปฏิวัติข่าวสารข้อมูล" และ *"คลื่นลูกที่ 3"* ยิ่งไปกว่านั้นบางสังคมเริ่มมีความสามารถในการถอดรหัสพันธุกรรมของมนุษย์ ความสามารถนี้จะก่อให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ซึ่งจะทำให้โลกเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดอีกครั้ง มีผู้เริ่มเรียกการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นล่าสุดนี้ว่า "การปฏิวัติพันธุวิศวกรรม" และ *"คลื่นลูกที่ 4"*

เทคโนโลยีใหม่จะก่อให้เกิดกระบวนการเช่นเดียวกับการ "ปฏิวัติ" ในอดีต นั่นคือ บางสังคมจะมีอำนาจมากขึ้นและบางสังคมจะสูญหาย กระบวนการนี้จะดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งและจะมีผลกระทบต่ออนาคตของเมืองไทยอย่างใหญ่หลวง เมืองไทยจะทำอย่างไรในโลกของความเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วมีความสำคัญยิ่ง การวิจารณ์นโยบายและวิธีการบริหารประเทศของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และบรรทัดฐานที่เขาตั้งไว้ ซึ่งรวมกันเรียกว่า ***ระบอบทักษิณ*** หรือ ***ทักษิณาธิปไตย*** จึงต้องมองจากกรอบของวิวัฒนาการระยะยาวดังกล่าวนี้ต่อไปอีกหลายสิบปีข้างหน้า

โครงสร้างของหนังสือ

ผมแบ่งเนื้อหาของหนังสือออกเป็น 2 ภาคด้วยกัน

ภาคแรกปูฐานการวิเคราะห์จากวิวัฒนาการของโลกภายนอก เริ่มด้วย

- **บทที่ 1** ซึ่งมองปัจจัยที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าและความล้าหลัง ตั้งแต่ครั้งมนุษย์เริ่มค้นพบการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ อันเป็นบ่อเกิดของการปฏิวัติเกษตรกรรมและคลื่นลูกที่ 1 ต่อไปถึงการสร้างเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมและคลื่นลูกที่ 2 ซึ่งทำให้ฝรั่งก้าวหน้าและสามารถเอาชนะชนชาติพันธุ์อื่นได้ และกล่าวถึงญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้เพื่อชี้ให้เห็นว่า *ชนชาติพันธุ์อื่นที่มีนโยบายเหมาะสม สามารถที่จะพัฒนาจนทันฝรั่งได้แม้จะต่อให้ฝรั่งนับเป็นศตวรรษก็ตาม*
- **บทที่ 2** เล่าถึงปัจจัยที่ทำให้บางสังคมล่มสลายและบางสังคมอยู่รอด

- **บทที่** 3 กล่าวถึงฝรั่งในการสร้างกระแสโลกซึ่งจะมีผลใหญ่หลวงต่ออนาคตของทุกประเทศ
- **บทที่** 4 กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาถอยหลัง รวมทั้งในประเทศฝรั่ง เช่น อาร์เจนตินา โดยนำการพัฒนาของประเทศในทวีปอเมริกาใต้ในช่วง 30 ปีที่แล้วมาวิเคราะห์

ภาค 2 มองเมืองไทยจากมุมมองของการวิวัฒนาการระยะยาวดังที่กล่าวในภาค 1

- **บทที่** 5 วิเคราะห์การพัฒนาของไทยจากในอดีตมาจนถึงปัจจุบันเพื่อค้นหาเหตุปัจจัยซึ่งอาจทำให้การพัฒนาในอนาคตต้องหยุดชะงักและทำให้เมืองไทยล่มสลาย และเพื่อแสดงให้เห็นว่าปัญหาบางอย่างเรื้อรังมานานก่อนการเข้าบริหารประเทศของ พ.ต.ท. ทักษิณ
- **บทที่** 6 – 9 วิเคราะห์ปัญหา 4 ด้านซึ่งเป็นเหตุปัจจัยของความล่มสลายและการพัฒนาไม่สำเร็จของสังคมคือ
  - **บทที่** 6 ด้านสิ่งแวดล้อม
  - **บทที่** 7 ด้านการค้าและความสัมพันธ์กับสังคมอื่น
  - **บทที่** 8 ด้านความเป็นธรรมในสังคม
  - **บทที่** 9 ด้านแนวคิดและพฤติกรรมของคนไทย

แต่ละบทจะวิเคราะห์ส่วนประกอบของ ***ระบอบทักษิณ*** จากมุมมองของการแก้ปัญหาด้วย

บทสรุป จะฟันธงลงไปว่าเมืองไทยจะวิวัฒน์ไปทางไหนจากการใช้หรือไม่ใช้ ***ระบอบทักษิณ***

ภาค 1 :
บทเรียนจากประวัติศาสตร์

"อะไรทำให้ฝรั่งก้าวหน้า
และสามารถเอาชนะชนชาติพันธุ์อื่นได้?..."

บทที่ 1

ความก้าวหน้ากับความล้าหลัง

เป็นเวลากว่า 100 ปีก่อนที่ชาวโปรตุเกสจะแล่นเรือมาถึงกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 2054 นายพลเรือชื่อ เจิ้งเหอ ของจีนนำกองเรือกว่า 300 ลำแล่นผ่านน่านน้ำทางทิศใต้ของไทยและเดินทางต่อไปถึงอินเดีย ตะวันออกกลางและทวีปแอฟริกา กองเรือของจีนยิ่งใหญ่เมื่อเทียบกับของฝรั่งเพราะ วาสโค ดา กามา (Vasco Da Gama) ชาวโปรตุเกสผู้เดินเรืออ้อมทวีปแอฟริกาและมาถึงเอเชียคนแรกมีเรือเพียง 4 ลำ ส่วน คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส (Christopher Columbus) ซึ่งเป็นชาวอิตาลีแต่เดินเรือไปถึงอเมริกาในนามของสเปนมีเรือ 3 ลำเท่านั้น

ย้อนหลังไป 600 ปี จีนก้าวหน้ากว่าฝรั่งเกือบทุกด้าน แต่ฝรั่งกลับเป็นผู้ไปสร้างอาณานิคมในทุกทวีป ไม่ใช่จีน และยังมีอิทธิพลครอบคลุมโลกมาจนถึงปัจจุบัน

อะไรทำให้ฝรั่งก้าวหน้าและสามารถเอาชนะชนชาติพันธุ์อื่นได้ ?

คำอธิบายหลายอย่างถูกนำมาเสนอ คำอธิบายแรกมาจากความเชื่อในความแตกต่างระหว่างพันธุกรรม นั่นคือ ฝรั่งมีมันสมองเหนือชนเชื้อชาติพันธุ์อื่น ฝรั่งบางพวกพยายามพิสูจน์ว่าความเชื่อนี้ถูกต้อง แต่วิธีการพิสูจน์มักมีข้อบกพร่องด้วยอคติของผู้ที่มักมีความรังเกียจทางเชื้อพันธุ์อยู่ในใจแล้ว ฉะนั้นพวกเขาจึงไม่ขุดให้ลึกลงไปถึงความสามารถทางมันสมองของมนุษย์ต่างเผ่าพันธุ์จริง ๆ หากปล่อยให้ปัจจัยอื่นมีอิทธิพลต่อวิธีพิสูจน์ มีผู้พิสูจน์ว่าในกรณีที่ปัจจัยอื่นถูกแยกออกไปจริง ๆ มันสมองของฝรั่งไม่เหนือกว่าของชนเชื้อชาติพันธุ์อื่น

อย่างไรก็ตามฝรั่งจำนวนมากยังเชื่ออย่างนั้นแม้พวกเขาจะไม่ออกมาบอกเราโต้ง ๆ ก็ตาม

ไม่ใช่ฝรั่งผิวขาวเพียงชาติพันธุ์เดียวเท่านั้นที่เชื่อว่าตนมีสติปัญญาสูงกว่าคนอื่น ชาวจีนและชาวญี่ปุ่นจำนวนมากก็เชื่อเช่นนั้น

บางคนอธิบายว่าดินฟ้าอากาศอันหนาวจัดทำให้ฝรั่งมีความสามารถสูงกว่าชนชาติพันธุ์อื่นที่อาศัยอยู่ในเขตร้อนเพราะฝรั่งต้องดิ้นรนเพื่อแก้ปัญหาสารพัดอย่างอยู่เกือบตลอดเวลา ส่วนผู้ที่อยู่ในเขตร้อนมักทำอะไรไม่ได้เพราะอากาศร้อนทำให้เกียจคร้าน อย่างไรก็ตามการศึกษาที่มาของความก้าวหน้าเบื้องต้นจริง ๆ พบว่า *ความก้าวหน้าเกิดขึ้นในเขตร้อนก่อนและฝรั่งนำไปพัฒนาต่อ* เช่น การเกษตร การใช้ล้อเลื่อน การใช้ภาษาเขียนและการใช้โลหะ ล้วนเกิดขึ้นในเขตร้อนของทวีปเอเชียและยุโรปก่อนทั้งสิ้น ในทวีปอเมริกาความก้าวหน้าก็เกิดขึ้นในเขตร้อนก่อนเขตหนาวเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการเขียน การทำเครื่องปั้นดินเผา งานด้านศิลป์ หรือวิชาดาราศาสตร์

บางคนพยายามอธิบายบนฐานของความเชื่อที่ว่าพื้นที่ราบซึ่งมีฝนตกน้อยแต่มีสายน้ำใหญ่ ๆ ไหลผ่านนำไปสู่การสร้างระบบชลประทานอันสลับซับซ้อน การชลประทานเป็นฐานของความก้าวหน้าทางด้านการรวมตัวกันของมนุษย์เป็นองค์กรทางการเมือง ความเชื่อนี้เกิดขึ้นเพราะการชลประทานเกิดขึ้นก่อนในลุ่มแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติสในอิรัก ลุ่มแม่น้ำไนล์ในอียิปต์ ลุ่มแม่น้ำอินดัสในปากีสถาน และลุ่มแม่น้ำเหลืองและแม่น้ำแยงซีในจีน อย่างไรก็ตามการศึกษาต่อมาพบว่าความก้าวหน้าทางระบบชลประทานเกิดขึ้นหลังจากมนุษย์ในพื้นที่ดังกล่าวรวมตัวกันขึ้นเป็นองค์กรทางการเมืองเรียบร้อยแล้ว และความก้าวหน้าทางการเกษตรเกิดขึ้นตามเนินเขาก่อนที่จะแผ่กระจายไปถึงที่ราบ

บางคนอธิบายว่าฝรั่งเอาชนะชนชาติพันธุ์อื่นได้เพราะความสามารถในการประดิษฐ์เครื่องมือจากเหล็กกล้าและอาวุธร้ายแรงเช่นปืนได้ก่อน จริงอยู่เหล็กกล้าและอาวุธปืนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ฝรั่งเอาชนะ

คนชาติพันธุ์อื่น แต่คำอธิบายในแนวนี้ไม่ชี้ให้กระจ่างว่าเพราะอะไรฝรั่งจึงสร้างสิ่งเหล่านั้นได้ก่อน

โดยสรุปคำอธิบายที่กล่าวถึงมักถูกแย้งด้วยข้อมูลและเหตุผลจนทำให้ตกไป ส่วนคำอธิบายที่สมเหตุสมผลที่สุดได้แก่ **สิ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างชนต่างชาติพันธุ์คือ ความแตกต่างระหว่างสิ่งแวดล้อมรอบตัวชนชาตินั้น ๆ** นั่นหมายความว่า ชาวโปรตุเกสไม่ปราดเปรื่องกว่าชาวไทย แต่ปัจจัยหลายอย่างทำให้เขาเดินทางมาถึงเมืองไทยก่อนที่เราจะไปถึงเมืองเขา เรามาดูซิว่าคำอธิบายนี้มีความสมเหตุสมผลชวนคล้อยตามแค่ไหน

ชาวนาเป็นกระดูกสันหลังมาตั้งแต่ตอนต้น

ดังที่กล่าวในบทนำบรรพบุรุษของมนุษย์ทุกชาติพันธุ์อาศัยการหาของป่าและการล่าสัตว์เพื่อดำรงชีวิตมาจนกระทั่งเมื่อราว 13,000 ปีที่ผ่านมา หลังจากนั้นบางกลุ่มจึงเริ่มรู้จักทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ การศึกษาของนักวิชาโบราณคดียืนยันอย่างแน่นอนว่าการเกษตรเริ่มขึ้นก่อนในย่านตะวันออกกลาง โดยคนในย่านนั้นรู้จักปลูกข้าวสาลี ข้าวบาเล่ย์และถั่วบางชนิด และต่อมารู้จักเลี้ยงแพะและแกะ ในเวลาไล่เลี่ยกันชาวจีนรู้จักปลูกข้าวและรู้จักเลี้ยงหมูและตัวไหม ต่อมาชาวพื้นเมืองในทวีปอเมริการู้จักปลูกข้าวโพด มันฝรั่ง ถั่วบางชนิด พืชผักจำพวกฟักทอง มันสำปะหลังและต้นทานตะวันพร้อมกับรู้จักเลี้ยงไก่งวง หนูตะเภาและลาม่า(llama) ในทวีปแอฟริกาและออสเตรเลีย ชาวพื้นเมืองเรียนรู้การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์บางอย่างเช่นกันแต่ยังรอผลของการศึกษาเพื่อยืนยันว่าพวกเขาถ่ายทอดความรู้มาจากที่อื่นหรือว่าค้นพบการเกษตรด้วยตัวเอง

หลังจากความรู้เรื่องการเกษตรแพร่กระจายออกไป ชนชาติพันธุ์อื่นจึงเริ่มเลียนแบบ เช่น ฝรั่งในยุโรปตะวันตกรู้จักปลูกข้าวโอ๊ต ผู้อยู่ในลุ่มแม่น้ำอินดัสรู้จักปลูกงาและมะเขือพร้อมกับรู้จักเลี้ยงอูฐ และชาวอียิปต์รู้จักปลูกต้นมะเดื่อ(Fig) และเลี้ยงลา

ความสามารถในเกษตรกรรมนำไปสู่การตั้งชุมชนถาวรแทนการเร่ร่อนไปในที่ต่าง ๆ เพื่อแสวงหาของป่าและล่าสัตว์ การรู้จักทำนาทำไร่ช่วยให้เกษตรกรผลิตอาหารได้ราว 10 - 100 เท่าของผู้หาของป่าในช่วงเวลาและพื้นที่เท่า ๆ กัน การรู้จักเลี้ยงสัตว์ทำให้ได้อาหารจำพวกเนื้อและนม ได้ปุ๋ยและได้พลังงาน สำหรับการลากไถซึ่งนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตแบบทวีคูณ การมีหลักแหล่งถาวรทำให้ชาวนาสามารถเก็บรักษาอาหารไว้ได้จำนวนมาก นอกจากนั้นผู้หญิงที่มีหลักแหล่งถาวรมีลูกถี่ขึ้นกว่าผู้หญิงที่เร่ร่อนไปในที่ต่าง ๆ

ความสามารถในการผลิตอาหารและการมีลูกถี่ขึ้นทำให้จำนวนประชากรของชุมชนเกษตรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แน่ละ สังคมเกษตรซึ่งมีจำนวนคนมากย่อมชนะสังคมหาของป่าและล่าสัตว์ซึ่งอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย ยิ่งไปกว่านั้นการผลิตอาหารได้เหลือกินทำให้สมาชิกบางส่วนของชุมชนเกษตรไม่จำเป็นต้องทำไร่ไถนาอีกต่อไป พวกเขาแสวงหาอาชีพอื่นเช่นเป็นช่างต่าง ๆ และบางคนตั้งตัวเป็นหัวหน้าชุมชนซึ่งวิวัฒน์มาเป็นกษัตริย์ห้อมล้อมด้วยข้าราชการและทหาร

การมีเวลาเหลือเอื้อให้เกิดการคิดค้นวิธีการทำสิ่งต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นั่นเป็นการนำไปสู่การค้นพบเทคโนโลยีใหม่ ๆ และการประดิษฐ์ภาษาเขียน แน่ละเทคโนโลยีใหม่ถูกนำไปใช้ในการสร้างอาวุธร้ายแรงเช่นปืนด้วย

นอกจากจะให้อาหาร พลังงานในไร่นาและวัตถุดิบสำหรับทำเครื่องนุ่งห่มแล้ว สัตว์เลี้ยงขนาดใหญ่ยังให้พลังในการขนส่งอีกด้วย นอกเหนือจากนั้นม้ามีความสำคัญเป็นพิเศษในด้านการสงคราม ชนชาติที่มีกองทัพม้าสามารถไปรุกรานชนชาติอื่นได้ในเกือบทุกส่วนของโลก ม้ามีความสำคัญในกิจการสงครามและการล่าอาณานิคมมาจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อมันถูกแทนที่ด้วยรถบรรทุกซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม

ผลพวงของการอยู่รวมกันอย่างแออัดกับสัตว์เลี้ยงนำไปสู่การกลายพันธุ์ของโรคสัตว์ เช่น ไข้ทรพิษหรือฝีดาษ หัด วัณโรคและไข้หวัด ร่างกายของผู้ที่อยู่กับสัตว์เลี้ยงสามารถสร้างภูมิคุ้มกันได้ เมื่อคนพวกนี้เดินทางไปถึง

ท้องถิ่นที่ไม่มีการเกษตรและเชื้อโรคชนิดนั้นมาก่อน ชาวพื้นเมืองติดโรคและล้มตายไปเองเป็นจำนวนมาก เชื้อโรคจึงเป็นอาวุธสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งฝรั่งใช้โดยไม่ได้ตั้งใจแต่ได้ผลดังที่พวกเขาปรารถนา

วิวัฒนาการทั้งหมดที่กล่าวมานี้เริ่มที่การรู้จักปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ฉะนั้นถ้าเราจะกล่าวว่าชาวนาชาวไร่เป็นผู้ให้กำเนิดความก้าวหน้าก็คงไม่ผิด

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางการเกษตร

ชาวพื้นเมืองในผืนแผ่นดินย่านลุ่มแม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส ซึ่งมีรูปคล้ายดวงจันทร์ข้างแรมชื่อ **Fertile Crescent** หรือ **"เสี้ยวจันทร์อันอุดม"** เป็นผู้เริ่มเปลี่ยนการดำเนินชีวิตจากการหาของป่าและล่าสัตว์มาเป็นการทำการเกษตร ตามด้วยชนชาติพันธุ์อื่นในหลายส่วนของโลก แม้เวลากว่า 10,000 ปีได้ผ่านไป และความสะดวกในการติดต่อสื่อสารทำให้โลกยุคนี้ไม่มีพรมแดนเหมือนก่อน แต่ในปัจจุบันมนุษย์บางเผ่าพันธุ์ยังดำรงชีวิตด้วยการเก็บของป่าและล่าสัตว์

เพราะอะไรคนใน "เสี้ยวจันทร์อันอุดม" ของย่านตะวันออกกลางจึงรู้จักทำเกษตรกรรมก่อนคนอื่นและทำไมคนในบางพื้นที่ ยังเป็นคนป่าอาศัยการหาของป่าและล่าสัตว์เพื่อดำรงชีวิต ?

ปัจจัยมีหลายอย่างประกอบกัน ก่อนอื่นเราต้องเข้าใจว่าในสมัยโน้นมนุษย์เรายังไม่มีห้องทดลองและเรือนเพาะชำดังในสมัยนี้ สภาพแวดล้อมเป็นห้องทดลองตามธรรมชาติเพียงอย่างเดียว ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าคนสมัยโน้นไม่ได้ตั้งใจนำพืชบางชนิดมาทดลองเพาะชำและคัดเลือกสายพันธุ์เพื่อจะนำไปใช้ในไร่ ในนาและในสวน หากพวกเขาพบว่าเขาสามารถปลูกพืชบางชนิดเพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตได้โดยบังเอิญ ตามที่เราทราบกันดี พืชมีวิธีแพร่พันธุ์อันหลากหลาย รวมทั้งการฝากเมล็ดไปกับสัตว์ที่กินผลของมันเป็นอาหารด้วย สำหรับเรื่องนี้

ผู้ที่ชอบกินกระท้อนจะเข้าใจดี เนื้อรอบเม็ดของมันเป็นปุยนุ่มและมีรสอร่อยมาก แต่หากเราหลงดูดรสอร่อยนั้นเรามักจะเผลอกลืนเม็ดของมันลงท้องไป กระเพาะของคนไม่สามารถย่อยสลายเม็ดกระท้อนได้และในสมัยก่อนไม่มีส้วมใช้ดังเช่นในสมัยนี้ ฉะนั้นจุดที่คนกลืนเม็ดกระท้อนไปถ่ายคือสถานที่เพาะพันธุ์กระท้อนธรรมชาติ ผลไม้อีกหลายชนิดรวมทั้งมังคุดอาจจัดอยู่ในจำพวกนี้ด้วย

นั่นเป็นตัวอย่างง่าย ๆ ที่หลายคนคงเคยประสบ สำหรับพืชหลายชนิดมนุษย์เราเก็บเกี่ยวได้จากทุ่งหญ้าและป่า ในระหว่างที่คนกลับบ้านอาจมีการตกหล่นโดยบังเอิญ หรือเมื่อเก็บมาครั้งละมาก ๆ ทำให้กินไม่ทัน เกิดการเน่าบูดต้องโยนทิ้ง สถานที่ซึ่งมีสิ่งเหล่านั้นตกหล่นและรับขยะจะเป็นเสมือนห้องเพาะชำที่บรรพบุรุษของมนุษย์ค้นพบพืชที่สามารถนำมาปลูกเพื่อเก็บเกี่ยวผล

ในการเก็บของป่า มนุษย์เรามองหาสิ่งที่เราชอบ ไม่ว่าเป็นขนาด รสชาติหรือสีสัน ฉะนั้นสิ่งที่เราค้นพบโดยบังเอิญว่าอาจนำมาเพาะเลี้ยงได้นั้นได้รับการคัดสายพันธุ์ในระดับหนึ่งแล้วโดยเราไม่ได้ตั้งใจ

แผ่นดิน "เสี้ยวจันทร์อันอุดม" เปิดโอกาสสูงสุดให้มนุษย์ค้นพบพืชซึ่งเหมาะแก่การนำมาเพาะปลูกด้วยปัจจัยหลายประการ ในเบื้องแรกมันตั้งอยู่ในย่านที่มีภูมิอากาศแบบเมดิเตอร์เรเนียนซึ่งไม่ร้อนไม่หนาวเกินไป มีฝนตกอย่างชุ่มชื้นในฤดูหนาวและมีฤดูร้อนค่อนข้างแห้งแล้งและมีแสงอาทิตย์แจ่มจ้าทั้งวัน สภาพเช่นนั้นเอื้อให้เกิดพืชล้มลุกตระกูลหญ้าที่ทนต่อฤดูร้อน ซึ่งค่อนข้างแห้งแล้งได้ พืชพวกนี้จะแห้งตายในตอนปลายของฤดูและทิ้งเมล็ดไว้ให้งอกและเติบโตได้ทันทีเมื่อมีความชุ่มชื้นกลับมาในฤดูหนาว

ในบรรดาหญ้าประมาณ 6,000 ชนิด มี 56 ชนิดที่มีเมล็ดใหญ่(ไม่รวมไผ่) ทำให้เก็บเกี่ยวง่าย และในจำนวนนี้มี 32 ชนิดที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในย่าน "เสี้ยวจันทร์อันอุดม" จริงอยู่โลกอีกบางส่วนมีภูมิอากาศแบบเมดิเตอร์เรเนียนแต่ไม่มีย่านไหนมีพืชตระกูลหญ้าขึ้นตามธรรมชาติมากเท่าย่าน "เสี้ยวจันทร์อันอุดม" เช่น เม็กซิโกมี 5 ชนิด แคลิฟอร์เนียมี 4 ชนิดและอเมริกาใต้มี 2 ชนิด นอกเหนือจากนั้น ย่านที่มีอากาศแบบเมดิเตอร์เรเนียนอื่น ๆ ยังด้อยกว่าย่าน "เสี้ยวจันทร์อันอุดม" ในอีกหลายมิติ เช่น มีเนื้อที่น้อยกว่า มีความหลากหลาย

ในด้านต่าง ๆ น้อยกว่าและมีสัตว์ที่เหมาะแก่การนำมาเลี้ยงน้อยกว่า(การเลี้ยงสัตว์จะกล่าวถึงต่อไป)

ประการที่ 2 พืชบางอย่างในย่าน "เสี้ยวจันทร์อันอุดม" เช่น ข้าวสาลีและข้าวบาเล่ย์เกิดขึ้นในเนื้อที่ผืนใหญ่คล้ายเป็นไร่ตามธรรมชาติอยู่แล้วก่อนที่มนุษย์ในย่านนั้นจะค้นพบวิธีนำมันมาเพาะปลูก พวกเขาสามารถเก็บเกี่ยวพืชนั้นได้ครั้งละมาก ๆ และนำมาเก็บไว้กินได้ตลอดปี การมีอาหารกินตลอดปีเอื้อให้เกิดการตั้งหมู่บ้านขึ้น การไม่ต้องโยกย้ายไปไหนบ่อย ๆ เพิ่มโอกาสให้เกิดการพบว่าพืชชนิดไหนนำมาเพาะปลูกได้

ประการที่ 3 พืชที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติในย่าน "เสี้ยวจันทร์อันอุดม" ส่วนใหญ่เป็นชนิดที่ผสมพันธุ์ได้ในตัวเอง ทำให้ง่ายต่อการเพาะปลูก

ณ วันนี้เรารู้แล้วว่าในจำนวนพืชที่มีอยู่ในธรรมชาติราว 200,000 ชนิด มนุษย์กินได้เพียงไม่กี่พันชนิดเท่านั้นและในจำนวนนี้มีเพียงไม่กี่ร้อยชนิดที่มนุษย์นำมาประยุกต์เพื่อเพาะปลูกในนา ในสวนและในไร่ได้สำเร็จ ในบรรดาพืชที่เราปลูก ผลผลิตราว 80% โดยน้ำหนักมาจากพืชเพียง 12 ชนิด ได้แก่ ข้าวสาลี ข้าวโพด ข้าว ข้าวบาเล่ย์ ข้าวฟ่าง ถั่วเหลือง มันฝรั่ง มันสำปะหลัง มันเทศ อ้อย หัวบีทและกล้วย ใน 12 ชนิดนี้มนุษย์ได้รับแคลอรีเกินครึ่งของความต้องการของร่างกายจากพืชปลูกง่ายและให้เมล็ด 5 ชนิด คือ ข้าวสาลี ข้าวโพด ข้าว ข้าวบาเล่ย์และข้าวฟ่าง ข้าวสาลีและข้าวบาเล่ย์เกิดตามธรรมชาติในย่าน "เสี้ยวจันทร์อันอุดม" ข้าวเกิดในจีน ข้าวโพดเกิดในทวีปอเมริกา และข้าวฟ่างเกิดในทวีปแอฟริกา ฉะนั้นจึงไม่ต้องสงสัยว่าเพราะอะไรย่าน "เสี้ยวจันทร์อันอุดม" จึงรู้จักทำการเกษตรก่อนย่านอื่น

แผ่นดิน "เสี้ยวจันทร์อันอุดม" ไม่เฉพาะโชคดีที่มีพันธุ์พืชซึ่งเหมาะแก่การนำมาเพาะเลี้ยงหลากหลายชนิดกว่าแผ่นดินย่านอื่นเท่านั้น ยังมีพันธุ์สัตว์ป่าที่เหมาะแก่การนำมาเลี้ยงมากกว่าในท้องถิ่นอื่นด้วย จริงอยู่โลกเรามีสัตว์ป่าหลายชนิด แต่เพียงไม่กี่ชนิดเท่านั้นที่มีลักษณะเหมาะแก่การนำมาเลี้ยง ปัจจัยที่ทำให้สัตว์จำนวนมากนำมาเลี้ยงไม่ได้มีหลายอย่าง เช่น อาหาร อัตราการเติบโต ความดุร้าย ความตื่นตระหนกง่ายและนิสัยในการ

อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน ในจำนวนสัตว์ป่าขนาดใหญ่ที่กินหญ้าเป็นอาหาร 148 ชนิด เพียง 14 ชนิดเท่านั้นที่สามารถนำมาเลี้ยงได้ ในจำนวนนี้ย่านตะวันออกกลางมีมากกว่าที่อื่น ในสัตว์ 14 ชนิดนี้ 5 ชนิดมีความสำคัญต่อมนุษย์ที่สุดในปัจจุบัน ได้แก่ แกะ แพะ วัว หมูและม้า สัตว์ป่าที่เป็นบรรพบุรุษของแกะ แพะ และวัวมีถิ่นเดิมอยู่ในตะวันออกกลาง โดยเฉพาะในแผ่นดิน "เสี้ยวจันทร์อันอุดม" ฉะนั้นชาวพื้นเมืองในย่านนี้จึงมีโอกาสสูงกว่าที่อื่นในการค้นพบว่าสัตว์บางอย่างมีลักษณะเหมาะแก่การนำมาเลี้ยง หลังจากชาวพื้นเมืองแถวนั้นตั้งหมู่บ้านถาวรและรู้จักทำนาทำไร่เพียงไม่นานก็รู้จักวิธีเลี้ยงสัตว์ที่มีประโยชน์ยิ่งใหญ่ซึ่งได้แก่แกะ แพะและวัว

ปัจจัยที่ทำให้ฝรั่งพัฒนาแซงหน้าจีน

หลังจากมนุษย์โบราณประสบความสำเร็จในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์แล้ว ไม่ใช่ทุกกลุ่มชนที่ค้นพบการเกษตรด้วยตัวเองและกลุ่มที่อยู่ใกล้ ๆ จะเลิกการดำเนินชีวิตด้วยการหาของป่าและล่าสัตว์ทันที นักมนุษย์วิทยาและนักโบราณคดีสันนิษฐานกันว่าพวกเขาพิจารณาปัจจัยหลายอย่างก่อนที่จะเลือกทางใดทางหนึ่ง เช่น จำนวนของป่าและสัตว์ป่าที่มีอยู่รอบด้าน และความยากง่ายในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในย่านนั้น จริงอยู่บรรพบุรุษของมนุษย์เกือบทุกเผ่าพันธุ์เลือกการเกษตร แต่ยังมีอีกบางเผ่าพันธุ์ที่เลือกดำเนินชีวิตด้วยการหาของป่าและล่าสัตว์มาจนถึงปัจจุบันนี้ เช่น บางชนเผ่าในทวีปแอฟริกา

การศึกษาลึกลงไปพบว่าโดยทั่วไปมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์พร้อมที่จะรับความรู้ใหม่ที่ได้จากคนอื่นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในถิ่นฐานของตน ฉะนั้นปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมมักไม่เป็นอุปสรรคต่อการแพร่กระจายของความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์อันเป็นหัวใจของการปฏิวัติเกษตรกรรม อย่างไรก็ตามการแพร่กระจายเกิดขึ้นได้รวดเร็วในทวีปเอเชียและยุโรปกว่าในทวีปแอฟริกาและทวีปอเมริกา เพราะปัจจัยสำคัญในด้านดินฟ้าอากาศนั่นคือ *ทวีปเอเชียและยุโรปเป็นพื้นที่กว้างใหญ่ที่เชื่อมต่อกันในแนวนอน*

(Horizontal) ของผิวโลก ฉะนั้นพืชและสัตว์ในย่านอากาศอบอุ่นแถวตะวันออกกลางสามารถนำไปปลูกและเลี้ยงได้ในเนื้อที่กว้างใหญ่ ทั้งในเอเชียและยุโรปซึ่งมีอากาศไม่ต่างกันนักทั้งในด้านอุณหภูมิและด้านความยาวของเวลากลางวัน *ส่วนในทวีปแอฟริกาและทวีปอเมริกานั้นพื้นแผ่นดินติดต่อกันไปในแนวตั้ง (Vertical)* ซึ่งอากาศเปลี่ยนจากร้อนจัดในส่วนหนึ่ง ไปถึงหนาวจัดในอีกส่วนหนึ่ง นอกจากนั้นความสั้นและความยาวของเวลากลางวันต่างกันมาก ทำให้พืชและสัตว์ที่มนุษย์เพาะปลูกและเลี้ยงได้ถูกจำกัดในการแพร่ขยายไปในทวีปนั้น ๆ

ลักษณะของของทวีปดังกล่าวไม่เฉพาะเอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการแพร่กระจายของการเกษตรเท่านั้น มันยังเป็นปัจจัยในการแพร่กระจายของเทคโนโลยีที่เกิดตามมาอีกด้วย โดยเฉพาะภาษาเขียนซึ่งเป็นหนึ่งในหัวใจของความก้าวหน้าของสังคมมนุษย์

ความสำเร็จในการทำเกษตรกรรมก่อนชนชาติอื่นเป็นปัจจัยทำให้ชนชาติในตะวันออกกลางและในจีนผลิตอาหารได้มากมายและเอื้อให้สองท้องที่นั้นก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ก่อนย่านอื่นจนกลายเป็นศูนย์ของอารยธรรมโบราณดังที่เราทราบกันดีอยู่แล้ว จีนก้าวหน้ากว่าฝรั่งในยุโรปเพราะฝรั่งต้องใช้เวลากว่าจะได้รับความรู้ใหม่จากย่านตะวันออกกลาง พลเรือเจิ้งเหอนำเรือหลายร้อยลำไปถึงทวีปแอฟริกาก่อนที่ชาวโปรตุเกสจะเดินเรือมาถึงเมืองไทยและเมืองจีนเพราะตอนนั้นจีนได้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาแล้วจำนวนมาก เช่น ดินปืน กระดาษ การพิมพ์ การหลอมเหล็ก การทำหางเสือที่ยึดกับเสาท้ายเรือและเข็มทิศแม่เหล็ก

ประเด็นจึงเป็นว่าอะไรทำให้ฝรั่งก้าวหน้าต่อไปและเป็นผู้ค้นพบเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมและคลื่นลูกที่ 2 ส่วนการพัฒนาของคนใน "เสี้ยวจันทร์อันอุดม" และของจีนหยุดชะงักจนถูกฝรั่งย่ำยี ?

ปัจจัยใหญ่ที่ทำให้การพัฒนาของแผ่นดิน "เสี้ยวจันทร์อันอุดม" หยุดชะงักและเสื่อมลงได้แก่สภาพของสิ่งแวดล้อมและความไม่สงบ

จริงอยู่แผ่นดินและสภาพอากาศในแถบนั้นเหมาะแก่การเพาะปลูกและ เลี้ยงสัตว์ อันเป็นฐานของการสร้างความก้าวหน้าในตอนเริ่มต้น แต่โดยรวม แล้ว พื้นที่มีสภาพเปราะบางทางภูมิศาสตร์สูงมาก **ฉะนั้นเมื่อจำนวนคนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเพราะความสามารถในการผลิตอาหาร เพียงไม่นานธรรมชาติแวดล้อมถูกใช้จนขาดสมดุลอย่างรุนแรง** สัตว์เช่นแพะและแกะซึ่งเคยเป็นพรสวรรค์เพราะเลี้ยงง่ายกลายเป็นคำสาปเมื่อปล่อยเลี้ยงตามธรรมชาติ เพราะมันกินทุกอย่างจนเตียนหมด พื้นที่จำนวนมากในย่านนั้นกลายเป็นทะเลทรายดังที่เราเห็นอยู่ในปัจจุบัน นอกเหนือจากนั้นคนในย่านตะวันออกกลางยังรบกันเอง บ้างถูกย่ำยีจากภายนอกบ้างอย่างไม่หยุดย่อน อาณาจักรใหญ่ ๆ เช่น กรีก โรมัน เปอร์เซียและมองโกลล้วนเคยยกทัพไปรุกรานย่านนั้นทั้งสิ้น ก่อนเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม ย่านนั้นเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรออตโตมานซึ่งกำลังเดินเข้าสู่ช่วงความเสื่อม

สำหรับในเมืองจีนการพัฒนาชะงักลงเพราะปัจจัยทางการเมือง เรื่องนี้เราดูได้ง่าย ๆ จากการเดินเรือของนายพลเรือเจิ้งเหอ ซึ่งเป็นขันทีผู้มีความสามารถพิเศษ ความสำเร็จในการเดินเรือไปเชื่อมความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ถูกต่อต้านจากขุนนางกลุ่มหนึ่งของพระเจ้ากรุงจีนในราชวงศ์หมิง เพราะค่าใช้จ่ายจำนวนมหาศาลของกองเรือขนาดมหึมาซึ่งมีลูกเรือถึง 28,000 คน ต่อมาพวกขุนนางฝ่ายหลังนี้ชนะฝ่ายที่สร้างกองเรือยังผลให้กองเรือมหึมาและความก้าวหน้าต่าง ๆ ถูกทำลาย นอกจากนั้นขุนนางฝ่ายหลังนี้ยังมีวิสัยทัศน์แคบ มองไม่เห็นความจำเป็นของการพัฒนาเทคโนโลยีต่อไปทั้งที่นักประดิษฐ์ชาวจีนเกือบจะสร้างเครื่องจักรอันเป็นหัวใจของการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้แล้ว เนื่องจากจีนเป็นประเทศใหญ่ที่มีเอกภาพ *นโยบายของพวกขุนนางกลุ่มหลังนี้จึงมีผลทำให้ทุกอย่างต้องหยุดชะงักตลอดทั้งผืนแผ่นดิน*

ตรงข้ามกับจีน ฝรั่งในยุโรปตะวันตกแยกออกเป็นหลายประเทศ ยังผลให้เกิดการแข่งขันกันอย่างเข้มข้น ตัวอย่างง่าย ๆ ได้แก่การเดินเรือของคริสโตเฟอร์ โคลัมบัส ซึ่งเป็นชาวอิตาลีโดยกำเนิดแต่ผันตัวเองไปเป็นชาวฝรั่งเศสและชาวโปรตุเกสในเวลาต่อมา เมื่อกษัตริย์โปรตุเกสปฏิเสธที่จะ

ให้เรือและทุนแก่เขาเพื่อหาทางมาเอเชียโดยแล่นเรือไปทางทิศตะวันตก เขาไปหาขุนนางต่าง ๆ อีกหลายคนก่อนที่จะเสนอโครงการต่อพระเจ้ากรุงสเปน หากฝรั่งในยุโรปตะวันตกซึ่งมีพื้นที่ไม่มากกว่าจีนรวมตัวเป็นประเทศเดียวกัน และมีรัฐบาลอย่างมีเอกภาพ เป็นไปได้ว่า คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส คงไม่มีโอกาสเดินเรือไปถึงทวีปอเมริกา *ฉะนั้นการแข่งขันกันอย่างเข้มข้นของประเทศเล็ก ๆ ในยุโรปเป็นปัจจัยที่ทำให้ฝรั่งหาทางทำสิ่งต่าง ๆ ก่อนผู้อื่น ยังผลให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในเวลาต่อมา โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมและคลื่นลูกที่ 2* การแข่งขันและความก้าวหน้านั้นนำไปสู่การล่าอาณานิคมและการทำสงครามช่วงชิงความเป็นใหญ่ ซึ่งจะมีผลต่อไปถึงโลกแห่งอนาคต(บทที่ 3)

ญี่ปุ่น : ผู้ทำลายการผูกขาดของฝรั่ง

หลังจากมาถึงเมืองไทย ฝรั่งเดินเรือต่อไปถึงญี่ปุ่นเมื่อปี พ.ศ. 2086 ตอนนั้นเป็นยุคก่อนการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทั้งญี่ปุ่นและฝรั่งไม่ก้าวหน้าหรือล้าหลังกว่ากันนักในด้านเทคโนโลยี ต่อมาญี่ปุ่นกล่าวหาว่าฝรั่งพยายามเข้าไปก้าวก่ายกิจการภายในของตน โดยเฉพาะพวกหมอสอนศาสนาเป็นพวกที่พยายามทุกวิถีทางที่จะให้ชาวญี่ปุ่นเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ความขัดแย้งรุนแรงขึ้นจนในที่สุดญี่ปุ่นขับไล่ฝรั่งออกจากประเทศในปี พ.ศ. 2180 เรื่องนี้มีความคล้ายกับคนไทยขับไล่ฝรั่งหลังจากสิ้นแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในปี พ.ศ. 2231

เวลาผ่านไป 216 ปีก่อนที่ฝรั่งจะเดินทางไปถึงญี่ปุ่นอีกครั้ง ในช่วง 216 ปีนั้นการปฏิวัติอุตสาหกรรมกำลังเดินหน้าแบบเต็มลูกสูบ ฝรั่งจากยุโรปพากันอพยพไปตั้งอาณานิคมในอเมริกาซึ่งต่อมาประกาศเอกราชและสามารถพัฒนาการอุตสาหกรรมของตัวเองได้ทัดเทียมกับชาวยุโรป ฉะนั้นนายพลเรืออเมริกันเป็นผู้นำเรือรบ 4 ลำเข้าไปในอ่าวโตเกียวในปี พ.ศ. 2396 เพื่อเจรจาแกมข่มขู่ให้ญี่ปุ่นเปิดประเทศค้าขายกับฝรั่งอีกครั้ง อีก 2 ปีต่อมารัฐบาลไทย

ก็ลงนามในสัญญากับชาวอังกฤษชื่อ จอห์น เบาริง เพื่อเปิดประเทศไทยค้าขายและติดต่อกับฝรั่งอย่างกว้างขวางขึ้น

เรือรบ 4 ลำที่นายพลเรืออเมริกันนำไปทอดสมอในอ่าวโตเกียวนั้นเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญยิ่งของญี่ปุ่น ตอนนั้นชาวญี่ปุ่นยังแยกกันเป็นก๊กเป็นเหล่ามากมาย แต่ละก๊กมีทหารและการปกครองของตัวเอง จริงอยู่พวกหัวหน้าก๊ก(daimyo) เลิกทำสงครามกันมานาน หลังจากพระเจ้าจักรพรรดิทรงมอบอำนาจในการบริหารประเทศให้แก่ผู้สำเร็จราชการ(โชกุน) ซึ่งเป็นหัวหน้าก๊กใหญ่ชื่อ "โตกุกาวา" ในปี พ.ศ. 2146(บทที่ 3 มีเรื่องบทบาทของผู้สำเร็จราชการในด้านบริหารทรัพยากรป่าไม้) แต่ก๊กต่าง ๆ ยังมีทหารและนักรบชั้นนายดาบหรือ "ซามูไร" จำนวนมาก ในด้านเศรษฐกิจชาวญี่ปุ่นโดยทั่วไปอาศัยการเกษตรเป็นอาชีพ ผลผลิตหลักได้แก่ข้าว เส้นไหมและใบชา

การปรากฏตัวของเรือรบขนาดใหญ่ซึ่งใช้ปืนเป็นอาวุธสร้างความตระหนกตกใจให้ชาวญี่ปุ่นเป็นที่สุด *ชาวญี่ปุ่นอ่านสถานการณ์ว่าถ้าตนยังแยกกันเป็นก๊กเป็นเหล่าและอาศัยเทคโนโลยีเก่า ๆ ต่อไป ตนต้องเสียเอกราชให้แก่ฝรั่งแน่* ฉะนั้นอีก 15 ปีต่อมาชาวญี่ปุ่นจึงรวมตัวกันอัญเชิญพระเจ้าจักรพรรดิเมอิจิขึ้นครองราชย์และถวายอำนาจเต็มให้พระองค์พร้อมกับยกเลิกตำแหน่งผู้สำเร็จราชการและระบบการแบ่งกันเป็นก๊กเป็นเหล่า หลังจากนั้นก็ระดมสมองและพลังกันอย่างเต็มที่เพื่อจะพัฒนาประเทศให้ทันฝรั่ง

ชาวญี่ปุ่นอ่านเหตุการณ์ทันทีว่าเทคโนโลยีเป็นตัวชี้ขาดในความสามารถเหนือชั้นของฝรั่ง แม้ชาวญี่ปุ่นจะสามารถผลิตไหมและใบชาได้คุณภาพเป็นเลิศ แต่โอกาสที่ไหมและใบชาจะแข่งขันกับสินค้าอุตสาหกรรมเช่นเครื่องจักรและปืนกลสำเร็จมีน้อย โดยเฉพาะในประเทศที่มีที่ดินจำกัด ฉะนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาของญี่ปุ่นจึงมุ่งแสวงหาเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้พัฒนาการอุตสาหกรรม

วิธีแสวงหาเทคโนโลยีของญี่ปุ่นได้แก่การส่งคนไปเรียนหนังสือและทำงานในสถาบันการศึกษาและโรงงานของฝรั่งและจ้างฝรั่งมาเป็นที่ปรึกษาในประเทศ

ชาวญี่ปุ่นศึกษาความก้าวหน้าของฝรั่งอย่างมุ่งมั่นและด้วยวินัยสูงยิ่ง ไม่ต่างกับการปฏิบัติตัวของยอดทหารชั้นซามูไร

เนื่องจากญี่ปุ่นขาดวัตถุดิบ ชาวญี่ปุ่นแก้ปัญหาด้วยการออกล่าอาณานิคมบ้างและซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศบ้าง สินค้าที่ผลิตได้ส่วนหนึ่งจึงมุ่งขายให้ชาวต่างประเทศเพื่อเอาเงินมาซื้อวัตถุดิบ นั่นเป็นที่มาของการพัฒนาแบบใช้การส่งออกเป็นหัวจักร(Export Promotion) ซึ่งเป็นแนวการพัฒนากระแสหลักกระแสหนึ่งของประเทศด้อยพัฒนาในกาลต่อมา

การผลักดันให้เกิดการอุตสาหกรรมจำเป็นต้องใช้ต้นทุนจำนวนมาก *ชาวญี่ปุ่นเอาชนะอุปสรรคด้วยการอดออมอย่างเต็มกำลัง* เช่น ภาครัฐเก็บภาษีที่ดินสูงมากเพื่อนำเงินไปใช้ในการสร้างปัจจัยเบื้องต้น เช่น ถนนและท่าเรือ ส่วนภาคเอกชนก็กินอยู่อย่างเขม็ดแขม่ที่สุด มาตรการและการกระทำนี้มีผลดีต่อญี่ปุ่นหลายอย่าง เช่น ญี่ปุ่นไม่ต้องกู้เงินทุนจากภายนอกจนเป็นภาระต้องชดใช้ในเวลาต่อมา **ชาวญี่ปุ่นไม่เลียนแบบการบริโภคของฝรั่ง หากมุ่งเลียนแบบเฉพาะด้านการผลิต** การกินอาหารที่ไม่มีไขมันมากและในระดับพอควรทำให้ชาวญี่ปุ่นมีสุขภาพดี มีอายุยืนและมีศักยภาพในการทำงานสูง นอกจากนั้นการบริโภคแต่พอควรยังทำให้มีสินค้าเหลือเพื่อขายให้แก่ชาวต่างประเทศอีกด้วย

โดยสรุป การอ่านเหตุการณ์ออก การใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม การมีวินัยอันแกร่งกล้า ความสามัคคี การมีผู้นำและผู้ตามซึ่งทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมอย่างเคร่งครัดเป็นปัจจัยผลักให้ญี่ปุ่นพัฒนาทันฝรั่งในเวลาราว 50 ปี

เกาหลี : ผู้พัฒนามาจากกองขี้เถ้า

เกาหลีถูกญี่ปุ่นยึดเป็นอาณานิคมเมื่อปี พ.ศ. 2453 อันเป็นช่วงที่ญี่ปุ่นออกแสวงหาวัตถุดิบเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรม เกาหลีได้อิสรภาพหลังญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2488 ฝ่ายพันธมิตรแบ่งการยึดครองเกาหลีออกเป็น 2 ส่วน ตอนเหนืออยู่ในความดูแลของ

สหภาพโซเวียต ภาคใต้อยู่ในความดูแลของสหรัฐอเมริกาอยู่ 3 ปีก่อนที่จะได้เอกราช ความขัดแย้งระหว่างส่วนเหนือกับส่วนใต้ก่อให้เกิดสงครามเกาหลีในระหว่างปี พ.ศ. 2493 – 2496 ต่างชาติเข้าแทรกแซงทำให้คู่สงครามผลัดกันรุกผลัดกันรับอยู่หลายตลบ เมื่อสงครามยุติปัจจัยเบื้องต้นทางเศรษฐกิจ เช่น ถนน โรงไฟฟ้าและท่าเรือถูกเผาทำลายจนแทบไม่มีอะไรเหลือ ธนาคารโลกประเมินสภาพของเกาหลีใต้ว่าไม่มีทางพัฒนาต่อไปได้ถึงขนาดเรียกเกาหลีว่าเป็น "basket case" ซึ่งหมายความว่าจะยากจนต่อไปแบบไม่มีทางผุดทางเกิด

เกาหลีเหนือใช้ระบบคอมมิวนิสต์ปกครองประเทศตามสหภาพโซเวียต และได้รับการสนับสนุนจากประเทศนั้นแทบไม่อั้น จนกระทั่งสหภาพโซเวียตล่มสลายเมื่อปี พ.ศ. 2534 ณ วันนี้เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าการพัฒนาของเกาหลีเหนือล้มเหลวโดยสิ้นเชิง จริงอยู่เกาหลีเหนือมีกองทัพใหญ่โตและมีอาวุธยุทโธปกรณ์ทันสมัย รวมทั้งความสามารถในการสร้างอาวุธนิวเคลียร์ด้วย แต่นั่นเป็นการใช้ทรัพยากรผิดพลาดและขาดประสิทธิภาพอย่างร้ายแรง ทำให้เศรษฐกิจของเกาหลีเหนืออยู่ในสภาพล้มละลายและประชาชนต้องล้มตายเพราะความอดอยาก ตอนนี้เกาหลีเหนือจึงต้องบากหน้าไปขอความอนุเคราะห์จากคู่อริ เช่น เกาหลีใต้ ญี่ปุ่นและสหรัฐฯ

หลังสงครามยุติเกาหลีใต้พยายามตั้งหลักพัฒนาประเทศอยู่ 8 ปี ก่อนที่นายพลปัก จุง ฮี จะยึดอำนาจ

นายพลปัก จุง ฮี บริหารประเทศอยู่ 18 ปีด้วยความมุ่งมั่น เด็ดเดี่ยว และปราศจากความฉ้อฉลอย่างแพร่หลายดังที่มักเกิดขึ้นในประเทศซึ่งใช้ระบบเผด็จการ เขาวางรากฐานของการพัฒนาสำเร็จทำให้เศรษฐกิจของเกาหลีใต้ขยายตัวติดต่อกันมาอย่างน่าอัศจรรย์ เพียง 35 ปีหลังนายพลปัก จุง ฮี ยึดอำนาจ เกาหลีใต้ได้เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำซึ่งเท่ากับได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศก้าวหน้าทัดเทียมกับฝรั่งและญี่ปุ่น

เกาหลีใต้ใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวของญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง นั่นคือ การมุ่งนำวัตถุดิบจากภายนอกมาเปลี่ยนเป็นสินค้าคุณภาพดีที่มีราคาต่ำกว่าคู่แข่งและนำออกไปขายในตลาดโลก ความแตกต่างระหว่างยุทธศาสตร์

ของเกาหลีใต้กับของญี่ปุ่นมีเพียงด้านการหาเงินทุนด้านเดียวเท่านั้น เกาหลีใต้ใช้เงินกู้จากต่างประเทศเพื่อการลงทุน ส่วนญี่ปุ่นใช้เงินออมของตนเอง แต่เกาหลีใต้ใช้เงินกู้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นเพียงเวลา 4 ทศวรรษ เกาหลีใต้สามารถผันตัวจากลูกหนี้มาเป็นเจ้าหนี้ได้สำเร็จ อาจกล่าวได้ว่าเกาหลีใต้สร้างประเทศขึ้นมาได้จากกองขี้เถ้าของสงคราม นับเป็นความมหัศจรรย์อย่างยิ่ง

โดยสรุปความล้มเหลวและความสำเร็จของสองส่วนของเกาหลีน่าจะชี้ย้ำว่าระบบคอมมิวนิสต์ใช้ไม่ได้ **และการพัฒนาให้ทันฝรั่งนั้นยังทำได้ หากผู้ต้องการพัฒนาเข้าใจโลกรอบด้าน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ไม่ฉ้อฉล ใช้กลยุทธ์เหมาะสมและเป็นสังคมที่มีวินัยสูง**

"...การดำเนินชีวิตตามแนวบริโภคนิยมแบบสุดโต่ง
และใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งของพวกเขา
จะนำไปสู่ความล่มสลายในวันข้างหน้า
เพราะทวีปอเมริกาเหนือมีอุทาหรณ์ให้ดู
ทั้งในรูปของซากของสังคมที่ล่มสลาย
และสังคมเก่าแก่ที่อยู่ต่อมาได้ถึงทุกวันนี้..."

บทที่ 2

ความล่มสลายกับความอยู่รอด

"ผู้ชนะเขียนประวัติศาสตร์ ผู้มีอำนาจวางกฎเกณฑ์" เป็นสัจธรรม ฉะนั้นฝรั่งมักอ้างถึงเหตุการณ์เกี่ยวกับคริสโตเฟอร์ โคลัมบัสเดินเรือไปถึงทวีปอเมริกาในปี พ.ศ. 2035 ว่าเป็นการ *"ค้นพบ"*(discover) แต่ความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่เพราะทวีปอเมริกาถูก "ค้นพบ" ก่อนนั้นแล้วอย่างน้อย 14,000 ปี ผู้พบทวีปอเมริกาหน้าตาไม่เหมือนฝรั่ง หากเป็นชาวเอเชียซึ่งเดินทางจากฝั่งไซบีเรียผ่านช่องแคบเบริ่งไปถึงอลาสการ์ ลูกหลานของชนเชื้อชาติเอเชียนี้ใช้เวลาอีกราว 2,000 ปีกว่าจะพากันไปถึงปลายทวีปอเมริกาใต้ พวกเขาเป็นบรรพบุรุษของมนุษย์พื้นเมืองในทวีปอเมริกาซึ่งเรามักเรียกกันว่า **"อินเดียนแดง"** เพื่อให้ต่างจากชาวอินเดียซึ่งอยู่ในทวีปเอเชียในปัจจุบัน

ชาวพื้นเมืองเหล่านั้นดำเนินชีวิตด้วยการเก็บของป่าและล่าสัตว์มาจนเมื่อราว 5,500 ปีที่ผ่านมาจึงรู้จักปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เช่นเดียวกับชาวตะวันออกกลางและชาวจีน เนื่องจากพืชและสัตว์ในธรรมชาติที่นั่นมีความหลากหลายน้อยกว่าในย่านตะวันออกกลางและในเมืองจีน พืชหลักที่พวกเขานำมาเพาะปลูกจึงมีเพียงข้าวโพดและมันฝรั่ง (เราเรียก potato ว่า "มันฝรั่ง" เพราะฝรั่งเป็นผู้นำติดตัวมาทางเอเชียหลังจากได้นำพันธุ์จากอเมริกาใต้ไปปลูกในยุโรป) และสัตว์ที่มีลักษณะเหมาะแก่การนำมาเลี้ยงมีเพียง 3 ชนิดคือ ไก่งวง หนูตะเภาและลาม่า (llama) ทวีปอเมริกามีลาม่าเพียงอย่างเดียวที่เป็นสัตว์ใหญ่เหมาะแก่การนำมาเลี้ยงเอาเนื้อและพลังสำหรับบรรทุกสินค้า สัตว์พวกนี้มีตัวขนาดเท่า ๆ กับลาและมีอยู่ในทวีปอเมริกาใต้เท่านั้น ในอเมริกาเหนือมีสัตว์ใหญ่หลายชนิด เช่น ควายในทุ่งหญ้าแพรรี่(buffalo) วัวขนาดใหญ่(musk ox)

กวางขนาดใหญ่(caribou) และหมียักษ์(grizzly bear) แต่ไม่มีชนิดไหนเหมาะกับการนำมาเลี้ยงเอาเนื้อเป็นอาหารและใช้พลังงานในการขนส่งและลากไถ

ตัวลาม่า(llama)

ควาย(Buffalo) ที่พบมากในทวีปอเมริกา

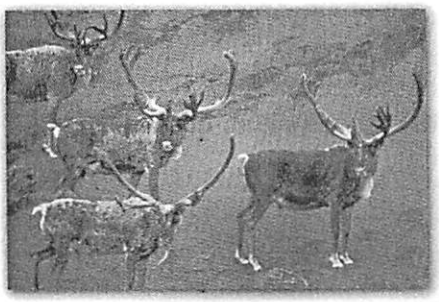

กวางขนาดใหญ่(Caribou)

ภาพ 1–3 : *ตัวลาม่า(llama), กวางขนาดใหญ่(Caribou) และควาย(Buffalo) ที่พบมากในทวีปอเมริกา*

การมีสัตว์ขนาดใหญ่เพียงชนิดเดียวทำให้ลักษณะของสังคมในอเมริกาแตกต่างไปจากสังคมของชาวยุโรปและเอเชียเมื่อฝรั่งเดินทางไปถึงเมื่อ 500 ปีที่แล้ว เช่น ไม่มีสัตว์ลากเกวียนและไถและไม่มีสัตว์ที่ใช้ในการสงครามเช่นม้าและช้าง ฝรั่งพบสังคมขนาดใหญ่ซึ่งมีอารยธรรมเป็นของตัวเองคือ **อาณาจักรอินคา (Inca)** ในอเมริกาใต้และ**อาณาจักรแอสเทค(Aztec)** ในอเมริกากลาง ต่อมาพวกเขาจึงรู้ว่ามี**อาณาจักรมายา(Maya)** ในย่านอเมริกากลางด้วย แต่สังคมมายาได้ล่มสลายไปก่อนที่พวกเขาจะไปถึง(ดูตอนต่อไป)

แผ่นดินของชาวอินคามีอาณาเขตกว้างใหญ่กว่าเมืองไทยหลายเท่า ครอบคลุมพื้นที่ของคนหลายเผ่าพันธุ์ หลายภาษาและมีศูนย์กลางอยู่ในดินแดนของประเทศเปรูในปัจจุบัน ส่วนอาณาจักรแอสเทคมีศูนย์อยู่ทางตอนกลางของเม็กซิโก ชาวอินคามีความก้าวหน้าไม่น้อยกว่าชาวยุโรปในหลายด้าน ภายในอาณาเขตอันกว้างใหญ่ไพศาลมีถนนติดต่อกันได้ทั่ว เนื่องจากถนนจำนวนมากเชื่อมเนื้อที่ตามไหล่เขาแอนดิสอันสูงชัน ชาวอินคามีเทคนิคการสร้างสะพานแขวนอันมั่นคงด้วยเชือกทำจากใยธรรมชาติชั้นเยี่ยม นอกจากนั้นชาวอินคามีความก้าวหน้าทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การปลูกป่าและการทำไร่แบบรูปขั้นบันไดตามไหล่เขา สัญลักษณ์แห่งความก้าวหน้าของชาวอินคายังเหลือให้ดูอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ เช่น เมืองเก่าบนไหล่เขาแอนดิสชื่อ "มาชู พิคชู" ซึ่งประกอบด้วยสิ่งก่อสร้างอันยิ่งใหญ่ไม่น้อยกว่านครวัดของเขมร ชาวอินคามีความก้าวหน้าทางการทอผ้า ทำเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องทอง แต่การมีทองคำเป็นจำนวนมากเป็นคำสาปสำหรับชาวอินคา เพราะทองคำเป็นสิ่งที่นักล่าเมืองขึ้นชาวสเปนต้องการมากที่สุด

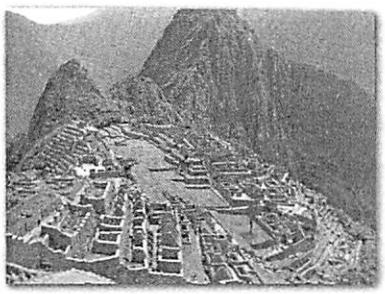

ภาพ 4-5 : มาคู พิคชู เมืองซึ่งแสดงถึงความรุ่งเรืองของอารยธรรมอินคา[7]

ชาวสเปนเป็นฝรั่งที่รบชนะชาวอินคาทั้งที่มีทหารน้อยกว่าเพราะมีอาวุธเหนือกว่า ตัวอย่างที่ถูกนำมาอ้างบ่อย ๆ ได้แก่การปะทะกันเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2075 ในดินแดนซึ่งเป็นเปรูในปัจจุบัน ตอนนั้นกองทัพสเปนมีทหารเพียง 168 คน ประกอบด้วยทหารราบ 106 คนและทหารม้า 62 คนซึ่งสวมเกราะเหล็กและถือปืนและดาบเป็นอาวุธ ส่วนกองทัพอินคามีทหารราว 80,000 คนแต่มีอาวุธทำด้วยหินและไม้ กองทัพสเปนสามารถบุกเข้าจับจักรพรรดิอินคาได้หลังจากรบกันเพียงไม่กี่นาทีเพราะทหารอินคาตกใจวิ่งหนีกระเจิดกระเจิงเมื่อได้ยินเสียงปืนและถูกจู่โจมด้วยคู่ต่อสู้บนหลังม้าซึ่งพวกเขาไม่เคยเห็นมาก่อน

ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ *ภาษาเป็นส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมและเป็นปัจจัยสำคัญในด้านเศรษฐกิจและการเมือง* แม้จะมีอาณาจักรใหญ่โต และมีความก้าวหน้าทางด้านศิลปหัตถกรรมและสถาปัตยกรรมไม่ต่ำกว่าชาวยุโรป แต่ชาวอินคาและชาวแอสเทคไม่มีภาษาเขียน การต้องใช้ภาษาสเปนเป็นภาษาเขียนทำให้วัฒนธรรมของพวกเขาสูญหายไปง่ายกว่าที่ควรจะเป็น ต่างจากอาณานิคมของฝรั่งอีกจำนวนหนึ่งซึ่งยังคงเอกลักษณ์ของตนไว้ได้หลังจากหมดสภาพการเป็นอาณานิคมแล้ว ในปัจจุบันประชาชนจำนวนมากในเม็กซิโก เปรู เอกวาดอร์และโบลิเวียซึ่งเคยเป็นอาณาจักรอินคาและแอสเทคยังพูดภาษาของบรรพบุรุษได้และใช้ภาษาสเปนเป็นภาษาที่ 2 ประชาชนส่วนนี้

มักเสียเปรียบผู้ที่ใช้ภาษาสเปนมาตั้งแต่กำเนิดโดยเฉพาะคนผิวขาว ฉะนั้นพวกเขาจำนวนมากจึงยากจนและน้อยคนที่จะมีโอกาสเข้าไปมีอำนาจทางการเมือง *ความยากจนเป็นทั้งผลและเหตุของความแตกแยกในสังคม* ซึ่งมีส่วนทำให้การพัฒนาของบางประเทศในละตินอเมริกาต้องเป็นหมัน ดังที่จะกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 4

ความล่มสลายของอาณาจักรมายาและเผ่าอานาซาซี

อาณาจักรมายามีศูนย์กลางอยู่ทางตอนใต้ของเม็กซิโก และครอบคลุมไปถึงพื้นที่ซึ่งเป็นประเทศเบลีซ กัวเตมาลา ฮอนดูรัสและเอลซัลวาดอร์ในปัจจุบัน ชาวมายาก้าวหน้ากว่าบรรดาอาณาจักรในทวีปอเมริกาเพราะพวกเขามีภาษาเขียน อย่างไรก็ตามภาษาเขียนของชาวมายายังเป็นภาษารูปภาพซึ่งส่วนหนึ่งยังไม่มีใครตีความหมายได้สำเร็จ นอกเหนือจากนั้นในปัจจุบันนักค้นคว้ามีหนังสือของชาวมายาเพียง 4 เล่มเท่านั้น เพราะหัวหน้าบาทหลวงคนหนึ่งซึ่งเข้าไปเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในดินแดนมายาได้ใช้เวลาราว 29 ปีเที่ยวเสาะหาหนังสือของชาวมายามาเผา เพื่อจะทำลายความเชื่อเกี่ยวกับผีสางเทวดาของพวกเขา การสูญเสียหนังสือทำให้การศึกษาประวัติของอาณาจักรมายายากลำบากขึ้น

จากหลักฐานที่หาได้ ความก้าวหน้าของชาวมายาเริ่มจากเมื่อบรรพบุรุษของเขารู้จักปลูกข้าวโพด ถั่วบางชนิด พืชผักในตระกูลฟักทอง พร้อม ๆ กับการรู้จักเลี้ยงไก่งวงแทนการหาของป่าและล่าสัตว์ เนื่องจากที่ดินตามหุบเขาในย่านนั้นอุดมสมบูรณ์ทำให้การปลูกข้าวโพดได้ผลผลิตสูงนำไปสู่การขยายตัวของประชากรอย่างรวดเร็ว ประชากรเหล่านั้นพากันแผ่กระจายไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนจนครอบคลุมตลอดทั้งพื้นที่ ชาวมายาแยกกันปกครองตัวเองในรูปของรัฐอิสระซึ่งเชื่อมโยงกันโดยถนนและโดยวัฒนธรรม แต่ละรัฐมีกษัตริย์และชนชั้นขุนนางของตัวเอง เนื่องจากในแผ่นดินมายา ไม่มีสัตว์ใหญ่ซึ่งสามารถนำมาเลี้ยงเพื่อใช้ในการลากไถ ลากเกวียนและบรรทุกของได้ การขนส่งจึงใช้เพียงแรงคน ความจำกัดในการขนส่งทำให้อาณาจักรมายาแยกเป็นรัฐอิสระเล็ก ๆ จำนวนมากซึ่งเดินทางถึงกันได้ภายใน 3 วัน

ก่อนที่จะล่มสลายเมื่อราว 1,100 ปีที่ผ่านมาชาวมายามีความก้าวหน้าไม่น้อยกว่าชาวยุโรป โดยเฉพาะในด้านหัตถกรรมและสถาปัตยกรรม ชาวมายาสามารถทอผ้า ทำเครื่องปั้นดินเผาและแกะสลักได้ไม่ด้อยกว่าชาวยุโรป ทางด้านสถาปัตยกรรม ชาวมายาทิ้งสิ่งก่อสร้างใหญ่ ๆ ไว้นับพัน เช่น วัง วัด อนุสาวรีย์และพีระมิด หลายอย่างยังตั้งตระหง่านมาจนทุกวันนี้ หลังจากถูกปกคลุมด้วยป่าดงดิบอยู่เป็นร้อยปี นอกจากนั้นยังมีหลักฐานบ่งชัดว่าชาวมายาก้าวหน้าทางดาราศาสตร์ มีความสามารถทางคณิตศาสตร์และมีระบบปฏิทินแบบใหม่ใช้แล้ว

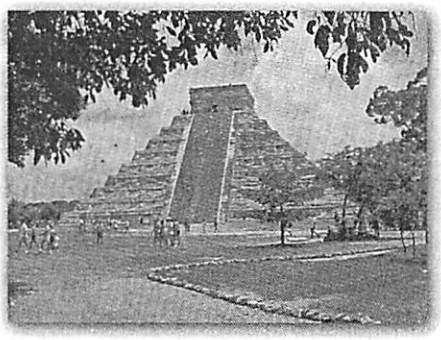

ภาพ 6-7 : พิรามิดมายาซึ่งมีเหลือให้เห็นในปัจจุบัน[3]

อะไรทำให้อาณาจักรมายาล่มสลาย ?

การศึกษาเพื่อหาสาเหตุยังดำเนินต่อไป อย่างไรก็ตาม ณ วันนี้พอสรุปได้ค่อนข้างแน่นอนแล้วว่าชาวมายาล่มสลายด้วยหลายสาเหตุด้วยกัน

ในเบื้องแรก ความสามารถในการปลูกข้าวโพดทำให้ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อที่ดินดี ๆ ตามหุบเขาถูกนำมาใช้ในการทำไร่ข้าวโพดหมดแล้ว ชาวมายาก็ทำลายป่าตามไหล่เขาสูงชันจนหมด ที่ดินตามไหล่เขาจึดเร็วเพราะมีหน้าดินบาง และถูกชะล้างอย่างรวดเร็วเมื่อฝนตกมาก ๆ นอกจากนั้นการทำลายป่าทำให้ดินฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลงและความแห้งแล้งรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ

ประการที่ 2 รัฐต่าง ๆ แข่งขันกันสร้างสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อโอ้อวดกัน เช่นปราสาทราชวัง วัด อนุสาวรีย์และเทวสถานขนาดใหญ่ เช่น พีระมิด นอกจากสิ่งเหล่านี้จะไม่มีผลดีต่อความเป็นอยู่ของประชาชนแล้ว ยังมีโทษมหันต์ เนื่องจากการบังคับใช้แรงงานของคนจำนวนมาก เพราะชาวมายาไม่มีเครื่องทุ่นแรงเช่นล้อเลื่อน ลูกรอกและไม่มีสัตว์ขนาดใหญ่ซึ่งใช้ชักลากได้เช่นวัว ควาย ม้าและช้าง ทุกอย่างจึงต้องใช้กำลังคนแบกหามหรือชักลากด้วยคนจำนวนมาก นอกเหนือจากนั้นชาวมายาไม่มีเครื่องมือที่ทำด้วยโลหะมีเฉพาะเครื่องมือที่ทำด้วยหินและไม้เท่านั้น

ประการที่ 3 เมื่อประชาชนเพิ่มขึ้น การแย่งชิงทรัพยากรกันนำไปสู่การสู้รบระหว่างรัฐบ่อยขึ้นและรุนแรงขึ้น เมื่อฝนแล้งเป็นเวลานานมักเกิดการปฏิวัติและฆ่ากษัตริย์ เพราะในสังคมมายา กษัตริย์ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนบนฐานความคิดที่ว่าตนสามารถติดต่อกับพระเจ้าเพื่อขอฝนและความคุ้มครองต่าง ๆ ได้ ฝนแล้งนาน ๆ เป็นเสมือนการผิดสัญญาหรือหมดความศักดิ์สิทธิ์ของกษัตริย์ จึงนำไปสู่การปฏิวัติและการฆ่ากษัตริย์กับชนชั้นขุนนาง

ประการที่ 4 เมื่อเกิดฝนแล้งติดต่อกันเป็นแรมปี ประชาชนจำนวนมากล้มตายเพราะขาดอาหารและน้ำ บางส่วนพากันอพยพไปหาที่อยู่ใหม่ ทำให้จำนวนประชากรลดลงจนอาณาจักรล่มสลายในที่สุด ฉะนั้นตอนที่ทหารสเปนเดินทางไป

ถึงย่านซึ่งเคยเป็นอาณาจักรมายามาก่อน พวกเขาพบเฉพาะชาวมายาซึ่งกระจัดกระจายกันอยู่ทั่วไปเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น

นอกจากอาณาจักรอินคาและอาณาจักรแอสเทคแล้ว ฝรั่งพบชาวพื้นเมืองอยู่กันเป็นหมู่เหล่าทั้งเล็กและใหญ่จากเหนือสุดใต้ของทวีปอเมริกา ฝรั่งเอาชนะได้หมดเพราะมีอาวุธเหนือกว่าประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งฝรั่งมีเชื้อโรคร้ายติดตัวไปด้วย เช่น ไข้ทรพิษซึ่งชาวพื้นเมืองไม่มีภูมิคุ้มกันมาก่อน *ประวัติศาสตร์บ่งว่าชาวพื้นเมืองในทวีปอเมริกาทั้งเหนือและใต้ล้มตายจากโรคร้ายมากกว่าจากอาวุธของฝรั่งเสียอีก* ก่อนที่อาณาจักรจะล่มสลายทั้งจักรพรรดิอินคาและจักรพรรดิแอสเทคถูกคร่าชีวิตด้วยไข้ทรพิษ

ย้อนไปหลายสิบปีก่อนฝรั่งนิยมสร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับการสู้รบระหว่างฝรั่งอเมริกันกับชาวพื้นเมืองดั้งเดิม หรือ "อินเดียนแดง" แน่ละทุกครั้งที่มีการต่อสู้กันฝรั่งจะเป็นฝ่ายถูกและชาวพื้นเมืองเป็นฝ่ายผิด ทั้งที่ฝรั่งไปแย่งที่ทำมาหากินของเขา ชาวพื้นเมืองถูกกล่าวหาว่าป่าเถื่อน ในช่วงหลัง ๆ นี้เริ่มมีภาพยนตร์จำพวกมองชาวพื้นเมืองดั้งเดิมว่าไม่ป่าเถื่อน หากเป็นผู้ที่อยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน นั่นสะท้อนถึงความเข้าใจของฝรั่งบางกลุ่มว่า*การดำเนินชีวิตตามแนวบริโภคนิยมแบบสุดโต่งและใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งของพวกเขาจะนำไปสู่ความล่มสลายในวันข้างหน้า* เพราะทวีปอเมริกาเหนือมีอุทาหรณ์ให้ดูทั้งในรูปของซากของสังคมที่ล่มสลายและสังคมเก่าแก่ที่อยู่ต่อมาได้ถึงทุกวันนี้

หนึ่งในบรรดาสังคมที่ล่มสลายในแผ่นดินซึ่งต่อมากลายเป็นประเทศสหรัฐอเมริกาได้แก่สังคมของชาว "อานาซาซี"(Anasazi) ชนเผ่านี้มีถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้อันแห้งแล้งของสหรัฐฯ และเคยมีความก้าวหน้าถึงขนาดสามารถสร้างตึกใหญ่ ๆ ได้สูงถึง 6 ชั้นทั้งที่ไม่มีเหล็กและปูนซีเมนต์ ตึกสูงขนาดนั้นฝรั่งอเมริกันเพิ่งสร้างได้ในเมืองชิคาโกเมื่อร้อยกว่าปีมานี้เอง อย่างไรก็ตามสังคมอานาซาซีได้ล่มสลายไปราว 800 ปีแล้ว **สาเหตุของความล่มสลายนั้นคล้ายกับของอาณาจักรมายา**

การศึกษาของนักโบราณคดีพบว่าชาวอานาซาซีอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในหุบเขาย่านนั้นเมื่อประมาณ 13,000 ปีที่แล้ว เนื่องจากในหุบเขามีดินและน้ำค่อนข้างดีจนมีต้นไม้ใหญ่น้อยขึ้นอยู่ทั่วไปทำให้เหมาะแก่การหาของป่าและล่าสัตว์ การดำเนินชีวิตของชาวอานาซาซีเปลี่ยนไปเมื่อราว 4,000 ปีที่ผ่านมาหลังจากพวกเขาเรียนรู้เรื่องการปลูกข้าวโพดซึ่งตอนนั้นกำลังแพร่หลายอยู่ในดินแดนซึ่งกลายมาเป็นเม็กซิโกในปัจจุบัน การปลูกข้าวโพดได้จำนวนมากนำไปสู่การเพิ่มของจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว ประชากรเหล่านั้นค่อย ๆ กระจายกันออกไปทำมาหากินในพื้นที่กว้างขึ้นและมีศูนย์กลางอยู่ที่หุบเขาซึ่งต่อมามีชื่อว่า "ชาโค"(Chaco)

ชาวอานาซาซีมีความ "รุ่งเรือง" อยู่เพียงราว 600 ปีก่อนที่จะล่มสลาย เพราะระบบนิเวศในย่านทะเลทรายนั้นเปราะบางมากเนื่องจากฝนตกไม่แน่นอนเสมอไป ต้นไม้ใช้เวลานานในการเติบโตและที่ดินส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในระหว่างที่สร้างความรุ่งเรืองอยู่นั้น ชาวอานาซาซีสร้างทั้งระบบชลประทานพร้อมกับการตัดต้นไม้ใหญ่ ๆ จนหมด แต่ระบบชลประทานมักอยู่ได้เพียงชั่วคราวเพราะในพื้นที่ซึ่งมีความลาดชัน แคบและปราศจากต้นไม้ กระแสน้ำไหลแรงมากเมื่อฝนตกหนัก ชาวอานาซาซีต้องอดอยากเมื่อฝนแล้งติดต่อกันเป็นเวลานานหลายปี แน่ล่ะ**ความอดอยากนำไปสู่ความแตกแยกและการฆ่าฟันกันเอง** ตอนก่อนสังคมจะล่มสลายชาวอานาซาซีถึงกับอดตายและบางพวกฆ่าเพื่อนมนุษย์เพื่อกินเนื้อ ส่วนพวกที่เหลือพากันอพยพออกไปจากหุบเขาและแยกย้ายกันไปตั้งหลักแหล่งที่อื่น

ในพื้นที่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐฯ ซึ่งส่วนใหญ่แห้งแล้งจนเป็นทะเลทรายนั้น ในปัจจุบันยังมีลูกหลานของชาวพื้นเมืองดั้งเดิมหลายเผ่าอาศัยอยู่ เช่น เผ่าโฮปี(Hopi) และเผ่าซูนิ(Zuni) การศึกษาพบว่า **เผ่าเหล่านี้ไม่ล่มสลายในทำนองเดียวกับเผ่าอานาซาซี เพราะพวกเขาเข้าใจสภาพรอบด้าน รู้จักอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างกลมกลืน อยู่อย่างพอเพียงและไม่ตัดไม้ทำลายป่า**เพื่อสร้างอนุสาวรีย์ใหญ่โต วิธีดำเนินชีวิตของคนเหล่านี้เป็นที่สนใจของชาวอเมริกันในยุคปัจจุบันมากขึ้น และบางคนนำไปใช้เป็น

แนวดำเนินชีวิตของตนเองด้วย อย่างไรก็ตามกระแสวัตถุนิยมรอบด้านที่เชี่ยวกรากเป็นอุปสรรคต่อการมองเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตแบบไม่รังแกธรรมชาติและแบบพอเพียงของชาว "อินเดียนแดง"

จากอาณาจักรมายาถึงประเทศรวันดา

คนไทยส่วนใหญ่คงรู้เรื่องเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในเขมรหลังจากเขมรแดงชนะสงครามกลางเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2518 การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นโหดร้ายเสมือนเขมรทั้งประเทศกลายเป็น "ทุ่งละเลงเลือด" ดังที่ฝรั่งนำไปอ้างเพื่อสร้างภาพยนตร์เรื่อง เดอะคิลลิ่ง ฟิลด์**(The Killing Field)** แต่คนไทยส่วนใหญ่คงไม่รู้เรื่องการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศรวันดาซึ่งเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2537 เพราะรวันดาอยู่ไกลถึงทวีปแอฟริกา เหตุการณ์ครั้งนั้นโหดร้ายไม่น้อยกว่าในเขมร และต่อมาเป็นแรงดลใจให้ฝรั่งนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์เรื่องโฮเต็ล รวันดา **(Hotel Rwanda)** นอกจากนั้น คนไทยที่ได้อ่านข่าวเกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในรวันดาอาจรู้เพียงผิวเผินว่าต้นเหตุเป็นความเกลียดชังระหว่างคนต่างผิวพันธุ์กัน 2 กลุ่ม แต่นั่นเป็นเพียงสาเหตุเดียวและไม่ใช่สาเหตุพื้นฐาน

จริงอยู่ประชากรราว 8 ล้านคนของรวันดาประกอบด้วย 2 เผ่าพันธุ์ใหญ่ ได้แก่ "ฮูตู"(85%) และ "ทุตซี"(15%) ในอดีตชน 2 เผ่าพันธุ์นี้ไม่มีปัญหาในการอยู่ร่วมกันและแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์โดยไม่แยกว่าใครมาจากเผ่าพันธุ์ไหน จนกระทั่งฝรั่งชาวเบลเยียมเข้าไปเป็นนายและออกบัตรประจำตัวให้ชาวพื้นเมืองซึ่งใส่เผ่าพันธุ์เข้าไปด้วย ยิ่งกว่านั้นฝรั่งยังปกครองผ่านเผ่าพันธุ์ทุตซีแทนที่จะผ่านชนส่วนใหญ่เผ่าฮูตู นั่นเป็นการหว่านเมล็ดของความแตกต่างขึ้นในห้วงความคิดของชาวรวันดาเป็นครั้งแรก อย่างไรก็ตามความคิดนั้นไม่ได้นำไปสู่ความขัดแย้งทันที

รวันดาต่างกับประเทศในแอฟริกาจำนวนมากเพราะอยู่ในที่สูง ทำให้อากาศค่อนข้างเย็นและปราศจากโรคร้ายเช่นมาลาเรีย มีฝนตกปานกลาง

และมีที่ดินดี สภาพเช่นนั้นทำให้ประชาชนผลิตอาหารได้มาก ซึ่งเป็นปัจจัยทำให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อัตราการเพิ่มของประชากรยิ่งสูงขึ้นเมื่อชาวรวันดารู้จักวิธีรักษาพยาบาลที่ทันสมัยและได้ยาใหม่ ๆ จำพวกปฏิชีวนะ จนทำให้รวันดาเป็นประเทศหนึ่งซึ่งมีประชากรหนาแน่นที่สุดในโลก

เนื่องจากชาวรวันดายึดเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วสร้างความจำเป็นให้ต้องใช้พื้นที่เกือบทุกตารางนิ้วเพื่อการเพาะปลูกรวมทั้งพื้นที่ตามไหล่เขาซึ่งพังทลายง่ายและจืดเร็ว กระนั้นก็ตามพื้นที่ทำกินของแต่ละครอบครัวของเกษตรกรลดลงอย่างรวดเร็ว ยังผลให้เกิดความยากจนอย่างแพร่หลาย

ความยากจนมีผลกระทบต่อครอบครัวและต่อชุมชนภายในครอบครัว คนหนุ่มสาวไม่สามารถแต่งงานและแยกครอบครัวได้เมื่อถึงเวลา ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันมากขึ้น ปัญหานั้นเสริมด้วยการแย่งที่ทำกินในระหว่างพี่น้องเมื่อที่ดินเหลือน้อยจนไม่สามารถแบ่งต่อไปให้ลูกทุกคนเพื่อทำการเกษตรได้ ยิ่งไปกว่านั้นญาติพี่น้องหมดความสามารถที่จะยื่นมือเข้าช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามจำเป็นทำให้เยื่อใยระหว่างญาติขาดสะบั้นลง

ภายในชุมชนความแตกแยกเกิดขึ้นระหว่างเกษตรกรผู้มีที่ดินมากกับผู้มีที่ดินน้อยและผู้ไม่มีที่ดินเลยหลังจากพวกเขาต้องขายที่ดินเพียงเล็กน้อยไปในยามฉุกเฉิน ความขัดแย้งและความอดอยากหิวโหยระเบิดขึ้นเป็นครั้งคราว แต่ไม่ถึงกับแพร่กระจายจนกลายเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เช่นในปี พ.ศ. 2537

ภาพ 8 : *เด็กหญิงชาวรวันดายืนอยู่หน้ากองกระดูก*
ที่เป็นอนุสรณ์ถึงการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในรวันดา[4]

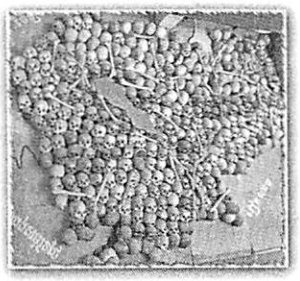

ภาพ 9–11 : *"อนุสรณ์แห่งความโหดร้าย"*
กองกระดูกของผู้ถูกฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในรวันดาและกัมพูชา

ก่อนเกิดเหตุการณ์อันโหดร้ายในปี พ.ศ. 2537 รวันดาประสบปัญหา 2 อย่างพร้อมกันนั่นคือ ภาวะฝนแล้งจัดและราคากาแฟและใบชาในตลาดโลกตกต่ำ กาแฟและใบชาเป็นสินค้าออกหลัก ฉะนั้นรัฐบาลรวันดาประสบปัญหาทันที มาตรการรัดเข็มขัดของรัฐบาลนำไปสู่การต่อต้านของประชาชนซึ่งอดอยากหิวโหยจากภาวะฝนแล้งอยู่แล้ว ยังผลให้ฝ่ายตรงข้ามนำไปใช้เพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์ทางการเมือง ความตึงเครียดนั้นระเบิดขึ้นเป็นการฆ่าฟันกันทั่วประเทศ เมื่อเครื่องบินของประธานาธิบดีฮะเบียริมานา(Habyarimana) ซึ่งมีเชื้อสายฮูตูถูกยิงตกทำให้เขาเสียชีวิต ทั้งที่พิสูจน์ไม่ได้ว่าใครเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์นั้น แต่นักการเมืองฮูตูหัวรุนแรงฉวยโอกาสยุยงให้ประชาชนเชื้อสายฮูตูลุกขึ้นเข่นฆ่าเผ่าทุตซี

แม้การฆ่าฟันกันนั้นเป็นข่าวว่าชาวฮูตูฆ่าชาวทุตซี แต่การศึกษาอย่างละเอียดต่อมาพบว่านั่นเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นเพราะพวกฮูตูฆ่าพวกฮูตูด้วยกันเองด้วย ชาวฮูตูที่ถูกฆ่าส่วนใหญ่อาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม นั่นคือ ผู้ที่มีที่ดินมากกว่าผู้อื่น ผู้ที่มีปัญหากับเพื่อนบ้านรวมทั้งเรื่องการขัดแย้งเรื่องที่ทำกิน และเด็กหนุ่มที่สมัครเป็นทหารของกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ เด็กหนุ่มเหล่านั้นส่วนมากยากจน นอกจากการฆ่าฟันกันเองแล้ว ชาวฮูตูส่วนใหญ่ตายเพราะอดอาหารในระหว่างสงครามกลางเมือง กลุ่มนี้มักมีความยากจนมาก่อน

การศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นว่าปัจจัยพื้นฐานของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในรวันดามาจากความยากจนอันเกิดจากประเทศมีคนมากเกินกว่าทรัพยากรจะรับได้ ความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ของคนในสังคมเป็นเพียงปัจจัยประกอบหรือข้ออ้าง หากความยากจนไม่แพร่หลายประชาชนต่างเผ่าพันธุ์จะอยู่ด้วยกันได้โดยปราศจากปัญหา

ญี่ปุ่นสมัยโตกุกาวาและความก้าวหน้าซึ่งดูล้าหลังของนิวกินี

ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 1 ช่วงเวลา 265 ปีระหว่าง พ.ศ. 2146 - 2411 ผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศญี่ปุ่นอย่างแท้จริงได้แก่ผู้สำเร็จราชการ (โชกุน) ซึ่งทำงานแทนพระเจ้าจักรพรรดิ ผู้สำเร็จราชการซึ่งมาจากตระกูล "โตกุกาวา" มีทหารและนักดาบรวมกันเป็นกองทัพอันแข็งแกร่งจึงสามารถสยบและสงบศึกระหว่างหัวหน้าก๊ก(Daimyo) ต่าง ๆ ได้ ตอนนั้นเป็นช่วงที่ญี่ปุ่นปิดประเทศเป็นส่วนใหญ่หลังจากขับไล่ฝรั่งออกไปในปี พ.ศ. 2180

การปิดประเทศมีผลทำให้ญี่ปุ่นล้าหลังฝรั่งในด้านเทคโนโลยีดังที่กล่าวแล้ว อย่างไรก็ตามการมีผู้สำเร็จราชการที่เข้าใจและมองการณ์ไกลบริหารประเทศอย่างเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียวเกิดผลดีในบางด้านนอกเหนือจากการรักษาความสงบระหว่างก๊ก ตัวอย่างที่ดีที่สุดได้แก่ การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ตอนนี้ญี่ปุ่นจึงมีป่าปกคลุมเนื้อที่ของประเทศถึง 74% (ตัวเลขของธนาคารโลกบ่งว่ามีป่าราว 67%) ตามอัตราส่วนของพื้นที่ญี่ปุ่นมีป่าสูงกว่าประเทศอุตสาหกรรมทั้งหมดยกเว้นฟินแลนด์ มากกว่าประเทศที่มีป่าดงดิบมาก ๆ เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซียและบราซิลเสียอีก และกว่า 2 เท่าของประเทศที่มีชื่อในด้านการบริหารทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน เช่น เยอรมนี สวิสเซอร์แลนด์และคอสตาริกา การมองการณ์ไกลของชาวญี่ปุ่นในตอนนั้นคล้ายการมองการณ์ไกลสมัยหลังถูกบังคับให้เปิดประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2396 เรื่องนี้ไม่ค่อยเป็นที่รู้กันอย่างแพร่หลายจึงขอนำมาเล่า

ชาวญี่ปุ่นนิยมใช้ไม้เป็นวัสดุสำหรับสร้างที่อยู่อาศัยและปราสาทราชวังมาตั้งแต่โบราณกาล ฉะนั้นเมื่อสงครามระหว่างก๊กต่าง ๆ ยุติ ป่าไม้ได้รับผลกระทบทันที การปราศจากสงครามทำให้เศรษฐกิจและประชากรขยายตัวอย่างรวดเร็ว ประชากรต้องการที่ดินเพิ่มขึ้นเพื่อปลูกข้าวซึ่งเป็นอาหารหลัก ต้องการไม้เพื่อสร้างบ้านและเพื่อการทำเชื้อเพลิง นำไปสู่การถางป่าและตัดต้นไม้ในอัตราที่เร่งขึ้น ฉะนั้นราว 100 ปีหลังจากสงครามระหว่างก๊กยุติ

ป่าไม้ถูกทำลายหมดยกเว้นตามไหล่เขาสูงชันซึ่งยากแก่การขึ้นไปตัดและชักลากลงมา แต่ก่อนที่ชาวญี่ปุ่นจะดันทุรังตัดต้นไม้ต่อไปดังที่ชาวมายาและชาวอานาซาซีกระทำ **ผู้สำเร็จราชการมองเห็นความหายนะที่จะเกิดขึ้นจึงออกนโยบาย ซึ่งพวกเขาใช้ติดต่อกันมาเป็นเวลาเป็นร้อยปีไม่ว่าใครจะมีอำนาจบริหารประเทศ นโยบายนั้นมีผลดีมาจนกระทั่งปัจจุบัน**

นโยบายมีหลากหลายด้านด้วยกัน **ด้านแรก**ได้แก่ การเปลี่ยนฐานความคิด โดยการชักชวนชาวญี่ปุ่นให้จำกัดการบริโภคให้อยู่ในระดับพอเพียง ทั้งในด้านอาหารการกินและการสร้างที่อยู่อาศัย *การชักชวนนี้มีประสิทธิภาพเพราะชนชั้นผู้นำทำตัวเป็นตัวอย่าง* รวมทั้งการยุติการแข่งขันกันก่อสร้างบ้านอันหรูหรา และปราสาทราชวังซึ่งเคยมีมาแต่ครั้งเก่าก่อนด้วย **ประการที่ 2** ได้แก่การหันไปเน้นการบริโภคอาหารทะเลซึ่งเหมาะแก่การเป็นชาวเกาะมากขึ้น นำไปสู่การค้นหาวิธีจับปลาทะเลให้ได้มากขึ้นและการค้ากับชาวเกาะฮอคไคโดซึ่งตอนนั้นยังไม่รวมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศญี่ปุ่น ชาวญี่ปุ่นหันมาใช้ปลาป่นเป็นปุ๋ยแทนปุ๋ยหมักซึ่งทำด้วยใบไม้ **ประการที่ 3** ได้แก่การควบคุมจำนวนของประชากรด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การแต่งงานช้า การคุมกำเนิด การทำแท้ง และการปลิดชีพทารก ยังผลให้ในตอนนั้นประชากรของญี่ปุ่นทั้งประเทศแทบไม่เพิ่มขึ้นเลย **ประการที่ 4** ได้แก่การค้นหาวิธีทำเตาให้เผาไหม้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ใช้ถ่านหินมากขึ้นและจำกัดการทำบ้านให้อุ่นในฤดูหนาวอยู่เพียงแค่ห้องที่ต้องการใช้แทนที่จะทำให้บ้านทั้งหลังอบอุ่น **ประการที่ 5** ได้แก่การค้นหาวิธีสร้างบ้านที่ใช้ไม้น้อยลง

นโยบายเหล่านั้นเสริมด้วยนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และปลูกป่าทั่วประเทศอย่างละเอียดและต่อเนื่อง ผู้สำเร็จราชการซึ่งมีอำนาจควบคุมเนื้อที่ป่าราว 25% โดยตรงสร้างกลไกในการบริหารป่าไม้เป็นตัวอย่าง ตามด้วยหัวหน้าก๊กทั้งหมด 250 ก๊กและผู้นำระดับหมู่บ้านซึ่งมีป่าอยู่ในความรับผิดชอบ ป่าทั้งประเทศจึงถูกรวมไว้ในระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการอันมีเอกภาพ ฉะนั้นในจำนวนป่าที่ปกคลุม

เนื้อที่ของประเทศญี่ปุ่นอยู่ 74% ในปัจจุบันนั้นส่วนใหญ่จึงเป็นป่าปลูกใหม่ ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อประมาณ 300 ปีมานี้เอง

ความสำเร็จในการรักษาป่าและอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างกลมกลืนของญี่ปุ่นเป็นนโยบายของผู้นำซึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่านโยบายเกี่ยวกับการสงวนรักษาป่าจะต้องถูกสั่งลงมาจากผู้นำจึงจะสำเร็จ *ชาวนิวกินีซึ่งใช้วิธีประชาธิปไตยระดับรากหญ้าก็สามารถบริหารจัดการป่าได้สำเร็จเช่นกัน* จริงอยู่ภาพที่ปรากฏออกมาตามสื่อดูเสมือนว่าชาวเกาะนิวกินียังเป็นคนป่า เพราะบางพวกกระทั่งผ้าก็ยังไม่ยอมนุ่ง แต่ชาวนิวกินีซึ่งตั้งหลักแหล่งอยู่บนที่สูงล้อมด้วยป่าดงดิบมีความก้าวหน้าในการบริหารจัดการป่าแบบยั่งยืน ความจริงข้อนี้ไม่เป็นที่ประจักษ์กระทั่งเมื่อไม่นานมานี้เพราะฝรั่งเพิ่งรู้ว่ามีคนอาศัยอยู่ในกลางป่าดังกล่าวเมื่อราว 70 ปีมานี้เอง

ในสมัยก่อนสังคมของ**ชาวเกาะนิวกินี**กลุ่มนี้อยู่กันแบบหมู่บ้านท่ามกลางป่าลึกตัดขาดจากโลกภายนอกมาเป็นเวลานาน แต่ไม่มีใครตั้งตัวเป็นใหญ่และประกาศขอบเขตเป็นประเทศขึ้นดังเช่นสังคมอื่น นโยบายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติรอบด้านของพวกเขาจึงเป็นหน้าที่ของหมู่บ้านที่จะตัดสินใจ ฝรั่งที่เดินทางเข้าไปในถิ่นของพวกเขาครั้งแรก ๆ พากันแปลกใจว่าเพราะอะไรชาวนิวกินีจึงใช้วิธีประหลาด ๆ ในการทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำระบบชลประทานและระบายน้ำตามไหล่เขาซึ่งใช้รางระบายน้ำตามแนวตั้งแทนที่จะเป็นแนวนอนดังที่ฝรั่งคิดว่าถูกต้อง

หลังจากศึกษาวิถีชีวิตของชาวนิวกินีอย่างถ่องแท้ ฝรั่งจึงแน่ใจว่าชาวนิวกินีมีวิธีบริหารจัดการป่าและทรัพยากรอย่างยั่งยืนมาราว 1,200 ปีแล้ว ชาวนิวกินีรู้จักปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินอยู่ตลอดเวลา รู้จักวิธีชลประทานและการระบายน้ำแบบเหมาะสมกับธรรมชาติ และรู้จักทำสวนป่าไม้หลายชนิด โดยเฉพาะสนชนิดหนึ่ง(Casuarina oligodon) ซึ่งมีประโยชน์สารพัดอย่าง ไม้สนชนิดนี้มีเนื้อแข็งจนฝรั่งเรียกว่าไม้เนื้อเหล็ก (ironwood) แต่ผ่าง่าย เหมาะแก่การใช้ในการก่อสร้างและทำฟืน โตเร็ว

ใบใช้เป็นปุ๋ยเพราะให้ทั้งไนโตรเจนและเถ้าถ่าน รากของมันมีกระเปาะไนโตรเจนเช่นเดียวกับรากถั่วจึงใช้เป็นปุ๋ยได้ด้วย การปลูกสนชนิดนี้ไว้ตามไหล่เขาช่วยป้องกันดินพังทลายได้อย่างดี นอกเหนือจากนั้นชาวนิวกินียังอ้างว่าสวนป่าไม้ชนิดนี้ป้องกันแมลงปีกแข็งลงกินหัวเผือกซึ่งเป็นอาหารหลักชนิดหนึ่งของพวกเขาอีกด้วย **โดยสรุปการรู้จักอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน โดยเฉพาะการบริหารจัดการป่าไม้ทำให้ชาวนิวกินีอยู่รอดต่างกับชาวมายาและชาวอานาซาซี**

โศกนาฏกรรมบนเกาะทะเลใต้

นิวกินีเป็นเกาะใหญ่ในมหาสมุทรแปซิฟิก ชาวนิวกินีที่กล่าวถึงอยู่กลางป่า และตัดขาดจากโลกภายนอกมาเป็นเวลานานก่อนฝรั่งจะเข้าไปถึงสังคมของพวกเขาจึงโดดเดี่ยวคล้ายตั้งอยู่บนเกาะเล็ก ๆ ผู้เข้าไปถึงครั้งแรก ๆ เกิดความประทับใจว่าพวกเขาเป็นคนป่าซึ่งล้าหลังดั่งอยู่ในสมัยหิน ตรงข้ามกับการไปถึงเกาะอีสเตอร์ซึ่งอยู่กลางมหาสมุทรแปซิฟิก ที่นั่นมีอนุสาวรีย์รูปคนซึ่งแกะจากหินก้อนมหึมามาทำให้เกิดความประทับใจว่าคนที่นั่นคงเคยก้าวหน้ามาก การศึกษาต่อมาพบว่าชาวเกาะอีสเตอร์มีความก้าวหน้าถึงขนาดสามารถสร้างสิ่งเหล่านั้นได้อย่างน่าอัศจรรย์คล้ายกับที่ชาวอียิปต์และชาวมายาสร้างพีระมิด แต่ชาวเกาะอีสเตอร์เป็นเสมือนผู้ "มีความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอด"

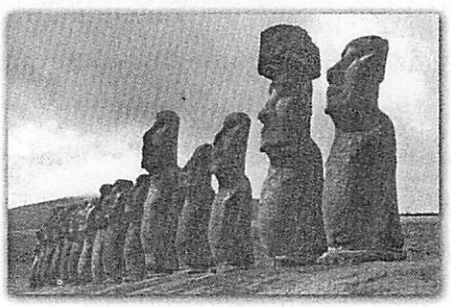

ภาพ 12-13 : อนุสาวรีย์หินบนเกาะอีสเตอร์[66]

ฝรั่งตั้งชื่อเกาะว่า **อีสเตอร์(Easter)** ตามวันสำคัญที่พวกเขาเดินเรือไปถึงซึ่งตรงกับวันครบรอบวันคืนชีพของพระเยซูในปี ค.ศ. 1722(พ.ศ. 2255) เกาะรูปสามเหลี่ยมนั้นสร้างความฉงนใจให้ฝรั่งอย่างยิ่ง เพราะมันมีเนื้อที่เพียง 170 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่แทบสุดขอบทะเลใต้ ห่างจากเกาะใกล้ที่สุดถึง 3,000 กม. และห่างจากฝั่งทวีปอเมริกาใต้ไปทางตะวันตกกว่า 5,000 กม. บนเกาะมีชาวพื้นเมืองไม่กี่พันคนและมีสัตว์เลี้ยงเพียงอย่างเดียวคือไก่ ไม่มีสัตว์ใหญ่ ๆ เลยไม่ว่าจะในป่าหรือในหมู่บ้าน คนเหล่านั้นไม่มีภาษาเขียนและเทคโนโลยีร่วมสมัย แต่พวกเขาสามารถสร้างอนุสาวรีย์จำนวนร้อยซึ่งทำด้วยแท่งหินขนาดมหึมาได้ บางแท่งสูงเกือบ 10 เมตรและหนักถึง 75 ตัน ความฉงนทำให้ฝรั่งบางคนเดาว่าสิ่งเหล่านั้นต้องเกิดจากความสามารถของมนุษย์ต่างดาวซึ่งครั้งหนึ่งเดินทางมาถึงเกาะนั้นและสร้างอนุสาวรีย์ไว้ก่อนจะเดินทางกลับไปโลกของตน

ความฉงนทำให้ฝรั่งค้นคว้าหาคำตอบ การศึกษาซึ่งส่วนมากทำจากหลักฐานทางโบราณคดีและใช้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เข้าไปจับ เช่น การใช้รังสีสอบความเก่าแก่ของวัตถุ(carbon isotope analysis) การค้นคว้าพอสรุปได้คร่าว ๆ ว่าบรรพบุรุษของชาวเกาะอีสเตอร์ไม่ได้มาจากต่างดาว หากมาจากหมู่เกาะในทะเลใต้ด้วยกันเมื่อราว 1,100 ปีที่ผ่านมาและตัดขาดจากเกาะเหล่านั้นมาเป็นเวลานานเพราะความห่างไกล

หลังจากอพยพไปถึงที่นั่นพวกเขาก็มีลูกมีหลานอย่างรวดเร็วเพราะเกาะนั้นอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้หลากหลายชนิด นกและสัตว์น้ำในทะเล พร้อมทั้งมีที่ดินอันเกิดจากขี้เถ้าภูเขาไฟทำให้ปลูกพืชได้งอกงาม มีน้ำจากฝนพอประมาณและมีอากาศอบอุ่น ประชากรของเกาะเพิ่มขึ้นถึงหลักหมื่นก่อนที่สังคมจะล่มสลาย **ปัจจัยที่ทำให้ล่มสลายได้แก่การใช้ทรัพยากรแบบขาดสมดุลอย่างร้ายแรงโดยเฉพาะป่าไม้อันอุดม** พวกเขาล้างป่าเพื่อเอาที่ดินมาทำการเกษตร สำหรับเลี้ยงประชากรซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และตัดไม้เพื่อใช้ทำที่อยู่อาศัย ทำฟืนและทำเรือ นอกเหนือจากนั้นพวกเขาใช้ไม้จำนวนมากในการชักลากอนุสาวรีย์ขนาดใหญ่จากภูเขาไปตั้งในที่ต่าง ๆ ตามความต้องการของชนชั้นผู้นำซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าและลูกน้องของกลุ่มคน 12 กลุ่ม พวกหัวหน้ากลุ่มเหล่านั้นแข่งขันกันสร้างอนุสาวรีย์ที่ใหญ่ขึ้น ๆ ทำให้ต้องใช้แรงงาน อาหารและต้นไม้มากขึ้นเป็นเงาตามตัว ฉะนั้นเพียงราว 600 ปีหลังจากที่พวกเขาอพยพไปตั้งหลักแหล่งพวกเขาก็ตัดต้นไม้ใหญ่ ๆ จนหมด

ปราศจากต้นไม้ใหญ่สำหรับทำเรือขุด(canoe) พวกเขาไม่สามารถออกไปหาอาหารทะเลห่างจากฝั่งได้ จึงหันมาจับนกที่อาศัยเกาะเป็นที่ทำรังเพื่อเสริมไก่ซึ่งพวกเขาเลี้ยงได้จำนวนหนึ่ง เมื่อนกเริ่มหมดพวกเขาหันมาจับหนูทำเป็นอาหารเสริมและกินอาหารจำพวกแป้งมากขึ้น เช่น เผือกและมัน อย่างไรก็ตามพวกเขาไม่สามารถปลูกพืชและเลี้ยงไก่ได้พอเพียงแก่ความต้องการ นำไปสู่ความอดอยากและความแตกแยกในสังคมซึ่งเกิดขึ้นทั้งระหว่างคนภายในกลุ่มเดียวกันและระหว่างกลุ่มทั้ง 12 กลุ่ม ความแตกแยกนำไปสู่การปฏิวัติเพื่อโค่นหัวหน้าและการฆ่าฟันกันระหว่างคนต่างหมู่ ทำให้จำนวนประชากรลดลง กระนั้นก็ตามพวกเขาก็ยังไม่สามารถผลิตอาหารได้อย่างพอเพียง จนในที่สุดต้องหันไปกินเนื้อมนุษย์ด้วยกันเอง เมื่อฝรั่งเดินทางไปถึงเกาะนั้นจึงมีประชากรเหลืออยู่เพียงประมาณ 3,000 คนและไม่มีต้นไม้ใหญ่เหลือให้เห็นแม้แต่ต้นเดียว

ฝรั่งทำให้ประชากรของเกาะนั้นลดลงไปอีก ส่วนหนึ่งจากโรคไข้ทรพิษซึ่งพวกเขามีเชื้อติดตัวไป และอีกส่วนหนึ่งจากการจับชาวเกาะไปทำทาส

ในประเทศเปรู กว่าสังคมโลกจะรู้และกดดันให้ชาวเปรูหยุดการกระทำการอันน่าอดสูนั้น จำนวนชาวเกาะอีสเตอร์ลดลงเหลือเพียง 111 คน เมื่อถึงปี พ.ศ. 2431 ชิลียึดเกาะอีสเตอร์เป็นของตนพร้อมกับส่งคนชิลีไปปกครองและตั้งหลักแหล่ง ทำให้สังคมของชาวเกาะอีสเตอร์ล่มสลายและถูกกลืนหายไปอย่างบริบูรณ์

หลักฐานที่ปรากฏบ่งว่าชาวเกาะอีสเตอร์อพยพไปจากหมู่เกาะซึ่งอยู่ห่างออกไปทางทิศตะวันตกราว 3,000 กม. หมู่เกาะนี้มีชื่อว่าโพลีนีเซียตะวันออกเฉียงใต้(Southeast Polynesia) ซึ่งประกอบด้วยเกาะ 3 เกาะ ซึ่งใหญ่และมีทรัพยากรพอสำหรับคนไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่เมื่อราวปี พ.ศ. 1300 ต่อมาฝรั่งตั้งชื่อเกาะหนึ่งว่าพิตคาร์น(Pitcairn) ซึ่งเป็นที่รู้จักสืบต่อกันมาอย่างกว้างขวางเพราะเป็นเกาะที่กะลาสีเรือผู้ก่อขบถยึดเรืออังกฤษชื่อ H.M.S. Bounty พาลูกเมียชาวตาฮิติหนีไปอยู่ เหตุการณ์นั้นเป็นที่มาของภาพยนตร์ชื่อดังรางวัลตุ๊กตาทองเรื่อง Mutiny on the Bounty ซึ่งคลาร์ก เกเบิ้ล นำแสดง แต่ตอนที่พวกกะลาสีเรือเดินทางไปถึงเมื่อปี พ.ศ. 2333 เกาะนั้นไม่มีชาวพื้นเมืองเหลืออยู่อีก การศึกษาต่อมาพบว่าชาวพื้นเมืองได้ตายไปนานแล้ว การศึกษานั้นพบด้วยว่าชาวพื้นเมืองบนอีกเกาะหนึ่งซึ่งฝรั่งตั้งชื่อว่าเฮนเดอร์สัน (Henderson) ก็ล้มตายไปก่อนที่ฝรั่งจะไปถึงเช่นกัน เกาะมานกาเรวา (Mangareva) เท่านั้นที่ยังมีชาวพื้นเมืองเหลืออยู่แต่ในจำนวนน้อยกว่าที่เคยมี

สังคมของ 3 เกาะนี้ล่มสลายจากสาเหตุคล้ายกันกับของเกาะอีสเตอร์ ปัจจัยที่ทำให้ชาวพื้นเมืองบนเกาะพิตคาร์นและเกาะเฮนเดอร์สันล้มตายไปหมดเพราะ 2 เกาะนั้นอยู่ได้ด้วยการค้าขายกับเกาะมานกาเรวา เมื่อทุกเกาะตัดต้นไม้ใหญ่ ๆ หมดทำให้ไม่สามารถสร้างเรือขุด(canoe) ซึ่งสามารถเดินทางเป็นเวลาหลายวันไปหากันได้ การค้าก็หยุดชะงักลง ชาวเกาะมานกาเรวามีคนเหลืออยู่บ้างแม้จะต้องกินเนื้อคนกันเองเพราะเป็นเกาะที่ใหญ่และมีคนหลายหมื่นคน ส่วนเกาะพิตคาร์นซึ่งมีคนเพียงหลักร้อย และเกาะเฮนเดอร์สันมีคนไม่ถึงร้อยไม่สามารถดำเนินชีวิตสืบต่อมาได้จึงล้มตายไปหมดก่อนฝรั่งไปถึง

ในปัจจุบันนี้ไม่มีคนอยู่บนเกาะเฮนเดอร์สันเพราะมันกันดารมาก ส่วนบนเกาะพิตคาร์นมีลูกหลานของกะลาสีเรือ Bounty เพียงไม่ถึง 60 คนอาศัยอยู่

" ...การใช้ทรัพยากรจึงเพิ่มขึ้นในอัตราเร่ง
เมื่อประชากรของโลกจำนวนมากเริ่มมีความก้าวหน้า
และสามารถบริโภคตามฝรั่งได้
ทรัพยากรส่วนมากได้มาจากผืนโลกหรือสิ่งแวดล้อม
ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าฝรั่งเป็นทั้งผู้สร้างคลื่นของความก้าวหน้า
และเป็นผู้นำในการทำลายสิ่งแวดล้อม... "

บทที่ 3

ฝรั่งกับการสร้างโลกยุคไร้พรมแดน

ข่าวเรื่องความรุ่งเรืองของเมืองจีนและอินเดียเป็นแรงจูงใจให้ฝรั่งค้นหาทางมาเอเชียโดยทางเรือนอกเหนือจากการติดต่อค้าขายผ่าน *ทางสายไหม* (Silk Road) โดยใช้ขบวนคาราวานซึ่งต้องส่งถ่ายสินค้าผ่านคนกลางในแดนต่าง ๆ หลายทอด ในช่วงนั้นอาณาจักรออตโตมาน(Ottoman Empire) ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ในประเทศตุรกีในปัจจุบันเริ่มแผ่อำนาจจากย่านตะวันออกกลางไปถึงทางตะวันออกของยุโรป ทำให้การเดินทางซึ่งยากลำบากอยู่แล้วยากยิ่งขึ้น ชาวออตโตมานนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ ศาสนาอิสลามเป็นไม้เบื่อไม้เมากับฝรั่งชาวคริสต์มาเป็นเวลาหลายศตวรรษเริ่มจากชาวมุสลิมเชื้อสายอาหรับยกทัพเข้าไปยึดสเปนได้เมื่อปี พ.ศ. 1254 ชาวสเปนใช้เวลากว่า 300 ปีกว่าจะยึดประเทศของตนกลับคืนได้เมื่อปี พ.ศ. 1641 ฝรั่งชาวคริสต์ส่งกองทัพไปโจมตีชาวมุสลิมในตะวันออกกลางทำให้เกิดสงครามศาสนาซึ่งฝรั่งเรียกว่า "ครูเสด"(Crusades) สงครามนั้นยืดเยื้ออยู่นานกว่าร้อยปี

การค้นหาทางมาเอเชียพา คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส ไปถึงทวีปอเมริกาเมื่อปี พ.ศ. 2035 ซึ่งตอนแรกเขาคิดว่าเป็นอินเดีย และพาวาสโค ดา กามา อ้อมปลายทวีปแอฟริกามาถึงอินเดียสมความตั้งใจในปี พ.ศ. 2041 การเดินเรือเพื่อค้นหาดินแดนต่าง ๆ ดำเนินต่อไปจนถึงปี พ.ศ. 2062 เมื่อกองเรือของ เฟอร์ดินันด์ แมเจลแลน(Ferdinand Magellan). ออกเดินทางจากโปรตุเกสไปทางทิศตะวันตกจนเดินทางรอบโลกสำเร็จในเวลา 3 ปีแม้แมเจลแลนจะตายในหมู่เกาะฟิลิปปินส์ก็ตาม เหตุการณ์นั้นอาจมองว่าเป็นการแจ้งเกิดของโลกยุค

ไร้พรมแดนหรือโลกาภิวัตน์ก็คงได้ เพราะหลังจากนั้นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในต่างชุมชนทั่วโลกทำได้กว้างขวางขึ้นและด้วยเวลาอันสั้นลง กระทั่งปัจจุบันการติดต่อกันบนพื้นโลกส่วนใหญ่ทำได้ภายในพริบตา

การค้นพบทางเดินเรือใหม่และดินแดนใหม่ทำให้ฝรั่งแข่งขันกันอย่างเข้มข้น แรงจูงใจได้แก่การแสวงหาความมั่งคั่งด้วยการไปตั้งสำนักงานเพื่อดูแลการค้าและการแสวงหาอาณานิคม การแข่งขันมีหลายมิติ ในมิติหนึ่งรัฐแข่งขันกันขยายอำนาจเพื่อปูทางไปสู่การสร้างความร่ำรวย รวมทั้งของพวกพ่อค้าวาณิชซึ่งแข่งขันกันในด้านการแสวงหากำไร และในอีกมิติหนึ่งได้แก่ศาสนาคริสต์ต่างนิกายแข่งขันกันขยายศาสนจักรของตนให้กว้างขึ้น

ช่วงเวลานั้นฝรั่งในยุโรปแบ่งกันเป็นก๊กเป็นเหล่าเล็กบ้างใหญ่บ้างและต่างมุ่งสร้างความมั่งคั่งอย่างเต็มที่ การแข่งขันนั้นนำไปสู่ความขัดแย้งถึงขั้นทำสงครามกันบ่อยครั้ง สงครามทำให้เกิดรัฐใหม่และประเทศใหม่นอกเหนือไปจาก 4 ประเทศในยุโรปตะวันตกคือ สเปน โปรตุเกส ฝรั่งเศสและอังกฤษ ในช่วงเวลาเกือบ 300 ปีนับจากวันที่โคลัมบัสเดินเรือไปถึงทวีปอเมริกาถึงปี พ.ศ. 2320 อันเป็นปีที่ เจมส์ วัตต์(James Watt) ประดิษฐ์เครื่องจักรไอน้ำเพื่อใช้ในการอุตสาหกรรมและอื่น ๆ สำเร็จและแจ้งเกิดยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมนั้น ฝรั่งทำสงครามใหญ่ ๆ กันแทบนับครั้งไม่ถ้วน ในตอนเริ่มต้นของการปฏิวัติอุตสาหกรรม ยุโรปยังไม่ได้แบ่งออกเป็นประเทศดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในช่วงนั้นตอนกลางของทวีปส่วนใหญ่อยู่ใต้อิทธิพลของอาณาจักรออสเตรียซึ่งผลักดันอาณาจักรออตโตมานจนล่าถอยออกจากยุโรปเกือบหมด ส่วนทางตะวันออกของยุโรปเป็นเขตแดนของรัสเซียซึ่งครอบคลุมตลอดไซบีเรียจนถึงฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก

การแข่งขันกันอย่างเข้มข้นของฝ่ายรัฐสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้นด้วย ปัญหาภายในของศาสนาคริสต์ซึ่งเป็นศาสนาของฝรั่งเกือบทั้งหมด ในช่วงนั้นกิจทางโลกกับทางศาสนานิกายโรมันคาธอลิกเกี่ยวพันกันอย่างแนบแน่น การเข้าไปเกี่ยวพันในกิจการทางโลกของผู้นำทางศาสนาทำให้บาทหลวงบางคนมองว่าศาสนาเริ่มหย่อนยาน บาทหลวงเหล่านั้นจึงต่อต้านการกระทำและการตีความหมาย

ของคำสอนของพวกผู้นำ การต่อต้านนำไปสู่การต่อสู้กันถึงขั้นแตกหักและเกิดนิกายใหม่หลายนิกายซึ่งมีชื่อเรียกรวม ๆ กันว่า "โปรเตสแตนท์"(Protestant มีความหมายว่าผู้ประท้วงหรือผู้คัดค้าน) การต่อสู้กันด้านความคิดภายในศาสนาคริสต์นี้กระจายออกไปถึงแผ่นดินอื่นด้วยจนกล่าวได้ว่า ฝรั่งเดินทางไปถึงไหนหมอสอนศาสนาของหลายนิกายจะไปถึงนั่น

ฝรั่งกับการก่อตั้งประเทศใหม่

จากศูนย์กลางในยุโรปฝรั่งส่งเรือออกไปยังทุกส่วนของโลก สิ่งที่ฝรั่งพบทำให้พวกเขาเกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่างกันออกไปซึ่งยังผลให้ส่วนต่าง ๆ ของโลกวิวัฒน์ไปคนละแบบ บทที่ 1 ได้กล่าวถึงบ้างแล้วว่าในทวีปอเมริกา ฝรั่งพบอาณาจักรใหญ่ ๆ ซึ่งมีความก้าวหน้าเทียบเท่ากับพวกเขาหลายด้านอยู่ 2 อาณาจักรด้วยกันคือ *อาณาจักรอินคาและอาณาจักรแอสเทค* . นอกจากนั้นพวกเขายังพบชุมชนอีกมากมายกระจัดกระจายกันอยู่จากเหนือสุดใต้ของทวีปด้วย ฝรั่งใช้อาวุธและยุทธวิธีที่เหนือกว่าเอาชนะอาณาจักรและชุมชนเหล่านั้นแล้วเปิดโอกาสให้คนของตนไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนแบบถาวรจนเกิดอาณานิคมฝรั่งใหญ่ ๆ หลายแห่ง ฝรั่งทำเช่นนั้นเพราะทวีปอเมริกามีลมฟ้าอากาศคล้ายบ้านเกิดของตนในยุโรป นอกเหนือจากนั้นทวีปอเมริกายังปราศจากโรคภัยไข้เจ็บร้ายแรงอีกด้วย

ฝรั่งกลุ่มหนึ่งซึ่งอพยพไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในทวีปอเมริกาเหนือได้แก่พวกที่มีความคิดใหม่ในทางศาสนา คนกลุ่มนี้ถูกข่มเหงอย่างโหดร้ายจากทั้งฝ่ายรัฐและผู้นำศาสนาคริสต์ พวกเขามีความคิดเห็นอย่างแรงกล้าว่ากิจของรัฐกับกิจทางศาสนาต้องแยกกันโดยเด็ดขาดเพื่อไม่ให้เกิดประวัติศาสตร์ซ้ำรอย แนวคิดนี้มีอิทธิพลต่อผู้ที่อยู่ในอาณานิคมของอังกฤษ ซึ่งต่อมารวมตัวกันประกาศเป็นเอกราชเมื่อปี พ.ศ. 2319 ในปีนั้นนักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษชื่อ อดัม สมิธ(Adam Smith) รวบรวมแก่นความคิดของระบบ

เศรษฐกิจแนวตลาดเสรีและพิมพ์ออกมาเป็นหนังสือชื่อ The Wealth of Nations ช่วงนั้นการปฏิวัติอุตสาหกรรมกำลังเริ่มก่อตัว

นอกจากหลักของการแยกกันระหว่างกิจของรัฐกับกิจทางศาสนาแล้ว ประเทศใหม่ใช้หลักเศรษฐกิจแนวตลาดเสรีพร้อมกับหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแบบ "สหรัฐ"(United States) จึงมีชื่อเรียกว่า "สหรัฐอเมริกา" ต่อมาสหรัฐอเมริกาพัฒนาได้ก้าวหน้าและสามารถใช้พลังทางเศรษฐกิจและทางทหารขยายดินแดนจากฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกของทวีปอเมริกาเหนือไปจนถึงฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิกและเลยไปถึงเกาะต่าง ๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิก จากฮาวายไปถึงกวมและฟิลิปปินส์ซึ่งครั้งหนึ่งเป็นเมืองขึ้นของสเปน

หลังจากสหรัฐอเมริกาประกาศเอกราช อาณานิคมต่าง ๆ ของฝรั่งค่อย ๆ ทยอยกันประกาศเอกราชจากสเปน โปรตุเกส ฝรั่งเศส อังกฤษ ประเทศเหล่านี้มีประชากรเป็นฝรั่งบ้าง เป็นลูกผสมระหว่างฝรั่งกับชาวพื้นเมืองดั้งเดิมบ้าง และเป็นชนชาติอื่นซึ่งฝรั่งจ้างไปทำงานและจับตัวไปขายเป็นทาสบ้าง **หลังจากได้เอกราชสหรัฐอเมริกาและแคนาดาเพียง 2 ประเทศเท่านั้นที่พัฒนาได้ก้าวหน้าไม่น้อยกว่าประเทศในยุโรป ส่วนประเทศอื่นในทวีปอเมริกาล้าหลังมาจนกระทั่งทุกวันนี้**(ดูบทที่ 4)

ฝรั่งไปตั้งถิ่นฐานในทวีปออสเตรเลียเพราะภูมิอากาศส่วนหนึ่งของทวีปนั้นคล้ายอากาศในยุโรปและไม่มีโรคภัยร้ายแรง ชาวพื้นเมืองที่นั่นยังดำเนินชีวิตด้วยการเก็บของป่าและล่าสัตว์ และยังไม่มีความก้าวหน้าจนรวมกันเป็นสังคมใหญ่ทำให้ง่ายต่อการเอาชนะ ปัจจัยที่ทำให้ชาวพื้นเมืองของออสเตรเลียล้าหลังได้แก่การไม่มีพืชและสัตว์พื้นเมืองดั้งเดิมที่เหมาะแก่การนำมาเพาะปลูกและเลี้ยงเพื่อการเกษตร ฝรั่งผู้ไปตั้งถิ่นฐานในออสเตรเลียต่อมารวมตัวกันเป็นประเทศอิสระในเครือจักรภพอังกฤษ 2 ประเทศคือออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ทั้ง 2 ประเทศอาศัยการขายสินค้าเกษตรโดยเฉพาะขนและเนื้อแกะกับอังกฤษเป็นหัวจักรของการพัฒนาจนก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศในยุโรป ฝรั่งไม่ได้ไปตั้งถิ่นฐานบนเกาะนิวกินี

เพราะที่นั่นอยู่ในเขตร้อนเต็มไปด้วยป่าดงดิบ ชาวพื้นเมืองบางส่วนจึงดำเนินชีวิตตามแนวของตนต่อมาได้โดยไม่ถูกฝรั่งครอบงำดังที่กล่าวถึงในบทที่ 2

ทวีปแอฟริกาอาจแบ่งได้เป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่อยู่ทางตอนเหนือของทะเลทรายซาฮารา ซึ่งประชาชนส่วนมากเป็นอาหรับนับถือศาสนาอิสลาม ในช่วงนั้นอาณาจักรออตโตมานปกครองพื้นที่แถบนี้เป็นส่วนใหญ่ ฝรั่งจึงไม่สามารถเข้าไปยึดครองและตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนได้ ผืนดินในแถบนี้เป็นอิสระอีกครั้งหลังอาณาจักรออตโตมานล่มสลายเพราะพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 1 (ดูตอนต่อไป)

ส่วนที่ 2 เป็นพื้นที่ทางตอนใต้ของทะเลทรายซาฮาราซึ่งมีดินฟ้าอากาศร้อนจัดและโรคภัยไข้เจ็บร้ายแรง เช่น มาลาเรีย โรคตาบอด (Onchocerciasis หรือ River Blindness ซึ่งเกิดจากการกัดของแมลงวันสีดำ) และโรคพยาธิในเนื้อ (Dracunculiasis หรือ Guinea Worm Disease ซึ่งเกิดจากการดื่มน้ำที่มีเชื้อโรคตัวพยาธิซึ่งยาวราว 60 - 100 เซ็นติเมตร คล้ายเส้นขนมจีนจะเจาะออกมาทางผิวหนังของผู้ป่วย) ชาวพื้นเมืองในย่านนี้ไม่มีความก้าวหน้ามากนักและมักอยู่กันกระจัดกระจายไปตามเผ่า แม้พื้นที่ส่วนนี้จะมีพืชและสัตว์พื้นเมืองจำนวนมาก แต่พืชที่เหมาะแก่การนำมาเพาะปลูกมีเพียงข้าวฟ่าง ส่วนสัตว์ใหญ่ ๆ ไม่เหมาะแก่การนำมาเลี้ยงแม้แต่ชนิดเดียว ฝรั่งยึดพื้นที่ส่วนนี้เป็นเมืองขึ้นเพื่อจับคนส่งขายเป็นทาสและเพื่อกอบโกยทรัพยากรธรรมชาติ แต่ไม่ไปตั้งถิ่นฐานถาวร ชาวพื้นเมืองส่วนใหญ่มาได้เอกราชหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติแล้วกว่า 10 ปี ประเทศเหล่านี้มักตกอยู่ในวังวนของความยากจนมาตลอด

ส่วนที่ 3 เป็นตอนปลายสุดของทวีปซึ่งมีอากาศไม่ร้อนจัดนัก ฝรั่งไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนถาวรและต่อมาประกาศเอกราชเป็นประเทศแอฟริกาใต้ ซึ่งมีฝรั่งผิวขาวปกครองมาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2537 หลังจากนั้นชาวพื้นเมืองดั้งเดิมซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่จึงมีโอกาสปกครองประเทศ

ในทวีปเอเชีย ฝรั่งพบอาณาจักรและประเทศซึ่งมีความก้าวหน้ามาก่อนแล้ว ดินแดนส่วนตะวันตกสุดของทวีปอยู่ในครอบครองของอาณาจักรออตโตมานเป็นส่วนใหญ่ ฝรั่งจึงไม่สามารถยึดได้จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 1

ส่วนที่ 2 คือเอเชียใต้ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในครอบครองของอาณาจักรโมกุล(Mogul หรือ Mughal) อาณาจักรนี้มีศูนย์กลางอยู่ในอินเดียในปัจจุบัน มีความก้าวหน้าหลายด้านไม่น้อยกว่าฝรั่ง แต่กำลังเริ่มเสื่อมเพราะความแตกแยกภายในอันเกิดจากชนชั้นผู้นำมุ่งเก็บภาษีแบบขูดเลือดจากชาวนาชาวไร่เพื่อนำไปใช้บำรุงบำเรอความฟุ้งเฟ้อของตัวเอง การสร้างสุสานอันเลื่องลือเช่น "ทัช มาฮาล"(Taj Mahal) เป็นการใช้เงินภาษีและทรัพยากรแบบสูญเปล่าจำนวนมหาศาล นอกจากนั้นชนชั้นผู้นำยังฆ่าฟันกันเองเพื่อหวังครองอำนาจ เมื่อฝรั่งไปถึงอาณาจักรนั้นจึงอยู่ในสภาพอ่อนแอและในที่สุดถูกฝรั่งยึดเป็นเมืองขึ้นได้ ฝรั่งปกครองดินแดนแถบนั้นมาจนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังจากได้อิสระอินเดียมีพื้นที่และประชากรมากที่สุดในเอเชียใต้ วิวัฒนาการในอินเดียจึงมักมีผลกระทบต่อโลกภายนอก(ดูตอนต่อไป)

ส่วนที่ 3 คือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยกเว้นประเทศไทย ส่วนนี้ถูกฝรั่งยึดครองมาจนหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่นกัน ในบรรดาประเทศเหล่านี้มีสิงคโปร์เท่านั้นที่สามารถพัฒนาได้ก้าวหน้าจนทัดเทียมฝรั่ง

ส่วนที่ 4 ได้แก่ตะวันออกไกลซึ่งมีจีนเป็นอาณาจักรใหญ่และญี่ปุ่นรองลงมา ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 1 *จีนมีความก้าวหน้ากว่าฝรั่งมาจนกระทั่งถึงราชวงศ์หมิง ซึ่งจำกัดความคิดแนวก้าวหน้าของประชาชน* เช่น กลุ่มบุคคลและขุนนางผู้สนับสนุนการเดินเรือของนายพลเรือ "เจิ้งเหอ" จริงอยู่จีนมีดินแดนกว้างใหญ่และได้ขยายอาณาจักรครอบคลุมพื้นที่ของชาติอื่นเช่น มองโกเลียและธิเบต และสามารถกลืนผู้มารุกรานเช่นพวกมองโกลได้ แต่จีนต้านทานอิทธิพลของฝรั่งไม่ไหวซ้ำร้ายยังเสียดินแดนให้ฝรั่งไปบางส่วน โดยเฉพาะพื้นที่ทางตอนเหนือซึ่งถูกรัสเซียยึดไป เนื่องจากจีนมีผืนแผ่นดินกว้างใหญ่

และมีประชากรมากกว่าทุกประเทศ แม้จะล้าหลังฝรั่งหลังจากราชวงศ์หมิง แต่วิวัฒนาการในจีนมักมีผลกระทบต่อเหตุการณ์โลก

ส่วนญี่ปุ่นรักษาความเป็นอิสระไว้ได้และสามารถพัฒนาไล่ตามฝรั่งทัน แม้จะเข้าร่วมกระบวนการปฏิวัติอุตสาหกรรมช้าไปกว่า 100 ปีก็ตาม ญี่ปุ่นเลียนแบบฝรั่งในการสร้างอาณาจักรโดยการรุกรานชาติอื่น เช่น ยึดเกาหลี เกาะฟอร์โมซา(ไต้หวัน) ส่วนหนึ่งของเกาะสาขะลินและดินแดนในมณฑลแมนจูเรียมาเป็นของตน ยังผลให้เกิดความขัดแย้งกับฝรั่งบางพวกมากขึ้น ๆ จนกลายเป็นมหาสงครามช่วงชิงความเป็นใหญ่ในย่านมหาสมุทรแปซิฟิก(ดูตอนต่อไป)

ฝรั่งกับการสร้างกระแสคลื่น

ดังที่กล่าวในบทที่ 1 การปฏิวัติเกษตรกรรมซึ่งต่อมามีผู้เรียกว่า "คลื่นลูกที่ 1" เกิดขึ้นในหลายส่วนของโลก ผู้ที่รู้จักทำการเกษตรตอนเริ่มแรกไม่ใช่ฝรั่งหากเป็นชาวตะวันออกกลาง ชาวจีนและชาวพื้นเมืองในทวีปอเมริกา ฝรั่งนำความรู้ที่ได้จากที่อื่นไปปรับปรุงใช้ในทวีปยุโรป ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่าฝรั่งไม่ใช่ผู้สร้างคลื่นลูกที่ 1 การปฏิวัติเกษตรกรรมผ่านไปราว 10,000 ปีก่อนที่มนุษย์จะสร้างเครื่องจักรได้ เครื่องจักรผลักดันให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม ต่อมามีผู้ขนานนามการปฏิวัติครั้งนี้ว่า "คลื่นลูกที่ 2" ฝรั่งในยุโรปและในอเมริกาเป็นผู้ประดิษฐ์คิดค้นเครื่องจักรได้เป็นส่วนใหญ่ จึงอาจกล่าวได้ว่าฝรั่งเป็นผู้สร้างคลื่นลูกที่ 2

เครื่องจักรเพิ่มศักยภาพให้มนุษย์แบบก้าวกระโดด ทั้งในด้านเศรษฐกิจและด้านการทหาร "โรงงาน" อันมีเครื่องจักรเป็นหัวใจสามารถผลิตสิ่งของเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ได้จำนวนมาก หลากหลายและอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการผลิตของใหม่ ๆ เป็นแรงผลักดันให้มนุษย์เพิ่มความต้องการของตนขึ้นเป็นเงาตามไปด้วย สิ่งที่มนุษย์ไม่เห็นว่าจำเป็นต้องบริโภคมาก่อนกลายเป็นของจำเป็นเมื่อมีผู้ผลิตได้ *กระบวนการนี้มีความต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบันทำให้การบริโภคของแต่ละคนเพิ่มขึ้นอย่าง*

ไม่หยุดยั้งและยังผลให้การใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากยุโรปมีทรัพยากรจำกัด ฝรั่งจึงออกแสวงหาทรัพยากรมาป้อนโรงงานและความต้องการอันไม่จำกัดของตน

การแสวงหาทรัพยากรนำไปสู่การล่าเมืองขึ้น อย่างไรก็ตามการล่าเมืองขึ้นสิ้นสุดลงนานแล้ว แต่การบริโภคยังเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง เนื่องจากคนทั้งโลกมักยึดการบริโภคของฝรั่งเป็นต้นแบบ ฉะนั้นการใช้ทรัพยากรจึงเพิ่มขึ้นในอัตราเร่งเมื่อประชากรของโลกจำนวนมากเริ่มมีความก้าวหน้าและสามารถบริโภคตามฝรั่งได้ ทรัพยากรส่วนมากได้มาจากผืนโลกหรือสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าฝรั่งเป็นทั้งผู้สร้างคลื่นของความก้าวหน้าและเป็นผู้นำในการทำลายสิ่งแวดล้อม

โรงงานเปลี่ยนทั้งฐานของเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตของคนเป็นส่วนมาก โรงงานใหญ่ ๆ มักตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองและจ้างคนงานเป็นจำนวนมาก งานในโรงงานเป็นแรงจูงใจให้เกิดการอพยพจากชนบทเข้าสู่เมือง เนื่องจากคนงานในยุคนั้นมักมีรายได้ต่ำ จำนวนมากจึงจำเป็นต้องอยู่กันอย่างแออัดในย่านที่ไม่มีสาธารณูปโภคและบริการทางสังคม ส่วนหนึ่งของเมืองใหญ่ ๆ จึงกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม ทางด้านเจ้าของโรงงานและนายทุนอาศัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสร้างกำไรได้จำนวนมหาศาล ความแตกต่างระหว่างชนชั้นกรรมกรและชนชั้นนายทุนกว้างขึ้นเรื่อย ๆ โดยไม่มีวี่แววว่าความเป็นอยู่ของชนชั้นกรรมกรจะดีขึ้น สภาพเช่นนี้ทำให้มีนักคิดบางคนมองเห็นว่าระบบตลาดเสรีที่ฝรั่งใช้เป็นฐานของการบริหารเศรษฐกิจนั้นบกพร่อง พวกเขาจึงคิดค้นระบบใหม่ขึ้นแทน การคิดค้นนั้นนำไปสู่การเสนอระบบคอมมิวนิสต์เมื่อปี 2391 โดยคาร์ล มาร์กซ์(Karl Marx) และ ฟรีดริค เองเกลส์(Friedrich Engels)

เครื่องจักรเพิ่มศักยภาพให้อาวุธยุทโธปกรณ์สารพัดชนิด อาวุธที่เหนือกว่าช่วยให้ฝรั่งเอาชนะชนชาติอื่นในส่วนต่าง ๆ ของโลกได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตามฝรั่งนำอาวุธใหม่ ๆ มาใช้ประหัตประหารพวกฝรั่งด้วยกันเองมากกว่าใช้ในการล่าเมืองขึ้น การแย่งชิงทรัพยากรและความเป็นใหญ่ทำให้

ฝรั่งทำสงครามกันเองบ่อย ๆ ยกเว้นใน 2 กรณี นั่นคือ ในกรณีแรกฝรั่งพยายามผลักดันให้อาณาจักรออตโตมานออกจากยุโรปและจากดินแดนที่ฝรั่งต้องการ ในกรณีที่ 2 หลังจากญี่ปุ่นสามารถทำลายการผูกขาดด้านความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมของฝรั่งได้ ญี่ปุ่นท้าทายฝรั่งอย่างเปิดเผยจนทำให้เกิดสงครามกับรัสเซีย ญี่ปุ่นเอาชนะรัสเซียได้ในปี พ.ศ. 2448 และยึดดินแดนบางส่วนที่รัสเซียปกครองมาเป็นของตน

แน่ละ ความขัดแย้งที่รุนแรงและกว้างขวางที่สุดของฝรั่งในยุโรปได้แก่สงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นการต่อสู้กันระหว่างฝ่ายพันธมิตรอันมีอังกฤษ ฝรั่งเศสและรัสเซียเป็นแกน กับออสเตรียและเยอรมนี ต่อมาสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมกับฝ่ายแรก นอกจากการฆ่าฟันกันจนล้มตายไปประมาณ 17 ล้านคนแล้ว สงครามครั้งนี้มีผลใหญ่หลวง 2 อย่างคือ

(1) เกิดการปฏิวัติเลิกล้มระบบกษัตริย์ในรัสเซียโดยผู้นิยมระบบคอมมิวนิสต์ นั่นเป็นครั้งแรกที่แนวคิดตามระบบคอมมิวนิสต์ถูกนำมาใช้ในการบริหารประเทศหลังจากถูกเสนอให้เป็นทางเลือกสำหรับแก้ปัญหาของระบบตลาดเสรี การนำระบบนี้มาใช้ในรัสเซียวิวัฒน์ต่อไปเป็นเหตุการณ์ใหญ่ในอนาคต(ดูตอนต่อไป)

(2) อาณาจักรออตโตมานล่มสลาย ทำให้ฝรั่งเข้าไปมีบทบาทในกิจการของประเทศในตะวันออกกลางรวมทั้งการก่อตั้งประเทศอิสราเอลในเวลาต่อมา การล่มสลายและการตั้งประเทศขึ้นใหม่มาแทนยังผลให้คนบางเชื้อชาติปราศจากประเทศของตัวเอง เช่น พวกเคอร์ด(Kurd) ซึ่งมีจำนวนเกือบ 10 ล้านคน และมีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเองอย่างเด่นชัดต้องกระจัดกระจายกันอยู่ในหลายประเทศโดยเฉพาะในตุรกี อิรักและอิหร่าน

หลังจากเห็นความเสียหายและความโหดร้ายของสงครามโลกครั้งที่ 1 ฝรั่งเชื่อกันว่าไม่น่าจะมีสงครามชนิดนั้นเกิดขึ้นอีก อย่างไรก็ตามความเชื่อนั้นเป็นเพียงความฝันแบบลม ๆ แล้ง ๆ เพราะความขัดแย้งระหว่างฝรั่งมิได้ยุติลงด้วย ฉะนั้นเพียง 20 ปีต่อมามหาสงครามจึงเกิดขึ้นอีกและคราวนี้เป็นสงครามโลกจริง ๆ เพราะญี่ปุ่นเข้าร่วมกับเยอรมนีและอิตาลีเป็นฝ่ายอักษะ

เพื่อต่อสู้กับพันธมิตรซึ่งมีอังกฤษ รัสเซียและสหรัฐอเมริกาเป็นแกนนำ สงครามครั้งนี้นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงใหญ่ ๆ หลายอย่างนอกเหนือจากความพ่ายแพ้ของฝ่ายอักษะ เช่น

(1) ฝรั่งสร้างสมองกลหรือคอมพิวเตอร์ระบบอิเล็คโทรนิกส์ได้และนำมาใช้ในการคำนวณเพื่อการสงคราม นั่นเป็นเสมือนการแจ้งเกิดของเทคโนโลยีดิจิตอลซึ่งเป็นฐานของการปฏิวัติข่าวสารข้อมูลอันยิ่งใหญ่จนทำให้เกิด "คลื่นลูกที่ 3"

(2) ฝรั่งสามารถสร้างอาวุธปรมาณูและนำไปใช้ทำลายเมืองของญี่ปุ่น นั่นเป็นการแจ้งเกิดของอาวุธยุคใหม่ซึ่งมีอานุภาพสูงจนสามารถทำลายล้างโลกได้ภายในเวลาไม่กี่นาที

(3) อาณาจักรอังกฤษซึ่งครั้งหนึ่งกว้างใหญ่จนตะวันไม่เคยตกดิน เริ่มเสื่อมลงในขณะที่สหรัฐอเมริกาก้าวขึ้นมาแทนที่

(4) ฝรั่งแตกแยกกันออกเป็น 2 กลุ่มตามแนวความคิดในด้านเศรษฐกิจและการเมือง สหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำของกลุ่มที่ต้องการใช้ระบอบประชาธิปไตยประกอบกับตลาดเสรี ส่วนรัสเซียซึ่งขยายอาณาจักรออกไปและมีชื่อใหม่ว่าสหภาพโซเวียตต้องการใช้ระบบคอมมิวนิสต์

สงครามโลกครั้งที่ 3 และสงครามเย็นครั้งที่ 1

ฝรั่งเริ่มทำสงครามโลกครั้งที่ 3 กันตั้งแต่ควันของสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังกรุ่นอยู่ แต่สงครามครั้งนี้ต่างกับครั้งก่อนในแง่ที่ไม่มีใครประกาศออกมาเป็นทางการและทหารของคู่ปรปักษ์ใหญ่ซึ่งได้แก่สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตไม่ออกมาประหัตประหารกันอย่างเปิดเผย สมรภูมิครอบคลุมไปทุกมุมโลกและใช้เวลากว่า 40 ปีกว่าฝ่ายหลังจะล่มสลายและพ่ายแพ้อย่างราบคาบ สงครามโลกครั้งนี้มีอีกชื่อหนึ่งว่า "สงครามเย็น"

ประเทศที่อยู่ฝ่ายสหรัฐอเมริกามักเรียกตัวเองว่า "โลกที่ 1" ประเทศเหล่านี้มีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมสูงและอยู่ในทางตะวันตกของ

ทวีปยุโรปเป็นส่วนใหญ่ ประเทศในทวีปออสเตรเลียและญี่ปุ่นรวมอยู่ ในฝ่ายนี้ด้วย ฝ่ายสหภาพโซเวียตซึ่งเรียกว่า "โลกที่ 2" ประกอบด้วยประเทศที่ใช้ระบบคอมมิวนิสต์ ในกลุ่มนี้บางประเทศพัฒนาการอุตสาหกรรมจนก้าวหน้าสูงเช่นสหภาพโซเวียต แต่บางประเทศยังกำลังพัฒนาเช่นจีน

สมรภูมิส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มประเทศ "โลกที่ 3" ซึ่งมีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมต่ำและมักมีความยากจนแพร่หลาย ประเทศเหล่านี้บางทีถูกเรียกว่าประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศกำลังพัฒนา ประเทศเหล่านี้มีความทะเยอทะยานที่จะพัฒนาให้ก้าวหน้าคล้ายประเทศที่มีการอุตสาหกรรมและรายได้สูง บางประเทศต้องการใช้ระบบเศรษฐกิจแนวตลาดเสรีซึ่งฝ่ายโลกที่ 1 ยึดเป็นหลักและมักเรียกยุทธศาสตร์ของตนว่า "การพัฒนาตามกระแสหลัก" บางประเทศเลือกใช้ระบบคอมมิวนิสต์ ทั้งฝ่ายโลกที่ 1 และฝ่ายโลกที่ 2 พยายามยึดพื้นที่ด้วยการจูงใจให้ประเทศในกลุ่มโลกที่ 3 ใช้แนวคิดของตนด้วยวิธีต่าง ๆ ในบางประเทศพวกเขาเลือกใช้วิธีสนับสนุนนักการเมืองซึ่งฝักใฝ่ในระบบของเขา การสนับสนุนนั้นอาจรวมทั้งการให้อาวุธจำนวนมากซึ่งมักนำไปสู่สงครามกลางเมือง ในบางประเทศพวกเขาเข้าไปยึดโดยตรง เช่น สหภาพโซเวียตส่งทหารเข้าไปในฮังการีเมื่อปี พ.ศ. 2499 และสหรัฐอเมริกาส่งทหารเข้าไปในสาธารณรัฐโดมินิกันเมื่อปี พ.ศ. 2508 นอกจากนั้นยังมีการรบกันอย่างเปิดเผยในบางสมรภูมิอีกด้วย เช่น ในสงครามเกาหลีและสงครามเวียดนาม

ทั้งสองฝ่ายพยายามเร่งสร้างแสนยานุภาพและพลังสนับสนุนทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ด้วยการคิดค้นหาเทคโนโลยีใหม่ให้ได้ก่อนฝ่ายตรงข้าม ความพยายามนี้ทำให้เทคโนโลยีดิจิตอลพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เพียงเวลาไม่นานเทคโนโลยีดิจิตอลทำให้การติดต่อสื่อสารกันทั่วโลกเป็นได้อย่างฉับพลันและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไม่ต่ำกว่าเมื่อครั้งเกิดการปฏิวัติทางการเกษตรและการปฏิวัติทางการอุตสาหกรรม ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จึงมักมีชื่อเรียกกันว่า "คลื่นลูกที่ 3"

การสร้างแสนยานุภาพและการค้นหาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ใช้ทรัพยากรจำนวนมหาศาล แน่ละ ทรัพยากรทุกหน่วยที่ใช้ไปในการสงครามย่อมไม่เหลือไว้ให้ประชาชนบริโภคเพื่อยกมาตรฐานของการดำเนินชีวิต หลังจาก 74 ปี สหภาพโซเวียตไม่สามารถสร้างแสนยานุภาพต่อไปในขณะที่ประชาชนต้องอดอยากมากขึ้น ๆ สงครามเย็นระหว่างกลุ่มโลกที่ 1 กับกลุ่มโลกที่ 2 จึงยุติลง เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี พ.ศ. 2534 อาณาจักรโซเวียตแยกกันออกเป็น 14 ประเทศซึ่งส่วนมากยากจน ในจำนวนนี้รัสเซียเป็นประเทศใหญ่ที่สุด แม้เศรษฐกิจของรัสเซียจะล้มลุกคลุกคลานจากวันที่สหภาพโซเวียตล่มสลาย แต่รัสเซียรับมรดกทางเทคโนโลยีและอาวุธอันก้าวหน้ามาจากสหภาพโซเวียต ทำให้รัสเซียยังคงความเป็นมหาอำนาจไว้โดยเฉพาะในด้านของศักยภาพในการทำลายล้างโลกด้วยอาวุธนิวเคลียร์ ความล่มสลายของสหภาพโซเวียตเป็นเสมือนการพิสูจน์ว่าระบบคอมมิวนิสต์ที่ถูกคิดขึ้นมาเป็นทางเลือกแทนระบบตลาดเสรีเพราะระบบนี้ถูกกล่าวหาว่ามีความชั่วร้าย ไม่ใช่ทางเลือกที่นำไปปฏิบัติได้จริง ฉะนั้นประเทศที่อยู่ในค่ายคอมมิวนิสต์จึงปรับเปลี่ยนแนวคิดสำหรับพัฒนาประเทศ

ชัยชนะของฝ่ายกลุ่มโลกที่ 1 ทำให้สหรัฐอเมริกาคงความเป็นอภิมหาอำนาจไว้ได้เพียงผู้เดียว ชัยชนะครั้งนี้มีส่วนทำให้สหรัฐอเมริกาคิดว่าแนวคิดของตนถูกต้องทุกอย่างและพยายามยัดเยียดแนวคิดนั้นให้สังคมอื่นที่ตนคิดว่าล้าหลัง สังคมส่วนใหญ่ในโลกอาจเห็นด้วย แต่บางสังคมมีแนวคิดแตกต่างออกไปทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงกับสหรัฐฯ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของสงครามในอัฟกานิสถานและในอิรัก ความแตกต่างทางความคิดและความขัดแย้งอย่างรุนแรงนี้จะมีผลกระทบใหญ่หลวงต่อวิวัฒนาการของโลกแห่งอนาคต

โลกาภิวัตน์กับมหาอำนาจทั้ง 7

ไม่นานหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 3 หรือสงครามเย็นยุติ นักวิทยาศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาสามารถถอดรหัสพันธุกรรมของมนุษย์ได้

สำเร็จ ความสามารถในการถอดรหัสพันธุกรรมกำลังจะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดดอีกครั้ง เทคโนโลยีใหม่นี้อาจเอื้อให้มนุษย์ (1) มีชีวิตอยู่ได้โดยไม่ตายไปตามธรรมชาติดังที่เคยเป็นมา (2) ถอดแบบตัวเองได้ด้วยวิธีที่เรียกว่า "โคลนนิ่ง"(Cloning) และ (3) มีชีวิตยืนยาวเป็นร้อย ๆ ปีเพราะสามารถที่จะเปลี่ยนอวัยวะได้ไม่ต่างกับเครื่องจักรเปลี่ยนอะไหล่ การถอดรหัสพันธุกรรมได้จึงเป็นเสมือนการแจ้งเกิดของการปฏิวัติครั้งต่อไปในกิจการของมนุษย์ซึ่งอาจเรียกว่า "การปฏิวัติพันธุวิศวกรรม" การปฏิวัติครั้งนี้จะมีผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในชีวิตของมนุษย์ไม่น้อยกว่าการปฏิวัติทั้ง 3 ครั้งที่ผ่านมา ฉะนั้นจึงมีผู้ขนานนามว่า "คลื่นลูกที่ 4"

ประวัติศาสตร์บ่งว่าการปฏิวัติอันเกิดจากการค้นพบเทคโนโลยีใหม่แต่ละครั้งทำให้ช่องว่างระหว่างมนุษย์กว้างยิ่งขึ้น นั่นคือผู้ที่มีเทคโนโลยีใหม่มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในขณะที่ผู้ขาดเทคโนโลยียังย่ำอยู่ที่เดิม ช่องว่างนี้มี 2 ระดับด้วยกันได้แก่ในระดับประเทศและในระดับบุคคล สำหรับในระดับประเทศ เราทราบดีแล้วว่าประเทศที่มีเทคโนโลยีใหม่พัฒนาไปได้เร็วกว่าประเทศที่มีเทคโนโลยีเก่า สหรัฐอเมริกาจึงก้าวหน้าและมีรายได้สูงกว่าประเทศลาวและไทย

ส่วนในระดับบุคคลผู้ที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีใหม่มีรายได้สูงกว่าผู้ที่ไม่มีความสามารถ **ช่องว่างระหว่างคนสองกลุ่มนี้กว้างขึ้นแบบก้าวกระโดดทุกครั้งที่มีเทคโนโลยีใหม่เกิดขึ้น และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งอย่างรุนแรงจนทำให้สังคมพัฒนาถอยหลังถึงขั้นล่มสลาย** (ดูตัวอย่างในบทที่ 4)

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนำไปสู่การยกระดับความสามารถในการผลิตสิ่งต่าง ๆ ได้ในจำนวนมากและหลากหลาย ความสามารถนั้นทำให้มนุษย์มีความต้องการเพิ่ม เพราะสิ่งที่ไม่เคยมีความจำเป็นต้องบริโภคกลายเป็นสิ่งที่จำเป็น ในปัจจุบันคนอเมริกันโดยเฉลี่ยบริโภคราว 8 เท่าของคนชาติอื่นและยังบริโภคเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ในขณะเดียวกันชาวโลกส่วนมากอยากทำตามชาวอเมริกันบ้าง

คำว่า "พัฒนาเศรษฐกิจ" ที่เราได้ยินกันอยู่ทุกวันนี้มีแก่นอยู่ที่ความต้องการบริโภคให้มากขึ้น

ในยุคที่เทคโนโลยีเปิดพรมแดนให้มีการผลิตและการค้าขายกันอย่างกว้างขวาง ชาวโลกส่วนใหญ่พัฒนาได้อย่างรวดเร็ว นั่นหมายถึงการบริโภคและการใช้ทรัพยากรบนพื้นโลกเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวไปด้วย

การใช้ทรัพยากรอย่างไม่หยุดยั้งจะนำไปสู่ความขัดแย้ง 2 ด้าน ที่จะมีผลต่ออนาคตของมนุษย์ คือ ความขัดแย้งกับธรรมชาติและความขัดแย้งระหว่างสังคม

ในบทที่ 2 กล่าวถึงเกาะอีสเตอร์ซึ่งอยู่โดดเดี่ยวในกลางมหาสมุทร มนุษย์ที่ไปตั้งหลักแหล่งที่นั่นมีลูกมีหลานมากขึ้นและบริโภคมากขึ้น ทั้งที่บางอย่างไม่จำเป็น เช่น การตัดไม้ทำลายป่าเพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างอนุสาวรีย์แข่งกัน นั่นเป็นเสมือนการทำสงครามเย็นกับธรรมชาติดูกันเผิน ๆ แล้วธรรมชาติไม่มีโอกาสสู้คนเลยเพราะคนจะตัดต้นไม้หรือทำลายภูเขาเพื่อเอาหินมาทำอนุสาวรีย์เมื่อไรก็ได้ *ทว่าในที่สุดสังคมของชาวเกาะอีสเตอร์ล่มสลายเพราะพ่ายแพ้สงครามเย็นกับธรรมชาติ*

โลกของเราเปรียบเสมือนเกาะที่โดดเดี่ยวในจักรวาล เราอาศัยทรัพยากรจากธรรมชาติเพื่อสนองความต้องการของเรา เทคโนโลยีที่เราสร้างขึ้น เรามักใช้ในการเอาชนะธรรมชาติเพื่อสนองความต้องการนั้น รวมทั้งการไม่อยากตายซึ่งเป็นการฝืนธรรมชาติและเป็นแรงผลักดันสำคัญยิ่ง ณ วันนี้เราค้นพบเทคโนโลยีที่อาจทำให้เรา "อยู่ค้ำฟ้า" แล้ว นั่นหมายความว่าต่อไปนี้โลกจะมีคนเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดดและจะนำไปสู่การทำสงครามกับธรรมชาติที่รุนแรงขึ้นเพราะเราต้องใช้ทรัพยากรเพิ่มพร้อมกับขับถ่ายลงในพื้นโลกมากขึ้น ทั้งที่การใช้ทรัพยากรซึ่งนำไปสู่การขับถ่ายหลายอย่างไม่มีความจำเป็นเลย ผลกระทบของการขับถ่ายนี้ไม่จำกัดอยู่ที่แหล่งบริโภคเท่านั้น หากยังแพร่กระจายไปทั่วโลก เช่น การปล่อยสารเคมีออกไปจนทำลายโอโซนที่หุ้มโลก และการระบายของเสียออกทะเลจนทำให้น้ำทะเลเป็นพิษ ฉะนั้นมองได้ว่าคงอีก

ไม่ช้าโลกอาจล่มสลายคล้ายเกาะอีสเตอร์หากเรามุ่งทำสงครามเย็นกับธรรมชาติแทนที่จะอยู่กับธรรมชาติอย่างเป็นมิตร

จริงอยู่ในแง่หนึ่งโลกนี้ไม่มีพรมแดนอีกต่อไป แต่มนุษย์เรายังแบ่งแยกกันอยู่ตามหมู่เหล่าที่เรียกว่าประเทศ ตอนนี้ทุกประเทศต้องการบริโภคมากขึ้น นำไปสู่การแย่งทรัพยากรที่โลกมีอยู่อย่างจำกัด ตัวอย่างง่าย ๆ ได้แก่ความขัดแย้งในย่านตะวันออกกลางซึ่งเป็นการแย่งชิงน้ำมันกันระหว่างประเทศผู้ใช้ สหรัฐอเมริกาเป็นอภิมหาอำนาจแต่เพียงผู้เดียวจึงส่งกองทัพเข้าไปในย่านนั้น แต่สหรัฐฯ ไม่สามารถยึดเอาทรัพยากรนั้นได้ทันทีเพราะคนที่อยู่ในย่านนั้นไม่ยอม การมีอาวุธยุทโธปกรณ์เหนือกว่าอาจช่วยให้สหรัฐฯ ยึดพื้นที่ได้ในที่สุด แต่การต่อต้านจะมีต่อไปในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการก่อการร้ายในแนวที่เราเห็นในปัจจุบัน

เราทราบดีแล้วว่าในประวัติศาสตร์ไม่มีมหาอำนาจไหนอยู่ได้ค้ำฟ้า ทุกอาณาจักรหรือมหาอำนาจจะล่มสลายในที่สุดด้วยเหตุหลายประการโดยเฉพาะการต้องใช้ทหารเพื่อคงอำนาจของตัวเองไว้ ทหารต้องการศักยภาพทางเศรษฐกิจ เมื่อใดศักยภาพทางเศรษฐกิจไม่สามารถสนับสนุนทหารได้ เมื่อนั้นมหาอำนาจก็เสื่อมลงและมีมหาอำนาจใหม่ขึ้นมาแทน ตอนนี้สหรัฐฯ คืออภิมหาอำนาจนั้นและต้องการทรัพยากรเพื่อการทหารและการบริโภคของตน ประเทศอื่นต้องการทรัพยากรเดียวกันและเพิ่มศักยภาพทางทหารเพื่อแย่งชิง

ประเทศเหล่านี้มีใครบ้าง ?

ดูกันคร่าว ๆ กลุ่มประเทศที่มีความสามารถและจะเป็นมหาอำนาจซึ่งช่วงชิงทรัพยากรกับสหรัฐฯ อาจแบ่งออกได้เป็นหลายกลุ่มด้วยกัน คือ

- กลุ่มที่อ้างจุดยืนของศาสนาอิสลามและกำลังทำสงครามแบบกองโจรกับสหรัฐฯ และพันธมิตรอยู่ในขณะนี้

- กลุ่มประเทศตลาดร่วมยุโรป จริงอยู่กลุ่มนี้มีความสามารถทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจเทียบเท่าสหรัฐฯ แต่ตอนนี้ดูจะเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ มากกว่าเป็นผู้ท้าชิง
- รัสเซียซึ่งมีศักยภาพทางทหารสูงแต่ขณะนี้ยังมีฐานเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ต่ำ
- ญี่ปุ่นซึ่งเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ แต่ขณะนี้ยังไม่มีศักยภาพทางทหาร
- จีน
- อินเดีย

สองประเทศหลังนี้มีประชากรประเทศละกว่าพันล้านคนและกำลังพัฒนาเศรษฐกิจและศักยภาพทางทหารอย่างรีบเร่ง รวมทั้งศักยภาพด้านอาวุธนิวเคลียร์

ณ วันนี้ยังไม่มีใครท้าทายสหรัฐฯ โดยตรงยกเว้นกลุ่มอิสลาม แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าเหตุการณ์จะคงอยู่ต่อไปในรูปนี้ สหรัฐฯ เองตระหนักในวิวัฒนาการของประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี ตอนนี้สหรัฐฯ จึงพยายามหาพันธมิตรเพื่อปิดล้อมผู้ที่ตนเห็นว่ามีแนวโน้มจะเป็นผู้ท้าทายในอนาคต นั่นคือ จีน ประวัติศาสตร์บ่งว่าไม่มีใครเป็นพันธมิตรและคัตรูกันอย่างถาวร ฉะนั้น **ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประเทศต่าง ๆ ทั้ง 7 กลุ่มจะเป็นตัวกำหนดอนาคตของโลก และจะเป็นเสมือนกรอบสำหรับประเทศอื่นที่จะต้องทำความเข้าใจและตัดสินว่าจะทำอย่างไรเพื่ออนาคตของตนเอง**

"...เงินกับเผด็จการนำไปสู่การใช้เงินอย่างสุรุ่ยสุร่าย
และการสร้างวัฒนธรรมของความฉ้อฉลจนเข้ากระดูกดำ..."

บทที่ 4

ละตินอเมริกากับการพัฒนาตามกระแสหลัก

หลังจากฝรั่งเดินทางไปถึงฝั่งทวีปอเมริกาเพียงไม่นาน ก็เริ่มรุกรานชาวพื้นเมืองด้วยอาวุธที่เหนือกว่าและเชื้อโรคร้ายแรง เช่น ไข้ทรพิษ ซึ่งชาวพื้นเมืองไม่มีภูมิคุ้มกัน ฝรั่งเอาชนะชาวพื้นเมืองได้ทั้งหมดและยึดดินแดนที่รบได้มาเป็นอาณานิคม ต่อมาฝรั่งที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานที่นั่นรวมตัวกันแข็งข้อต่อประเทศแม่และประกาศเอกราช ในทวีปอเมริกาเหนือฝรั่งแยกกันเป็นประเทศใหญ่ ๆ เพียง 3 ประเทศได้แก่สหรัฐอเมริกา แคนาดาและเม็กซิโก ทวีปอเมริกาใต้แบ่งกันเป็นประเทศน้อยใหญ่ได้ 12 ประเทศซึ่งไม่รวมแผ่นดินส่วนหนึ่งซึ่งยังปกครองด้วยฝรั่งเศส(French Guyana) อเมริกากลางซึ่งเป็นแผ่นดินที่เชื่อมระหว่างอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้แบ่งออกเป็น 7 ประเทศ ส่วนเกาะต่าง ๆ ในทะเลคาริบเบียนเป็นประเทศเอกราชแล้วบ้างและยังเป็นเมืองขึ้นอยู่บ้าง

เนื่องจากชาวพื้นเมืองในประเทศเหล่านี้ไม่มีภาษาเขียนของตนเองมาก่อนและฝรั่งเป็นผู้ก่อตั้งประเทศเป็นเอกราช ฉะนั้นภาษาและวัฒนธรรมเดิมของชาวพื้นเมืองจึงค่อย ๆ สูญหายไปและภาษาที่ประเทศเหล่านี้ใช้เป็นภาษาประจำชาติได้แก่ภาษาอังกฤษ สเปน โปรตุเกส ฝรั่งเศสและดัทช์

หลังรัฐบาลไทยนำนโยบายแนวประชานิยมมาใช้ในปี พ.ศ. 2544 อาร์เจนตินาถูกนำมาอ้างอิงบ่อย ๆ เพราะนโยบายแนวนี้มีส่วนทำให้อาร์เจนตินาประสบปัญหาร้ายแรงถึงขั้นล้มละลายหลายครั้ง อันที่จริงยังมีประเทศอื่นในทวีปอเมริกาซึ่งเคยใช้นโยบายแนวประชานิยม และประสบปัญหาเช่นกันแม้การใช้จะไม่เข้มข้นเท่ากับในอาร์เจนตินาก็ตาม

ประเทศในกลุ่มนี้มีประวัติการพัฒนาน่าสนใจโดยเฉพาะในด้านของปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาต้องเป็นหมันถึงขั้นถอยหลังทั้งที่เคยก้าวหน้ากว่าเกาหลีใต้และสิงคโปร์

ทวีปอเมริกาใต้ประกอบด้วยประเทศใหญ่น้อย 12 ประเทศ(ตาราง 1) เมื่อปี พ.ศ. 2516 อันเป็นปีก่อนที่น้ำมันจะขึ้นราคาแบบก้าวกระโดดครั้งแรก จนทำให้เศรษฐกิจสั่นสะเทือนทั่วโลก ประเทศในกลุ่มนี้มีรายได้ต่อคนสูงกว่าเกาหลีใต้ยกเว้นเพียง 2 ประเทศคือ เอกวาดอร์และโบลิเวีย หากเรานำรายได้ต่อคนซึ่งคำนวณโดยธนาคารโลกของปีนั้นมาเทียบกับรายได้ในปี พ.ศ. 2546 เราจะเห็นว่าทุกประเทศมีรายได้เป็นเงินดอลลาร์เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามในช่วงเวลา 30 ปีนั้นค่าเงินดอลลาร์ตกลงมาเหลือประมาณ 24 เซนต์ หรือโดยเฉลี่ยของขึ้นราคากว่า 4 เท่าตัว(ตามข้อมูลของธนาคารกลางสหรัฐฯ สาขามินนิแอปโปลิสของขึ้นราคา 4.14 เท่าตัว) ฉะนั้นหากเราต้องการเปรียบเทียบรายได้ของ 2 ปีนั้น เราต้องลดค่าของเงินดอลลาร์ในปี พ.ศ. 2546 ให้เหลือเท่ากับปี พ.ศ. 2516 โดยการหารด้วย 4.14

เมื่อเราทำเช่นนั้นเราจะเห็นทันทีว่า **ในช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมา มีเพียง 2 ประเทศเท่านั้นที่มีรายได้ต่อคนเพิ่มขึ้นคือ ชิลีกับเอกวาดอร์ จึงอาจกล่าวได้ว่าโดยทั่วไปประเทศในทวีปอเมริกาใต้ตกอยู่ในข่าย "ยิ่งพัฒนายิ่งจน"**

เพราะอะไรจึงเป็นเช่นนั้น ?

ตาราง 1 : รายได้ต่อคนและดัชนีชี้ความโปร่งใสของประเทศในทวีปอเมริกาใต้

ประเทศ	รายได้ต่อคน 2516($)	รายได้ต่อคน 2546($)	= 2516($)	เปลี่ยน (%)	ดัชนีชี้ความโปร่งใส
อาร์เจนตินา	1,640	3,810	920	-43.9	2.8
เวเนซูเอลา	1,630	3,490	843	-48.8	2.3
อุรุกวัย	950	3,820	923	-2.9	5.9
ซูรินาเม	870	2,280	551	-36.7	3.2
บราซิล	760	2,720	657	-13.6	3.7
ชิลี	***720***	***4,360***	***1,053***	***+46.3***	***7.3***
เปรู	620	2,140	516	-6.6	3.5
โคลอมเบีย	440	1,810	437	-0.1	4.0
กายอานา	410	900	217	-47.0	2.5
ปารากวัย	410	1,110	268	-34.6	2.1
เอกวาดอร์	***380***	***1,830***	***442***	***+16.3***	***2.5***
โบลิเวีย	230	900	217	-5.5	2.5
เกาหลีใต้	***400***	***12,030***	***2,906***	***+626.5***	***5.0***
ไทย	***270***	***2,190***	***529***	***+95.9***	***3.8***

** ดัชนีชี้ความโปร่งใสมาจากรายงานของ Transparency International ประจำปี 2548 ตัวเลขต่ำแสดงว่ามีความโปร่งใสน้อยหรือมีความฉ้อฉลสูง สังคมที่ไม่มีความฉ้อฉลจะได้คะแนนเต็ม 10*

ขอนำเรื่องราวของประเทศเหล่านั้นมาเล่าคร่าว ๆ ทั้งประเทศที่ประสบความสำเร็จและประเทศที่ล้มเหลว เริ่มจากประเทศที่ประสบความสำเร็จ 2 ประเทศ ส่วนกลุ่มประเทศที่ล้มเหลว 10 ประเทศจะเล่าจากประเทศที่ล้มเหลวมากที่สุดไปสู่ประเทศที่ล้มเหลวน้อยที่สุด

ชิลี (Chile +46.3) วัดด้วยตัวเลขของการเพิ่มรายได้ต่อคน ชิลีประสบความสำเร็จสูงสุดในช่วง 30 ปีหลังจากน้ำมันขึ้นราคาครั้งแรกทั้งที่ไม่มีน้ำมันจริงอยู่ชิลีมีแร่ทองแดงและไนเตรตส์(Nitrates) จำนวนมาก แต่ปัจจัยในความสำเร็จของชิลีไม่ใช่เกิดจากการขายแร่ทองแดงและไนเตรตส์ หากเป็นปัจจัยอื่นประกอบกัน ชิลีมีประวัติค่อนข้างยาวนานกว่าประเทศในละตินอเมริกาในการใช้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตามในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2513 ชาวชิลีเลือก ซัลวาดอร์ อเยนเด (Salvador Allende) เป็นประธานาธิบดี อเยนเดมีความชื่นชอบในระบอบสังคมนิยม นโยบายเศรษฐกิจและสังคมใหญ่ ๆ ของเขาได้แก่การยึดไร่ บริษัทใหญ่ ๆ และเหมืองแร่จากเอกชนและจากชาวต่างประเทศมาเป็นของรัฐ คุมราคาสินค้าและขึ้นค่าแรงงาน

การกระทำเช่นนั้นทำให้เขาได้คะแนนนิยมสูงเพราะคนส่วนใหญ่ที่ได้ค่าแรงเพิ่มมีความรู้สึกมั่งคั่งขึ้นทันทีเพราะสินค้าถูกคุมราคาไว้เท่าเดิม แต่นั่นเป็นความรู้สึกมั่งคั่งเพียงชั่วคราวเพราะเพียงไม่นานสินค้าราคาถูกก็ไม่มีขายในตลาดทั่วไปนอกจากในตลาดมืดซึ่งโก่งราคาสูงกว่าที่ควรจะเป็นด้วยเหตุหลายประการ ในเบื้องแรกรัฐบาลขาดความสามารถในการบริหารจัดการไร่บริษัทใหญ่ ๆ และเหมืองแร่ที่ยึดมาจากเอกชน ทำให้ผลิตได้ไม่เท่าเดิมและด้วยต้นทุนที่สูงกว่า ไร่ที่ยึดมาแล้วแบ่งที่ดินให้เอกชนก็ไม่สามารถคงระดับการผลิตไว้ได้เพราะเกษตรกรใหม่ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ทั้งทางด้านเทคนิคการเกษตรและการบริหารจัดการ พร้อมกันนั้นประชาชนที่มีรายได้เพิ่มขึ้นบริโภคมากขึ้น เมื่อไม่สามารถซื้อหาสิ่งของที่ตนต้องการได้ตามปกติก็ยินดีที่จะจ่ายให้นักค้ากำไร

ในตลาดมืด เพียงเวลาไม่นานเศรษฐกิจจึงปั่นป่วนทั้งระบบและประสบภาวะถดถอยอย่างหนัก

ความวุ่นวายในสังคมอันเกิดจากภาวะข้าวยากหมากแพง ทำให้ทหารยึดอำนาจในปี พ.ศ. 2516 ทหารใช้ระบบเผด็จการบริหารประเทศอยู่ 16 ปีก่อนที่จะยอมให้มีการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยอีก ในช่วง 16 ปีนั้นรัฐบาลทหารลิดรอนสิทธิ์ประชาชนและสร้างกรรมทำเข็ญให้ชาวชิลีจำนวนหนึ่ง พร้อมกับนำระบบตลาดเสรีกลับมาใช้ในด้านเศรษฐกิจตามคำแนะนำของนักเศรษฐศาสตร์รุ่นใหม่ซึ่งได้รับการศึกษาจากมหาวิทยาลัยชั้นแนวหน้าของสหรัฐฯ รัฐบาลคืนสิ่งที่ยึดมาให้แก่ประชาชนและให้ความเคารพต่อสิทธิ์ในทรัพย์สินพร้อมกับพยายามพัฒนาเศรษฐกิจด้วยการสนับสนุนการลงทุนของเอกชนและหาตลาดส่งออกอย่างจริงจัง

รัฐบาลทหารของชิลีมีความคล้ายรัฐบาลไทยในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนรัชต์ แต่มีส่วนต่างสำคัญในด้านของความฉ้อฉล ชิลีมีประวัติยาวนานในด้านการมีความฉ้อฉลต่ำ ดัชนีชี้วัดความฉ้อฉลขององค์กรเอกชนชื่อ Transparency International บ่งว่าในบรรดาประเทศด้อยพัฒนาด้วยกัน ชิลีมีความฉ้อฉลต่ำที่สุด ไม่เพียงเท่านั้นดัชนี(ปี พ.ศ. 2547) ชี้ด้วยว่าระดับความฉ้อฉลในชิลีนั้นต่ำกว่าในประเทศที่พัฒนาแล้วบางประเทศเสียด้วยซ้ำ เช่น ฝรั่งเศส สเปนและญี่ปุ่น

นโยบายในแนวตลาดเสรีที่เหมาะสม การมีความฉ้อฉลน้อย และความเคารพในหลักการประชาธิปไตยในช่วงเกือบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมา เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ ยิ่งไปกว่านั้นชิลีมีข้อตกลงการค้าเสรีกับสหรัฐฯ ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ที่สุดในโลก ตอนนี้ชิลีสามารถผลิตผักและผลไม้ส่งไปขายในสหรัฐฯ ในช่วงฤดูหนาวได้มากจนกระทั่งสินค้าเกษตรมีความสำคัญยิ่งกว่าสินค้าจำพวกแร่ธาตุ เช่น ทองแดงและไนเตรตส์เสียอีก

เอกวาดอร์ (Ecuador +16.3) ประเทศในอเมริกาใต้หลายประเทศมีลักษณะคล้ายไทยในแง่ที่ "ใช้รัฐธรรมนูญเปลือง" ในแง่นี้เอกวาดอร์คล้ายไทยมากที่สุดเพราะใช้รัฐธรรมนูญถึง 17 ฉบับในระหว่างที่พยายามพัฒนาระบอบประชาธิปไตย จริงอยู่ดูจากตัวเลขรายได้ต่อคนแล้วในช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมาเอกวาดอร์พัฒนาสำเร็จในระดับหนึ่งเพราะประชาชนมีรายได้ต่อคนเพิ่มขึ้น แต่ตัวเลขนั้นแฝงปัญหาสารพัดไว้เมื่อศึกษาลึกลงไปจึงจะรู้ ในเบื้องแรกเอกวาดอร์มีน้ำมันเหลือใช้จึงมีรายได้จากการขายน้ำมัน ปีไหนน้ำมันมีราคาสูง ปีนั้นรายได้ต่อหัวของชาวเอกวาดอร์ก็สูงตามไปด้วย ปีไหนราคาน้ำมันตก ปีนั้นรายได้ก็ตกอย่างฮวบฮาบ เอกวาดอร์เคยเป็นสมาชิกของสมาคมประเทศส่งออกน้ำมัน(OPEC) แต่ลาออกเพราะไม่ต้องการจำกัดการผลิตน้ำมันตามจำนวนที่สมาคมนั้นกำหนด

ประการที่ 2 ทั้งที่มีน้ำมันแต่เศรษฐกิจของเอกวาดอร์ประสบปัญหาถึงขั้นล้มละลายหลายครั้งเพราะไม่มีเงินชำระหนี้ต่างประเทศจนต้องไปยืมจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ(ไอเอ็มเอฟ) ภาวะล้มละลายประกอบกับการต้องรัดเข็มขัดตามความต้องการของไอเอ็มเอฟสร้างความเดือดร้อนจนชาวเอกวาดอร์จำนวนมากอพยพออกนอกประเทศเพื่อไปทำมาหากินที่อื่น ในแต่ละปีชาวเอกวาดอร์เหล่านี้ส่งเงินจำนวนมากกลับไปให้บ้านเกิด รายงานล่าสุดบ่งว่าเงินนั้นสูงถึง 8% ของรายได้ประชาชาติหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศและเป็นอันดับ 2 รองจากการขายน้ำมันเท่านั้น

ประการที่ 3 เอกวาดอร์ประสบปัญหาเงินเฟ้ออย่างหนักอย่างต่อเนื่องเพราะการใช้จ่ายแบบสุรุ่ยสุร่ายของรัฐบาลจนในที่สุดประชาชนหมดความเชื่อมั่นในเงินของตน ตอนนี้เอกวาดอร์จึงไม่มีเงินของตัวเองใช้ ต้องอาศัยเงินดอลลาร์สหรัฐฯ การทำเช่นนั้นเป็นเสมือนการเสียเอกราชทางการเงินการธนาคารอย่างสมบูรณ์ ในโลกนี้มีประเทศปานามาอีกหนึ่งประเทศที่ทำเช่นนั้น แต่ปานามาเคยอยู่ในสภาพคล้ายเป็นเมืองขึ้นของสหรัฐฯ เพราะสหรัฐฯ เป็นผู้ปกครอง

เขตคลองปานามาเป็นเวลานานและคลองนั้นเปรียบดั่งสายเลือดทางเศรษฐกิจของปานามา

เวเนซุเอลา (Venezuela –48.8) ตัวเลขชี้อย่างแจ้งชัดว่าเวเนซุเอลาล้มเหลวมากที่สุด เพราะรายได้ต่อคนลดลงถึงราว 49% นั่นเป็นปรากฏการณ์อันยากที่จะเข้าใจเพราะเวเนซุเอลาเป็นยักษ์ใหญ่ในวงการผลิตน้ำมัน เคยส่งออกน้ำมันมากที่สุดในโลกและเป็นประเทศร่วมก่อตั้งสมาคมประเทศส่งออกน้ำมัน (OPEC) กล่าวได้ว่าเวเนซุเอลาถูกหวยหลายครั้งในช่วงเวลา 30 ปีจากราคาน้ำมันที่พุ่งขึ้นแบบก้าวกระโดด แต่แทนที่จะเป็นพรสวรรค์ น้ำมันกลับเป็นคำสาป ไม่ต่างกับคนบางคนถูกหวยแล้วแทนที่จะรวยกลับยากจนและประสบปัญหาสารพัดเพราะ**ขาดความเข้าใจเรื่องการใช้เงิน** อันที่จริงไม่เฉพาะเวเนซุเอลาเท่านั้นที่ยากจนลงทั้งที่มีน้ำมันขาย ประเทศในกลุ่ม OPEC ส่วนใหญ่ก็ประสบชะตากรรมเดียวกัน ปรากฏการณ์อันประหลาดนั้นมีรายละเอียดอยู่ในหนังสือชื่อ ***เล่าเรื่องเมืองน้ำมัน***[1]

อันที่จริงเวเนซุเอลามีทรัพยากรอย่างอื่นอีกมากนอกจากน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ แต่การได้เงินมาง่าย ๆ จากการขายน้ำมันและก๊าซธรรมชาติทำให้รัฐบาลไม่ใส่ใจที่จะพัฒนาอย่างอื่น ในช่วงเวลากว่า 40 ปีหลังจากเวเนซุเอลาเริ่มส่งน้ำมันออกอย่างเป็นล่ำเป็นสัน ทหารปกครองประเทศ**เงินกับเผด็จการนำไปสู่การใช้เงินอย่างสุรุ่ยสุร่ายและการสร้างวัฒนธรรมของความฉ้อฉลจนเข้ากระดูกดำ** รายได้จากการขายน้ำมันตกอยู่ในมือของคนเพียงกลุ่มเล็ก ๆ เพิ่มความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคมให้เลวร้ายยิ่งขึ้น เมื่อคนจนออกประท้วงเพื่อขอส่วนแบ่งจากการขายน้ำมัน รัฐบาลทหารก็ปราบปรามอย่างรุนแรงถึงขนาดเลือดตกยางออก ทั้งที่มีเงินจากการขายน้ำมัน แต่รัฐบาลยังต้องหยิบยืมจากต่างประเทศ**เพราะความสุรุ่ยสุร่าย**

หลังจากเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2501 รัฐบาลพลเรือนรับมรดกตกทอดมาหลายอย่าง เช่น วัฒนธรรมการใช้เงินแบบไม่รัดกุม ความฉ้อฉล หนี้ต่างประเทศ ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงแบบ

สุดโต่งและความแตกแยกในสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นเชื้อเพลิงอย่างดีสำหรับเผารายได้จากการขายน้ำมัน เมื่อรัฐบาลเริ่มใช้*นโยบายแนวประชานิยม*เพื่อเอาใจผู้ออกเสียงเช่น ยกเลิกหนี้ จ้างข้าราชการเพิ่มจำนวนมาก ออกกฎหมายขึ้นค่าจ้างแรงงานแต่ห้ามไล่คนงานที่เกียจคร้านออกและเพิ่มสวัสดิการต่าง ๆ นอกจากนั้นรัฐบาลยังเอื้อการบริโภคด้วยการใช้อัตราแลกเปลี่ยนจอมปลอม นั่นคือ ตั้งค่าเงินของเวเนซุเอลาไว้สูงกว่าราคาตลาดมาก ๆ ทำให้สินค้านำเข้ามีราคาถูก ยิ่งกว่านั้นข้าราชการยังมีสิทธิพิเศษในการแลกเงินตราต่างประเทศในอัตราสูงกว่าของประชาชนทั่วไปยังผลให้ข้าราชการซื้อของนอกได้ถูกกว่าคนอื่นอีกด้วย

มรดกตกทอดและนโยบายต่าง ๆ สร้างปัญหาให้เวเนซุเอลาทันทีเมื่อราคาน้ำมันตก เวเนซุเอลาไม่สามารถชำระหนี้ต่างประเทศได้ต้องไปขอกู้จากไอเอ็มเอฟ มาตรการรัดเข็มขัดตามใจไอเอ็มเอฟสร้างความไม่พอใจให้ประชาชนจนก่อจลาจลบ่อยครั้ง บางครั้งมีคนเสียชีวิตจำนวนมาก ในสภาพเช่นนี้ผู้มีเงินย่อมงดการลงทุนภายในแต่ขนเงินออกไปไว้เสียในต่างประเทศ การลงทุนต่ำย่อมทำให้เศรษฐกิจถดถอยและรายได้ต่อคนลดลง

กายอานา (Guyana –47%). กายอานาได้เอกราชจากอังกฤษเมื่อปี พ.ศ. 2509 หลังจากได้เอกราชรัฐบาลนำประเทศเข้าสู่ระบบสังคมนิยมโดยการยึดธุรกิจของชาวต่างประเทศและของเอกชนมาเป็นของรัฐ ภายในเวลา 10 ปีรัฐจึงเป็นเจ้าของกิจการในประเทศถึง 85% แต่หลังจากยึดมาได้ไม่นาน รัฐบาลก็รู้ว่าการบริหารจัดการธุรกิจใหญ่ ๆ นั้นไม่ง่ายดังที่คิด เหมืองแร่บอกไซต์ (Bauxite) ซึ่งผลิตวัตถุดิบสำหรับอะลูมิเนียมและเป็นอุตสาหกรรมใหญ่สุดของประเทศเริ่มผลิตได้น้อยลง ไร่อ้อยและโรงงานกลั่นน้ำตาลก็ประสบชะตากรรมเดียวกัน นอกเหนือจากนั้นชาวกายอานาซึ่งรวมกันแล้วไม่ถึงล้านคนแตกแยกกันอย่างรุนแรงตามแนวเผ่าพันธุ์อันประกอบด้วยคนเชื้อสายอินเดียราว 52% นิโกรและลูกผสม 41% และอื่น ๆ 7% ภายในเวลา 20 ปีหลังจากได้เอกราช กายอานาตกอยู่ในภาวะล้มละลายต้องไปขอกู้เงินจากไอเอ็มเอฟ

กายอานาปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจจากระบบสังคมนิยมไปสู่ระบบตลาดเสรีตามคำแนะนำของสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่น ไอเอ็มเอฟ ธนาคารโลกและธนาคารพัฒนาละตินอเมริกา รัฐบาลที่เป็นเจ้าหนี้และสถาบันการเงินได้ยกหนี้ส่วนหนึ่งให้กายอานา ทำให้เศรษฐกิจของกายอานาเริ่มฟื้นตัว อย่างไรก็ตามความเสียหายซึ่งเกิดจากการหลงผิดคิดว่าระบบสังคมนิยมเป็นสิ่งที่ดียังมีผลกระทบมาถึงปัจจุบัน

อาร์เจนตินา (Argentina -43.9) เมื่อเอ่ยถึงอาร์เจนตินา คนไทยคงนึกถึงประชานิยม เพราะได้ยินว่าอาร์เจนตินาเป็นต้นแบบของการนำนโยบายแนวนั้นมาใช้จนล่มจม เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ดูจะไม่รู้อะไรมากไปกว่านั้น เรื่องของอาร์เจนตินาจึงถูกนำมาเล่าในหนังสือชื่อ ***ประชานิยม: หายนะจากอาร์เจนตินาถึงไทย?*** อาร์เจนตินาซึ่งประกอบด้วยฝรั่งผิวขาวราว 98% เคยพัฒนาจนก้าวหน้าเกือบเท่าสหรัฐฯ นำหน้าประเทศในยุโรปเกือบทั้งหมด และในเอเชียเช่นญี่ปุ่นและเกาหลี **แต่อาร์เจนตินาพัฒนาต่อไปไม่ได้ เพราะใช้นโยบายไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ และต่อมาประสบจุดพลิกผันไปในทางลบเมื่อนำนโยบายประชานิยมแบบสุดโต่งมาใช้**

การปกครองของอาร์เจนตินาถูกครอบงำตั้งแต่เริ่มต้นด้วยกลุ่มเศรษฐีที่ดิน อาจเป็นเพราะการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเหนือประโยชน์ของประเทศชาติหรือการมีวิสัยทัศน์แคบก็ได้ คนกลุ่มนั้นไม่เห็นความสำคัญของการอุตสาหกรรมในระหว่างที่การปฏิวัติอุตสาหกรรมกำลังแพร่กระจายในยุโรป สหรัฐฯและเลยมาถึงญี่ปุ่น พวกเขาให้ความใส่ใจต่อการทำไร่และเลี้ยงสัตว์มากกว่าและยึดยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยใช้เกษตรกรรมเป็นหัวจักรโดยเฉพาะการผลิตอาหารเพื่อส่งออก ต่อมาเมื่อประชากรอาร์เจนตินาเพิ่มขึ้น จำนวนคนจนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเพราะแหล่งทำมาหากินเป็นของชนชั้นเศรษฐีเสียเป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้นในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2459 ชาวอาร์เจนตินาส่วนใหญ่เลือก ฮิโปลิโต อิริโกเยน(Hipolito Yrigoyen) เป็นประธานาธิบดีเพราะเขาชูนโยบายแนวประชานิยมเพื่อเอาใจคนเหล่านั้น **นโยบายประชานิยม**

นำไปสู่การผลาญเงินงบประมาณอย่างย่อยยับจนเศรษฐกิจประสบปัญหา ทหารจึงฉวยโอกาสล้มรัฐบาลในปี พ.ศ. 2473

ทหารและพลเรือนผลัดกันบริหารประเทศเรื่อยมาจนอาร์เจนตินาประสบภาวะล้มละลายครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2499 หลังจากประธานาธิบดี ฮวน เปรอง(Juan Peron) ปกครองประเทศอยู่ 9 ปี **การล้มละลายเป็นผลของการใช้นโยบายประชานิยมแบบสุดโต่ง** นโยบายนั้นผลาญงบประมาณจนขาดดุลจำนวนมหาศาล รัฐบาลปิดงบประมาณด้วยการใช้เงินสำรองของประเทศจนหมด หลังจากนั้นจึงกู้จากต่างประเทศ เมื่อกู้มากจนไม่มีใครให้กู้อีกต่อไปก็หันมาใช้วิธีการพิมพ์ธนบัตรซึ่งก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อสูงจนเงินแทบหมดค่าในเวลาอันสั้น รัฐบาลหาทางออกไม่ได้ต้องใช้วิธีคุมราคาสินค้าและค่าจ้างแรงงาน เมื่อประชาชนหมดศรัทธาเพราะปัญหาเศรษฐกิจ ทหารก็ยึดอำนาจอีก

จากนั้นมาอาร์เจนตินาตกอยู่ในภาวะล้มลุกคลุกคลานทุกด้าน ทางด้านการเมืองทหารยึดอำนาจเป็นระยะ ๆ ในระหว่างที่ทหารเป็นรัฐบาลครั้งสุดท้าย ชาวอาร์เจนตินาถูกฆ่าตายและสูญหายไปหลายหมื่นคน นอกจากนั้นรัฐบาลทหารยังประกาศสงครามชิงเกาะฟอล์คแลนด์กับอังกฤษ หลังจากแพ้สงครามทหารจึงอำลาจากวงการเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2526

ทางด้านเศรษฐกิจ อาร์เจนตินาพัฒนาถอยหลัง ประสบภาวะล้มละลายหลายครั้งและไม่สามารถชำระหนี้ต่างประเทศได้ จำเป็นต้องไปพึ่งไอเอ็มเอฟซ้ำแล้วซ้ำอีก

ทางด้านสังคม อาร์เจนตินาประสบปัญหาสารพัดจากการที่ประชาชนส่วนใหญ่อพยพเข้าไปแออัดกันอยู่ในเมือง จำนวนมากเป็นคนยากจน ความฉ้อฉลและความแตกแยกแพร่ระบาดอย่างกว้างขวาง

อาร์เจนตินาจึงพัฒนาถอยหลังอย่างน่าละอายไม่ต่างกับเวเนซุเอลา

ซูรินาเม (Suriname –36.7) ซูรินาเมเป็นประเทศเล็กที่สุดและใหม่ที่สุดในอเมริกาใต้ มีประชากรไม่ถึงครึ่งล้านคนและได้เอกราชอย่างสมบูรณ์จากเนเธอร์แลนด์เมื่อปี พ.ศ. 2518 เนื้อที่ประเทศเต็มไปด้วยป่าไม้

สายน้ำและแร่ธาตุ หัวใจของเศรษฐกิจได้แก่แร่บอกไซต์ ซึ่งเป็นวัตถุดิบของอะลูมิเนียม บอกไซต์มีความสำคัญยิ่งเพราะมันทำรายได้ให้รัฐบาลถึงราว 90% ของเงินภาษีที่เก็บได้และ 85% ของสินค้าออก เศรษฐกิจของซุรินาเมจึงขึ้นอยู่กับราคาของแร่บอกไซต์

รายได้หลักของประเทศอีกอย่างหนึ่งได้แก่เงินช่วยเหลือจากเนเธอร์แลนด์ เท่าที่ผ่านมาบางครั้งเนเธอร์แลนด์งดช่วยเหลือชั่วคราวเพราะเหตุการณ์ภายในประเทศซุรินาเม โดยเฉพาะเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดของชนชั้นผู้นำและวิกฤตทางการเมืองซึ่งเกิดขึ้นบ่อย ๆ เพราะประชากรของซุรินาเมแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ หลายกลุ่มได้แก่ เชื้อสายอินเดีย 37% ลูกผสมระหว่างนิโกรกับเชื้อสายอื่น 31% เชื้อสายอินโดนีเซีย 15% นิโกร 10% และที่เหลือเป็นเชื้อสายอื่น กลุ่มใหญ่ ๆ มีพรรคการเมืองของตัวเอง แต่ทหารมักชักใยอยู่เบื้องหลัง บางครั้งพรรคการเมืองตกลงกันไม่ได้นำไปสู่การใช้กำลังเข้าต่อสู้กัน หลังจากได้เอกราชทั้งเศรษฐกิจและการเมืองของซุรินาเมจึงตกอยู่ในภาวะล้มลุกคลุกคลานมาตลอด

ปารากวัย (Paraguay –34.6) ในช่วงเวลาเกือบ 60 ปีที่ผ่านมาปารากวัยปกครองด้วยพรรคการเมืองพรรคเดียว นับเป็นการปกครองซึ่งยาวนานมาก ยาวกว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนเสียอีก แต่พรรคที่ปกครองปารากวัยไม่ใช่คอมมิวนิสต์ **รัฐธรรมนูญของเขาเขียนขึ้นบนฐานของประชาธิปไตยและใช้ระบบตลาดเสรีเป็นแนวบริหารจัดการเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติที่เอื้อให้เกิดการปกครองแบบพรรคเดียวได้โดยง่ายหากหัวหน้าพรรคสามารถแบ่งผลประโยชน์ได้ลงตัวพร้อมกับควบคุมกองทัพได้** ฉะนั้นในช่วงเกือบ 60 ปีประธานาธิบดีคนหนึ่งอยู่ในตำแหน่งได้ถึง 35 ปี แต่ตอนนี้อดีตประธานาธิบดี 2 คนต้องไปลี้ภัยอยู่ในต่างประเทศด้วยข้อหาหลายกระทงเช่น *ฉ้อฉล ลุแก่อำนาจและมีส่วนรู้เห็นในการกำจัดผู้ต่อต้านทางการเมือง* ในบรรดาประเทศในทวีปอเมริกาใต้ ปารากวัยมีความฉ้อฉลสูงสุดตามการสำรวจขององค์กรธรรมาภิบาลสากล (Transparency International) ปารากวัยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีความฉ้อฉลสูงเช่นเดียวกับพม่าและไนจีเรีย

ปารากวัยมีกฎหมายอนุญาตให้ธนาคารโอนเงินดอลลาร์ได้อย่างเสรี เป็นที่ทราบกันว่านั่นคือการอนุญาตให้ฟอกเงินได้โดยไม่จำกัด กิจการนี้รุ่งเรือง เพราะการค้ายาเสพติดในอเมริกาใต้เป็นกิจการใหญ่มาก นอกจากนั้นปารากวัยเอง มีชื่อเสียงโด่งดังในด้านการถ่ายโอนของมีค่าซึ่งลักมาจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น บราซิลและอาร์เจนตินา กระทั่งรถบีเอ็มดับบลิวราคาแพงของประธานาธิบดี ครั้งหนึ่งก็เป็นรถที่ขโมยมาจากต่างประเทศ ในทวีปอเมริกาใต้ใครอยากได้ของดี ราคาถูกจึงมักไปซื้อหากันที่ปารากวัย แน่ละ กิจกรรมเหล่านั้นเอื้อให้เกิดความ ฉ้อฉลสูง

นอกจากกิจกรรมจำพวกสีเทาเหล่านั้นแล้ว ปารากวัยอาศัย การเกษตรเป็นหลัก การเกษตรของปารากวัยยังใช้แรงคนเป็นส่วนใหญ่ จึงผลิตไม่ค่อยได้มากนัก นอกจากนั้นที่ดินเกือบทั้งหมดตกอยู่ในมือของคน กลุ่มเล็ก ๆ เพียงกลุ่มเดียว ข้อมูลล่าสุดบ่งว่าประชากร 2.6% ของประเทศเป็น เจ้าของที่ดินถึง 75% ปารากวัยไม่มีทางออกทะเลทำให้การส่งสินค้าให้ประเทศ อื่นยากลำบาก *ฐานเศรษฐกิจอันเปราะบางประกอบกับการเมืองกึ่งเผด็จการและ สังคมซึ่งมีความฉ้อฉลชนิดเข้ากระดูกดำทำให้การพัฒนาของปารากวัยล้มลุก คลุกคลานมาตลอด*

บราซิล (Brazil –13.6) ในพื้นที่ราว 17 เท่าของเมืองไทย ครอบคลุม จากเขตร้อนไปถึงเขตอบอุ่น เพียบพร้อมด้วยดินอันอุดมสมบูรณ์ ป่าไม้ สายน้ำ แร่ธาตุสารพัดชนิดและประชากรราว 180 ล้านคน บราซิลน่าจะเป็นมหาอำนาจ ทางเศรษฐกิจ ตรงข้ามการพัฒนาเป็นไปอย่างเชื่องช้าสลับกับการล้มละลาย ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา

หลังเปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในปี พ.ศ. 2434 บราซิลมีรัฐธรรมนูญตามแนวของสหรัฐฯ แต่ทหารปกครองประเทศ โดยตรงบ้าง ผ่านรัฐบาลหุ่นที่มีประธานาธิบดีเป็นพลเรือนบ้างจนกระทั่งปี พ.ศ. 2528 ไม่ว่ารัฐบาลจะเป็นทหารหรือพลเรือนดูแทบจะไม่มีอะไรแตกต่างกัน เพราะเกือบทุกรัฐบาลมีวัฒนธรรมในการใช้จ่ายเกินตัวและฉ้อฉล ทำให้

เศรษฐกิจตกอยู่ในวังวนของการขยายตัวเพียงชั่วคราว เงินเฟ้อ หนี้ท่วมท้น และการรัดเข็มขัดเป็นระยะ ๆ

บราซิลเป็นประเทศหนึ่งซึ่งใช้บริการของไอเอ็มเอฟอย่างต่อเนื่อง นับจากวันก่อตั้งองค์การนั้นเมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน

ในช่วง 21 ปีที่รัฐบาลทหารปกครองประเทศครั้งสุดท้ายจากปี พ.ศ. 2507 ถึงปี พ.ศ. 2528 ทหารพยายามอย่างจริงจังที่จะผลักดันบราซิลให้ออกจากวงจรอุบาทว์ด้วยมาตรการต่าง ๆ เช่น คุมค่าจ้างแรงงาน จำกัดสิทธิ์ในการประท้วง ควบคุมสื่อ ลงทุนในโครงการใหญ่ ๆ ทั้งเพื่อสร้างปัจจัยพื้นฐานและโรงงานอุตสาหกรรม และกระตุ้นการลงทุนของเอกชนด้วยแรงจูงใจหลายชนิด มาตรการเหล่านั้นทำให้เศรษฐกิจขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่พร้อมกันนั้นมันก็ทำให้การกระจายรายได้เลวร้ายลงเพราะค่าจ้างแรงงานถูกควบคุมให้อยู่คงที่ในขณะที่สินค้ายังขึ้นราคาปีละหลายเปอร์เซ็นต์อย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากบราซิลไม่มีน้ำมัน การขึ้นราคาของน้ำมันครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2517 ประกอบกับอากาศหนาวจัดจนทำให้ไร่กาแฟล่มมีผลทำให้การขยายตัวของเศรษฐกิจหยุดชะงัก รัฐบาลกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการใช้จ่ายมากขึ้นและเพิ่มจำนวนข้าราชการและทหาร อีกไม่นานบราซิลก็เดินเข้าวงจรอุบาทว์อีกครั้ง รัฐบาลพลเรือนที่เข้ามาบริหารประเทศจึงรับมรดกตกทอดหลายอย่าง เช่น มีหนี้สินต่างประเทศมากที่สุดในโลก มีจำนวนข้าราชการประมาณ 2 เท่าของความจำเป็นและกองทัพอันใหญ่โต รัฐบาลไม่มีอำนาจปลดข้าราชการออกเพราะขัดรัฐธรรมนูญ ภาวะเงินเฟ้อปีหนึ่ง ๆ อาจสูงถึง 1,700% ทุกครั้งที่รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ประเทศตกอยู่ในภาวะล้มละลายจำเป็นต้องพึ่งไอเอ็มเอฟ มาตรการรัดเข็มขัดนำไปสู่การประท้วงอย่างรุนแรงถึงขั้นเลือดตกยางออก

ณ วันนี้บราซิลเป็นประเทศที่มีการกระจายรายได้เลวร้ายที่สุดในโลกยกเว้นบางประเทศในทวีปแอฟริกาเท่านั้น เมืองใหญ่ ๆ เต็มไปด้วยแหล่งเสื่อมโทรมอันเป็นที่สะสมปัญหาสังคมสารพัดชนิดจากยาเสพติด อิทธิพลเถื่อน จ้างวานฆ่า โสเภณีเด็ก เยาวชนไร้ที่อยู่อาศัย ไปจนถึงการใช้อำนาจรัฐก่อ

อาชญากรรม แม้บางครั้งสิ่งเหล่านั้นจะถูกบดบังด้วยภาพของความสามารถในการเล่นฟุตบอลและความสนุกสนานในเทศกาลมาดิกราส์(Madi Gras) การเต้นแซมบ้า ตึกรามหรูหราและสินค้าออกคุณภาพเด่น ๆ เช่น กาแฟ เครื่องบิน อาวุธ เครื่องหนังและนักฟุตบอล แต่การที่รายได้ต่อคนลดลง ในช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมาบ่งชี้ว่าบราซิลพัฒนาถอยหลังอย่างแจ้งชัด

เปรู (Peru -6.6) เปรูเป็นที่คุ้นหูของคนไทยมากขึ้นหลังจากนายกฯ ทักษิณ แนะนำหนังสือเล่มหนึ่งซึ่งเขียนโดยชาวเปรูเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2545 ชื่อ The Mystery of Capital หรือ "ความลี้ลับของทุน" รัฐบาลให้ความสำคัญแก่แนวคิดในหนังสือเล่มนั้นสูงจนนำมาใช้เป็นฐานของนโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุน แต่แนวคิดนั้นมีข้อผิดพลาดมากดังจะอ่านได้จากบทวิพากษ์ในหนังสือชื่อ **"คิดนอกคอก-ทำนอกคัมภีร์"**

ก่อนที่จะวิวัฒน์มาเป็นประเทศเปรู ดินแดนแถบนั้นเป็นอารยธรรมเก่าของชาวอินคาซึ่งเสื่อมลงหลังทหารสเปนเพียง 168 คนสามารถเอาชนะกองทัพอินคากว่า 80,000 คนได้ในวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2075 ในช่วงเวลา 159 ปีหลังจากวันที่เปรูได้เอกราชจนถึงวันที่มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีตามรัฐธรรมนูญแนวประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2523 เปรูมีประธานาธิบดี 101 คน เป็นทหารบ้าง พลเรือนบ้าง ส่วนมากอยู่ได้ไม่นานเพราะการถ่ายโอนอำนาจไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน เศรษฐกิจตกอยู่ในมือของคนเพียงกลุ่มเล็ก ๆ ในช่วงเวลา 12 ปีที่ทหารเป็นรัฐบาลครั้งสุดท้าย ทหารเริ่มใช้นโยบายสังคมนิยมโดยยึดกิจการใหญ่ ๆ มาเป็นของรัฐ เนื่องจากที่ทำกินราว 90% ตกอยู่ในกำมือของคนเพียง 2% ทหารซึ่งต้องการปฏิรูปที่ดินจึงยึดไร่ใหญ่ ๆ มาแบ่งให้ ***ประชาชนทำกินในรูปของสหกรณ์ นอกจากนั้นรัฐบาลทหารยังใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อซื้ออาวุธและดำเนินโครงการในแนวประชานิยม***

นโยบายส่วนมากแม้จะเกิดจากความตั้งใจดี แต่ไม่นานรัฐบาลทหารก็พบว่าการยึดกิจการของเอกชนนั้นทำได้ง่ายมาก แต่การบริหารจัดการเองนั้นยากยิ่ง และโครงการแนวประชานิยมนั้นราคาแพงแต่ไม่ค่อยได้ผลทางด้านเศรษฐกิจ เพียงไม่นานผลผลิตต่าง ๆ จึงลดลงอย่างฮวบฮาบ แม้ต่อมาทหารจะปฏิวัติกันเองและคืนกิจการบางส่วนให้เอกชน แต่ความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้ว ในช่วงนั้นมีวิกฤต 2 อย่างเกิดขึ้นซึ่งทำให้ฐานเศรษฐกิจของเปรูสั่นคลอน นั่นคือแร่ทองแดงซึ่งเป็นสินค้าออกสำคัญของเปรูราคาตกต่ำ และเปรูถูกซ้ำเติมด้วยอากาศในมหาสมุทรแปรปรวนจนทำให้ปลาซิวทะเล(anchovies) หายไปหมด อุตสาหกรรมปลาป่นซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อเปรูต้องล่มสลาย ฉะนั้นในช่วงปลายของรัฐบาลทหารต่อกับตอนต้นของรัฐบาลพลเรือน เปรูอยู่ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยอย่างร้ายแรงและไม่มีเงินชำระหนี้ ต้องหันไปพึ่งไอเอ็มเอฟ

มาตรการรัดเข็มขัดเพื่อตามใจไอเอ็มเอฟ นำไปสู่ความแตกแยกในสังคมอย่างรุนแรง เกิดกลุ่มก่อการร้ายใหญ่ ๆ ซึ่งคอยจ้องทำลายทั้งรัฐบาลและความสงบของบ้านเมือง ยังผลให้เปรูพัฒนาไม่ได้และตกอยู่ในภาวะกึ่งล้มละลายหลายครั้ง รัฐบาลพลเรือนที่เข้ามาอาสาบริหารประเทศก็ใช่จะทำอะไรได้ดีกว่าทหารมากนัก ส่วนมากยังมักฉ้อฉลและลุแก่อำนาจ ประธานาธิบดี 4 คนซึ่งประชาชนเลือกให้บริหารประเทศจากปี พ.ศ. 2523 ถึงปัจจุบันจึงล้วนประสบปัญหาเรื่องศรัทธาของประชาชนในระหว่างบริหารประเทศทั้งสิ้น หนึ่งในนั้นต้องละตำแหน่งและหนีไปลี้ภัยอยู่ในต่างประเทศ เขาต้องคดีหลายกระทงและเป็น 1 ใน 10 ของอาญากรที่ตำรวจสากล(Interpol) ไล่ล่า แน่ละในภาวะเช่นนี้การพัฒนาประเทศย่อมถอยหลัง

โบลิเวีย (Bolivia –5.5) แม้รายได้ต่อหัวคนในช่วง 30 ปีจะลดลงไม่มากนัก แต่โบลิเวียยังคงสถานะความเป็นประเทศที่ยากจนที่สุดในทวีปอเมริกาใต้ไว้ได้อย่างเหนียวแน่น การพัฒนาของโบลิเวียเป็นไปได้ค่อน

ข้างยากส่วนหนึ่งเพราะไม่มีทางออกทะเลและทรัพยากรส่วนใหญ่เป็นแร่ธาตุ เช่น ดีบุกและแร่เงิน แต่นั่นไม่ใช่สาเหตุใหญ่ที่ทำให้โบลิเวียยากจน ประวัติศาสตร์บ่งว่าในช่วงเวลา 157 ปีจากวันที่โบลิเวียเป็นเอกราชถึงปี พ.ศ. 2527 โบลิเวียต้องการใช้ระบอบประชาธิปไตย แต่ทหารปฏิวัติถึง 192 ครั้ง หลังจากปี พ.ศ. 2527 ทหารไม่ปฏิวัติอีก แต่คงไม่ใช่เพราะไม่ต้องการปฏิวัติ หากคงเป็นเพราะเมื่อถึงตอนนั้นทหารมองไม่เห็นว่าจะแก้ปัญหาอันแสนสลับซับซ้อนของโบลิเวียได้อย่างไร

โบลิเวียมีหนี้สินต่างประเทศท่วมท้นจนต้องขอผ่อนผันจากเจ้าหนี้บ่อย ๆ ฐานเศรษฐกิจอ่อนแอเพราะการผลิตแร่ขาดประสิทธิภาพไม่สามารถแข่งขันกับผู้ผลิตอื่นได้ รายได้ส่วนใหญ่มาจากการผลิตใบโคคาซึ่งเป็นวัตถุดิบของยาเสพติดโคเคน การผลิตใบโคคาและยาเสพติดสร้างปัญหาทั้งในด้านสังคมและการเมือง สังคมเต็มไปด้วยกลุ่มผู้มีอิทธิพลและความฉ้อฉลแทรกซึมเข้าไปในทุกแขนงของรัฐบาล นอกจากนั้นมันยังสร้างปัญหาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเมื่อสหรัฐฯ กดดันอย่างหนักให้เลิกผลิต การปราบปรามนำไปสู่ปัญหาคนว่างงานซึ่งบางครั้งสูงกว่า 30% โบลิเวียมีประวัติยาวนานในด้านเงินเฟ้อซึ่งปีหนึ่งอาจสูงถึง 24,000% ทำให้ค่าของเงินลดลงทุกวัน และรัฐบาลจำเป็นต้องตัดเลขศูนย์ออกจากธนบัตรเป็นประจำ ครั้งหนึ่งรัฐบาลตัดศูนย์ออกถึง 6 ตัวซึ่งเท่ากับประกาศให้ธนบัตรใบละล้านบาทมีค่าเท่ากับ 1 บาท

สภาพเช่นนั้นทำให้การบริหารประเทศยากยิ่งและสังคมตกอยู่ในวังวนของความแตกแยก กรรมกรมักนัดกันหยุดงาน ส่วนประชาชนมักเดินขบวนประท้วงเมื่อรัฐบาลตัดงบประมาณลง การประท้วงบางครั้งรุนแรงจนเกิดจลาจล มีคนตายและบาดเจ็บจำนวนมาก รัฐบาลทหารมักใช้วิธีรุนแรงเพื่อปราบปราม ส่วนรัฐบาลพลเรือนต้องประกาศใช้กฎหมายภาวะฉุกเฉินโดยเฉลี่ยแล้ว 2 ปีต่อครั้ง การพัฒนาถอยหลังของโบลิเวียจึงเป็นปรากฏการณ์ซึ่งเข้าใจได้ไม่ยากนัก

อุรุกวัย (Uruguay -2.9) พ.ศ. 2516 เป็นปีที่ทหารปฏิวัติครั้งสุดท้ายในอุรุกวัย ทหารปกครองประเทศอยู่ 12 ปีก่อนที่จะยอมให้พลเรือนบริหารประเทศอีกครั้ง ปัจจัยที่ทำให้ทหารปฏิวัติได้แก่เศรษฐกิจที่อยู่ในสภาพเกือบล้มละลายและผู้ก่อการร้ายก่อความไม่สงบอย่างรุนแรง อันที่จริงอุรุกวัยไม่น่าจะตกอยู่ในสภาพเช่นนั้นเพราะประเทศตั้งอยู่บนพื้นที่ซึ่งมีดินฟ้าอากาศน่าอยู่มากเนื่องจากไม่หนาวจัดและไม่ร้อนจัด มีพื้นดินอุดมสมบูรณ์ด้วยทุ่งหญ้าเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ ชาวอุรุกวัยไม่กี่ล้านคนเป็นชาวยุโรปราว 90% หลังได้รับเอกราชชาวอุรุกวัยมีรายได้อยู่ในเกณฑ์ดีเพราะตลาดในยุโรปต้องการผลผลิตจากวัวและแกะเป็นจำนวนมากทั้งในรูปของเนื้อหนังและขน อย่างไรก็ตามชาวอุรุกวัยแบ่งเป็น 2 ฝ่ายในด้านการเมืองและมักขัดแย้งกันรุนแรงถึงขั้นทำสงครามกลางเมืองกันเป็นระยะ ๆ ในช่วง 70 ปีหลังจากได้เอกราช

หลังจากนั้นชาวอุรุกวัยได้รัฐบุรุษคนหนึ่งซึ่งมีความสามารถสูงบริหารประเทศอยู่ถึง 26 ปี เขาสามารถยุติสงครามกลางเมืองและพัฒนาเศรษฐกิจไปได้อย่างรวดเร็วก่อนที่จะสิ้นชีวิตในปี พ.ศ. 2472 อย่างไรก็ตามความสามารถของเขาสร้างมรดกตกทอดไว้ให้ชาวอุรุกวัย อย่างหนึ่งซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาสารพัดในเวลาต่อมา นั่นคือ เขาก่อตั้งระบบสวัสดิการสังคมอย่างดีให้ชาวอุรุกวัย ไม่ว่าจะเป็นค่าจ้างแรงงานและเงินบำนาญในระดับสูง หรือสวัสดิการในด้านรักษาพยาบาลและการประกันสังคม *แม้สิ่งเหล่านี้จะมีผลดีต่อสังคม แต่อุรุกวัยไม่มีฐานเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งจนสามารถหารายได้มาใช้จ่ายในโครงการสวัสดิการอย่างพอเพียง*

เมื่อเศรษฐกิจโลกเริ่มตกต่ำอย่างร้ายแรงในปี พ.ศ. 2473 รัฐบาลอุรุกวัยไม่มีรายได้พอจ่ายเป็นค่าสวัสดิการต่าง ๆ ทันที การกู้หนี้ยืมสินและการพิมพ์ธนบัตรเกินฐานเศรษฐกิจเพื่อแก้ปัญหากลับทำให้ปัญหาร้ายแรงขึ้น ประชาชนไม่พอใจนำไปสู่การประท้วง ทหารปฏิวัติสลับกับเปิดโอกาสให้พลเรือนบริหารประเทศเป็นระยะ ๆ ท่ามกลางวังวนของปัญหานี้ มีขบวนการก่อการร้ายภายในเมืองเกิดขึ้น ผู้ก่อการร้ายใช้วิธีรุนแรง รวมทั้งการฆ่า ลักพาตัวและ

ข่มขู่ทั้งชาวอุรุกวัยและชาวต่างประเทศ เมื่อรัฐบาลพลเรือนไม่สามารถปราบได้ ทหารก็ยึดอำนาจและปราบขบวนการก่อการร้ายอยู่ 12 ปี ดังที่กล่าวแล้ว หลังจากปี พ.ศ. 2528 อุรุกวัยกลับไปใช้ระบอบประชาธิปไตยอีกครั้ง แม้ความแตกแยกในสังคมจะไม่รุนแรงดังแต่ก่อน แต่การพัฒนายังเป็นไปอย่างเชื่องช้าเพราะมรดกตกทอดจากอดีต

โคลอมเบีย (Colombia -0.1) ในช่วงเวลาเกือบ 200 ปีที่เป็นประเทศเอกราช โคลอมเบียต่างกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีรัฐบาลทหารเพียงครั้งเดียวระหว่างปี พ.ศ. 2496 - 2500 แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าประเทศมีความอยู่เย็นเป็นสุขกับรัฐบาลพลเรือน ตรงข้ามก่อนทหารปฏิวัติในปี พ.ศ. 2496 พรรคการเมือง 2 พรรคใหญ่มักขัดแย้งกันอย่างรุนแรงถึงขั้นจับอาวุธขึ้นสู้กันบ่อย ๆ

หลังจากทหารคืนอำนาจให้กับพลเรือน ความขัดแย้งไม่ลดลงหากค่อย ๆ เปลี่ยนรูปไปเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายตรงข้ามซึ่งประกอบด้วยกองโจรผู้ต้องการเปลี่ยนระบบการปกครองและผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ ๆ ความยากจนในชนบทอันเกิดจากที่ทำกินส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของกลุ่มคนรวยเพียงกลุ่มเดียวเป็นปัจจัยทำให้กองโจรได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวาง ความฉ้อฉลในสังคมแบบเข้ากระดูกดำทำให้การผลิตยาเสพติดโคเคนเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างความร่ำรวยให้แก่อาชญากรผู้มีความกล้า สามารถซื้อได้ทั้งกำลังคนและอิทธิพลเหนือระบบราชการ กระทั่งเมื่อราว 10 ปีที่แล้ว ประธานาธิบดีของโคลอมเบียถูกห้ามเข้าสหรัฐฯ เพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด ถึงขนาดในเครื่องบินของประธานาธิบดียังมียาเสพติดซุกซ่อนอยู่

ในช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมา โคลอมเบียจึงตกอยู่ในภาวะสงครามกลางเมืองซึ่งปะทุขึ้นเป็นระยะ ๆ ทำให้การทำมาหากินยากลำบาก เนื่องจากการผลิตและค้ายาเสพติดเป็นกิจกรรมผิดกฎหมาย รายได้จากกิจกรรมนั้นจึงไม่รวมอยู่ในตัวเลขรายได้ประชาชาติ ผู้เชี่ยวชาญประเมินกันว่า อุตสาหกรรมการผลิตและจำหน่ายโคเคนใหญ่มาก ราว 60% ของประชาชนมีรายได้อย่างน้อย

ส่วนหนึ่งจากกิจกรรมเกี่ยวกับยาเสพติด รวมกันแล้วอาจสูงถึงราว 25% ของรายได้ประชาชาติ ฉะนั้นการจะฟันธงว่ารายได้ต่อคนขึ้นหรือลงในช่วงเวลา 30 ปีจึงค่อนข้างยาก สิ่งที่แน่นอนคือโคลอมเบียมีทั้งความร่ำรวย ซึ่งแสดงออกมาในรูปของตึกรามหรูหราในเมืองต่าง ๆ และความยากจนอันแพร่หลายทั้งในแหล่งเสื่อมโทรมของเมืองและในชนบท

โดยสรุปคงเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าประเทศในทวีปอเมริกาใต้ส่วนใหญ่มีปัญหาคล้ายกัน นั่นคือ มีความฉ้อฉลสูง มีความเหลื่อมล้ำสูง มีรัฐบาลซึ่งมักใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่ายและชอบใช้นโยบายแนวประชานิยม มีหนี้สินสูง มีเงินเฟ้อสูง และมีความแตกแยกในสังคมสูง ปัญหาเหล่านี้เกี่ยวพันกันอย่างลึกซึ้งบางครั้งจึงแยกไม่ออกว่าอะไรเป็นเหตุและอะไรเป็นผล

ชิลีเป็นประเทศเดียวที่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจอย่างดีในช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมา หากเราจะดูว่าอะไรทำให้ชิลีประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่เด่นที่สุดน่าจะเป็นระดับของความฉ้อฉลซึ่งชิลีมีน้อยกว่าประเทศที่พัฒนาแล้วเสียอีก ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่าชิลีไม่มีโรคมะเร็งร้ายในสังคม จึงสามารถพัฒนาต่อมาได้แม้ประเทศเพื่อนบ้านจะล้มลุกคลุกคลานก็ตาม

ภาค 2 :
ทางสู่จุดจบของไทย

"...เมืองไทยมีโอกาสพัฒนาไปสู่ทางตันสูงมาก
และหากปัญหาร้ายแรงไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง
เมืองไทยจะเดินไปพบจุดจบด้วยความล่มสลาย
คล้ายละตินอเมริกา... "

บทที่ 5

จากมุมมองของความก้าวหน้ากับความล้าหลัง

ผู้เขียนตำรามักมีความเห็นต่างกันเกี่ยวกับปีที่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ก่อตั้งประเทศไทย บางคนบอกว่าปี พ.ศ. 1762 แต่บางคนยืนยันว่าปี พ.ศ. 1780 ชาวไทยยังไม่มีภาษาเขียนจึงไม่ได้จารึกเหตุการณ์สำคัญนั้นไว้เป็นหลักฐาน ประวัติศาสตร์บ่งว่าในช่วงนั้นอาณาจักรโรมันได้รุกรานไปทั่วยุโรปมากว่า 1,000 ปีแล้ว ประเทศใหญ่ ๆ ที่เกิดขึ้นในทางตะวันตกของทวีปยุโรปหลังจากอาณาจักรโรมันเสื่อมลง เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส สเปนและโปรตุเกส มีอายุมากกว่าประเทศไทยประเทศละหลายร้อยปี ประเทศเหล่านี้รับเทคโนโลยีมาจากย่านตะวันออกกลางและกำลังอยู่ในระหว่างยุคเกษตรกรรมเช่นเดียวกับเมืองไทย

หากมองจากปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านการเกษตร เมืองไทยไม่ต่างกับยุโรปมากนักในแง่ที่มีพืชและสัตว์ที่สามารถนำมาเพาะปลูกและเลี้ยงเพื่อเป็นอาหารและใช้งานได้ เราเรียนรู้วิธีปลูกข้าวและเลี้ยงสัตว์ เช่น หมูและไก่จากเมืองจีน ส่วนควายซึ่งเป็นสัตว์สำคัญทั้งในด้านให้เนื้อและพลังงานนั้นมีหลักฐานว่าเป็นสัตว์ท้องถิ่นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฉะนั้นบรรพบุรุษของคนไทยอาจรู้จักเลี้ยงควายขึ้นเอง ชาวยุโรปเรียนวิธีเพาะปลูกพืช เช่น ข้าวสาลีและข้าวบาเล่ย์ พร้อมกับการเลี้ยงสัตว์ เช่น แพะ แกะ หมูและวัวจากชาวตะวันออกกลาง ส่วนม้าซึ่งเป็นสัตว์สำคัญทั้งในด้านการทำงานและการสงครามมีถิ่นฐานบ้านเดิมอยู่ในแถบเอเชียกลางต่อกับยุโรปตะวันออกและถูกนำมาเลี้ยงโดยชาวพื้นเมืองในประเทศยูเครนในปัจจุบัน การใช้ม้าแพร่กระจายไปถึงยุโรปผ่านย่านตะวันออกกลางเช่นกัน ในช่วงเกิดประเทศไทยนั้น กองทัพมองโกลของเจ็งกิส ข่าน(Genghis Khan) ใช้

กองทัพม้าเป็นหัวหอกไปรุกรานถึงย่านตะวันออกกลางหลังจากได้รุกรานเมืองจีนแล้ว

หลักฐานที่ค้นพบบ่งว่าชาวจีนรู้จักการทำเกษตรกรรมหลังชาวตะวันออกกลางเล็กน้อยคือเมื่อราว 10,000 ปีมาแล้ว ฉะนั้นชาวจีนกับชาวยุโรปเดินเข้าสู่ยุคเกษตรกรรมในเวลาไล่เลี่ยกัน ส่วนชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นไม่ได้รับความรู้เรื่องการเกษตรจากจีนจนอีกราว 2,000 ปีต่อมา

ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 1 การรู้จักทำเกษตรกรรมนำไปสู่การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนเป็นหลักแหล่งและคนส่วนหนึ่งมีเวลาเหลือเพื่อนำไปใช้ทำอย่างอื่น ผลที่ตามมาได้แก่การประดิษฐ์ภาษาเขียนซึ่งเกิดขึ้นในย่านตะวันออกกลางในเมืองจีนและในอาณาจักรมายา ภาษาเขียนมีความสำคัญยิ่งในการสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี. *เมื่อพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นในปี พ.ศ. 1835 นั้น ชาวยุโรปมีภาษาเขียนและได้เรียนหนังสือกันถึงระดับมหาวิทยาลัยแล้ว* มหาวิทยาลัยดัง ๆ ในต่างประเทศหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยปารีส มหาวิทยาลัยอ็อกฟอร์ดและมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์เกิดขึ้นก่อนการก่อตั้งประเทศไทย

ในตอนที่พ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์อักษรไทย สองอาณาจักรใหญ่ที่ไทยรับวัฒนธรรมของเขามาก้าวหน้ามากจนมีวรรณกรรมชิ้นสำคัญ ๆ เช่น มหาภารตะ รามเกียรติ์และสามก๊กแล้ว ส่วนอาณาจักรมายามีความรุ่งเรืองสุดยอดและกำลังเดินเข้าสู่ภาวะล่มสลายเพราะการทำลายสิ่งแวดล้อมจนขาดสมดุลอย่างร้ายแรง รอบ ๆ บ้านเราอาณาจักรพุกามและเขมรกำลังรุ่งเรือง พุกามสร้างอนุสาวรีย์และเจดีย์ไว้หลายพันองค์ ส่วนอาณาจักรเขมรสร้างทั้งนครวัดและโบราณสถานซึ่งยังหาดูได้ในเมืองไทยในปัจจุบัน

ฉะนั้นจากมุมมองของประวัติศาสตร์ เราอาจกล่าวว่าเมืองไทยยังมีอายุไม่มากนักและตอนก่อตั้งประเทศไทยนั้น ประเทศอื่นได้พัฒนารุดหน้าเราไปไกลมากแล้ว

จากคลื่นลูกที่ 1 ถึงคลื่นลูกที่ 2

ดังที่เราทราบกันดี หลังจากพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยได้ไม่ถึง 60 ปี กรุงศรีอยุธยาก็มีอำนาจเหนือกรุงสุโขทัย อยุธยาเป็นราชธานีมาอีก 155 ปี จึงถึงเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ของจีน นั่นคือนายพลเรือเจิ้งเหอนำกองเรืออันยิ่งใหญ่เดินทางผ่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปจนถึงทวีปแอฟริกา นั่นเป็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นเสมือนจุดเปลี่ยนสำคัญ ยิ่งเมื่อความก้าวหน้าของอาณาจักรจีนเริ่มหยุดชะงักเพราะการมีวิสัยทัศน์คับแคบของพวกขุนนางและกษัตริย์ราชวงศ์หมิง แต่ก่อนที่ความก้าวหน้าของจีนจะเริ่มหยุดชะงัก ไทยได้รับทั้งเทคโนโลยีและวัฒนธรรมจากจีนจำนวนมาก พร้อม ๆ กันนั้นไทยก็ได้รับวัฒนธรรมจากอินเดียซึ่งกำลังรุ่งเรืองด้วย

พ.ศ. 1710 / ค.ศ. 1167	: ตั้งมหาวิทยาลัยอ็อกฟอร์ด
พ.ศ. 1780 / ค.ศ. 1237	: ก่อตั้งประเทศไทยอันมีกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี
พ.ศ. 1835 / ค.ศ. 1350	: กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี
พ.ศ. 1943 / ค.ศ. 1405	: นายพลเรือ เจิ้ง เหอ นำกองเรือไปถึงแอฟริกา
พ.ศ. 2054 / ค.ศ. 1511	: ชาวโปรตุเกสเข้ามาถึงเมืองไทย
พ.ศ. 2086 / ค.ศ. 1543	: ชาวโปรตุเกสไปถึงญี่ปุ่น
พ.ศ. 2180 / ค.ศ. 1637	: ญี่ปุ่นขับไล่ฝรั่งออกจากประเทศ
พ.ศ. 2213 / ค.ศ. 1670	: ไทยไล่ฝรั่งออกจากประเทศ
พ.ศ. 2308 / ค.ศ. 1765	: เจมส์ วัตต์ ประดิษฐ์เครื่องจักรไอน้ำ
พ.ศ. 2310 / ค.ศ. 1767	: เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2
พ.ศ. 2311 / ค.ศ. 1768	: กรุงธนบุรีเป็นราชธานี
พ.ศ. 2319 / ค.ศ. 1776	: กำเนิดสหรัฐอเมริกา
พ.ศ. 2325 / ค.ศ. 1782	: กรุงเทพฯ เป็นราชธานี
พ.ศ. 2396 / ค.ศ. 1853	: ญี่ปุ่นเปิดประเทศค้าขายกับอเมริกา
	: อาร์เจนตินามีรัฐธรรมนูญแนวอเมริกา
พ.ศ. 2398 / ค.ศ. 1855	: ไทยลงนามในสัญญาเบาริ่ง

ตอนชาวโปรตุเกสเข้ามาถึงเมืองไทยในปี พ.ศ. 2054 นั้น ความก้าวหน้าของอาณาจักรจีนหยุดชะงักมาเกือบร้อยปีและอาณาจักรอินเดียอยู่ในช่วงถดถอยเพราะความแตกแยกภายใน หลายปีต่อมาชาวโปรตุเกสเดินทางต่อไปถึงจีนและญี่ปุ่น หลังจากนั้นฝรั่งชาติอื่นเริ่มตามเข้าไปดังที่กล่าวถึงแล้ว ฝรั่งเดินทางไปถึงไหนหมอสอนศาสนาก็ไปถึงที่นั่น จริงอยู่ชาวญี่ปุ่นเรียนรู้เทคโนโลยีบางอย่างจากฝรั่งที่เข้าไปในเมืองของเขา แต่การเข้าไปจุ้นจ้านในกิจการภายในของผู้อื่นโดยหมอสอนศาสนาทำให้ในที่สุดชาวญี่ปุ่นขับฝรั่งออกจากประเทศหลังจากเปิดรับชาวโปรตุเกสได้ 94 ปี

ชาวไทยติดต่อค้าขายและเรียนรู้เทคโนโลยีหลายอย่างจากฝรั่งเช่นกัน ชาวไทยใกล้ชิดกับฝรั่งที่สุดในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งทรงแต่งตั้งราชทูตไทยไปเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศสถึง 2 ครั้ง และทรงแต่งตั้งฝรั่งขึ้นเป็นขุนนางตำแหน่งใหญ่ ๆ เช่น เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ซึ่งเป็นชาวกรีกโดยกำเนิดชื่อ คอนสแตนติน ฟอลคอน(Constantine Phaulkon) อย่างไรก็ตามหลังจากสมเด็จพระนารายณ์ฯ สวรรคต ชาวไทยขับไล่ฝรั่งออกจากประเทศเช่นเดียวกับญี่ปุ่น ตอนนั้นเป็นเวลาเกือบ 160 ปีหลังจากที่เราเปิดรับชาวโปรตุเกส

หลังจากนั้นไทยติดต่อค้าขายกับฝรั่งน้อยลงและทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านบ่อย ๆ โดยเฉพาะกับพม่า เวลาผ่านไปอีกราว 95 ปี จึงมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น นั่นคือเจมส์ วัตต์ ประดิษฐ์เครื่องจักรไอน้ำสำเร็จในช่วงที่ไทยอยู่ในระหว่างขับเคี่ยวกับพม่าอย่างเข้มข้นจนในที่สุดไทยเสียกรุงศรีอยุธยาเป็นครั้งที่ 2 และย้ายเมืองหลวงมาตั้ง ณ กรุงธนบุรี เรามาติดต่อกับฝรั่งอย่างจริงจังอีกครั้งในรัชสมัยของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและในปี พ.ศ. 2398 รัฐบาลไทยลงนามในสัญญากับชาวอังกฤษชื่อ จอห์น เบาริ่ง(John Bowring) ในสัญญานั้นเรายอมให้ฝรั่งมีสิทธิพิเศษหลายอย่าง แต่เราไม่ใช่ประเทศเดียวที่ทำสัญญาค้าขายกับฝรั่งในเชิงเสียเปรียบ ญี่ปุ่นทำสัญญากับชาวอเมริกันก่อนเรา 2 ปี เป็นที่น่า

สังเกตว่าในปีนั้นอาร์เจนตินาเริ่มใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยในแนวเดียวกับรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา

ในช่วงเวลากว่า 80 ปีเริ่มจากตอนที่ไทยเสียกรุงศรีอยุธยาและเจมส์ วัตต์ ประดิษฐ์เครื่องจักรไอน้ำได้ มาถึงรัชสมัยของ ร.4 นั้น ฝรั่งประดิษฐ์เครื่องจักรขึ้นมากมาย เช่น เครื่องปั่นฝ้าย(ชาวอเมริกัน) เครื่องปั่นไฟฟ้า(ชาวอังกฤษ) รถไฟโดยสารใช้เครื่องจักรไอน้ำ(ชาวอังกฤษ) เครื่องเกี่ยวข้าว(ชาวอเมริกัน) และระบบโทรเลขไฟฟ้า(ชาวอังกฤษ)

ฉะนั้นเมื่อไทยและญี่ปุ่นเปิดประเทศรับฝรั่งอย่างเต็มที่อีกครั้ง ฝรั่งได้เดินเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมแล้วในขณะที่เราและญี่ปุ่นยังอยู่ในยุคเกษตรกรรม จึงอาจถามว่าทำไมชาวไทยและชาวญี่ปุ่นจึงคิดประดิษฐ์เครื่องจักรเช่นฝรั่งไม่ได้ในช่วงเวลานั้น ? คำตอบคงเป็นว่าไทยเป็นประเทศก่อตั้งใหม่ ทำให้ชาวไทยยังไม่มีโอกาสค้นคว้าหรือแสวงหาหลักวิทยาศาสตร์จากแหล่งอื่นเพราะ*วิวัฒนาการของสังคมมนุษย์บ่งอย่างแจ้งชัดว่ามนุษย์ต้องใช้เวลานานพอสมควรหลังจากก่อตั้งสังคมเป็นหลักแหล่งถาวรก่อนที่จะคิดทำอย่างอื่นได้สำเร็จ* ส่วนจีนซึ่งเคยมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และติดต่อกับไทยมาตลอดก็อยู่ในยุคที่ความก้าวหน้าหยุดชะงัก ส่วนญี่ปุ่นตกอยู่ในช่วงที่มีความเป็นชาตินิยมสูงมากเพราะหลังจากขับไล่ฝรั่งออกไปแล้ว แม้แต่ความก้าวหน้าเช่นการทำปืนญี่ปุ่นก็ไม่เก็บรักษาไว้หากกลับไปใช้ดาบเป็นอาวุธหลักเช่นเดิม ส่วนฝรั่งมีการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง การมีมหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ เอื้อให้การค้นคว้าเป็นไปด้วยความสะดวกและต่อเนื่องยิ่งขึ้น

ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 1 หลังจากเปิดประเทศค้าขายกับฝรั่งอีกครั้งในปี พ.ศ. 2396 ญี่ปุ่นเปลี่ยนจากการต่อต้านเทคโนโลยีของฝรั่งไปเป็นการใฝ่รู้ทุกอย่างที่ฝรั่งรู้และต้องการเป็นประเทศอุตสาหกรรมตามที่ฝรั่งเป็น ญี่ปุ่นใช้เวลาราว 50 ปีก็สามารถปรับเปลี่ยนฐานเศรษฐกิจได้สำเร็จ นั่นคือญี่ปุ่นมีศักยภาพทางเทคโนโลยี ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมได้ไม่น้อยหน้าฝรั่งและเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจจนท้าทายฝรั่งได้อย่างเต็มที่

ในด้านของไทยประวัติศาสตร์บ่งว่าเรามุ่งพัฒนาการเกษตรต่อไป โดยเฉพาะการสนับสนุนให้ปลูกข้าวเพิ่มขึ้นโดยใช้มาตรการลดภาษีกับที่นาใหม่ ซึ่งได้มาจากการหักล้างถางพงและการสร้างระบบชลประทาน ยุทธศาสตร์การพัฒนาของไทยจึงมีส่วนคล้ายของอาร์เจนตินาในช่วงนั้น อาร์เจนตินาปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ผู้คุมอำนาจเป็นชาวไร่และผู้ทำปศุสัตว์ขนาดยักษ์ คนกลุ่มนี้มองไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนฐานเศรษฐกิจของประเทศและส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรีบเร่ง เพราะพวกเขาร่ำรวยจากการทำไร่และเลี้ยงสัตว์เนื่องจากสินค้าของเขา เช่น ข้าวสาลี ข้าวโพด ขนแกะ เนื้อแกะและเนื้อวัวมีราคาสูงในตลาดโลกและสูงกว่าสินค้าหลักของไทยซึ่งได้แก่ข้าว อย่างไรก็ตามต่อมาเมื่อสินค้าเกษตรหาตลาดยากขึ้น ประจวบกับอาร์เจนตินาเริ่มมีปัญหาทางการเมือง โดยเฉพาะการนำนโยบายแนวประชานิยมมาใช้เพื่อโค่นอำนาจของบรรดามหาเศรษฐีที่ดิน การพัฒนาของอาร์เจนตินาประสบปัญหาร้ายแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุดต้องเผชิญกับความล้มละลายดังที่กล่าวถึงในบทที่ 4

การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวคิดกระแสหลัก

ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 1 ก่อนถึงยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม แนวคิดทางเศรษฐกิจกระแสหลักได้แก่ ระบบตลาดเสรีซึ่ง อดัม สมิธ รวบรวมขึ้นในปี พ.ศ. 2319 หัวใจของระบบตลาดเสรีอยู่ที่การปล่อยให้ระบบตลาดซึ่งดำเนินโดยภาคเอกชนทำงานอย่างเต็มที่โดยไม่มีภาครัฐเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรง ต่อมาเมื่อการปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงร้ายแรงระหว่างชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมกร คาร์ล มาร์ก และ ฟรีดริก เองเกลส์ เสนอเมื่อปี พ.ศ. 2391 ให้โลกเปลี่ยนไปใช้ระบบคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นความคิดขั้วตรงข้ามกับตลาดเสรี นั่นคือ ให้ภาครัฐเข้าไปจัดการทุกอย่างรวมทั้งเป็นเจ้าของทรัพย์สินทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นที่ดินหรือโรงงาน ฉะนั้นชนชั้นนายทุนจะถูกกำจัดจนเหลือแต่พนักงานของรัฐกับกรรมกรเท่านั้น รัสเซียเริ่มนำแนวคิดนี้ไปใช้ในปี พ.ศ. 2460

วิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ทั่วโลกซึ่งเกิดขึ้นหลังตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกาล่มสลายในปี พ.ศ. 2472 นำไปสู่แนวความคิดใหม่ซึ่ง จอห์น เมนาร์ด เคนส์(John Maynard Keynes) พิมพ์ออกมาเมื่อปี พ.ศ. 2479 ในหนังสือชื่อ The General Theory of Employment, Interest and Money แนวคิดของเขาอิงหลักตลาดเสรีแต่รัฐต้องเข้าไปมีบทบาทเมื่อตลาดมีข้อบกพร่อง

แม้แนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมเรื่องการขยายตัวทางเศรษฐกิจ *แต่หลักการพัฒนาเศรษฐกิจดังที่เราเข้าใจกันในปัจจุบันไม่ได้ถูกแยกออกมาเป็นวิชาเฉพาะจนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ความคิดกระแสหลักของนักเศรษฐศาสตร์ในตอนนั้น ได้แก่การเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศด้อยพัฒนาให้ก้าวหน้าเช่นเดียวกับในประเทศที่มีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมแล้ว*ซึ่งเป็นฝรั่งทั้งหมดยกเว้นญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม นักพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลักมักมีความคิดแตกต่างกันในด้านของวิธีการเร่งพัฒนาการอุตสาหกรรมอยู่บ้าง บางคนเสนอให้เลือกผลักดันอุตสาหกรรมเพียงบางชนิดอย่างเต็มที่(Big Push) ในขณะที่บางคนเสนอให้ทำหลาย ๆ อย่างไปพร้อมกัน(Balanced Growth) บางคนเสนอให้ใช้ตลาดส่งออกเป็นหัวจักรขับเคลื่อนการขยายตัว(Export Promotion) ในขณะที่บางคนเสนอให้อาศัยตลาดภายในโดยการใช้การผลิตในประเทศแทนการนำเข้า(Import Substitution)

เกาหลีใต้กับไทยเริ่มพัฒนาตามแนวคิดกระแสหลักพร้อม ๆ กัน นั่นคือ ต้องการพัฒนาอุตสาหกรรม แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดของวิธีการ เกาหลีใต้เน้นการผลักดันอุตสาหกรรมบางชนิดอย่างเต็มที่ เช่น สิ่งทอ เหล็กกล้าและการต่อเรือ พร้อมกับมุ่งใช้ตลาดส่งออกเป็นหัวจักร ในเวลาเดียวกันก็พยายามผลักดันการวิจัยและพัฒนาในด้านการอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีใหม่อย่างเต็มที่ ส่วนไทยเน้นด้านความสมดุลมากกว่า โดยเฉพาะด้านความสมดุลของภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรและภาคการท่องเที่ยว นอกจากนั้นในด้านการอุตสาหกรรม ไทยเน้นการผลิตทดแทนการนำเข้าเป็นเวลานานก่อนที่จะเปลี่ยนมาเป็นการผลักดันการส่งออก

โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มักอยู่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพฯ เป็นเวลานานก่อนจะมีการพัฒนาแหล่งอุตสาหกรรมขึ้นโดยเฉพาะ เช่น ในภาคตะวันออกของประเทศ **ไทยต่างจากเกาหลีใต้อย่างยิ่งในแง่ที่เราแทบไม่ได้สนใจในด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อที่จะสร้างภูมิปัญญาขึ้นเอง** กระทั่งปัจจุบัน เรายังใช้ทรัพยากรเพียงราว 0.27% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศเพื่อการวิจัยและพัฒนา ส่วนเกาหลีใต้ใช้ในอัตราสูงกว่านั้นประมาณ 10 เท่า

สำหรับในด้านการเกษตรเราเน้นการหักล้างถางพงเพื่อผลิตพืชเศรษฐกิจใหม่ ๆ อยู่เป็นเวลานาน เช่น ข้าวโพด อ้อย สับปะรดและมันสำปะหลัง ส่วนในด้านการท่องเที่ยวเราเริ่มจากการเน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การชมวัด พระราชวังและโบราณสถานเป็นเวลานานก่อนจะเปลี่ยนมาเป็นการท่องเที่ยวแบบการพักผ่อนหย่อนใจตามชายทะเลและภูเขา ด้วยการพัฒนาสถานที่ขึ้นมาใหม่ โดยเฉพาะการสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เรียกว่า รีสอร์ท(Resort)

ณ วันนี้เราทราบดีแล้วว่าเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ขยายตัวรวดเร็วมากจนพัฒนาทันฝรั่งทางด้านอุตสาหกรรม หลังจากนั้นเกาหลีใต้ได้ก้าวเข้าสู่ยุคข่าวสารข้อมูลหรือคลื่นลูกที่ 3 อย่างเต็มภาคภูมิเพราะเขาสามารถพัฒนาเทคโนโลยีในด้านนี้ได้เอง ยิ่งไปกว่านั้นเกาหลีใต้ยังก้าวหน้าทัดเทียมฝรั่งในด้านการสร้างเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิวัติครั้งต่อไปและก่อให้เกิดคลื่นลูกที่ 4

ส่วนไทยได้รับความสำเร็จระดับหนึ่งโดยเฉพาะในด้านการขยายตัวและการเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ในช่วงเวลากว่า 40 ปีจากวันที่เราเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแผนแรก(พ.ศ. 2504 - พ.ศ. 2509) จนมาถึงตอนกลางของแผนพัฒนาฉบับที่ 9(พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2549) คนไทยมีรายได้ต่อคนเพิ่มขึ้นราว 4 เท่า(คำนวณโดยใช้ตัวเลขรายได้ต่อคนของธนาคารโลกและอัตราเงินเฟ้อของธนาคารกลางสหรัฐฯ สาขามินนีแอโปลิส) เกษตรกรรมลดความสำคัญในเชิงเปรียบเทียบลงจากราว 40% ของผลิตภัณฑ์มวลรวม

เหลือเพียงราว 10% ในขณะที่การอุตสาหกรรมเพิ่มความสำคัญจากราว 20% เป็น 45% และการบริการเพิ่มจากราว 40% เป็น 45%

อย่างไรก็ตามความสำเร็จนี้มีแนวโน้มว่าจะไม่ยั่งยืน ตรงกันข้ามเมืองไทยมีโอกาสพัฒนาไปสู่ทางตันสูงมากและหากปัญหาร้ายแรงไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องเมืองไทยจะเดินไปพบจุดจบด้วยความล่มสลายคล้ายละตินอเมริกา

บทที่ 6 – 9 จะกล่าวถึงเหตุปัจจัยซึ่งทำให้เกิดปัญหาใน 4 ด้านด้วยกัน คือ (1) ด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (2) ด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ (3) ด้านความไม่เป็นธรรมในสังคม และ (4) ด้านการขาดฐานความคิดอันมั่นคงของตนเอง

" ...การพัฒนาของสังคมไทย
อาศัยการทำลายธรรมชาติมาตลอด
ซึ่งเป็นเสมือนการรื้อฝาและหลังคาบ้านมาเผา
เพื่อปรุงตัวเลขจีดีพี "

บทที่ 6

การอยู่อย่างผู้ทำลาย

สังคมไทยใช้ระบบตลาดเสรีมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งประเทศ รัฐบาลเป็นผู้วางนโยบายเพื่อส่งสัญญาณและแรงจูงใจไปให้ภาคเอกชน ซึ่งเป็นผู้ตัดสินว่าจะทำอะไรหรือไม่และอย่างไร ย้อนไปในยุคเกษตรกรรม คนไทยหักร้างถางป่าเพื่อนำที่ดินมาใช้ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ในช่วงแรก ๆ การหักล้างถางป่าเป็นไปอย่างช้า ๆ เพราะจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นไม่รวดเร็วนัก เนื่องจากยาและการรักษาพยาบาลยังขาดประสิทธิภาพ ทำให้โรคภัยไข้เจ็บแพร่หลายและคนส่วนมากอายุสั้น นอกจากนั้นการค้าขายกับต่างประเทศยังไม่กว้างขวางนัก

การหักร้างถางป่าเป็นไปในอัตราเร่งเมื่อถึงยุคอุตสาหกรรม เพราะปัจจัยหลายอย่าง ในเบื้องแรกจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากการศึกษาและความก้าวหน้าทางการแพทย์ช่วยให้ทารกอยู่รอดมากขึ้นและทุกคนมีอายุยืนขึ้น ประการที่ 2 เครื่องจักรกลช่วยให้การตัดและขนย้ายต้นไม้ขนาดใหญ่ในที่ห่างไกลง่ายขึ้น และประการที่ 3 เราค้าขายกับต่างประเทศกว้างขวางขึ้น *เราตัดต้นไม้ขายพร้อม ๆ กับล้างป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจสำหรับส่งออก* ในปัจจุบันนี้เราส่งสินค้าอุตสาหกรรมออกเป็นหลักเราจึงมักลืมไปว่าย้อนไปเมื่อตอนก่อนเริ่มพัฒนาเศรษฐกิจอย่างจริงจัง สินค้าออกหลัก 4 ชนิดของเราได้แก่ข้าว ยางพารา ดีบุกและไม้สัก หลังจากเรามีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแผนแรก ข้าวโพด มันสำปะหลังและปอ แซงหน้าไม้สักขึ้นมาอย่างรวดเร็ว(ตาราง 1) **จะเห็นว่าในบรรดาสินค้าหลัก 7 ชนิดเราต้องใช้พื้นดินซึ่งเคยเป็นผืนป่ามาก่อนเป็นปัจจัยในการผลิตเกือบทั้งสิ้น**

ตาราง 1 : ตารางสินค้าออกของไทย (ล้านบาท)

	พ.ศ. 2493	พ.ศ. 2509
ข้าว	1,672	4,001
ยางพารา	726	1,861
ดีบุก	257	1,315
ไม้สัก	143	243
ข้าวโพด	–	1,520
มันสำปะหลัง	25	561
ปอแก้วและปอกระเจา	–	1,613
อาหารทะเล (กุ้งเป็นส่วนใหญ่)	21	235
สินค้าออกทั้งหมด	3,473	14,310

ที่มา : กรมศุลกากร ตามที่อ้างใน James C. Ingram, Economic Change in Thailand, 1850-1970. (Stanford University Press, 1971)

ป่ากับการพัฒนาเศรษฐกิจ

การตัดต้นไม้ในนามของการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นแนวคิดตรงข้ามกับของญี่ปุ่น ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 2 ญี่ปุ่นพยายามสงวนรักษาป่าไว้ให้ได้มากที่สุด ตอนนี้เนื้อที่ป่าจึงปกคลุมพื้นที่ของประเทศญี่ปุ่นไม่ต่ำกว่า 66% ญี่ปุ่นไม่ใช่ประเทศเดียวที่คิดเช่นนั้น เกาหลีใต้ซึ่งประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจสูงยิ่งก็มีความคิดในแนวเดียวกันและเก็บเนื้อที่ป่าไว้ได้ถึงกว่า 63% ของพื้นที่ของประเทศ(ตาราง 2) ผู้ที่คุ้นเคยกับคุณภาพของโทรศัพท์มือถือชั้นดียี่ห้อโนเกีย

อาจคิดว่าประเทศฝรั่งซึ่งมีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมสูงและมีอุตสาหกรรมป่าไม้ใหญ่โตระดับโลกเช่นฟินแลนด์อาจไม่มีป่ามากนัก ตรงกันข้ามฟินแลนด์รักษาพื้นที่ป่าไว้ได้ในอัตราสูงมาก ไม่เฉพาะเพียงรักษาป่าเก่าไว้เท่านั้น ฟินแลนด์ยังปลูกป่าใหม่เพิ่มขึ้นอีกด้วย ฉะนั้นในช่วงทศวรรษ 2533 – 2543 ชาวฟินแลนด์ปลูกป่าได้มากกว่าการตัดต้นไม้เพื่อทำอุตสาหกรรมป่าไม้อันใหญ่โตของเขาเสียอีก

ตาราง 2 นำตัวเลขของประเทศสาธารณรัฐโดมินิกันและเฮติมาเสนอเพื่อต้องการชี้ให้เห็นผลของความแตกต่างระหว่างการใช้ป่าของ ๒ ประเทศ สาธารณรัฐโดมินิกันและเฮติตั้งอยู่บนเกาะเดียวกันในทะเลคาริบเบียน เกาะซึ่งชื่อ ฮิสปานิโอลา(Hispaniola) นี้มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เพราะเป็นผืนดินแห่งแรกที่คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส "ค้นพบ" เมื่อเขาแล่นเรือไปถึงทวีปอเมริกาเมื่อปี พ.ศ. 2035 สาธารณรัฐโดมินิกันมีเนื้อที่และประชากรมากกว่าเฮติเล็กน้อย ทั้ง 2 ประเทศมีประวัติยาวนานในด้านการปกครองประเทศแบบเผด็จการ อย่างไรก็ตามผู้นำโดมินิกันมองเห็นความสำคัญของป่าจึงมีนโยบายชักจูงให้ชาวโดมินิกันพยายามรักษาไว้จำนวนมาก ส่วนชาวเฮติตัดป่าไม้จนแทบไม่เหลือไว้คลุมพื้นดินเลย *สองประเทศนี้มีระดับของการพัฒนาต่างกันมากทั้งที่มีทุกอย่างคล้ายกัน* ดังที่เราทราบกันดีในช่วงทศวรรษกว่า ๆ มานี้ชาวเฮติฆ่าแกงกันเองเป็นระยะ ๆ และสังคมเฮติอยู่ในภาวะล่มสลาย หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นไปได้ว่าสังคมนี้จะมีความเป็นไปคล้ายสังคมของชาวมายา

ตาราง 2 : ป่าไม้และรายได้ประชาชาติ

ประเทศ	ที่ป่าคิดเป็น % ของพื้นที่ประเทศ 2543	รายได้ต่อคน 2546($)
ญี่ปุ่น	66.1*	34,180
เกาหลีใต้	63.3	12,030
ฟินแลนด์	72.0	27,060
สาธารณรัฐโดมินิกัน	28.4	2,130
เฮติ	3.2	400
ไทย	28.9**	2,190

ที่มา : The World Bank. *World Development Indicators, 2005.*

* ตัวเลขของ Jared Diamond ในหนังสือเรื่อง Collapse บ่งว่าญี่ปุ่นมีป่าสูงถึง 74% ของเนื้อที่ประเทศ

** มูลนิธิโลกสีเขียวบ่งว่าในปี 2541 ไทยมีป่าไม้เป็น 25% ของเนื้อที่ประเทศและมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ(จากรายงานเรื่อง *สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542-43*)

แนวคิดของไทยในอดีตไม่ต่างกับของชาวเฮติ ผลของการตัดไม้ทำลายป่าทำให้เนื้อที่ป่าของเราลดลงอย่างรวดเร็ว จากประมาณ 53% ของเนื้อที่ของประเทศเมื่อเราเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแผนแรกในปี พ.ศ. 2504 เหลือราว 25% ในปี พ.ศ. 2541 แม้ในปัจจุบันเรามีนโยบายงดตัดไม้แต่การทำลายป่ามิได้ยุติ เรายังตัดต้นไม้ทั้งอย่างถูกกฎหมายเพื่อนำเนื้อที่มาใช้ทำสถานพักผ่อนหย่อนใจและสถานที่นัดประชุม(Resorts) และอย่างผิดกฎหมายดังที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจับได้เป็นประจำ

จริงอยู่มาตรการใหม่ ๆ อาจป้องกันมิให้สังคมไทยต้องล่มสลายคล้ายกับสังคมเฮติหรือเช่นเดียวกันกับอาณาจักรมายา เผ่าอานาซาซีและ

ชาวเกาะอีสเตอร์ ซึ่งล่มสลายไปในอดีต **แต่เป็นไปได้ว่าการทำลายป่าของเราได้ทำให้ระบบนิเวศขาดสมดุลอย่างร้ายแรงแล้ว** สัญญาณของการขาดสมดุลอย่างร้ายแรงได้แก่ฝนมักแล้งจัดติดต่อกันเป็นเวลานานและในบางครั้งน้ำท่วมฉับพลันและผืนดินถล่มทลายทันทีเมื่อมีฝนตกหนัก ๆ

ในช่วงหลังนี้เรามีโครงการปลูกป่าขึ้นทดแทน แต่การปลูกไม่น่าจะได้ผลมากนักเพราะเนื้อที่ป่าไม้ยังลดลง *ข้อมูลบางแหล่งบ่งว่าพื้นที่ป่าของเราลดลงเหลือเพียง 13% ของเนื้อที่ของประเทศเท่านั้น*[1] เราคงไม่สามารถรู้แน่นอนได้ว่าเราจะต้องปลูกป่าเพิ่มอีกเท่าไรจึงจะได้ความสมดุลของระบบนิเวศคืนมา แต่เป็นที่แน่นอนว่าเราจะต้องปลูกป่ามากกว่าในปัจจุบันอีกหลายเท่าตัวเพื่อให้พื้นที่ป่าของเราเริ่มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ที่กล่าวมาไม่รวมถึงป่าชายเลนซึ่งถูกทำลายเพื่อเปลี่ยนเป็นนากุ้งและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจมากขึ้น ๆ ตามนโยบายส่งขายกุ้งเป็นสินค้าออกและการส่งเสริมการท่องเที่ยว นโยบายเหล่านั้นทำให้ป่าชายเลนลดลงจากราว 2.3 ล้านไร่ในปี พ.ศ. 2504 เหลือราว 1 ล้านไร่ในปัจจุบัน ป่าชายเลนอาจไม่มีผลต่อการตกตามฤดูกาลของฝนและน้ำจะท่วมฉับพลันหรือไม่ แต่มันมีความสำคัญต่อระบบนิเวศและการรักษาแนวชายฝั่งเป็นอย่างยิ่ง ผลร้ายของการไม่รักษาป่าชายเลนคงเป็นที่ประจักษ์อย่าง แจ้งชัดแล้วเมื่อครั้งเกิดคลื่นยักษ์ในตอนปลายปี พ.ศ. 2547 นั่นคือ ชุมชนและสถานที่ก่อสร้างซึ่งรักษาป่าชายเลนไว้เสียหายน้อยกว่าแหล่งที่ไม่มีป่าชายเลนปกป้องอยู่

จำนวนคน งานและการบริโภค

ในปี พ.ศ. 2504 เมื่อเราเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจแผนแรก เมืองไทยมีประชากรราว 27 ล้านคน ตอนนี้จำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้นเป็นราว 63 ล้านคน และยังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แม้อัตราการเพิ่มจะลดลงต่ำกว่า 1% ต่อปีแล้ว แต่นั่น

---

1 : จาก Thaioffroader.net 06/06/2005

ไม่ได้หมายความว่ามันจะลดลงเป็นศูนย์ภายในอนาคตอันใกล้นี้ ตรงข้ามมันมีโอกาสเพิ่มในอัตราสูงขึ้นเพราะปัจจัย 2 อย่าง นั่นคือ (1) ตอนนี้เทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว หลังจากนักวิทยาศาสตร์สามารถถอดรหัสพันธุกรรมของมนุษย์ได้ อีกไม่ช้ามนุษย์เราจะสามารถอยู่ได้นานเป็นร้อยปีขึ้นไป หรืออาจไม่ตายเพราะเราสามารถถอดแบบร่างกาย(Cloning) ไว้แทนร่างที่เสื่อมลงตามอายุขัย และ (2) เรารับชาวต่างประเทศเข้ามาทำงาน มากขึ้น

จริงอยู่จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในระยะหลังนี้อาจไม่มีผลกระทบต่อการตัดไม้ทำลายป่าโดยตรงมากนักเพราะการพัฒนาเศรษฐกิจหันไปเน้นการอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว แต่ทุกคนสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น ผลกระทบจะมากน้อยแค่ไหนและนำไปสู่การขาดสมดุลร้ายแรงหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง

หากเรามองว่าทุกคนเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค เราอาจประเมินผลกระทบของประชากรที่เพิ่มขึ้นได้ดังนี้

ในด้านการผลิต เราจำเป็นต้องผลิตอาหารเพื่อสนองความต้องการมากขึ้น เราอาจหยุดโค่นต้นไม้เพื่อใช้ที่ดินสำหรับปลูกพืชแล้ว แต่เรากลับใช้สารเคมีเพิ่มขึ้นเพื่อทดแทนความอุดมสมบูรณ์ในดิน ซึ่งหมดไปเมื่อเราใช้ที่ดินแปลงเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีก นอกจากนั้นเรายังใช้สารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูพืช ซึ่งแพร่หลายง่ายขึ้นเมื่อเราปลูกพืชเชิงเดี่ยวอย่างต่อเนื่องและอย่างเข้มข้น สารเคมีมีผลกระทบต่อร่างกายของผู้ใช้โดยตรงถึงขนาดทุพพลภาพหากใช้ติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี เรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นแล้วกับคนงานในสวนผักและผลไม้ในทวีปอเมริกา สารเคมีทุกอย่างมีส่วนตกค้างเหลืออยู่ในดินและสายน้ำ นอกเหนือจากนั้นเรายังเลี้ยงสัตว์มากขึ้นโดยเฉพาะไก่และหมูซึ่งเราส่งออกเป็นจำนวนมากด้วย สัตว์เหล่านี้มีมูลตกค้างอยู่ในสิ่งแวดล้อมจำนวนมากเช่นกัน

วิวัฒนาการสำคัญยิ่งได้แก่การผุดขึ้นของโรงงานและสถานบริการในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้คนที่เพิ่มขึ้นมีงานทำ โรงงานเปลี่ยนสภาพของวัตถุดิบให้เป็นของที่มีประโยชน์ แต่กระบวนการเปลี่ยนนี้มีของเสียเป็นผลพลอยได้หลายอย่าง ของเสียถูกกำจัดได้ไม่ถึง 100% เราจึงมักประสบปัญหาปลาตาย

ในแม่น้ำลำคลองและตามชายฝั่งทะเลบ่อย ๆ เพราะปฏิกูลจากโรงงานถูกถ่ายลงไปในน้ำด้วยความมักง่ายหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเจ้าของกิจการ นอกจากนั้นบางโรงงานยังมักปล่อยควันซึ่งมีสารเคมีเจือปนอยู่ออกไปอีกด้วย สารเคมีเหล่านี้ลอยไปรวมกับสิ่งที่ประเทศอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ปล่อยออกไปในอากาศก่อให้เกิดภาวะเรือนกระจกและอุณหภูมิของโลกเปลี่ยนไป จนเริ่มมีผลร้ายต่อมนุษย์โดยตรงและโดยทางอ้อมแล้ว เช่น พายุร้ายแรงและภัยแล้ง อันเกิดจากอุณหภูมิของน้ำทะเลสูงขึ้น ยิ่งกว่านั้นน้ำแข็งแถบขั้วโลกเริ่มละลาย ทำให้ระดับน้ำในทะเลสูงขึ้นเรื่อย ๆ ภาวะเช่นนี้จะมีผลร้ายแรงมหาศาลต่อพื้นที่และชุมชนชายทะเล

โดยสรุปทั้งกิจกรรมด้านการเกษตรและกิจกรรมด้านการอุตสาหกรรมยังทำให้สภาพของดิน น้ำและอากาศของเราเสื่อมลงเรื่อย ๆ จริงอยู่เราไม่รู้ว่าความเสื่อมของสภาพแวดล้อมนี้จะมีผลต่อการล่มสลายของสังคมแบบการสูญป่าไม้หรือไม่ เพราะการใช้สารเคมีและการปฏิวัติอุตสาหกรรมมีประวัติเพียง 200 กว่าปีเท่านั้น *แต่สถิติการเจ็บป่วยที่เพิ่มขึ้นเมื่อสภาพแวดล้อมเลวลง ชี้บ่งว่าหากสภาพแวดล้อมยังเลวร้ายต่อไปอีก เราจะต้องใช้ทรัพยากรในอัตราสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อรักษาพยาบาลผู้เจ็บป่วย* ตัวอย่างที่เห็นง่าย ๆ ได้แก่ ผลของการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง ตัวเลขบ่งว่าในปี พ.ศ. 2531 จังหวัดระยองมีผู้ป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ 17,000 คน อีก 10 ปีต่อมาจำนวน ผู้ป่วยด้วยโรคนั้นเพิ่มขึ้นเป็น 67,838 คน[2]

สำหรับสถานบริการซึ่งสร้างขึ้นตามชายทะเลและเกาะต่าง ๆ อันตรายของความไม่เหมาะสมกับสภาพของธรรมชาติคงเป็นที่ประจักษ์อย่างแจ้งชัดแล้ว แต่เรายังไม่หยุดยั้งการสร้างสถานที่ดังกล่าว การพัฒนาเกาะกูดและเกาะช้างเป็นตัวอย่างล่าสุด

---

2 : มูลนิธิโลกสีเขียว *สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542-2543* (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ 2544) หน้า 273

พูดถึงความไม่เหมาะสมกับสภาพของธรรมชาติ เราจะต้องไม่ลืมเรื่องของกรุงเทพฯ และปริมณฑลซึ่งเป็นศูนย์กลางของทุกอย่างและประชากรยังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนเกิน 10 ล้านคนมานานแล้ว ตามที่เราทราบกันดีพื้นที่กรุงเทพฯ ทรุดลงเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกันระดับของน้ำทะเลก็สูงขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งเพราะการละลายของน้ำแข็งในย่านขั้วโลกเนื่องจากระดับอุณหภูมิของอากาศที่หุ้มโลกขยับสูงขึ้น บางส่วนของกรุงเทพฯ จึงทรุดลงต่ำกว่าระดับน้ำทะเลแล้ว

ณ วันนี้อาจจะยังไม่มีความพินาศเกิดขึ้นทั้งที่มีน้ำท่วมทุกครั้งเมื่อฝนตก **แต่แนวโน้มเช่นนี้บ่งชี้ว่าในวันข้างหน้าความพินาศใหญ่หลวงจะเกิดขึ้น** ตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดได้แก่ความพินาศของเมืองนิวออร์ลีนในสหรัฐฯ เมื่อปลายเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 เนื้อที่ของเมืองนั้นส่วนใหญ่อยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเล ชาวอเมริกันคิดว่าเขาสามารถควบคุมธรรมชาติได้ แต่ธรรมชาติได้พิสูจน์ให้เห็นอีกครั้งอย่างแจ้งชัดว่าความคิดนั้นตั้งอยู่บนฐานของความประมาทและอวิชชามากกว่าความสามารถที่แท้จริง ฉะนั้นการทุ่มเททุนทรัพย์จำนวนมหาศาลลงไปในกรุงเทพฯ เป็นการเพิ่มความเสี่ยงอย่างมหันต์ของสังคมไทย

ในด้านการบริโภคเราอาจแยกพิจารณาเป็น 2 แง่ ได้แก่การบริโภคเพื่อยังชีวิตเบื้องต้นกับการบริโภคเกินความจำเป็น

การบริโภคเพื่อยังชีวิตเบื้องต้นมีของเสียตามมาสารพัด ของเสียมีทั้งที่ถูกขับถ่ายออกมาจากร่างกายของเราโดยตรงและส่วนที่เราไม่ได้ขับถ่ายออกมา ของเสียทุกอย่างควรได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องแต่เราทำไม่ได้ 100% ท่อไอเสียรถยนต์และรถมอเตอร์ไซค์แต่ละวันส่งควันและสารพิษออกมาในอากาศจำนวนมากเช่นเดียวกับโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนั้นคนไทยยังมักขาดวินัยที่จะทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม เราจึงเห็นถุงและขวดพลาสติกถูกทิ้งอยู่ทั่วไปโดยเฉพาะในแม่น้ำลำคลองและริมถนน

เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นพร้อมกับรายได้เพิ่มขึ้น ของเสียและขยะจึงจะเพิ่มขึ้นแบบทวีคูณ

ในด้านการบริโภคเกินความจำเป็น เบื้องต้นเราอาจรวมเสื้อผ้าที่เปลี่ยนไปตามสมัยนิยม บ้านที่ใหญ่โตหรูหรา สิ่งก่อสร้างทางศาสนาและอนุสาวรีย์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้อาจมีประโยชน์ทางด้านจิตใจแต่มันต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากซึ่งก่อให้เกิดของเสียตามมาทั้งสิ้น เราต้องไม่ลืมว่าอาณาจักรเขมรอาณาจักรพุกามและอาณาจักรมายาก่อสร้าง นครวัด เจดีย์และพีระมิดอันวิจิตรตระการตาเพื่อบูชาพระเจ้า แต่พระเจ้าคงพิโรธมากกว่าประทับใจ อาณาจักรเหล่านั้นจึงล่มสลายเพราะความเขลาดังที่เราทราบกันแล้ว ฉะนั้นการแข่งขันกันสร้างวัด โบสถ์ มัสยิด อนุสาวรีย์และสิ่งที่ไม่มีความจำเป็นจริง ๆ จึงน่าจะถูกจำกัด ในขณะเดียวกันผู้สร้างควรหันไปปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาเพราะแก่นของศาสนาอยู่ที่การปฏิบัติไม่ใช่อยู่ที่การสร้างศาสนสถานอันใหญ่โตหรูหรา ในยุคที่องค์ศาสดายังมีชีวิตอยู่ท่านแสดงธรรมที่ไหนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องในอาคารอันหรูหราใหญ่โต ชาวอเมริกันกลุ่มหนึ่งชื่อ "อามิส"(Amish) ไม่เคยมีตัวโบสถ์ แต่เป็นกลุ่มชนที่ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างหาใครเปรียบมิได้ ทำให้สังคมของเขาอยู่กันด้วยความสงบสุข[3]

สิ่งแวดล้อมในยุคเอาใจนายทุน

ในช่วง 5 ปีที่นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร บริหารประเทศ ไม่มีนโยบายอะไรที่จะทำให้ความเสี่ยงต่อความล่มสลายอันเกิดจากสิ่งแวดล้อมลดลง *ตรงข้ามสิ่งต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้ทำหรือแสดงว่าคิดจะทำชี้บ่งว่ารัฐบาลจะยิ่งเพิ่มความเสี่ยงเพราะการไม่ให้ความสำคัญแก่สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเสียหายจากนโยบายมุ่งสร้างรายได้(จีดีพี) แบบสุดโต่ง* ตัวอย่างที่เห็นได้ง่าย

---

3 : หาอ่านได้ในหนังสือเรื่อง ***"อเมริกาที่ยังใช้ม้าเทียมไถ"***
หากหาไม่ได้กรุณาติดต่อไปที่ ผศ. ทัศนีย์ กระต่ายอินทร์ (036) 411-150 และ (036) 617-200

แต่คนส่วนใหญ่คงลืมไปแล้วคงได้แก่การที่จะให้เอกชนขนน้ำทะเลมาใส่ในทุ่งนาเพื่อเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ความคิดแนวนี้คงมาจากมหาเศรษฐีบางคนซึ่งจะได้กำไรจำนวนมากจากการขายลูกกุ้ง อาหารกุ้งและกิจการส่งกุ้งไปขายในต่างประเทศ เมืองไทยค่อนข้างโชคดีที่ยังมีคนชี้ให้เห็นความเสียหายใหญ่หลวงที่จะเกิดขึ้นและคนไทยออกมาต่อต้านอย่างกว้างขวางจนความคิดนั้นมีอันต้องเป็นหมันไป

อีกตัวอย่างหนึ่งซึ่งอยู่ในจำพวกเดียวกันและถูกต่อต้านอย่างกว้างขวางจากนักอนุรักษ์ได้แก่ความคิดที่จะสร้างถนนลัดทะเลไปขึ้นที่แหลมผักเบี้ยในจังหวัดเพชรบุรีเพื่อย่นระยะทางระหว่างกรุงเทพฯ กับภาคใต้ การก่อสร้างทางสายนี้จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างใหญ่หลวงจนประเมินมิได้

ผู้ต่อต้านการทำลายสิ่งแวดล้อมอันจะเกิดจากสองโครงการที่กล่าวถึงนี้ยังโชคดีเพราะไม่มีใครต้องสังเวยความรักธรรมชาติด้วยชีวิต เท่าที่ผ่านมาผู้ต่อต้านการทำลายสิ่งแวดล้อมมักถูกรังแกอย่างรุนแรงจากฝ่ายนายทุนจนถึงขนาดต้องเอาชีวิตเข้าแลก เหตุการณ์แนวนี้ไม่มีท่าทีว่าจะเปลี่ยนไปในระหว่าง พ.ต.ท. ทักษิณ เป็นหัวหน้ารัฐบาลเพราะในช่วงเวลาเกือบ 5 ปีจากวันที่นายกฯ ทักษิณเข้ารับตำแหน่งจนถึงกลางปี พ.ศ. 2548 ผู้ต่อต้านการทำลายสิ่งแวดล้อมได้ถูกลอบสังหารชีวิตไปแล้วไม่ต่ำกว่า 1 โหล ซึ่งไม่เว้นกระทั่งพระสงฆ์องค์เจ้า ล่าสุดเป็นการสังหารพระนักอนุรักษ์ชื่อสุพจน์ สุวโจ เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2548 เพราะท่านเป็นผู้นำในการต่อต้านการทำลายสิ่งแวดล้อมของนายทุนสวนส้มและสวนยางพาราในที่ป่าลุ่มน้ำฝาง

การใช้ความรุนแรงเพื่อตัดสินความขัดแย้งในสังคมไม่ลดลงในช่วงนี้เพราะรัฐบาลเป็นผู้ใช้มาตรการรุนแรงเสียเอง ตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดได้แก่การฆ่าตัดตอนคนไทยหลายพันคนในนามของการทำสงครามปราบยาเสพติด รัฐบาลนี้เป็นผู้นำในการละเมิดสิทธิมนุษยชนแทนที่จะเป็นผู้ปกป้อง ไม่ต่างกับรัฐบาลเผด็จการในยุคก่อน ๆ หรือจะยิ่งกว่าเสียด้วยซ้ำ การใช้กำลังตำรวจจำนวนมากเข้าสลายการชุมนุมต่อต้านการสร้างท่อก๊าซไทย-มาเลเซียที่จังหวัดสงขลาเมื่อปลายปี พ.ศ. 2545 และเหตุการณ์ใน

ภาคใต้ตอกย้ำความไม่เคารพต่อสิทธิมนุษยชนของรัฐบาล โดยเฉพาะการยิงปืนกลเข้าไปในมัสยิดกรือเซะและการจับและขนย้ายผู้ต่อต้านรัฐบาลที่อำเภอตากใบซึ่งทำให้มีคนตายนับร้อยเมื่อต้นปี พ.ศ. 2548

เรื่องการไม่ให้ความสำคัญต่อสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลนี้เป็นที่รู้กันทั่วโลกถึงขนาดสมาชิกรัฐสภาของสหรัฐฯ เข้าชื่อกันเสนอให้มีการประณามรัฐบาลไทย เรื่องทำนองนี้ไม่เคยมีเกิดขึ้นแม้ในช่วงเวลาที่รัฐบาลเผด็จการบริหารประเทศ ร้ายยิ่งไปกว่านั้นหัวหน้ารัฐบาลแสดงความก้าวร้าวและหยาบคายด้วยการพูดโพล่งออกมาว่า "ยูเอ็นไม่ใช่พ่อ" เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2546 เพราะไม่พอใจตัวแทนขององค์การสหประชาชาติด้านสิทธิมนุษยชนที่แสดงความเห็นตรงข้ามกับรัฐบาล หลังจากนั้นประเทศไทยยังเป็นเป้าหมายของการสอบสวนขององค์การสหประชาชาติ เรื่องของคนหายเมื่อกลางปี พ.ศ. 2548 ทำให้ภาพพจน์ของไทยเสื่อมลงไปมากในสายตาชาวโลก

ในด้านการหักล้างถางป่าเพื่อมุ่งสร้างจีดีพี รัฐบาลนี้มีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ อย่างเข้มข้นกว่ารัฐบาลก่อน ๆ เสียอีก เพราะรัฐบาลตั้งจุดมุ่งหมายที่จะให้ชาวต่างประเทศมาเที่ยวเมืองไทยเพิ่มขึ้นถึง 20 ล้านคนในปี พ.ศ. 2552 จาก 11.65 ล้านคนในปี พ.ศ. 2547 การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวถึงราว 72% นี้ต้องการสถานที่พักเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวซึ่งส่วนหนึ่งจะต้องมาจากการหักล้างถางที่ใหม่ ๆ นอกจากการสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจซึ่งมักทำลายสิ่งแวดล้อมโดยเอกชนเช่นที่เกาะช้างและเกาะกูดแล้ว รัฐบาลยังตั้งรัฐวิสาหกิจขึ้นใหม่เพื่อเร่งรัดพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรงอีกด้วย ตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดได้แก่ การจัดตั้งบริษัทชื่อ Thailand Privilege Card Company Limited เพื่อขายบัตรท่องเที่ยวล่วงหน้าให้แก่ชาวต่างประเทศล้านใบ ใบละหนึ่งล้านบาท องค์ประกอบสำคัญของการดึงดูดนักท่องเที่ยวในโครงการนี้ได้แก่การเล่นกอล์ฟ หากโครงการประสบความสำเร็จ เมืองไทยจะมีสนามกอล์ฟใหม่ ๆ จำนวนมากเกิดขึ้น รวมทั้งสนามที่สร้างขึ้นโดยรัฐวิสาหกิจใหม่นี้ในเนื้อที่ของกองทัพ

และของกรมธนารักษ์รวม 5 แห่ง สิ่งหนึ่งซึ่งมักถูกมองข้ามในสนามกอล์ฟ ได้แก่การใช้สารเคมีจำนวนมาก ทั้งเพื่อบำรุงรักษาหญ้าและเพื่อทำลายศัตรูพืช สารเคมีเหล่านั้นมักตกค้างอยู่ในดินและในน้ำทำให้ระบบนิเวศถูกทำลาย

ผลของการตัดไม้ทำลายป่าอย่างผิดกฎหมายในอดีตทำให้ป่าไม้ของรัฐจำนวนมากหมดสภาพเป็นป่าและกลายเป็นนา เป็นไร่ เป็นสวน และเป็นที่รกร้างว่างเปล่า ส่วนหนึ่งของที่ดินเหล่านี้ไม่มีการพัฒนาต่อไป เพราะชาวบ้านไม่มีทุน แน่ละ หากทิ้งไว้ที่ดินดังกล่าวจะกลับไปเป็นป่าอีกครั้ง อย่างไรก็ตามโอกาสที่มันจะกลับเป็นป่าหมดไปเมื่อรัฐบาลให้เงินกู้ในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนตามแนวคิดผิด ๆ ของเฮอร์นันโด เดอ โซโต(Hernando de Soto) นักเศรษฐศาสตร์ชาวเปรู[4] ต่อไปนี้ผู้ที่ทำลายและครอบครองพื้นที่ป่าของประเทศชาติอย่างผิดกฎหมายจะได้รับเงินสนับสนุนให้ใช้ที่ดินนั้นอย่างถาวรแทนที่จะถูกลงโทษ

ตั้งแต่วันเข้าบริหารประเทศ รัฐบาลดำเนินนโยบายผลักดันให้เศรษฐกิจขยายตัวในอัตราสูงสุด หลังจากเศรษฐกิจขยายตัวอย่างต่อเนื่องอยู่ไม่นานรัฐบาลก็ให้อนุญาตเอกชนนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาจากต่างประเทศเพราะขาดแรงงานไทยบ้างและค่าแรงงานของคนงานต่างด้าวต่ำกว่าแรงงานไทยบ้าง จะด้วยเหตุผลอะไรก็ตามแรงงานซึ่งมีประมาณ 1 ล้านคนในขณะนี้ มีผลกระทบต่อสังคมไทยหลายด้านด้วยกัน เช่น ในด้านเศรษฐกิจ การจ้างคนงานค่าแรงต่ำจากต่างประเทศได้ง่ายเป็นแรงจูงใจให้นายทุนไทยผลิตสินค้าจำพวกใช้แรงงานต่อไป ทั้งที่เศรษฐกิจไทยควรจะปรับเปลี่ยนโครงสร้างไปสู่สินค้าจำพวกใช้ทักษะและภูมิปัญญามากขึ้น ในด้านสังคมเนื่องจากคนงานจากต่างประเทศถูกเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย ทำให้นายจ้างบางคนจงใจกดขี่ ความคับแค้นใจของคนงานระเบิดออกมาเป็นครั้งคราวในรูปของการทำร้ายนายจ้างและผู้ดูแล ในด้านสิ่งแวดล้อม แรงงาน

---

4 : รายละเอียดของการวิพากษ์ว่าความคิดของเดอ โซโต บกพร่องอย่างไรอาจหาอ่านได้ในบทที่ 9 ของหนังสือเรื่อง *"คิดนอกคอก-ทำนอกตำรา"* (สำนักพิมพ์โอ้ พระเจ้า พับลิชชิ่ง. 2547)

ทุกคนสร้างผลกระทบเพราะเขาต้องบริโภคและขับถ่าย ฉะนั้นการเอาใจนายทุนโดยการอนุญาตให้พวกเขานำเข้ากรรมกรแรงงานจากต่างประเทศจำนวนมากเป็นอีกด้านหนึ่งซึ่งชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลนี้มีฐานความคิดชนิดเอาใจเฉพาะนายทุนแต่ไม่ให้ความสำคัญต่อผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

อีกด้านหนึ่งของนโยบายผลักดันให้เศรษฐกิจขยายตัวในอัตราสูงได้แก่การกระตุ้นการบริโภคภายในประเทศโดยไม่คำนึงว่าการบริโภคนั้นจำเป็นหรือไม่ นอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินท่วมท้นดังจะกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 9 แล้ว **การบริโภคแบบสุดโต่งเป็นการเพิ่มความเสี่ยงที่จะทำให้สังคมไทยล่มสลายเร็วขึ้นเพราะมันมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม** ดังที่เกิดขึ้นกับสังคมต่าง ๆ ซึ่งล่มสลายไปในอดีต เช่น อาณาจักรเขมรและอาณาจักรมายา

รัฐบาลมีความคิดหนึ่งซึ่งน่าจะมีผลดีในด้านการลดความเสี่ยงของสังคม นั่นคือการจะไปตั้งเมืองใหม่หลายแห่งเพื่อกระจายประชากรออกไปจากกรุงเทพฯ และปริมณฑล เป็นที่น่าเสียดายที่ความคิดนี้มีอันต้องพับไปเพราะรัฐบาลประกาศโผงผางออกมาดังที่รัฐบาลมักชอบทำโดยปราศจากการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ให้รอบคอบเสียก่อน

ต่อมารัฐบาลแสดงความต้องการที่จะสร้างเมืองใหม่ขึ้นมารอบ ๆ สนามบินสุวรรณภูมิ แนวคิดนี้จะมีอันต้องพับไปอีกหรือไม่ ยังไม่เป็นที่ประจักษ์เมื่อหนังสือเล่มนี้เข้าโรงพิมพ์ อย่างไรก็ตามมองดูอย่างกว้าง ๆ แล้วการจะสร้างเมืองใหม่ขึ้นมารอบสนามบินแห่งใหม่ไม่น่าจะเหมาะสมด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น (1) อยู่ใกล้สนามบินซึ่งมีทั้งเสียงและความเสี่ยงในด้านความปลอดภัย (2) เป็นสถานที่ลุ่มซึ่งต้องถมและใช้เงินจำนวนมหาศาล อันจะเป็นที่มาของความฉ้อฉล นอกจากนั้นการถมที่อย่างกว้างขวางยังจะเป็นการปิดกั้นทางระบายน้ำตามธรรมชาติอีกด้วย และ (3) พื้นที่ตรงนั้นอยู่ไม่ห่างจากกรุงเทพฯ ฉะนั้นมันจึงไม่เป็นการกระจายประชากรและความก้าวหน้าออกไปสู่ส่วนอื่นของประเทศเพื่อลดความเสี่ยงของสังคม

โดยสรุป เงินที่จะนำไปใช้ในการลงทุนสร้างเมืองใหม่จึงถูกนำมาทุ่มลงไปในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมากยิ่งขึ้น เงินทุนนี้มีโอกาสสูญหายภายในพริบตา ในไม่ช้านี้หากมีฝนตกหนักติดต่อกันหลายวันประจวบกับเกิดน้ำเหนือไหลบ่าและภาวะน้ำทะเลหนุนอย่างแรงจนทำให้น้ำท่วมกรุงเทพฯ อย่างกว้างขวางไม่ต่างกับการท่วมเมืองนิวส์ออร์ลีนส์ของสหรัฐอเมริกาเมื่อเดือนสิงหาคม-กันยายน พ.ศ. 2548 มาตรการ เช่นการสร้างทำนบและการใช้กระสอบทรายกั้นตามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และการสูบน้ำด้วยเครื่องสูบใหญ่ ๆ จะไม่มีผลเพราะปริมาณน้ำจะสูงมากและไหลบ่าเข้าท่วมสถานที่ต่าง ๆ อย่างฉับพลัน

นักเขียนและนักสร้างภาพยนตร์มักนำการผจญภัยของมนุษย์มาเป็นแก่นของเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้กับปลาวาฬ ปลาฉลาม ลิงยักษ์ หรืองูยักษ์เพราะการต่อสู้กับธรรมชาติเป็นสิ่งที่คู่กับชีวิตของมนุษย์ วรรณคดีและภาพยนตร์จำพวกนี้มักชี้ให้เห็นว่าถ้าเราพยายามทำลายธรรมชาติเรามักพ่ายแพ้ในที่สุด วรรณคดีและภาพยนตร์มักจบลงเช่นนั้น เพราะมันเป็นสัจธรรม

การพัฒนาของสังคมไทยอาศัยการทำลายธรรมชาติมาตลอดซึ่งเป็นเสมือนการรื้อฝาและหลังคาบ้านมาเผาเพื่อปรุงตัวเลขจีดีพี

ในปัจจุบันนี้ไม่มีอะไรจะบ่งชี้ว่าแนวคิดของรัฐบาลได้เปลี่ยนไปในทางที่เหมาะสมและกลมกลืนกับธรรมชาติมากขึ้น ตรงข้ามในช่วงเวลาที่ พ.ต.ท. ทักษิณเป็นนายกรัฐมนตรี นโยบายของรัฐบาลซึ่งมุ่งการขยายตัวของเศรษฐกิจแบบสุดโต่งสนับสนุนให้เกิดการทำลายธรรมชาติรอบด้านเช่นเดิมอันเป็นการเพิ่มความเสี่ยงแก่สังคมไทยในระยะยาว เมืองไทยอาจไม่ล่มสลายในช่วงชีวิตของคนไทยในปัจจุบันอันเนื่องมาจากการทำลายสิ่งแวดล้อมแต่โอกาสที่การพัฒนาจะเป็นหมันเพราะการอยู่อย่างผู้ทำลายมีอยู่สูงมาก

" ...แม้ในวันนี้ผู้มีอำนาจจะเปลี่ยนไป
แต่ความท้าทายสำหรับคนไทยยังคงเดิม
นั่นคือ เราจะทำอย่างไรจึงจะไม่ตกเป็นเบี้ยของมหาอำนาจและ
อาณานิคมโดยทางอ้อมของใคร
ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายฝรั่งหรือฝ่ายจีน... "

บทที่ 7

การอยู่กับผู้มีอำนาจ

ชาวไทยติดต่อและค้าขายกับเพื่อนบ้านมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งประเทศ การค้ามิได้หยุดลง แม้ในบางครั้งความสัมพันธ์ในระดับรัฐบาลกับประเทศเพื่อนบ้านจะอยู่ในรูปของความขัดแย้งอย่างรุนแรงจนถึงกับทำสงครามกัน การค้าขายขยายออกไปในวงกว้างยิ่งขึ้นเมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้นและความขัดแย้งลดลงจนกลายเป็นความร่วมมือกัน องค์กรระหว่างประเทศ เช่น "สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้"(ASEAN) ถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านทั้งในด้านการค้าและด้านการเมือง

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีขยายขอบเขตของการค้าขายพร้อมกับนำมาซึ่งอำนาจและอิทธิพลของประเทศที่อยู่ห่างไกล โดยเฉพาะฝรั่งผู้คิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ก่อน ทิศทางการใช้อำนาจของฝรั่งและประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ และการค้าขายมีอิทธิพลสำคัญต่อวิวัฒนาการของเมืองไทยในอดีตและจะมีผลต่อไปอนาคต

การล่าอาณานิคมยุคโลกไร้พรมแดน

ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 3 ความต้องการทรัพยากรเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการล่าอาณานิคมในยุคอุตสาหกรรม หลังจากถูกประเทศที่มีอำนาจเหนือกว่าล่าเป็นเมืองขึ้น บางสังคมล่มสลายและผู้คนกระจายกันไปจนแทบไม่มีอะไรเหลือไว้ให้เห็น ไม่ว่าจะเป็นภาษา วัฒนธรรมหรือแนว

การดำเนินชีวิตดั้งเดิมของตน เช่น อาณาจักรอินคาในอเมริกาใต้ ชาวอินเดียนแดงในอเมริกาเหนือและชาวพื้นเมืองดั้งเดิมในทวีปออสเตรเลีย ในปัจจุบันนี้แม้การล่าอาณานิคมเฉกเช่นในยุคอุตสาหกรรมจะไม่มีให้เห็นอย่างแพร่หลาย แต่มันก็มิได้หมดไปเสียทีเดียว การที่สหรัฐอเมริกาส่งกองทัพเข้าไปยึดอิรักเมื่อปี พ.ศ. 2546 มองได้ว่าเป็นการล่าอาณานิคมเพื่อหวังครอบครองพื้นที่ ซึ่งมีทรัพยากรสำคัญยิ่งของโลกอันได้แก่น้ำมันปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติ

การบุกรุกของสหรัฐฯ ถูกต่อต้านอย่างรุนแรงจากผู้ที่อยู่ในท้องถิ่น ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่คล้ายการเกิดสงครามครูเสดเมื่อเกือบพันปีที่ผ่านมา ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างผู้รุกรานกับเจ้าของท้องถิ่นเป็นเชื้อเพลิงสำคัญซึ่งเสริมให้การต่อต้านนั้นรุนแรงยิ่งขึ้นและแผ่ขยายกลายเป็นสงครามทางวัฒนธรรมทั่วโลก สงครามนี้มีโอกาสสร้างผลกระทบต่อเมืองไทยเพราะชาวไทยมุสลิมในภาคใต้อาจถูกใช้เป็นเบี้ยของมหาอำนาจ ในกรณีนั้นความขัดแย้งภายในของไทยซึ่งเริ่มรุนแรงขึ้นเมื่อต้นปี พ.ศ. 2547 อาจลุกลามต่อไปหากเราไม่ศึกษาปัญหาอย่างถ่องแท้และแก้ปัญหาไม่ถูกจุด

ปัญหาภาคใต้อาจไม่ทำให้เมืองไทยล่มจม แต่มันเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งจะมีส่วนผลักดันให้การพัฒนาหยุดชะงักเพราะการก่อการร้ายอาจลุกลามต่อไปทั่วประเทศ

นอกจากทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ประเทศมหาอำนาจต้องการตลาดเพื่อขายสินค้าและบริการพร้อม ๆ กับการเผยแพร่วัฒนธรรมของตน ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 3 ขั้วอำนาจอาจแบ่งออกเป็น 7 ขั้วใหญ่ ๆ ซึ่งจะเป็นฐานของการล่าอาณานิคมและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่อไปในอนาคต ผู้เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจำนวนมากเห็นว่าการแข่งขันและความขัดแย้งกันระหว่าง 2 ขั้วอำนาจใหญ่ซึ่งได้แก่สหรัฐฯ และจีนจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อวิวัฒนาการของโลก เหตุการณ์ต่าง ๆ ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาอาจตีความหมายได้ว่าสหรัฐฯ กำลังมุ่งหาพันธมิตรเพื่อปิดล้อมจีน เพราะนอกจากจะกระชับความสัมพันธ์กับมิตรเก่า เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้

และได้หวันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นแล้ว สหรัฐฯ ยังพยายามสร้างมิตรใหม่กับคู่อริเก่า เช่น รัสเซีย อินเดียและเวียดนามอีกด้วย

ส่วนจีนก็มุ่งสร้างฐานด้านเศรษฐกิจและกองทัพให้แข็งแกร่งพร้อมกับแสวงหาทรัพยากรและพันธมิตรเพิ่มขึ้น ฉะนั้นเป็นไปได้ว่าวันหนึ่งข้างหน้าจีนและชาวมุสลิมจะรวมพลังกันต่อต้านสหรัฐฯ กับพันธมิตรซึ่งส่วนมากเป็นฝรั่งด้วยกัน วิวัฒนาการแนวนั้นอาจมีผลกระทบต่ออนาคตของเมืองไทยในนัยสำคัญ เพราะหากไทยไม่เลือกเข้าข้างจีนและกลุ่มมุสลิมเป็นไปได้ว่าปัญหาภาคใต้ของไทยจะร้ายแรงยิ่งขึ้น หากไทยไปเลือกเข้าข้างจีนเป็นไปได้ว่าการค้าขายกับสหรัฐฯ ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ที่สุดจะถูกกระทบ ในอดีตเมื่ออังกฤษและฝรั่งเศสเข้ามารุกรานในย่านเอเชีย บรรพบุรุษของไทยนำประเทศรอดมาได้โดยไม่เสียเอกราช

แม้ในวันนี้ผู้มีอำนาจจะเปลี่ยนไป แต่ความท้าทายสำหรับคนไทยยังคงเดิม นั่นคือ เราจะทำอย่างไรจึงจะไม่ตกเป็นเบี้ยของมหาอำนาจและอาณานิคมโดยทางอ้อมของใคร ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายฝรั่งหรือฝ่ายจีน

การพัฒนากับการค้าขาย

ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 5 เมื่อเราเริ่มพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง แนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลักเริ่มจากการผลิตแทนการนำเข้า (Import Substitution) แล้วค่อย ๆ เปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อส่งออก (Export Promotion) ยุทธศาสตร์การพัฒนาของไทยเปลี่ยนไปตามกระแสนั้น ทำให้การส่งออกมีบทบาทสูงขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อปี พ.ศ. 2508 การส่งออกสินค้าและบริการมีสัดส่วนราว 16% ของรายได้ประชาชาติหรือผลิตภัณฑ์มวลรวม(จีดีพี) มาถึงปี พ.ศ. 2546 สัดส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็น 66% นอกจากนั้นผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกซึ่งเมื่อ 40-50 ปีที่แล้วเป็นสินค้าเกษตรเกือบทั้งหมดกลายมาเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป แน่ละ เราไม่ได้ขายอย่างเดียว

เราต้องซื้อสินค้าจากต่างประเทศด้วย ฉะนั้นสัดส่วนของการนำเข้าจึงเพิ่มจาก 17% ของจีดีพีเมื่อปี พ.ศ. 2508 เป็น 59% ในปี พ.ศ. 2546

วัดกันตามการขยายตัวของรายได้ประชาชาติ ยุทธศาสตร์การพัฒนาของไทยประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง ทำให้รายได้ต่อคนต่อปีเพิ่มขึ้นจาก 270 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2516 เป็น 2,190 ดอลลาร์ในปี พ.ศ. 2546 (ตัวเลขของธนาคารโลก) คนไทยโดยทั่วไปมีสภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเพราะถนนและไฟฟ้าเข้าไปถึงหมู่บ้านห่างไกล คนไทยมีการศึกษาและเข้าถึงการรักษาพยาบาลแผนใหม่ทำให้มีชีวิตยืนยาวขึ้น ดังจะเห็นได้จากอายุตามคาดของคนไทยซึ่งเพิ่มขึ้นเป็นราว 70 ปีในปัจจุบันจากเพียง 49 ปีเมื่อปี พ.ศ. 2503(ตัวเลขของธนาคารโลก)

อย่างไรก็ตามความสำเร็จนี้มีต้นทุนสูงในด้านของการเพิ่มความเสี่ยงต่อความล่มสลายให้กับประเทศชาติ ตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดคงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวซึ่งเป็นภาคที่สร้างรายได้ให้กับประเทศสูงที่สุด ปัจจุบันนี้มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาเมืองไทยปีละกว่า 10 ล้านคน ซึ่งนำเงินตราต่างประเทศมาใช้ในเมืองไทยประมาณปีละเกือบ 5 แสนล้านบาท เงินก้อนใหญ่นี้มีความสำคัญต่อกิจการสารพัด ทั้งโดยทางตรง เช่น การจ้างแรงงานคนไทยในโรงแรม ร้านค้า ร้านอาหารและสถานบริการอื่น ๆ และโดยทางอ้อมซึ่งเกิดจากปฏิกิยาลูกโซ่เมื่อคนไทยนำรายได้จากกิจการท่องเที่ยวไปใช้ทำอย่างอื่น แต่รายได้ก้อนใหญ่อาจสูญหายไปภายในพริบตาเมื่อเกิดเหตุการณ์ซึ่งเราไม่คาดฝันมาก่อน เช่น เมื่อคลื่นยักษ์ถล่มชายฝั่งทะเลอันดามันในตอนปลายปี พ.ศ. 2547 ทำให้สถานท่องเที่ยวถูกทำลายและนักท่องเที่ยวตายและสูญหายไปกว่า 8 พันคนและบาดเจ็บจำนวนมาก

การระบาดของไข้หวัดนกเมื่อปี พ.ศ. 2547 และโรคทางเดินหายใจเฉียบพลัน(ซาร์ส) เมื่อก่อนหน้านั้น เป็นอีก 2 ตัวอย่างซึ่งชี้ให้เห็นว่ารายได้อาจหดหายไปในพริบตาเมื่อเหตุการณ์ไม่คาดฝันเกิดขึ้น เราส่งไก่ออกไปขายในต่างประเทศปีละกว่า 500,000 ตัน ทำรายได้ให้ประเทศปีละราว 50,000 ล้านบาทและสร้างงานให้คนไทยเป็นจำนวนมาก เมื่อเกิดไข้หวัดนก

ต่างประเทศหยุดสั่งซื้อไก่และเราจำเป็นต้องทำลายไก่ไปหลายสิบล้านตัว ก่อให้เกิดความเสียหายจำนวนมากทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

การเปิดประเทศค้าขายทำให้เราจำเป็นต้องพึ่งพาสินค้าจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น สินค้าหนึ่งซึ่งเปรียบเสมือนเลือดของเศรษฐกิจยุคใหม่ได้แก่น้ำมันปิโตรเลียม เราผลิตน้ำมันและก๊าซธรรมชาติได้เพียงเล็กน้อย และอาศัยพลังงานจากแหล่งธรรมชาติอย่างอื่นได้อีกส่วนหนึ่ง เช่น กระแสน้ำเพื่อผลิตไฟฟ้า เราจึงจำเป็นต้องซื้อน้ำมันจากต่างประเทศราว 90% ของความต้องการพลังงานของประเทศ เราซื้อน้ำมันจำนวนมากจากย่านตะวันออกกลางซึ่งมีสภาพการเมืองเปราะบางมากที่สุดแห่งหนึ่งในโลก ทุกครั้งที่เกิดปัญหาใหญ่ในย่านนั้น ราคาน้ำมันมักพุ่งสูงขึ้นชนิดก้าวกระโดด สร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของคนไทยอย่างใหญ่หลวง

นอกจากทรัพยากรธรรมชาติเช่นน้ำมันเชื้อเพลิงแล้ว เราต้องอาศัยสินค้าต่าง ๆ ซึ่งเราสร้างไม่ได้เอง เช่น เครื่องจักรสมัยใหม่และสินค้าที่ต้องใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีสูง เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 2

ผลกระทบจากการอาศัยทรัพยากรและมันสมองของผู้อื่นอาจมีอันตรายสูงถึงขนาดสังคมล่มสลายเมื่อการค้าต้องหยุดชะงักลง เช่น เกาะเฮนเดอร์สันและเกาะพิตคาร์น เหตุการณ์ทำนองนั้นอาจไม่เกิดกับเมืองไทยในอนาคตอันใกล้เพราะเราไม่ได้อาศัยทรัพยากรจากต่างประเทศสูงถึงขนาดเกาะทั้งสองนั้น แต่แน่นอนว่าการพัฒนาของเราจะหยุดชะงักหากเราไม่สามารถซื้อสินค้าและบริการจากต่างประเทศได้ตามที่ต้องการ

เมืองไทยกับนโยบายตะเกียบ 2 ขา

ทันทีที่เข้าบริหารประเทศเมื่อต้นปี พ.ศ. 2544 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ชูการขจัดความยากจนของคนไทยผ่านการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตราสูงสุดเป็นจุดมุ่งหมายหลักของรัฐบาล พาหะซึ่งจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายได้แก่

ยุทธศาสตร์ "ทวิลักษณ์" หรือ "ตะเกียบ 2 ขา" (Dual-Track Strategy) "ขาที่ 1" ได้แก่การหารายได้จากภายนอกประเทศผ่านการขายสินค้าและบริการ "ขาที่ 2" ได้แก่การกระตุ้นการใช้จ่ายภายในประเทศซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 9

แน่ละ การพัฒนา "ขาที่ 1" จะต้องอาศัยความสัมพันธ์อันดีกับต่างประเทศ ในช่วงเวลา 5 ปีรัฐบาลดูจะใช้เกณฑ์นี้เป็นหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ อย่างไรก็ตามรัฐบาลดูจะไม่ได้นำเรื่องความสัมพันธ์และการแข่งขันระหว่างขั้วอำนาจมาพิจารณา ยิ่งไปกว่านั้นการดำเนินการทูตเพื่อมุ่งหวังทางด้านการค้าทำให้มองไม่ออกว่าทำไปเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นที่ตั้งหรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของคนในรัฐบาลและผู้สนับสนุน

ตอนเข้าบริหารประเทศใหม่ ๆ รัฐบาลดูจะมุ่งรวมพลังกับประเทศในภูมิภาคเพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับสหรัฐฯ รัฐบาลจึงเสนอเป็นเจ้าภาพการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกรอบของความร่วมมือแห่งเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue หรือ ACD) เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545 ในการประชุมครั้งนั้นรัฐบาลไทยได้เสนอตัวเป็นผู้ขับเคลื่อนโครงการพันธบัตรเอเชีย โครงการนี้ต้องการให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียระดมทุนกันออกพันธบัตรเพื่อช่วยบริษัทและประเทศในเอเชียแทนการพึ่งทุนจากฝรั่งโดยเฉพาะจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ(ไอเอ็มเอฟ) ซึ่งมักมีมาตรการเข้มงวดให้ผู้กู้เงินเดินตามจนเกิดปัญหาด้านการเมืองและสังคม ข้อเสนอนี้ประสบความล้มเหลวอย่างไม่เป็นท่าเพราะประเทศใหญ่ ๆ ให้ความสนับสนุนแต่ปาก(Lip Service)

รัฐบาลไทยละทิ้ง ACD และหันไปเอาใจสหรัฐฯ อย่างออกหน้าออกตา เมื่อไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก(Asia Pacific Economic Cooperation หรือ APEC) เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 การเอาใจนั้นออกมาในหลายรูปแบบ มาตรการที่สำคัญที่สุดมาตรการหนึ่งซึ่งจะมีผลต่อไปในระยะยาว ได้แก่การส่งทหารไทยไปร่วมมือกับสหรัฐฯ ในอิรัก

การส่งทหารเข้าไปรุกรานอิรักทำให้สหรัฐฯ และพันธมิตรเป็นที่เกลียดชังของชาวมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ นำไปสู่การตอบโต้ของกลุ่มก่อการร้ายข้ามชาติแบบโหดเหี้ยมต่อพันธมิตรของสหรัฐ เช่น การถล่มโรงแรมในเกาะบาหลีเพื่อมุ่งฆ่าชาวออสเตรเลียเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 ซึ่งมีคนตาย 202 คนและเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งมีคนตายอีก 23 คน การวางระเบิดรถไฟในสเปนเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2547 ซึ่งมีคนตาย 191 คน และการวางระเบิดรถไฟใต้ดินในอังกฤษเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งมีคนตาย 56 คน

เหตุการณ์เหล่านี้อาจเป็นตัวชี้บ่งว่า เพราะอะไรปัญหาภาคใต้ของไทยจึงยืดเยื้อ อย่างไรก็ตามนายกรัฐมนตรีดูจะไม่มีความเข้าใจในความสลับซับซ้อนและความละเอียดอ่อนของปัญหา จึงออกมาประกาศโดยปราศจากความยั้งคิดอย่างฉับพลันว่าเป็นเรื่องของ "โจรกระจอก" ซึ่งรัฐบาลจะสามารถปราบให้ราบคาบได้ภายใน 30 วัน แน่ละ การแก้ปัญหาด้วยปากในทำนองนั้นย่อมขัดหลักการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 ที่นายกฯ ควรจะรู้เพราะมักอ้างถึงคำสอนของพุทธศาสนาเป็นประจำ โดยเฉพาะการอ้างถึงท่านพุทธทาส

การเข้าเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ นอกสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ ตั้งแต่เมื่อคราวที่ประธานาธิบดีบุช เดินทางมาประชุม APEC เมื่อ 19-20 ตุลาคม พ.ศ. 2546 เป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งอาจทำให้ชาวมุสลิมสร้างความไม่สงบเพิ่มขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นในวันหนึ่งข้างหน้า ถ้าจีนกับชาวมุสลิมร่วมมือกันต่อต้านสหรัฐฯ เมืองไทยอาจได้รับผลกระทบโดยตรงและรุนแรงยิ่งขึ้น

การใช้จุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจเป็นหัวจักรดำเนินนโยบายต่างประเทศนำไปสู่การเร่งรัดที่จะเปิดตลาดการค้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความพยายามที่จะทำสนธิสัญญาเพื่อเปิดการค้าเสรีแบบทวิภาคีกับ 11 ประเทศ ทั้งที่ในยุคนี้การค้าเสรีมีกฎเกณฑ์ขององค์กรการค้าโลกเป็นกรอบอ้างอิงอยู่แล้ว เนื่องจากกรอบขององค์กรการค้าโลกเป็นข้อตกลงแบบพหุภาคี จึงไม่มีผู้ใดสามารถเข้าไปต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของคน

กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะได้ ส่วนการทำสัญญาการค้าเสรีแบบทวิภาคีนั้น เป็นการต่อรองกันระหว่าง 2 ประเทศ จึงเปิดโอกาสให้ผู้ได้ประโยชน์เข้าแทรกแซง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนได้ง่าย โดยเฉพาะในกรณีที่นักการเมืองและผู้สนับสนุนมีผลประโยชน์ทางธุรกิจโดยตรง เช่น นักการเมืองของไทย

ฉะนั้นในการต่อรองหาข้อตกลง ผู้ได้รับประโยชน์อาจเป็นผู้ที่มีส่วนในการบริหารประเทศและผู้สนับสนุนพรรคการเมือง ส่วนผู้เสียประโยชน์คือผู้ที่ไม่มีส่วนเข้าถึงการเจรจาหาข้อตกลงนั้น ยิ่งในกรณีของไทย รัฐบาลทำข้อตกลงกับต่างประเทศได้โดยไม่ต้องผ่านรัฐสภา โอกาสที่นักการเมืองจะเข้าแทรกแซงเพื่อผลประโยชน์ของพวกตนมีสูงกว่าในกรณีของพหุภาคี ตัวอย่างที่ถูกยกมาอ้างบ่อย ๆ ได้แก่สัญญาเปิดการค้าเสรีกับจีน ก่อนที่ไทยจะลงนามในสัญญานี้ จีนต่อต้านการมีสัญญาณทางโทรคมนาคมชนิดเร็วผ่านดาวเทียมที่เรียกว่าบรอดแบนด์(broadband) ของไทยเพราะมันจะไปทับซ้อนกับสัญญาณของเขา แต่ทันทีที่ไทยลงนามในสัญญาการค้าเสรีกับเขา จีนก็ประกาศว่าสัญญาณดาวเทียมของไทยไม่ทับซ้อนกับของเขาแล้ว ดังที่ทราบกันดีว่ามีผู้อยู่ในรัฐบาลไทยซึ่งมีผลประโยชน์ในกิจการดาวเทียมและจะได้รับอานิสงค์โดยตรงเมื่อจีนเลิกต่อต้าน

เมื่อเปิดการค้าเสรี สินค้าของจีนก็ทะลักเข้ามาในไทยอย่างฉับพลัน โดยเฉพาะสินค้าจำพวกผักและผลไม้ ทำให้ผู้ผลิตของไทยได้รับผลกระทบทางลบอย่างรุนแรงทันที จริงอยู่ผู้ผลิตไทยบางคนสามารถขายสินค้าให้จีนได้มากขึ้น แต่เป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับสินค้าจีนที่ไหลเข้าเมืองไทย ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าไทยยอมเสียเปรียบด้านการค้าโดยทั่วไปเพื่อให้ได้มาซึ่งโอกาสของบางบริษัทที่จะทำบริการบรอดแบนด์(broadband) หรือไม่

นอกจากนั้นการที่นักการเมืองในรัฐบาลนี้มีผลประโยชน์ทางการค้ายังอาจทำให้ความสัมพันธ์กับต่างประเทศถูกบิดเบือนไปเพื่อผลประโยชน์ของนักการเมืองบางคนอีกด้วย เช่น ในกรณีของความสัมพันธ์กับพม่า ซึ่งเป็นประเทศที่สังคมโลกประณามเพราะการทำลายสิทธิมนุษยชนและการ

จำกัดเสรีภาพทางการเมืองของประชาชน แต่รัฐบาลไทยไม่ยอมคล้อยตามสังคมโลกเพราะนักการเมืองชั้นนำของไทยทำการค้าขายกับรัฐบาลพม่า ร้ายยิ่งไปกว่านั้นรัฐวิสาหกิจของไทยยังให้รัฐบาลพม่ายืมเงินถึง 4,000 ล้านบาท เพื่อซื้อบริการของบริษัทโทรคมนาคมของนักการเมืองไทย เงินกู้นี้มีรัฐบาลไทยเป็นประกันซึ่งถ้าพม่าเบี้ยวหนี้เมื่อไร คนไทยผู้เสียภาษีจะต้องเป็นผู้จ่ายแทน ฉะนั้นการที่นักการเมืองมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงเช่นนี้ โอกาสที่ผลประโยชน์ของชาติจะถูกบิดเบือนมีอยู่สูง ซึ่งรวมทั้งความสัมพันธ์กับมหาอำนาจที่จะมีส่วนกำหนดอนาคตของประเทศชาติเราด้วย

นอกเหนือจากนั้นการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจนเกินไป อาจทำให้เกิดผลเสียต่อทั้งภาพลักษณ์และเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว เช่น เมื่อไข้หวัดนกระบาดมาถึงเมืองไทยเมื่อปี พ.ศ. 2546 นอกจากรัฐบาลจะปิดบังความจริงกับคนไทยแล้ว ยังกล่าวเท็จต่อคู่ค้าสำคัญอีกด้วย นั่นคือ เมื่อประธานคณะกรรมาธิการด้านสาธารณสุขและการคุ้มครองผู้บริโภคของประชาคมยุโรปเดินทางมาดูเหตุการณ์ในเมืองไทยด้วยตัวเอง รัฐบาลไทยไม่บอกความจริงแก่เขา เมื่อเขาประท้วงในเวลาต่อมา ก็อ้างว่าเพื่อป้องกันมิให้ประชาชนไทยตื่นตระหนก รัฐบาลไทยมีพฤติกรรมคล้ายเด็กเลี้ยงแกะ ชาวต่างประเทศลดความเชื่อถือและความไว้วางใจต่อคนไทย ทำให้ไก่ซึ่งเป็นสินค้าออกสำคัญถูกสั่งงดเข้าประเทศของเขาเป็นเวลานานเกินความจำเป็น

หันมาทางด้านการหารายได้จากการขายบริการและสินค้าให้ชาวต่างประเทศ บริการท่องเที่ยวเป็นภาคที่ทำรายได้อันดับหนึ่งให้แก่ประเทศมาเป็นเวลานาน รัฐบาลสนับสนุนให้ภาคการท่องเที่ยวขยายตัวต่อไปในอัตราสูง นโยบายนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีหลักคือการสร้างรายได้ให้ประเทศชาติจำนวนมหาศาล พร้อมกับสร้างงานให้แก่คนไทยจำนวนมาก ข้อเสียหลักได้แก่การเพิ่มความเสี่ยงให้แก่เศรษฐกิจเพราะเหตุการณ์อันไม่คาดฝันอาจเกิดขึ้น ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวหยุดมาเมืองไทยแบบทันทีทันใดจนสร้างความเสียหายแบบลูกโซ่ไปทั่วทุกภาคของเศรษฐกิจ การเกิดคลื่นยักษ์

ทางภาคใต้เมื่อปลายปี พ.ศ. 2547 เป็นตัวอย่างที่เห็นได้อย่างเด่นชัดที่สุด ฉะนั้นการที่รัฐบาลตั้งจุดมุ่งหมายจะให้มีนักท่องเที่ยวมาเมืองไทยถึง 15.2 ล้านคน เพื่อหวังรายได้กว่า 5 แสนล้านบาทในปี พ.ศ. 2549 และจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึง 20 ล้านคนในปี พ.ศ. 2552 นั้น หากทำสำเร็จจะเพิ่มความเสี่ยงให้กับประเทศมากยิ่งขึ้น เราจึงต้องถามตัวเองว่า เราจำเป็นที่จะต้องเพิ่มความเสี่ยงให้กับประเทศจนถึงขนาดนั้นด้วยหรือ โดยเฉพาะในบริบทของวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะกล่าวถึงต่อไป ?

ในช่วงเวลา 5 ปีที่รัฐบาลนี้บริหารประเทศ การพัฒนาภาคท่องเที่ยวยังเป็นไปในแนวเดิม นั่นคือ การหักล้างถางป่าและพื้นที่ซึ่งมีภูมิทัศน์งดงามตามธรรมชาติเพื่อสร้างสถานที่ท่องเที่ยว การพัฒนาเกาะกูดและเกาะช้างเป็นตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงความไม่แตกต่าง ระหว่างแนวคิดของรัฐบาลปัจจุบันกับรัฐบาลในอดีต

การพัฒนาในแนวนี้ได้ทำลายสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของท้องถิ่นต่าง ๆ มามากต่อมากแล้วและจะทำลายต่อไปในอนาคตอย่างไม่หยุดยั้ง มันเป็นเสมือนอีกแง่หนึ่งของการรื้อฝาและหลังคาบ้านเพื่อนำมาทำฟืนสำหรับปรุงจีดีพีซึ่งจะนำไปสู่ความหายนะอย่างแน่นอน

รัฐบาลประกาศนโยบายหลายต่อหลายครั้งสำหรับดึงดูดนักท่องเที่ยวซึ่งใช้จ่ายสูงเพื่อสร้างรายได้ให้ประเทศมากขึ้นต่อหน่วยของการลงทุน แต่เท่าที่ผ่านมาไม่มีอะไรบ่งชี้ว่ารัฐบาลได้ทำสิ่งนั้นสำเร็จ ตรงกันข้ามความพยายามของรัฐบาลดูจะประสบความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง โครงการที่รัฐบาลต้องการดึงดูดนักท่องเที่ยวชั้นดีได้แก่การจัดตั้งรัฐวิสาหกิจชื่อ Thailand Privilege Card Company Limited ขึ้นมาเมื่อกลางปี พ.ศ. 2546 ด้วยทุนจดทะเบียน 1,000 ล้านบาท โดยใช้เงินของรัฐบาลเพื่อหวังขายบัตรท่องเที่ยวล่วงหน้าชื่อว่าอีลิท การ์ด(Elite Card) ใบละหนึ่งล้านบาทให้ชาวต่างประเทศ รัฐบาลหวังจะขายบัตรดังกล่าว 1 ล้านใบซึ่งจะทำเงินได้ 1 ล้านล้านบาทภายใน 5 ปี แต่หลังจากดำเนินการไปกว่า 2 ปี บริษัทขายบัตรได้เพียงราว 1,000 ใบทำให้กิจการขาดทุนย่อยยับ ร้ายยิ่งกว่านั้น

ในการดำเนินงานมีเรื่องอื้อฉาวเกิดขึ้นเกี่ยวกับการจ่ายค่าโฆษณาให้บริษัทฝรั่งอย่างไม่รัดกุมเป็นเงินถึง 140 ล้านบาทในปีแรก แต่รัฐบาลยังดื้อรั้นดันทุรังทำโครงการซึ่งขาดการศึกษาอย่างถ่องแท้นี้ต่อไป

การทำงานแบบสุกเอาเผากินของรัฐบาลไม่จำกัดอยู่ที่โครงการเพื่อขายบัตรท่องเที่ยวล่วงหน้าโครงการเดียว ยังมีโครงการต่าง ๆ อีกมากซึ่งสร้างความสูญเสียให้แก่ประเทศชาติในทำนองเดียวกัน เช่น โครงการกรุงเทพฯ เมืองแฟชั่น โครงการเปิดร้านค้าในย่านถนนที่ 5 (Fifth Avenue) ของนครนิวยอร์คซึ่งมีอัตราค่าเช่าสูงที่สุดในโลกที่ต้องพับไปหลังจากคนไทยใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากเพื่อพากันไปดูงานและสถานที่ และโครงการซื้อสโมสรฟุตบอลชั้นแนวหน้าของอังกฤษซึ่งมีอันต้องพับไป หลังจากใช้จ่ายเงินจำนวนมากเพื่อการเตรียมการไปแล้ว โครงการที่จะสร้างเมืองใหม่ในเขตจังหวัดนครนายกก็มีการใช้จ่ายและความเป็นไปในอีหรอบเดียวกัน

นอกจากความเสี่ยงทางด้านเศรษฐกิจแล้ว การท่องเที่ยวมีผลกระทบใหญ่หลวงทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะต่อสังคมซึ่งนิยมการลอกเลียนแบบฝรั่งเช่นสังคมไทย วัฒนธรรมเป็นอัตลักษณ์ประจำชาติ เมื่อใดวัฒนธรรมเริ่มกลายพันธุ์ เมื่อนั้นชาติเราเดินเข้าสู่การสูญเสียความเป็นชาติทันที ในยุคนี้สิ่งที่เห็นได้ง่ายที่สุดคงเป็นการใช้ภาษาไทย คณะรัฐมนตรีนำโดยตัวนายกฯ เองนิยมพูดไทยปนฝรั่ง เป็นการสร้างต้นแบบที่ไม่ดีให้คนไทย ไม่เฉพาะแต่ในการพูดเท่านั้น ในการเขียนหนังสือซึ่งมีเวลากลั่นกรองมากก็เช่นกัน ตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดได้แก่หนังสือชื่อ Thailand Stand-Up ซึ่งเขียนโดยที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ผู้ทำหน้าที่เป็นเสมือนมันสมองของรัฐบาล หนังสือเล่มนี้มีคำนิยมทั้งจากนายกรัฐมนตรีและรองนายกรัฐมนตรี และใช้ภาษาไทยปนฝรั่งเกือบทุกประโยคตลอดทั้งเล่ม ทำให้ภาษาไทยกลายเป็นภาษาพันทางอย่างสมบูรณ์ แน่ละเมื่อใดคนไทยเริ่มใช้ภาษาไทยเหมือนในหนังสือเล่มนี้อย่างแพร่หลาย เมื่อนั้นวันเสียความเป็นชาติไทยย่อมใกล้จะมาถึง

ส่วนการบริการทางด้านอื่น รัฐบาลย้ำหลายครั้งว่าจะสร้างเมืองไทยให้เป็นศูนย์กลางของกิจการต่าง ๆ สารพัด เช่น ศูนย์การบินและเชื่อมเที่ยวบิน ศูนย์การซ่อมเครื่องบิน ศูนย์ประชุม ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ศูนย์การขนถ่ายสินค้าและบริการ โดยคนในรัฐบาลชอบอ้างถึงเป็นภาษาอังกฤษอย่างโก้เก๋ว่า "โลจิสติกส์" ซึ่งคนไทยราว 99% ไม่เข้าใจ ศูนย์แฟชั่น ศูนย์กลั่นและส่งน้ำมันเชื้อเพลิง ศูนย์การท่องเที่ยวและศูนย์สุขภาพ เท่าที่ผ่านมาสิ่งเหล่านี้ยังไม่มีการนำไปสู่การปฏิบัติได้ตามที่รัฐบาลประกาศ บางโครงการเริ่มไปแล้วแต่ประสบปัญหาเพราะขาดการศึกษาความเป็นไปได้และการดำเนินงานอย่างถ่องแท้เสียก่อน ตัวอย่างเช่นการจะสร้างเมืองไทยให้เป็นศูนย์กลางของแฟชั่นในภูมิภาคเอเชีย หลังจากหลายปีโครงการนี้ยังล้มลุกคลุกคลาน และไม่มีวี่แววว่าจะประสบความสำเร็จตามที่รัฐบาลโฆษณาไว้ โครงการเหล่านี้จึงมักเป็นเพียงคำคุยโตโอ้อวดเพื่อสร้างภาพเท่านั้น

ทางด้านของสินค้าเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าสินค้าทางปัญญาและเทคโนโลยีจะเป็นตัวชี้ขาดในอนาคตว่าใครและสังคมไหนจะเป็นผู้ได้ประโยชน์สูงสุด แต่ไม่ว่าจะวัดกันด้วยอะไร เมืองไทยเราล้าหลังต่างประเทศมากเพราะระบบการศึกษาของเราพัฒนาไปอย่างเชื่องช้าและไม่ถูกทาง เรื่องนี้เป็นที่ทราบกันดีเพราะองค์กรของรัฐ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและสภาการศึกษา พิมพ์ผลวิจัยและข่าวสารออกเผยแพร่เป็นประจำ โดยเฉพาะข้อมูลด้านความสามารถในการแข่งขันซึ่งสถาบันนานาชาติชื่อ International Institute for Management Development (IMD) พิมพ์ออกมาเป็นรายปีเพื่อวัดขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ

ในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งนายกฯ ทักษิณเข้าบริหารประเทศ ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยอยู่ในอันดับที่ 38 จากจำนวน 49 ประเทศและต่ำกว่าประเทศในเอเชีย เช่น สิงคโปร์และไต้หวัน รายงานล่าสุดของ IMD ประจำปี พ.ศ. 2548 บ่งว่าขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยอยู่ในอันดับที่ 27 จากจำนวน 60 ประเทศ แต่ยังตามหลังสิงคโปร์และไต้หวันแบบไม่เห็นฝุ่นเช่นเคย

ไม่น่าแปลกใจที่ขีดความสามารถในการแข่งขันของเราตามหลังประเทศอื่นเพราะคุณภาพการศึกษาของเราอยู่ในระดับต่ำมาก รายงานของสภาการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2546 บ่งว่าผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในวิชาพื้นฐานคือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษยังต่ำกว่าเกณฑ์ มีเพียงวิชาสังคมศึกษาเท่านั้นที่ผ่านเกณฑ์ นอกจากนั้นการวัดความถนัดทางการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าความสามารถทางภาษา การคิดคำนวณและการวิเคราะห์ยังต่ำกว่าเกณฑ์ด้วย[1] ข้อมูลเบื้องต้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาพื้นฐานสำหรับปี พ.ศ. 2547 บ่งว่าผลสัมฤทธิ์ในบางวิชาเพิ่มขึ้น ในบางวิชาลดลง แต่ไม่มีวิชาไหนซึ่งนักเรียนไทยสอบได้เกิน 50% ของเกณฑ์ทดสอบ[2]

การแข่งขันกันผลิตสินค้าภูมิปัญญาและเทคโนโลยี ต้องการความสามารถด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์สูง แต่เด็กไทยโดยทั่วไปมักอยู่ท้าย ๆ เมื่อแข่งขันกับเด็กอื่นในเวทีโลก จริงอยู่เด็กไทยได้รางวัลบ่อย ๆ แต่ความสำเร็จของเด็กปีละไม่กี่คนจะไม่ทำให้คนไทยโดยทั่วไปแข่งขันกับผู้อื่นได้เมื่อพวกเด็กโตขึ้น

ทั้งที่การศึกษาเบื้องต้นอ่อนปวกเปียกมาก แต่สถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยผุดขึ้นปานดอกเห็ดในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา นอกจากนั้นแต่ละสถาบันยังแข่งกันออกไปเปิดสาขาตามที่ต่าง ๆ ชนิดปูพรม ทำให้มีศูนย์บริการอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นกว่า 300 แห่งและเสนอสอนราว 1,000 หลักสูตรปีหนึ่ง ๆ สถาบันเหล่านี้จึงผลิตบัณฑิตออกมาจำนวนมาก จากระดับอนุปริญญาจนถึงดุษฎีบัณฑิต แต่คุณภาพโดยทั่วไปต่ำและไม่ตรงกับความ

---

1 : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา *รายงานสรุปการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในวาระครบรอบ ๔ ปีของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒.* กรุงเทพฯ : สกศ. 2546, หน้า viii

2 : ตามที่รายงานในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับอินเทอร์เน็ตประจำวันที่ 30 มิถุนายน 2548, หน้า 1

ต้องการของเศรษฐกิจ ทำให้ราว 30% ของบัณฑิตตกงาน ซึ่งเป็นการเสียเวลาและสูญทรัพย์โดยเปล่าประโยชน์[3] ข้อกล่าวหาที่ว่ามหาวิทยาลัยกลายเป็นแหล่งขายความรู้เก่า ๆ และสร้างรายได้ให้ผู้สอนและผู้บริหารมากกว่าการสร้างองค์ความรู้ใหม่นับวันยิ่งจะมีน้ำหนักมากขึ้น

โดยสรุปค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาในระดับปริญญากลายเป็นการบริโภคชนิดฟุ่มเฟือย แทนที่จะเป็นการลงทุนเพื่ออนาคตของทั้งผู้เรียนและของประเทศชาติ

เมื่อเข้ามารับงานบริหารประเทศในปี พ.ศ. 2544 รัฐบาลประกาศโครมครามออกมาว่าจะยกระดับศึกษาของชาติจนสามารถทำให้เมืองไทยกระโดดข้าม(Leap Frog) ประเทศเพื่อนบ้านได้สำเร็จ หลังจากบริหารประเทศได้เกือบ 5 ปี เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าคำประกาศนั้นเป็นเพียงคำคุยอีกเช่นเคย เพราะการศึกษาไทยยังไม่มีทีท่าว่าจะสามารถกระโดดข้ามใครได้ ซ้ำร้ายยังจะเดินตามหลังผู้อื่นในด้านการสร้างแรงงานทางปัญญาและเทคโนโลยีที่จำเป็นอย่างเพียงพอสำหรับแข่งขันกับต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์มากขึ้นเสียอีก เกี่ยวกับเรื่องนี้ดัชนีชี้วัดขององค์กรชื่อ World Economic Forum (WEF) เป็นตัวฟ้อง WEF ศึกษาความพร้อมของประเทศต่าง ๆ ที่จะใช้โอกาสซึ่งสร้างขึ้นโดยเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับปี พ.ศ. 2548 ไทยอยู่ในลำดับที่ 36 ซึ่งตามหลังประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศแบบแทบไม่เห็นฝุ่น เช่น สิงคโปร์(อันดับ1) ฮ่องกง(อันดับ7) ไต้หวัน(อันดับ15) และมาเลเซีย (อันดับ27)

รัฐบาลนี้มักอ้างว่ามี "ยุทธศาสตร์" สำหรับแก้ปัญหาสารพัด แต่ในความเป็นจริงแล้วนั่นเป็นแค่การใช้ "คำโต" เพื่อหวังให้เกิดความขลัง

---

3 : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา *รายงานสภาวะการศึกษาไทยต่อประชาชนปี 2546: ผ่าปมปฏิรูป / อมรวิชช์ นาครทรรพ, ผู้วิจัย.* กรุงเทพฯ : 2547, หน้า (7): รายละเอียดของปัญหาของการศึกษาชั้นอุดมศึกษามีในคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ *รายงานการวิจัยเรื่อง โครงการวิจัยเพื่อกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา (University Mapping) /มนัส สุวรรณ และคณะ* .กรุงเทพฯ : กลุ่มงานปฏิรูปอุดมศึกษา สกส. 2546

และสร้างความประทับใจแก่คนที่มักไม่ใส่ใจ ไม่คิดตามหรือตามไม่ทันเพราะไม่ทราบข้อมูลอย่างละเอียด "ยุทธศาสตร์" เป็นหนึ่งใน "คำโต" ซึ่งรัฐบาลมักใช้อย่างฟุ่มเฟือยเช่นเดียวกับอีกหลาย ๆ คำ เช่น "บูรณาการ" "เชิงรุก" "ซีอีโอ" และ "มืออาชีพ" แต่การจัดการศึกษาในช่วง 5 ที่ผ่านมา ชี้ชัดว่ารัฐบาลไม่มียุทธศาสตร์ที่แท้จริง โครงการต่าง ๆ จึงผุดขึ้นมาปานดอกเห็ดโดยปราศจากกรอบอ้างอิงที่เหมาะสมต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการศึกษาถึงความเป็นไปได้และความคุ้มค่าในการลงทุนด้วย

นอกเหนือจากนั้น การเปลี่ยนรัฐมนตรีบ่อย ๆ ยังเป็นการสร้างปัญหามากกว่าที่จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายอย่างต่อเนื่อง นายกรัฐมนตรีซึ่งครั้งหนึ่งคุยว่าจะให้ความสำคัญต่อการศึกษาในระดับวาระแห่งชาติ โดยเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการด้วยตัวเองก็อยู่ในตำแหน่งเพียง 3 เดือนกว่า ๆ และได้แสดงออกมาให้เห็นอย่างแจ้งชัดว่าไม่เข้าใจประเด็นเรื่องการศึกษาอย่างแท้จริง ไม่เข้าใจว่าการศึกษานั้นกว้าง ลึก และต้องการการฝึกฝนทั้งทางด้านเทคนิคและด้านจริยธรรม ไม่เข้าใจว่าการจัดการศึกษานั้นเป็นสิ่งที่มีความละเอียดอ่อน ยากยิ่ง ใช้เวลาและไม่สามารถตั้งเป้าเป็นตัวเลขได้ทันทีดังที่เราสามารถทำกับด้านอื่นได้ เช่นด้านเศรษฐกิจ การเข้าไปสอนในชั้นเรียน 45 นาทีเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2546 แสดงอย่างแจ้งชัดว่านายกรัฐมนตรีมีแนวความคิดที่ผิดเพี้ยนโดยมองปัญหาต่าง ๆ เป็นโอกาสของการตลาดเพื่อช่วงชิงหน้ากระดาษและเวลาของสื่อ นอกจากนั้นการเข้าไปสอนเป็นตัวอย่างยังแสดงให้เห็นว่านอกจากนายกฯ จะไม่เข้าใจเรื่องการศึกษาแล้วยังดูแคลนวิชาชีพครูอย่างน่าอดสูอีกด้วย

รัฐบาลต้องการปฏิรูปการศึกษา แต่แต่งตั้งผู้ที่ไม่มีภูมิหลังทางการศึกษาเข้ามาเป็นรัฐมนตรี ทำให้รัฐมนตรีที่ต้องรับช่วงงานตกลงกันไม่ได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาคืออะไรและเพื่ออะไร จนอดีตรัฐมนตรีคนหนึ่งถึงกับกล่าวว่า *"จนถึงวันนี้หลายคนยังถามว่าอะไรคือการปฏิรูปการศึกษา รัฐมนตรีแต่ละคนที่มาอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการมักจะให้คำจำกัดความ*

ไม่เหมือนกัน"[4] หนังสือพิมพ์ "คม ชัด ลึก" ฉบับอินเทอร์เน็ตประจำวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2548 รายงานการกล่าวเปิดงานเสวนาที่โรงเรียนแห่งหนึ่งของนายจาตุรนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีใจความตอนหนึ่งว่า *"การปฏิรูปการศึกษาทำกันมาหลายปีแล้ว แต่ไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควรเพราะกระทรวงศึกษาธิการมัวแต่ไปดูแลการปรับโครงสร้าง แต่ละเลยกระบวนการเรียนการสอนซึ่งจะต้องแก้ปัญหาใหญ่ เช่น เพราะอะไรเด็กเรียนจบ ม. 3 แล้วจึงอ่านหนังสือไม่ออก"* หนังสือพิมพ์ฉบับเดียวกันรายงานด้วยว่า น. พ. เกษม วัฒนชัย อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการกล่าวว่า *"การศึกษาของประเทศไทยเหมือนหมาหางด้วน คือ จบแล้วทำงานไม่ได้"* ซึ่งเป็นคำพูดของท่านพุทธทาสภิกขุ ฉะนั้นภาพที่ปรากฏออกมาคือ โครงการต่าง ๆ มักทำกันอย่างสุกเอาเผากินและซ้ำร้ายยังมีกลิ่นอายของการหวังผลทางการเมืองอีกด้วย เช่น โครงการให้ทุนนักศึกษาเพื่อผลิตครูหลักสูตร 5 ปี เมื่อเปลี่ยนรัฐมนตรีโครงการนี้ต้องพับไปหลังจากรับนักศึกษาได้เพียงรุ่นเดียวราว 2,500 คน โครงการคัดนักศึกษาจากแต่ละอำเภอเพื่อรับทุนจากกองสลากกินแบ่ง ซึ่งเป็นเงินรายได้จากการส่งเสริมอบายมุขในหมู่คนจน ทำกันอย่างรีบเร่ง จนเกิดผลร้ายถึงขนาดนักศึกษาผู้รับทุนไปกระโดดตึกตายในประเทศเยอรมนีเพราะไม่พร้อมที่จะไปเผชิญภาวะในต่างแดน โครงการสร้างโรงเรียนในฝัน ให้แต่ละอำเภอกำหนดเป้าหมายหลากหลายให้โรงเรียนทำ แต่ไม่ยอมให้การสนับสนุนอย่างพอเพียงสร้างความกดดันให้ผู้บริหารโรงเรียน ถึงขนาดผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งในภาคใต้ฆ่าตัวตายเมื่อกลางปี พ.ศ. 2548

สภาพเช่นนี้ชี้ว่าแรงงานไทยจำเป็นที่จะต้องทำงานระดับ "ขันน็อต" ต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด การที่รัฐบาลต้องการผลักดันให้เมืองไทยเป็น "ดีทรอยต์" แห่งเอเชียเป็นการยอมรับโดยปริยายว่าเมืองไทยจะเป็นผู้ขายแรงงาน

---

4 : ปองพล อดิเรกสาร *"ปฏิรูปการศึกษา หนทางสู่ความยั่งยืนในอนาคต"* ใน **ผ่าอนาคตประเทศไทย 2552** เรียบเรียงโดย เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประธีป. กรุงเทพฯ : ฐานมีเดียเน็ตเวิร์ก. 2548. หน้า 157

จำพวกขันน็อต และมีรายได้ในระดับกรรมกรต่อไป ไม่ใช่เป็นผู้ขายภูมิปัญญาและสินค้าเทคโนโลยีซึ่งมีรายได้สูง เพราะเราไม่มีกระทั่งศักยภาพที่จะสร้างเครื่องยนต์ของรถยนต์อันเป็นสินค้าของยุคอุตสาหกรรมซึ่งผ่านไปนานแล้ว โอกาสที่คนไทยจะได้ผลประโยชน์สูงสุดอันเกิดจากการผลิตสินค้าภูมิปัญญาและเทคโนโลยีมีน้อยมาก นั่นหมายความว่า เราจำเป็นต้องพึ่งพาต่างประเทศต่อไปเพื่อสนองความต้องการทางด้านเทคโนโลยีของเรา ซึ่งก็เท่ากับการคงไว้ซึ่งความเสี่ยงในระดับสูงต่อความผันผวนของเหตุการณ์ภายนอก

ไม่เฉพาะในภาคอุตสาหกรรมเท่านั้นที่เราจะต้องอยู่ในสภาพของผู้ขันน็อตและมีรายได้ในระดับต่ำ ในภาคเกษตรกรรมก็เช่นกัน จริงอยู่ภาคเกษตรมีบริษัทขนาดยักษ์จำนวนหนึ่งซึ่งสร้างความร่ำรวยมหาศาลจากการผลิตและการขายสินค้าเกษตร แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ทำให้ตกอยู่ในวังวนของความยากจนและภาวะหนี้สินล้นพ้นตัว โดยเฉพาะชาวนา ความยากจนของชาวนาเป็นปัญหาสลับซับซ้อนและเรื้อรังมาเป็นเวลานานและยิ่งสลับซับซ้อนมากขึ้นหลังจากการสื่อสารและการคมนาคมยุคใหม่แพร่ไปถึงพวกเขา เพราะชาวนามีความต้องการเพิ่มในขณะที่รายได้จากการทำนามิได้เพิ่มตามไปในอัตราใกล้เคียงกัน เมื่อหมู่บ้านมีไฟฟ้าชาวนาต้องการโทรทัศน์ ตู้เย็นและเครื่องเล่นเสียงต่าง ๆ เมื่อมีถนนชาวนาต้องการรถยนต์และมอเตอร์ไซค์ แต่ที่นาและราคาข้าวไม่ทำให้รายได้ของพวกเขาเพิ่มขึ้นมากนัก ตรงข้ามขนาดของที่นากลับลดลงเพราะการแบ่งสันปันส่วนให้ทายาท

อย่างไรก็ตามชาวนาส่วนใหญ่ไม่ควรจะตกอยู่ในวังวนของความยากจนเพราะราว 75% มีที่นาเป็นของตนเองมากพอที่จะสามารถเลี้ยงตัวเองได้ หากพวกเขามีความเข้าใจในแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งในหลวงทรงประทานให้หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 แต่แนวคิดอันประเสริฐนี้ไม่เคยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างกว้างขวางและจริงจังนอกจากเพียงลมปากเพราะรัฐบาลมุ่งสร้าง

จีดีพีและความร่ำรวยแบบลืมหูลืมตาไม่ขึ้นต่อไป **คงเป็นความจริงที่ไม่ต้องพิสูจน์แล้วว่าชาวนาไทยโดยทั่วไปไม่มีโอกาสสร้างความร่ำรวย แต่พวกเขาก็ไม่จำเป็นต้องยากจนหากพวกเขาจำกัดความต้องการให้อยู่ในขอบเขตของความจำเป็นเบื้องต้นของชีวิต** อันที่จริงแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกว้างขวาง ลุ่มลึกและครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านนอกเหนือจากการดำเนินชีวิตของชาวนาไทย[5] หากเรานำมาประยุกต์ใช้เป็นปรัชญาของชาติ ความเสี่ยงต่อความล่มสลายแทบจะไม่มีไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนไปรวดเร็วเท่าใด ใครจะเป็นผู้มีอำนาจและใครจะต่อสู้กับใครในระหว่างที่พยายามจะครอบงำโลก

---

5 : รายละเอียดมีในหนังสือชื่อ **โต้คลื่นลูกที่ 4** ซึ่งมีกำหนดจัดพิมพ์ในเดือนมีนาคม 2549 โดยเครือเนชั่น เนื่องในอภิลักคิตสมัยครองราชย์ครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลเดช

"...คนไทยที่ไม่มีแม้ข้าวสารจะกรอกหม้อคิดอย่างไร
เมื่อได้เห็นภาพการโอ้อวดความร่ำรวยเช่นนั้นอยู่เป็นประจำ ?..."

บทที่ 8

การอยู่อย่างผู้ยึดความร่ำรวยเป็นธรรม

ทุกปีนิตยสารธุรกิจและการเงิน "ฟอร์บส์"(Forbes) จะนำบรรดามหาเศรษฐีทั่วโลกมาจัดอันดับความร่ำรวย สำหรับปี พ.ศ. 2548 บิลล์ เกตส์ (Bill Gates) ยังคงความเป็นจ่าฝูงไว้ได้อย่างเหนียวแน่นเป็นปีที่ 11 ติดต่อกัน ด้วยมูลค่าของทรัพย์สินสูงถึง 46,500 ล้านดอลลาร์ หรือ ราว 1.9 ล้านล้านบาท นอกจาก บิลล์ เกตส์ ซึ่งเป็นราชาในด้านการสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์แล้ว ผู้ที่อยู่ในอันดับต้น ๆ มักทำธุรกิจเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ด้วย นั่นเป็นการตอกย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า ผู้นำด้านเทคโนโลยีที่สร้างความเปลี่ยนแปลงให้โลกแบบก้าวกระโดด จะเป็นผู้รับประโยชน์ทางการเงินจากความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงนั้น สัจธรรมข้อนี้ ฮวน เอนริเกซ์(Juan Enriquez) ชี้ให้เห็นในหนังสือยอดนิยมของเขาชื่อ *As the Future Catches You* ซึ่งสำนักพิมพ์เนชั่นบุ๊คส์นำมาแปลเป็นไทยและให้ชื่อว่า ***เมื่ออนาคตไล่ล่าคุณ*** ดังที่เราทราบกันดี บิลล์ เกตส์ และคณะเป็นหัวจักรใหญ่ในการสร้างเทคโนโลยีดิจิตอล ซึ่งก่อให้เกิดการปฏิวัติข่าวสารข้อมูลและเป็นพลังสร้างคลื่นลูกที่ 3

ในการจัดอันดับความร่ำรวยครั้งนี้ มีคนไทยติดอยู่ด้วย 3 คน คนรวยที่สุดอยู่ในอันดับที่ 194 ของโลกและมีทรัพย์สินประเมินได้กว่าหนึ่งแสนล้านบาท ส่วนอีก 2 คนมีหลักทรัพย์ในระดับหลักหมื่นล้านบาท ทั้ง 3 คนมีธุรกิจมากมาย แต่ส่วนที่มักถูกกล่าวถึงบ่อยที่สุดได้แก่ธุรกิจผลิตเครื่องดื่มจำพวกมีแอลกอฮอล์ของคนแรก ธุรกิจผลิตเครื่องดื่มซูกำลัง ของคนที่ 2 และธุรกิจผลิตอาหารของคนที่ 3 นอกจากความสามารถในเชิงธุรกิจแล้ว ปัจจัยหนึ่งซึ่งทำให้ 3 อภิมหาเศรษฐีไทยสร้างความร่ำรวยจนติดอันดับโลก

ได้แก่ตลาดอันกว้างใหญ่ไพศาลในยุคโลกไร้พรมแดน นั่นคือ พวกเขาขายสินค้าและบริการทั่วโลก ไม่จำกัดอยู่แค่เมืองไทยซึ่งเป็นเพียงจุดเริ่มต้นและศูนย์กลางในทางการทำธุรกิจของพวกเขาเท่านั้น

ในขณะที่อภิมหาเศรษฐีไทยสะสมสินทรัพย์นับได้เป็นหมื่นเป็นแสนล้านบาทนี้ ยังมีคนไทยอีกกว่า 8 ล้านคนไปลงทะเบียนแสดงตัวเป็นคนจนในโครงการขจัดความยากจนของรัฐบาล เพราะมีรายได้ไม่พอเลี้ยงชีพเบื้องต้น อย่างไรก็ตามสภาพความเหลื่อมล้ำต่ำสูงหรือความไม่เสมอภาคขนาดนี้มิใช่มีเฉพาะในเมืองไทยเท่านั้น หากยังมีอยู่ทั่วทุกมุมโลก ในสหรัฐอเมริกาซึ่งมีความก้าวหน้าเหนือประเทศอื่นและฐานเศรษฐกิจแข็งแกร่งที่สุด พร้อมทั้งมีอภิมหาเศรษฐีเช่น บิลล์ เกตส์ จำนวนมาก ชาวอเมริกันกว่า 37 ล้านคนยังตกอยู่ในภาวะยากจนชนิดหาได้ไม่พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง บางคนขาดที่อยู่อาศัย ต้องเร่ร่อนเรื่อยไปและยังชีพส่วนหนึ่งด้วยการหาอาหารจากถังขยะ

สภาพนั้นสะท้อนถึงความจริงข้อหนึ่งซึ่งมีมาตลอดประวัติศาสตร์ นั่นคือ ความยากจนเป็นของคู่กับสังคมมนุษย์ ไม่ว่าสังคมนั้นจะพัฒนาได้ก้าวหน้าเพียงใดก็ตาม

การปันผลของการพัฒนา

ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 5 หากวัดกันด้วยการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การพัฒนาของไทยในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมาประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง ทำให้คนไทยมีรายได้ต่อคนเพิ่มขึ้นราว 4 เท่าตัว อย่างไรก็ตามนั่นเป็นการวัดจากค่าเฉลี่ยซึ่งสังคมส่วนใหญ่มักถือว่าไร้ค่าถ้ารายได้ทั้งหมดตกอยู่ในมือของคนเพียงไม่กี่คนในขณะที่คนส่วนมากยากจนเพราะความเหลื่อมล้ำ หรือความไม่เป็นธรรมสูงจะนำไปสู่ความแตกแยกอย่างรุนแรง ฉะนั้นการกระจายรายได้ซึ่งวัดการปันผลของการพัฒนาจึงมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจซึ่งวัดจากผลผลิตมวลรวมของสังคม หรือ จีดีพี

การปันผลของการพัฒนาวัดได้หลายวิธี ดัชนีที่ใช้กันอย่างแพร่หลายได้แก่ *"ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค"*(Gini Coefficient) ซึ่งมีวิธีคิดค่อนข้างสลับซับซ้อน แต่สรุปง่าย ๆ ได้ว่ามันจะมีค่าเท่ากับ "0" หากประชาชนทุกคนได้ส่วนปันผลเท่าเทียมกัน หากการปันผลตกอยู่ในมือของคน ๆ เดียว ดัชนีจะมีค่าเป็น "1" โดยทั่วไปไม่มีดัชนีของสังคมไหนอยู่ใกล้เลข "0" หรือใกล้เลข "1" เพราะความไม่เสมอภาคมีอยู่ในทุกสังคมแต่ในขณะเดียวกัน ก็ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งสามารถยึดทุกอย่างไว้ได้เพียงผู้เดียว สำหรับประเทศไทยดัชนีล่าสุดสำหรับปี พ.ศ. 2547 ซึ่งคำนวณโดยสำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.) อยู่ที่ 0.499[1]

โดยตัวของมันเองค่าของดัชนีไม่สามารถชี้บ่งได้ว่ามันควรจะเป็นเท่าไรในระหว่าง "0" กับ "1" จึงจะเรียกว่าการแบ่งปันอยู่ในขั้นความเป็นธรรมซึ่งสังคมยอมรับ ฉะนั้นจึงมีการเปรียบเทียบเกิดขึ้น การเปรียบเทียบมักดูจากการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลา เนื่องจากประเทศไทยประสบวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่เมื่อปี พ.ศ. 2540 การเปรียบเทียบจึงมักทำระหว่างตัวเลขล่าสุดกับตัวเลขของปี พ.ศ. 2539 "ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค" ของปี พ.ศ. 2539 อยู่ที่ 0.491 ซึ่งต่ำกว่าค่าของปี พ.ศ. 2547 เล็กน้อย นั่น หมายความว่าความไม่เสมอภาค ความเหลื่อมล้ำต่ำสูง หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนอันบ่งบอกความไม่เป็นธรรมในสังคมเพิ่มขึ้นแม้เศรษฐกิจจะฟื้นตัวเต็มที่แล้วก็ตาม

จึงไม่น่าแปลกใจที่เมืองไทยมีคนยากจนกว่า 8 ล้านคนพร้อม ๆ กับมีอภิมหาเศรษฐีติดอันดับโลก 3 คนด้วย

ดัชนีที่ใช้วัดความไม่เสมอภาคอย่างแพร่หลายอีกตัวหนึ่งคำนวณจากการหารส่วนแบ่งในจีดีพีของกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด 20% ด้วยส่วนแบ่ง

---

1 : สำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ***สถานการณ์การกระจายรายได้ของไทยปี 2547***

ตาราง 2 : ดัชนีวัดความโปร่งใสประจำปี พ.ศ. 2548*

ประเทศ	ค่าดัชนี
สหรัฐอเมริกา	7.6
แคนาดา	8.4
สหราชอาณาจักร	8.6
ฝรั่งเศส	7.5
เยอรมนี	8.2
อิตาลี	5.0
ญี่ปุ่น	7.3
สวิตเซอร์แลนด์	9.1
เดนมาร์ก	9.5
นอร์เวย์	8.9
สวีเดน	9.2
ไทย	3.8

* ตัวเลขน้อยแสดงว่ามีความโปร่งใสน้อย คะแนนเต็ม = 10
ที่มา : Transparency International

ตัวอย่างที่น่าสนใจเกี่ยวกับการทุจริตได้แก่คดีโกงลำไยอบแห้งกว่า 50,000 ตันเมื่อปี พ.ศ. 2547 ซึ่งทำให้องค์กรของรัฐเสียหายเป็นเงินเกือบ 2.2 พันล้านบาท เพราะผู้ร่วมทุจริตมีจำนวนมากและจากหลากหลายภูมิหลัง เป็นการชี้ให้เห็นว่าการทุจริตแทรกซึมเข้าไปในทุกขุมขนของสังคมไทย การสอบสวนของตำรวจบ่งว่าผู้ทุจริตประกอบด้วยข้าราชการระดับ 10 จำนวน 3 คน ข้าราชการระดับ 9 จำนวน 3 คน ข้าราชการระดับ 8 จำนวน 5 คน บริษัทนิติบุคคล 6 บริษัท บุคคลทั่วไป 20 คน นอกจากนั้นยังมีการ

ประชาชนของประเทศที่อยู่ในกลุ่มโลกที่ 1 จะทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมอย่างกว้างขวาง ตรงข้ามกับคนไทยซึ่งมักง่ายและไม่ค่อยเคารพกฎเกณฑ์ เช่น ทั้งที่มีกฎจราจรแต่ชอบขับรถยนต์และมอเตอร์ไซค์ย้อนศรกันอย่างแพร่หลาย การทิ้งวัสดุห่อของไว้ในที่สาธารณะก็เช่นเดียวกัน พฤติกรรมเช่นนี้แทบไม่มีให้เห็นใน 12 ประเทศของโลกที่ 1 แต่ในเมืองไทยมีอยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง

ดัชนีชี้วัดฐานการทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งได้แก่การวัดความฉ้อฉลขององค์กรธรรมาภิบาลสากล (Transparency International) ซึ่งได้กล่าวถึงไว้บ้างแล้วในบทที่ 8 หากเรานำระดับความฉ้อฉลของไทยไปเปรียบกับของ 12 ประเทศในโลกที่ 1 ที่กล่าวถึงข้างต้น เราจะเห็นได้ไม่ยากเลยว่าเราต่างกับเขาปานฟ้ากับดิน(ตาราง 2) ไม่เฉพาะข้อมูลของฝรั่งเท่านั้นที่บ่งว่าสังคมไทยมีความฉ้อฉลอย่างแพร่หลาย ข้อมูลของคนไทยก็บ่งเช่นนั้น ดังจะเห็นได้จากการสำรวจความเห็นเกี่ยวกับการทุจริตในองค์กรของบริษัทเคพีเอ็มจีภูมิไชยเมื่อตอนปลายปี พ.ศ.2548 ซึ่งพบว่าผู้ตอบคำถามถึง 98% เห็นว่าการทุจริตเป็นปัญหาร้ายแรงของระบบธุรกิจไทย[6] **สิ่งที่แตกต่างกับประเทศในโลกที่ 1 ในนัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ คนไทยส่วนใหญ่รับได้เมื่อมีการฉ้อฉลเกิดขึ้น**

---

6 : ตามที่รายงานในหนังสือพิมพ์ มติชน ประจำวันอังคารที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548, หน้า 20

ประชาธิปไตยของเขาเพราะตามรัฐธรรมนูญ หากรัฐบาลมีเสียงข้างมาก ถึงขนาดนั้น รัฐบาลจะเป็นเผด็จการทางรัฐสภาโดยสมบูรณ์ ฝ่ายค้านจะ ไม่สามารถทำงานได้ เพราะไม่มีอำนาจตรวจสอบแม้กระทั่งการทำงานของรัฐมนตรี

ในด้านการใช้ระบบตลาดเสรี คนไทยมีประสบการณ์ยาวนานกว่าการใช้ระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามระบบตลาดเสรีมีกฎเกณฑ์แน่นอน หากจะใช้มันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น ผู้ผลิตและผู้บริโภคหรือกลุ่มของผู้ผลิตและผู้บริโภคจะต้องไม่มีขนาดใหญ่มากจนสามารถใช้อำนาจผูกขาดในตลาดได้ รัฐจะต้องเป็นผู้ดูแลไม่ให้เกิดภาวะเช่นนั้นเพื่อให้ตลาดมีการแข่งขันแบบเป็นธรรม นั่นคือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องวางตัวเป็นกลางเฉกเช่นผู้ตัดสินในการแข่งขันกีฬาและไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในผลของการแข่งขันใด ๆ ทั้งสิ้น

ทั้งที่น่าจะรู้กฎเกณฑ์ของตลาดเสรีข้อนี้อย่างถ่องแท้ แต่คณะรัฐมนตรีของนายกฯ ทักษิณเกือบถ้วนหน้าต่างมีธุรกิจส่วนตัวและของครอบครัวอยู่ในระบบเศรษฐกิจ หลังจากเข้าเป็นรัฐมนตรีก็ไม่มีใครแสดงท่าทีว่าจะลดบทบาทของตนเองในด้านการทำธุรกิจ ตรงข้ามทุกคนดูจะตั้งหน้าตั้งตาหาโอกาสขยายกิจการต่อไป ทำให้ร่ำรวยเพิ่มขึ้นดังที่กล่าวถึงแล้วในบทที่ 8 นั่นเป็นการละเมิดกฎเกณฑ์เบื้องต้นของระบบตลาดเสรีแบบร้ายแรงที่สุด

ในสภาพเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่าเมืองไทยไม่มีโอกาสกระโดดได้แบบกบ (Leap Frog) ที่จะพัฒนาก้าวหน้าข้ามประเทศอื่นไปสู่โลกที่ 1 อย่างรวดเร็ว แต่มองในแง่หนึ่งมีลักษณะคล้ายกบ นั่นคือเป็นประชาธิปไตยและใช้ระบบตลาดเสรีแบบสะเทินน้ำสะเทินบก

เมืองไทยจะไม่สามารถกระโดดแบบกบเพื่อเข้าไปสู่โลกที่ 1 อย่างรวดเร็วได้เพราะฐานทางสังคมของเรายังไม่แข็งแกร่งพอ ไม่เหมือนกับของ 12 ประเทศที่กล่าวถึง

ฐานทางสังคมที่สำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า ได้แก่ การทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ควรจะทำ ในทางตรงข้ามพฤติกรรมของเขามักสะท้อนคำพูดซึ่งเขาเปล่งออกมาอย่างแจ้งชัดในตอนเข้าบริหารประเทศในสมัยแรกว่า *"การบริหารประเทศก็เหมือนกับการบริหารบริษัท"* และ *"ประชาธิปไตยไม่ใช่สิ่งสำคัญ ประชาธิปไตยเป็นเพียงเครื่องมือที่จะบรรลุเป้าหมาย"* และล่าสุดเขาพูดที่จังหวัดนครสวรรค์เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2548 ว่า *"คนนครสวรรค์มอบความไว้วางใจให้รัฐบาล โดยเลือก ส.ส. รัฐบาลยกจังหวัด แน่นอนว่าจะต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษเพราะเวลามันจำกัดก็จะต้องเอาเวลาไปดูแลคนในจังหวัดที่ไว้วางใจพรรคไทยรักไทยมากที่สุดก่อน ส่วนจังหวัดที่ไว้วางใจน้อยก็จะไปทีหลัง การเรียงคิวจะเป็นอย่างนี้"*

ตามที่เราทราบกันดี จุดมุ่งหมายและวิธีการบริหารบริษัทต่างกับการบริหารประเทศแนวประชาธิปไตยโดยสิ้นเชิง การบริหารบริษัทไม่ใช้หลักประชาธิปไตย และมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหากำไรสูงสุดให้แก่เจ้าของ นอกจากนั้นข้อจำกัดของผู้บริหารบริษัทได้แก่ตัวบทกฎหมาย ส่วนพฤติกรรมส่วนตัวของเขาจะเป็นอย่างไรไม่ใช่เป็นสิ่งสำคัญต่อบริษัทตราบใดที่เขาทำกำไรได้สูงสุด ฉะนั้นเขาอาจจะ "พูดไวแบบไร้สติ" โดยไม่มีผลร้ายต่อสังคม ส่วนผู้บริหารประเทศมีข้อจำกัดมากกว่านั้น เพราะเขาเป็นทั้งบุคคลต้นแบบและตัวแทนของประเทศ คำพูดและพฤติกรรมของเขามีผลกระทบต่อส่วนรวมและนัยในด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย คำพูดในแนว *"ยูเอ็นไม่ใช่พ่อ"* หรือปัญหาภาคใต้เป็น *"การกระทำของโจรกระจอก"* ของนายกฯ ทักษิณนั้น ผู้บริหารบริษัทพูดได้เพราะมันไม่ผิดกฎหมาย แต่นายกรัฐมนตรีพูดไม่ได้หรือไม่ควรพูดเพราะมันไม่ผิดกฎหมายก็จริง แต่มันไม่เหมาะสมเนื่องจากมันถ่ายทอดนัยสำคัญไปสู่สิ่งอื่นอีกมาก

หลังจากบริหารประเทศด้วยรัฐบาลผสมอยู่ 4 ปี ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อต้นปี พ.ศ. 2548 พ.ต.ท. ทักษิณแสดงความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะให้ได้มาซึ่งเสียงส่วนมากถึง 400 ใน 500 เสียง นั่นเป็นการแสดงเจตจำนงซึ่งตอกย้ำการไม่เห็นความสำคัญของระบอบ

ส่วนการที่จะขจัดความยากจนให้หมดไปจากเมืองไทยภายในปี พ.ศ. 2552 นั้น คงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ "ปากไวแบบไร้สติ" ซึ่งเป็นลักษณะประจำตัวของนายกรัฐมนตรีมากกว่าการตั้งเป้าอย่างแท้จริง

ประเด็นจึงอยู่ที่การพัฒนาสังคมไทยไปสู่โลกที่ 1 ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่คงต้องการมากกว่าการพัฒนาไปจนถึงระดับหมดความยากจนซึ่งคงอยู่เกินเอื้อม ด้วยเหตุนี้คำถามจึงเป็นว่ารัฐบาลนี้จะมีความสามารถพาสังคมไทยไปสู่โลกที่ 1 ได้มากน้อยเพียงไร ? คำตอบสั้น ๆ คือ *หลังจากบริหารประเทศอยู่ 5 ปี นโยบายของรัฐบาลนี้ไม่มีทีท่าว่าจะพาเมืองไทยไปสู่โลกที่ 1 สำเร็จเพราะเหตุ* ปัจจัยหลายอย่างโดยเฉพาะปัจจัยต่อไปนี้

ในด้านของการใช้ระบอบประชาธิปไตยซึ่งเมืองไทยมีประสบการณ์ไม่มากนักเทียบกับสังคมของโลกที่ 1 ทั้งคนไทยและรัฐบาลไทยไม่ใช้ระบอบนั้นตามหลักการที่ถูกต้อง เริ่มจากการซื้อ-ขายเสียงในการเลือกตั้งกันอย่างแพร่หลายทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น แม้การซื้อ-ขายเสียงจะยากแก่การพิสูจน์ทางกฎหมายและไม่มีใครยอมรับอย่างเปิดเผย แต่คนไทยโดยทั่วไปเชื่อว่าเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและด้วยวิธีที่แยบยลขึ้นเรื่อย ๆ ในการเลือกตั้งเมื่อต้นปี 2548 จึงมีผู้ประเมินว่าอาจมีเงินสะพัดเพื่อการซื้อเสียงถึง 30,000 ล้านบาท[5] ในบรรดา 12 ประเทศจากโลกที่ 1 ที่กล่าวถึงนั้นการซื้อ-ขายเสียงเช่นนี้ไม่มีเกิดขึ้น

แม้การเลือกตั้งจะไม่มีการซื้อ-ขายเสียงกันอย่างกว้างขวางดังที่กล่าว แต่เมืองไทยไม่มีทางจะปกครองตามระบอบประชาธิปไตยได้ตราบใดที่ พ.ต.ท. ทักษิณ เป็นนายกรัฐมนตรี เพราะเขาไม่เข้าใจหรือมีความต้องการที่จะใช้ระบอบประชาธิปไตยอย่างจริงใจตามหลักเกณฑ์ของมัน เขาจึงไม่แสดงให้เห็นความจำนงที่จะวางบรรทัดฐานซึ่งผู้เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกตาม

---

5 : ผู้ที่ทำการวิจัยในด้านนี้เป็นประจำได้แก่สังศิต พิริยะรังสรรค์ อดีตรองประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ตัวเลข 30,000 ล้านบาทนี้มีการกล่าวถึงและถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง รวมทั้งใน หนังสือเรื่อง **ขาลง *"ทักษิณ"*** ของสุนันท์ ศรีจันทรา. กรุงเทพฯ : เนชั่นบุ๊คส์ 2547. หน้า 123-126.

หลังเข้ารับตำแหน่งได้ไม่นาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ประกาศว่ารัฐบาลจะใช้เวลาไม่ถึง 20 ปีที่จะนำประเทศไทยไปสู่กลุ่มประเทศโลกที่ 1 นั่นคือ มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมเช่นเดียวกับประเทศในกลุ่ม G7 ซึ่งประกอบด้วยสหรัฐอเมริกา แคนาดา สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลีและญี่ปุ่น และประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เช่น สวิตเซอร์แลนด์ เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์และสวีเดน แต่นั่นดูจะไม่ทันใจนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรนัก เพราะนายกฯ ประกาศว่าเขาจะสามารถพาเมืองไทยกระโดดแบบกบ(Leap Frog) ได้และความยากจนจะหมดไปจากเมืองไทยภายในปี พ.ศ. 2552 หากเขาได้เป็นนายกรัฐมนตรีจนถึงปีนั้น นั่นหมายความว่าสังคมไทยจะก้าวหน้ากว่าทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมในอดีตหรือในปัจจุบัน เพราะ**ตามประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะก้าวหน้าสักเท่าไร ยังไม่มีสังคมไหนปราศจากคนจน**

ดังที่กล่าวถึงแล้วพาหะที่จะพาเมืองไทยไปสู่จุดหมายนั้นได้แก่ ยุทธศาสตร์ "ตะเกียบ 2 ขา"

ประเทศในโลกที่ 1 ทั้ง 12 ประเทศที่เพิ่งกล่าวถึงนั้นมีปัจจัยสำคัญร่วมกันได้แก่ *(1) การบริหารประเทศตามระบอบประชาธิปไตย (2) การใช้ระบบตลาดเสรีบริหารเศรษฐกิจ และ (3) การมีคนจนทั้งในเชิงสัมบูรณ์(absolute) คือจนขนาดอดอยากเพราะมีรายได้ไม่พอเลี้ยงชีพ และจนในเชิงเปรียบเทียบ (relative) คือมีรายได้พอยังชีพเบื้องต้นอย่างพอเพียงแต่มีความรู้สึกยากจนเมื่อเทียบกับผู้ที่มีรายได้มากกว่า*

หลังปี พ.ศ. 2540 เมืองไทยมีรัฐธรรมนูญแนวประชาธิปไตยและใช้ระบบตลาดเสรีเช่นเดียวกับประเทศในโลกที่ 1 จึงอาจกล่าวได้ว่าเรามีฐานทางด้านการบริหารประเทศและด้านเศรษฐกิจเช่นเดียวกับเขาแล้ว ฉะนั้นการตั้งเป้าว่าเราจะก้าวไปร่วมกลุ่มประเทศโลกที่ 1 จึงไม่ใช่สิ่งที่อยู่เกินเอื้อม

ทางปัญญา เครื่องจักรในโรงงานและพื้นที่บนทางเท้าของหาบเร่และแผงลอย ผู้ถือกรรมสิทธิ์ในสิ่งเหล่านั้นสามารถนำไปใช้เป็นหลักประกันเงินกู้จากธนาคารของรัฐได้ ทำให้ประชาชนมีโอกาสยืมเงินเพิ่มได้อีกชั้นหนึ่ง

รัฐบาลมีโครงการกระตุ้นการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอีกมาก เช่น โครงการคอมพิวเตอร์เอื้ออาทรและเครื่องปรับอากาศเอื้ออาทร นอกจากโครงการกระตุ้นการบริโภคโดยตรงเหล่านี้แล้ว ยังมีนโยบายกระตุ้นการใช้จ่ายโดยทางอ้อม เช่น การลดเงินเดือนขั้นต่ำของผู้สมัครขอบัตรเครดิต จาก 15,000 บาท เหลือเพียง 7,500 บาทชั่วระยะหนึ่ง ซึ่งทำให้จำนวนบัตรเครดิตเพิ่มขึ้นจากราว 2 ล้านใบในปี พ.ศ. 2544 ถึงราว 9.5 ล้านใบในตอนปลายปี พ.ศ. 2548 และกว่าครึ่งของบัตรเป็นของผู้ออกที่ไม่ใช่ธนาคาร ในขณะเดียวกันแนวโน้มบ่งว่ายอดหนี้คงค้างของผู้ถือบัตรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมกับความสามารถในการชำระหนี้ที่ลดลง สิ่งที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งคือการตั้งบริษัทให้เงินกู้แก่ผู้บริโภคของครอบครัวนายกรัฐมนตรีเอง

โครงการและนโยบายเหล่านี้มีผลทำให้เศรษฐกิจขยายตัวสูง แต่พร้อมกันนั้นมันก็สร้างภาระหนี้สินซึ่งขยายตัวในอัตราสูงกว่าเศรษฐกิจเสียอีก

ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติจึงบ่งว่าหนี้ในครัวเรือนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากครอบครัวละราว 70,500 บาทหรือประมาณ 5.7 เท่าของรายได้ต่อเดือนในปี พ.ศ. 2543 จนเกินครอบครัวละ 100,000 บาทหรือ 6.4 เท่าของรายได้ต่อเดือนเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2547 เงินที่กู้มาส่วนใหญ่(กว่า 65%) ถูกใช้ไปเพื่อการบริโภค ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในอัตราสูงที่สุดได้แก่เพื่อยานพาหนะและการสื่อสาร นั่นคือ รถยนต์และมอเตอร์ไซค์กับโทรศัพท์มือถือซึ่งเป็นกิจการสร้างกำไรให้ครอบครัวของนายกรัฐมนตรีจำนวนมหาศาล

ภาระหนี้ที่สูงขึ้นจะเป็นเสมือนหินก้อนใหญ่ที่ถ่วงเศรษฐกิจในอนาคต ยิ่งไปกว่านั้นการปลูกฝังฐานความคิดผิด ๆ และนิสัยใช้จ่ายเงินล่วงหน้าแบบไม่รอบคอบจะสร้างปัญหาร้ายแรงต่อไปในระยะยาวอีกด้วย

ยิ่งไปกว่านั้นต่อมาการกู้ในโครงการหลังนี้ได้ยกเลิกเพดานเงินกู้ 200,000 บาทออกไป ทำให้ผู้กู้สามารถกู้ได้มากขึ้นหากการคำนวณบ่งว่าผู้กู้จะได้เงินสงเคราะห์สูงกว่า 200,000 บาท แน่ละ นั่นเป็นการนำเงินในอนาคตมาใช้ในปัจจุบันอย่างไม่อั้นในอีกรูปแบบหนึ่ง

เกษตรกรเป็นคนไทยกลุ่มหนึ่งซึ่งมีหนี้สินล้นพ้นตัวอย่างกว้างขวาง สาเหตุหลักของการเป็นหนี้มาจากการกู้เงินไปเพื่อบริโภครวมทั้งการบริโภคเกินความจำเป็น เช่น การจัดงานต่าง ๆ อย่างใหญ่โตเพื่อหวังเอาหน้า นอกจากนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสามารถในการอ่านเหตุการณ์เกี่ยวกับภาวะของตลาดและความก้าวหน้าทางด้านเทคนิคซึ่งเปลี่ยนแปลงเร็วมาก ทำให้การลงทุนของพวกเขาประสบความล้มเหลวสูง เมื่อเข้ามาบริหารประเทศในปี พ.ศ. 2544 รัฐบาลจึงเริ่มโครงการพักหนี้เกษตรกร 3 ปีทันที โครงการนี้มีผู้เข้าร่วมถึง 2.3 ล้านรายในวงเงินกู้กว่า 94,000 ล้านบาท หลังจากสิ้นสุดโครงการยังมีเกษตรกรเป็นลูกหนี้เหลืออยู่ 1.94 ล้านราย ซึ่งมีหนี้ที่มีปัญหาอีกกว่า 75,000 ล้านบาท

มองจากแง่หนึ่งการลดภาระหนี้ไปเกือบ 20,000 ล้านบาททำให้เกษตรกรสามารถนำเงินจำนวนนั้นไปใช้จ่ายอย่างอื่นได้ แต่ในอีกแง่หนึ่งเกษตรกรจำนวนมากยังมีหนี้สินล้นพ้นตัว ซึ่งหากยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้จ่าย หรือยังไม่มีความสามารถในการประกอบอาชีพที่เหมาะสม โอกาสที่ปัญหานี้จะหมดไปย่อมไม่มี

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งอัดฉีดเงินเข้าไปในชุมชนถึง 74,389 ล้านบาทเป็นการกระตุ้นการใช้จ่ายภายในประเทศอีกโครงการหนึ่งตามที่กล่าวถึงในบทที่ 8 เนื่องจากหนี้จากกองทุนนี้ไม่เข้าไปแทนที่หนี้ซึ่งประชาชนกู้มาจากที่อื่น ฉะนั้นเงินที่อัดฉีดเข้าไปจึงนำไปสู่การใช้จ่ายและภาระหนี้เพิ่มขึ้นอีก

หลังจากนั้นรัฐบาลก็เริ่มโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนโดยการสร้างความกระจ่างทางกฎหมายในกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สิน เช่น ที่ดิน ทรัพย์สิน

ก่อให้เกิดความสงสัยในประสิทธิภาพการทำงานและการหาทางฉ้อฉลในหน้าที่ แม้เรื่องนี้จะหาตัวเลขมาพิสูจน์ไม่ได้แต่ความเชื่อของคนไทยทั่วไปคือมีความฉ้อฉลอย่างแพร่หลายในหมู่ข้าราชการ โดยเฉพาะในบางเหล่า เช่น ข้าราชการตำรวจ

ในหมู่ข้าราชการครูข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการเมื่อปลายปี พ.ศ. 2547 บ่งว่าในบรรดาข้าราชการครู 462,031 คน 396,818 คนเป็นหนี้กว่า 2.7 แสนล้านบาท หรือโดยเฉลี่ยคนละเกือบ 7 แสนบาท ครูจำนวนมากไม่สามารถชำระหนี้ได้ทำให้ 10,041 คนมาลงทะเบียนในโครงการช่วยเหลือของรัฐเมื่อปลายปี พ.ศ. 2548 เพราะมีหนี้เฉลี่ยคนละ 1.1 ล้านบาท ในจำนวนนี้ประมาณ 10% มีหนี้ เกิน 2 ล้านบาท[4] การที่ครูมีภาระหนี้สินล้นพ้นตัวอาจมีผลกระทบต่อการทำงานของพวกเขา เนื่องจากงานของครูเป็นงานปูฐานให้เยาวชนของชาติ เมื่อครูมีปัญหาหนักหน่วงอย่างแพร่หลายเสียแล้ว อนาคตของชาติไทยคงไม่สดใสนักเพราะครูที่มัวแต่คิดแก้ปัญหาของตัวเองจะเอาเวลาที่ไหนมาใส่ใจนักเรียนและเตรียมการเรียนการสอน จริงอยู่พนักงานของรัฐมีปัญหาเรื่องวินัยทางการเงินและการบริโภคเกินพอดี จนมีภาระหนี้สินเกินตัวมาก่อนรัฐบาลปัจจุบันจะเข้าบริหารประเทศ *แต่แทนที่รัฐบาลนี้จะพยายามหาทางกระตุ้นให้พวกเขาเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางบวก กลับส่งเสริมให้พวกเขาบริโภคเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง*

การกระตุ้นให้บริโภคอย่างเมามันนี้ไม่จำกัดอยู่ที่ข้าราชการปัจจุบันเท่านั้น หากยังมุ่งไปที่ข้าราชการบำนาญอีกด้วย เช่น โครงการเงินกู้ ในวงเงิน 200,000 บาทของคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา(สกสค) ซึ่งใช้ยอดเงินสงเคราะห์ที่ครอบครัวของผู้ตายจะได้รับเมื่อเสียชีวิตค้ำประกัน โครงการนี้มีค่าเท่ากับการเปิดโอกาสให้นำเงินทำศพมาใช้ล่วงหน้า การใช้เงินสงเคราะห์ล่วงหน้าในแนวนี้มีอยู่ในหมู่ข้าราชบำนาญอื่นซึ่งครอบครัวจะได้รับเงิน 30 เท่าของเงินเดือนเมื่อเสียชีวิตด้วย

---

4 : ตามที่รายงานในหนังสือพิมพ์มติชนประจำวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2548 หน้า 22

มีผลอย่างไรและมีข้าราชการผู้น้อยกี่คนยืมเงินไปใช้ท่องเที่ยวไม่ปรากฏแน่นอน เนื่องจากการท่องเที่ยวภายในประเทศขยายตัวในอัตราสูงโดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2546(ตาราง 1) การท่องเที่ยวของข้าราชการผู้น้อยในโครงการนี้อาจมีผลในด้านการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท่องเที่ยวอยู่บ้าง

ตาราง 1 : การท่องเที่ยวภายในประเทศ

ปี	จำนวนเที่ยว (ล้านบาท)	เพิ่ม/ลด (%)	ค่าใช้จ่าย (แสนล้านบาท)	เพิ่ม (%)
2540	52.1	-0.8	180.4	14.7
2541	51.7	-0.7	187.9	4.2
2542	53.6	3.0	203.2	7.4
2543	54.7	2.1	210.5	3.6
2544	58.6	7.1	223.7	6.3
2545	61.2	5.5	235.3	5.2
2546	69.4	12.2	290.0	23.2
2547	74.8	7.8	317.2	9.4

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

อย่างไรก็ตามการกระตุ้นให้ข้าราชการผู้น้อยใช้จ่ายเงินเพื่อการท่องเที่ยว เป็นการเพาะปลูกนิสัยใช้เงินแบบฟุ่มเฟือย นิสัยอันไม่พึงปรารถนานี้จึงแพร่หลายในวงข้าราชการ จนจำนวนมากมีหนี้สินล้นพ้นตัว ฉะนั้นข้าราชการราว 80% ซึ่งมีหนี้สินเฉลี่ยครอบครัวละเกือบ 6 แสนบาทในปี พ.ศ. 2544 มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะรายจ่ายเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่ารายรับ ตลอดช่วงที่นายกฯ ทักษิณ บริหารประเทศ[3] การที่ข้าราชการจำนวนมากมีหนี้สินล้นพ้นตัว

3 : ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติตามที่อ้างถึงใน ***เนชั่นสุดสัปดาห์*** 11 กรกฎาคม 2548 หน้า 5

และ 3 ตัวถูกกฎหมายอาจมองได้ว่าเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจควบคู่ไปกับความพยายามในการแก้ปัญหาสังคมด้วยเหตุ 2 ประการ นั่นคือ (1) การเล่นหวยใต้ดินเป็นกิจกรรมผิดกฎหมาย ฉะนั้นมันไม่ถูกนับเป็นผลิตภัณฑ์มวลรวม(จีดีพี) ของประเทศ เมื่อมันถูกทำให้ถูกกฎหมายมันถูกนับเป็นจีดีพีซึ่งเพิ่มขึ้นทันทีทั้งที่ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง และ (2) การเล่นหวยใต้ดินไม่ได้หมดไปเมื่อรัฐทำให้เลข 2 และ 3 ตัวถูกกฎหมาย นั่นหมายความว่ากิจการเล่นหวยเพิ่มขึ้น เงินที่ใช้ไปในการเล่นหวยก่อให้เกิดปฏิกิริยาลูกโซ่ตามมาเพราะผู้มีรายได้จากการขายและถูกหวยทั้งใต้ดินและบนดินนำรายได้นั้นไปใช้ต่อในกิจการถูกกฎหมายอื่น ๆ

อย่างไรก็ตามการใช้เงินของกองสลากกินแบ่งเป็นการใช้ที่ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนและไม่มีการตรวจสอบอย่างโปร่งใส ฉะนั้นการใช้อาจไม่เป็นธรรม นำไปสู่ความฉ้อฉลและไม่ได้ผลประโยชน์ต่อส่วนรวมเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้นการใช้เงินของรัฐบาลดูนับวันจะยิ่งขาดความโปร่งใส เพราะสัดส่วนของการใช้เงินนอกงบประมาณเพิ่มจาก 3% เป็น 50% ของเงินงบประมาณในช่วง 4 ปีที่รัฐบาลนี้บริหารประเทศ[2] ภาพของการขาดความโปร่งใสที่เพิ่มขึ้นนี้สร้างความแคลงใจให้ประชาชนอย่างยิ่งว่ามีส่วนทำให้การแต่งตั้งผู้ตรวจเงินแผ่นดินมีปัญหายืดเยื้อเป็นแรมปี เพราะรัฐบาลไม่ต้องการให้มีการตรวจสอบการใช้เงินของตนอย่างตรงไปตรงมา

ในด้านการกระตุ้นการใช้จ่ายของภาคเอกชน รัฐบาลมีมาตรการมากมายซึ่งทยอยออกมาอย่างต่อเนื่อง มาตรการบางอย่างกระตุ้นให้คนไทยและข้าราชการเดินทางไปใช้สถานที่พักผ่อนหย่อนใจและสัมมนาดังที่เพิ่งกล่าวถึง มาตรการค่อนข้างแปลกมาตรการหนึ่งได้แก่การเปิดให้ข้าราชการผู้น้อยยืมเงินไปใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในวงเงิน 10,000 บาท มาตรการนี้

---

2 : ข้อมูลนำเสนอโดยผาสุก พงษ์ไพจิตร ตามที่รายงานโดยหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับอินเทอร์เน็ต ประจำวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548

ใหม่สูงเป็นประวัติการณ์ถึง 1.023 ล้านล้านบาทและเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2544 เกิน 12% งบประมาณรายจ่ายนี้มีงบกลางสำหรับกระตุ้นเศรษฐกิจโดยเฉพาะถึง 58,000 ล้านบาทและเป็นงบประมาณขาดดุลสูงถึง 1.72 แสนล้านบาท ซึ่งสูงที่สุดในประวัติศาสตร์เช่นกัน *หลังจากนั้นมารัฐบาลก็ทำงบประมาณชนิดมีงบกลางจำนวนมากทุกปี* งบนี้มีลักษณะพิเศษคือ รัฐบาลสามารถนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องบอกรัฐสภาล่วงหน้าว่าจะไปใช้ทำอะไร ทำให้งบนี้มีค่าเท่ากับเงินที่ฝรั่งเรียกว่า "เงินโสโครก"(Slush Funds) แต่ที่แตกต่างกันคือฝรั่งมักไม่ตั้งงบกลางซึ่งอาจนำไปสู่การใช้จ่ายที่ไม่โปร่งใสในจำนวนมากเช่นนี้ ยกเว้นในส่วนที่เกี่ยวกับการสืบราชการลับเท่านั้น

นอกจากจะตั้งงบประมาณรายจ่ายไว้สูงมากแล้ว รัฐบาลยังพยายามใช้จ่ายอย่างรีบเร่งเพื่ออัดฉีดเม็ดเงินเข้าไปในเศรษฐกิจ ฉะนั้นเมื่อถึงปีงบประมาณ 2548 รัฐบาลจึงสามารถใช้เงินได้สูงถึง 90% ของงบประมาณรายจ่ายที่ตั้งไว้ซึ่งสูงสุดเป็นประวัติการณ์อีกเช่นกัน อย่างไรก็ตามการใช้จ่ายอย่างเร่งรีบแบบนี้มีปัญหาในด้านประสิทธิผลซึ่งรัฐบาลดูจะไม่สนใจที่จะประเมินอย่างจริงจัง ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างเด่นชัดที่สุดได้แก่การใช้เงินงบประมาณไปดูงานทั้งในและต่างประเทศ และการจัดประชุมสัมมนานอกสถานที่ซึ่งกระทำกันจากระดับรัฐมนตรีไปถึงการปฐมนิเทศข้าราชการและมักทำกันอย่างจริงจังและบางครั้งอย่างเอิกเกริก โดยเฉพาะในตอนใกล้สิ้นปีงบประมาณอันได้แก่เดือนสิงหาคมและกันยายน ในช่วงนี้สถานที่จัดสัมมนาที่เรียกว่ารีสอร์ท(Resorts) มักจะเต็มไปด้วยข้าราชการและพนักงานของรัฐจนประชาชนทั่วไปหาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้ยาก

การใช้จ่ายงบประมาณอย่างรีบเร่งแบบนั้นนอกจากจะเป็นการสูญเงินงบประมาณและไม่ได้ผลคุ้มค่าแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมใหม่ในนามของการกระตุ้นเศรษฐกิจ อันเป็นการ "คิดใหม่-ทำใหม่" ในทางลบอีกด้วย

การใช้จ่ายของรัฐอีกอย่างหนึ่งซึ่งมองได้ว่าเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจแต่เป็นการสร้างเสริมวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมได้แก่การใช้จ่ายเงินนอกงบประมาณ โดยเฉพาะเงินกำไรของกองสลากกินแบ่ง การทำให้เลขท้าย 2

การบริหารประเทศแบบ "คิดใหม่-ทำใหม่" ในอีกรูปแบบหนึ่ง แน่ละการเปลี่ยนรัฐมนตรีบ่อย ๆ ก่อให้เกิด "ค่าใช้จ่าย" โดยไม่จำเป็น เช่น จากการเลี้ยงรับ-เลี้ยงส่งและจากการทำสำนักงานใหม่ให้ตรงตามฮวงจุ้ยของรัฐมนตรีแต่ละคน ยิ่งกว่านั้นมาตรการและโครงการต่าง ๆ ผุดขึ้นใหม่และถูกยกเลิกไปอย่างรวดเร็วเพราะรัฐมนตรีใหม่ล้วนต้องการแสดงผลงานอย่างทันตาเห็นมิฉะนั้นจะถูกปรับออก โครงการจำพวกสุกเอาเผากินจำนวนมากจึงเกิดขึ้นและยกเลิกไปอย่างต่อเนื่องอันเป็นการใช้งบประมาณแบบไม่คุ้มค่า

หลังจากบริหารประเทศอยู่ 4 ปี นายกฯ ทักษิณคงมีผลงานถูกใจคนไทย สมาชิกพรรคไทยรักไทยจึงได้รับเลือกเข้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึง 377 คนในการเลือกตั้งเมื่อต้นปี พ.ศ. 2548 ทำให้เขาสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้(ต่อมาเมื่อมีการเลือกตั้งใหม่ใน 4 เขตเพราะสาเหตุของการทุจริตในการเลือกตั้ง จำนวนสมาชิกสภาฯ ในสังกัดพรรคไทยรักไทยลดลงเหลือ 375 คน) การเป็นรัฐบาลได้ครบวาระ 4 ปีและการตั้งรัฐบาลพรรคเดียวนั้นเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ มันจึงเปรียบเสมือนการผลิใบใหม่ของสังคมไทยอีกครั้งหลังจากเปลี่ยนการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475

ตะเกียบขาที่ 2 กับกองหนี้

ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 6 เมื่อเข้าบริหารประเทศในปี พ.ศ. 2544 รัฐบาลใหม่เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามหลักตะเกียบ 2 ขา ได้แก่การกระตุ้นการส่งออกและการใช้จ่ายภายในประเทศซึ่งรวมทั้งการใช้จ่ายของภาครัฐและของภาคเอกชนทั้งในรูปของการบริโภคและการลงทุน

ในด้านการใช้จ่ายของภาครัฐ รัฐบาลเพิ่มงบประมาณรายจ่ายทันทีเมื่อเข้าบริหารประเทศทำให้งบประมาณรายจ่ายสำหรับปีงบประมาณ 2545 ซึ่งเริ่มในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2544 และเป็นงบประมาณแรกของรัฐบาล

ในอดีต รวมทั้งพรรคไทยรักไทยทั้งที่พรรคนี้สัญญาว่าจะเป็นรัฐบาล "คิดใหม่-ทำใหม่" เพื่อนำคนไทยให้หลุดพ้นจากวังวนของความยากจนภายในระยะเวลาอันสั้น

คนไทยส่วนใหญ่คงเชื่อในคำมั่นสัญญานั้นจึงเลือกสมาชิกพรรคไทยรักไทยเข้าไปนั่งในสภาผู้แทนราษฎรถึง 248 คนใน 500 คน หรือมากกว่าพรรคประชาธิปัตย์เกือบ 2 เท่า พรรคไทยรักไทยจึงได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลใหม่เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2544 โดยมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรเป็นนายกรัฐมนตรีและมีพรรคอื่นเข้าร่วมอีก 3 พรรคโดยแบ่งตำแหน่งรัฐมนตรีกันดังนี้

พรรคการเมือง	จำนวนผู้แทนฯ	รองนายกฯ	รัฐมนตรีฯ	รัฐมนตรีช่วยฯ	รวม
ไทยรักไทย	248	3	14	10	27
ความหวังใหม่	36	1	3	1	5
ชาติไทย	41	1	2	1	4
เสรีธรรม	14	–	–	1	1
รวม	***339***	***5***	***19***	***13***	***37***

หมายเหตุ : พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และนายเดช บุญหลง ควบตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 8 รัฐมนตรีมีทรัพย์สมบัติในระดับเศรษฐีกันทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่เป็นหัวหน้าหรือระดับแกนนำของพรรค ผู้ที่มีทรัพย์สินค่อนข้างน้อยเช่น น.พ. เกษม วัฒนชัย มักเป็นบุคคลภายนอกซึ่งได้รับเชิญให้เข้าร่วมรัฐบาลเนื่องจากมีความเชี่ยวชาญในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามบุคคลภายนอกมักอยู่ได้ไม่นานเพราะหัวหน้ารัฐบาลปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีบ่อยมากโดยเฉลี่ยแล้วประมาณทุก 5 เดือน นั่นเป็นวิธี

ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ***ทางสายกลาง*** *โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี"*

พระราชดำรัสนี้แสดงให้เห็นถึงแก่นของฐานความคิดอย่างชัดเจนว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทั้งปรัชญาดำเนินชีวิตและแนวคิดด้านการพัฒนาประเทศ

เฉกเช่นที่เป็นมาในอดีตทุกครั้งที่จะมีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ก่อนการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนมกราคม พ.ศ. 2544 มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นหลายพรรค ในจำนวนนั้นการเกิดพรรคไทยรักไทยเป็นปรากฏการณ์ใหม่ซึ่งโด่งดังปานพลุแตกเพราะผู้นำเป็นอภิมหาเศรษฐีหมายเลข 1 ของประเทศชื่อ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ผู้ให้สัญญากับคนไทยว่าเขารวยพอแล้วจึงต้องการทำงานเพื่อประเทศชาติและจะใช้ความรู้ความสามารถของเขานำเมืองไทยไปสู่ความเป็นอารยะประเทศ

พรรคการเมืองทั้งเก่าและใหม่แข่งขันกันอย่างเข้มข้น แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีพรรคไหนเสนอที่จะนำพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแกนหรือแม้แต่แนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง ทุกพรรคยังคงยึดการพัฒนาประเทศตามแนวเศรษฐกิจกระแสหลักดังที่เป็นมา

โดยเฉพาะ แต่ฉบับล่าสุดนี้มีความเป็นประชาธิปไตยใกล้อุดมการณ์ของการบริหารประเทศตามแนวนั้นมากขึ้น

นอกจากจะได้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้ว ในปี พ.ศ. 2540 คนไทยยังได้ยินกระแสพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรงจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นครั้งแรกอีกด้วย การที่ในหลวงทรงตรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในปีนั้นไม่ใช่เหตุบังเอิญ พระองค์ได้ทรงศึกษาศาสตร์ต่าง ๆ มาเป็นเวลานาน ทั้งในด้านภาครวม(macro) และด้านภาคย่อย(micro) หลายอย่าง ได้ทรงทดลองด้วยพระองค์เอง พระองค์จึงทรงรอบรู้ถึงหลักปรัชญาวิวัฒนาการของการพัฒนาและปัญหาสารพัดที่เกิดขึ้น รวมทั้งเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในบ้านเราด้วย เศรษฐกิจพอเพียงเป็นภูมิปัญญาที่ทรงสังเคราะห์จากการศึกษาอย่างกว้างขวางลึกซึ้งนั้นและเป็นทางเลือกสำหรับคนไทยเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาที่แสดงอาการออกมาในรูปของวิกฤตเศรษฐกิจ พระองค์จึงพระราชทานแนวพระราชดำริให้คนไทยฟังอย่างทั่วถึง

หัวใจของเศรษฐกิจพอเพียงมีดังนี้ [1]

"เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ

---

1 : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(กศช.) ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในโอกาสต่าง ๆ นานกว่า 25 ปี ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประมวลออกมาเป็นบทความสั้น ๆ เรื่อง "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่ง กศช. ได้นำกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระบรมราชวินิจฉัย และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำไปเผยแพร่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 บทความนั้น สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม ได้อัญเชิญมาพิมพ์ไว้ในหน้า 1 ของหนังสือของเขาชื่อ **เศรษฐกิจพอเพียง : พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน** (กศช. เมษายน 2544)

ความช่วยเหลือที่รัฐบาลไทยได้จากไอเอ็มเอฟคือเงินกู้ซึ่งรัฐบาลไทยนำมาเก็บไว้แทนเงินสำรองของประเทศ เงินกู้นี้เป็นเงินสกุลพิเศษของไอเอ็มเอฟเรียกว่า Special Drawing Rights(SDR) ซึ่งอาจนำไปแลกเป็นเงินสกุลไหนก็ได้ในบรรดาประเทศสมาชิกของไอเอ็มเอฟ แต่รัฐบาลไทยไม่ได้นำไปแลกเพื่อการจับจ่ายใช้สอยอะไรทั้งสิ้นเพราะจุดมุ่งหมายในการยืมได้แก่การนำเงินนั้นมาทดแทนเงินสำรองของประเทศซึ่งหมดไปในการต่อสู้กับนักโจมตีค่าเงินบาท ไทยตกลงกู้เงินจากไอเอ็มเอฟและประเทศสมาชิกของไอเอ็มเอฟในวงเงิน 17,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เนื่องจากเราใช้เงินที่ยืมมานี้แทนเงินสำรองของประเทศ เราจึงฝากเงินนี้ไว้ในต่างประเทศซึ่งได้ดอกเบี้ยมาจ่ายให้เจ้าหนี้ หากถามว่าแล้วยืมเงินนั้นมาทำไมในเมื่อเราไม่ได้ใช้ซื้อของ ? คำตอบคือ เราจำเป็นต้องยืมเพราะเราค้าขายกับชาวต่างประเทศ ซึ่งจะไม่มีความเชื่อมั่นหากเราไม่มีเงินสำรองไว้สำหรับใช้ในยามฉุกเฉิน

ดังที่ทราบกันดีเราต้องดำเนินมาตรการต่าง ๆ ตามใจไอเอ็มเอฟเพื่อกู้เงินจากเขา เช่น การขึ้นอัตราดอกเบี้ย การเก็บภาษีในอัตราสูงขึ้นและการลดงบประมาณการใช้จ่ายของรัฐ มาตรการเหล่านี้มีผลกระทบในทางลบต่อเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอีกโดยเฉพาะต่อการว่างงานของคนไทย

ในบางประเทศการทำตามมาตรการของไอเอ็มเอฟมีผลกระทบร้ายแรงถึงขั้นเกิดจลาจลและมีคนเสียชีวิต แต่เมืองไทยค่อนข้างโชคดีที่ผู้ตกงานจำนวนมากยังมีครอบครัวและเครือญาติอยู่ในชนบทซึ่งเป็นแหล่งพักพิงชั่วคราวของพวกเขาในยามจำเป็น

รัฐบาลใหม่ใช้เวลากว่า 2 ปีก่อนที่จะปัดกวาดเช็ดถูซากของฟองสบู่สำเร็จทำให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพและเริ่มฟื้นตัว ในช่วงนั้นรัฐบาลเตรียมตัวเพื่อลงแข่งขันในการเลือกตั้งครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2540 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีความแตกต่างจากรัฐธรรมนูญ 15 ฉบับซึ่งชนชั้นผู้นำของไทยได้เขียนขึ้นหลังเปลี่ยนการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 ในแง่ที่ฉบับก่อน ๆ มักเขียนขึ้นเพื่อเอื้อประโยชน์ให้คนไทยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ความร่ำรวยแบบทันทีทันใดกระตุ้นให้คนไทยบริโภคกันอย่างเมามัน เช่น รถเบนซ์และเหล้าองุ่นราคาแพงมักขายได้ในเมืองไทยมากกว่าในประเทศอื่น การบริโภคเช่นนั้นนำไปสู่การขาดดุลการค้ากับต่างประเทศในระดับสูง เมื่อชาวต่างประเทศและคนไทยที่มีตาแหลมคมรวมทั้งนักการเมืองบางคนเห็นว่าเศรษฐกิจไทยคงไปไม่รอด บางคนก็ขนเงินออกนอกประเทศและบางคนมุ่งหน้าโจมตีค่าเงินบาท ธนาคารแห่งประเทศไทยพยายามปกป้องค่าเงินบาทด้วยการขายเงินสำรอง เมื่อหมดเงินสำรองจำเป็นต้องปล่อยให้เงินบาท "ลอยตัว" ทำให้ฟองสบู่แตกและเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เนื่องจากเกือบทุกอย่างพังทลายในตอนกลางปี พ.ศ. 2540

การผลัดใบของสังคมไทยหลังปี 2540

วิกฤตเศรษฐกิจนำไปสู่การเปลี่ยนรัฐบาลซึ่งมีพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ อาจกล่าวได้ว่ารัฐบาลใหม่นี้มีหน้าที่หลักในการปัดกวาดเช็ดถูปฏิกูลจากฟองสบู่เศรษฐกิจ เช่น หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในระบบการเงิน จำนวนมหาศาล ธุรกิจใหญ่ ๆ จำนวนมากล้มละลายโดยเฉพาะหมู่บ้านจัดสรร คนตกงานเพิ่มกว่า 1 ล้านคน ค่าของเงินบาทปั่นป่วน การค้าและงบประมาณขาดดุลในระดับสูง เงินสำรองของประเทศหมดและความเชื่อมั่นถดถอย ความเสียหายที่เกิดขึ้นสูงมากแต่ยากที่จะประเมิน ถ้าดูจากตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ หรือ จีดีพี ที่หดหายไปราว 12% จากปี พ.ศ. 2539 ความเสียหายอาจวัดได้ไม่ต่ำกว่า 560,000 ล้านบาทในช่วงปี พ.ศ. 2540-41 ถ้าดูจากตัวเลขหนี้ที่กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินของรัฐบาลจะต้องชำระ ความเสียหายจะเป็นราว 1.4 ล้านล้านบาท หรือถ้าดูจากตัวเลขของทุนสำรองของประเทศที่ต้องใช้ไปในการปกป้องค่าเงินบาท ความเสียหายจะใกล้เคียงกับหนี้ของกองทุนฟื้นฟูฯ

ในภาวะเช่นนี้ รัฐบาลไทยก็คล้ายรัฐบาลของประเทศทั่วโลก นั่นคือไปขอความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ(IMF)

บทที่ 9

การอยู่อย่างผู้ขาดรากแก้ว

ในช่วงเวลากว่า 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ราคาน้ำมันเป็นตัวแปรสำคัญยิ่งของเศรษฐกิจโลก บางประเทศปรับตัวได้ค่อนข้างเร็วเมื่อน้ำมันขึ้นราคาแบบก้าวกระโดด แต่บางประเทศปรับตัวไม่ค่อยได้ทำให้เศรษฐกิจประสบปัญหาร้ายแรงถึงขึ้นล้มละลายโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา

หลังจากน้ำมันขึ้นราคาแบบก้าวกระโดดเป็นครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2523 ประเทศไทยปรับตัวได้ดีกว่าประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ ส่วนหนึ่งเพราะการมีวินัยทางการเงินสูงกว่าเขา เศรษฐกิจไทยจึงมีเสถียรภาพและขยายตัวอย่างต่อเนื่องจึงเป็นแรงจูงใจให้เงินทุนไหลเข้ามาเป็นจำนวนมากทั้งในรูปของเงินที่ชาวต่างประเทศนำเข้ามาเองและในรูปของเงินที่คนไทยกู้ เงินทุนกระตุ้นให้เศรษฐกิจขยายตัวในอัตราสูงกว่าประเทศทั่วโลก ยกเว้นประเทศจีน แต่เมื่อเวลาผ่านไปกิจการซึ่งเป็นที่มาของการขยายตัวส่วนใหญ่ค่อย ๆ เปลี่ยนไปสู่การเก็งกำไรในอสังหาริมทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์มากกว่าจากการผลิตเพื่อส่งออกจนในที่สุดทำให้เศรษฐกิจเดินเข้าสู่ภาวะฟองสบู่

ฟองสบู่เกิดขึ้นเพราะคนไทยตั้งหน้าตั้งตาแสวงหาความร่ำรวยด้วยวิธีลัดมากขึ้นเรื่อย ๆ แน่ละ การเก็งกำไรทำให้คนไทยจำนวนหนึ่งร่ำรวยขึ้นในเวลาอันสั้น แต่เงินที่นำมาเก็งกำไรนั้นส่วนใหญ่ไหลเข้ามาจากต่างประเทศในรูปของเงินกู้ ความร่ำรวยจึงเป็นเพียงภาพลวงตาอันเกิดจากการกู้เงินของคนอื่นมาแบ่งกันแทนที่จะเกิดจากการนำไปลงทุนปรับฐานการผลิตให้ทันสมัยซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยุคโลกไร้พรมแดน เพราะการแข่งขันนับวันจะทวีความเข้มข้น

" ...ณ วันนี้
เราไม่มีแม้กระทั่งรากแก้วของตัวเอง
เพราะเรามุ่งพัฒนาไปตามกระแสโลก
แทนที่จะพัฒนาไปตามฐานความคิดของคนไทยเอง
เช่นพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะเป็นรากแก้วได้

ร้ายยิ่งไปกว่านั้น
รากแก้วที่เรายืมผู้อื่นมาใช้ยังมีปลวกจำนวนมาก
ในรูปของการไม่ทำตามกฎเกณฑ์แทะกินอยู่
ถ้าเราปล่อยให้ปลวกแทะกินรากแก้วต่อไป
อีกไม่ช้าต้นไม้ย่อมจะโค่น
นั่นคือวันที่สังคมไทยพบจุดจบ... "

มุ่งสั่งสมความร่ำรวยและการบริโภคโอ้อวดกันโดยไม่ใส่ใจว่าคนไทยจำนวนมากยังยากจน พวกเขากำลังสร้างความเสี่ยงให้ตัวเองและเมืองไทยยิ่งขึ้นโดยไม่รู้ตัว และในที่สุดก็จะพาเมืองไทยไปสู่จุดจบ

ของเศรษฐีอเมริกันจำนวนมากจึงมีมูลนิธิเพื่อการกุศลใหญ่ ๆ เกิดขึ้น เช่น มูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ และ มูลนิธิฟอร์ด ซึ่งคนไทยก็ได้รับผลประโยชน์ด้วย มหาเศรษฐีไทยโดยเฉพาะในคณะรัฐบาลต่อต้านการเก็บภาษีมรดกและไม่ค่อยสนใจในการสละทรัพย์เพื่อช่วยลดความไม่เป็นธรรมในสังคม ตรงข้ามกลับพากันโอ้อวดความร่ำรวยอย่างน่าละอาย ตัวอย่างที่เห็นได้เด่นชัดที่สุดได้แก่ การแจกเหล้าองุ่นราคาเรือนแสนบาทและการออกรถใหม่ ๆ มาอวดกัน เช่น การประมูลป้ายทะเบียนที่มีตัวเลขยอดนิยมของรัฐมนตรีสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ ซึ่งประมูลตัวเลขทะเบียน "ษง 9999" ได้ด้วยเงิน 4 ล้านบาท หลังจากนั้นเขาก็นำไปติดรถเบนซ์สปอร์ตสีแดงเมื่อปลายเดือนพฤษภาคม 2547 แล้วขับมาอวดและบอกผู้สื่อข่าวว่าซื้อรถคันนั้นมาด้วยราคา 15 ล้านบาท

คนไทยที่ไม่มีแม้ข้าวสารจะกรอกหม้อคิดอย่างไรเมื่อได้เห็นภาพการโอ้อวดความร่ำรวยเช่นนั้นอยู่เป็นประจำ ?

คงไม่มีใครตอบได้โดยปราศจากการสำรวจความเห็น แต่ประวัติศาสตร์บ่งว่ามันมักพาไปสู่ความแตกแยกอย่างรุนแรงโดยเฉพาะตามแนวเชื้อชาติ เรื่องนี้ เอมี่ ฉั่ว(Amy Chua) ได้ศึกษาอย่างกว้างขวางและนำมาเสนอไว้ในหนังสือชื่อ The World on Fire[11] หนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นความแตกแยกอย่างรุนแรงระหว่างชาวพื้นเมืองกับชาวจีนโพ้นทะเลในฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย เพราะชาวฟิลิปปินส์และชาวอินโดนีเซียที่มีความร่ำรวยสูงสุดมักมีเชื้อสายจีน คณะรัฐมนตรีและมหาเศรษฐีไทยส่วนใหญ่ก็มีเชื้อสายจีนเช่นเดียวกัน จริงอยู่เมืองไทยอาจไม่เคยมีความแตกแยกตามรอยชาติพันธุ์ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่ามันจะไม่เกิดขึ้นหากความไม่เป็นธรรมแบบสุดโต่งยังมีต่อไปและชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีความร่ำรวยระดับอภิมหาเศรษฐีจะยัง

---

11 : อาจอ่านบทคัดย่อได้ในคอลัมน์ "บ้านนอก-เมืองนอก" ***เนชั่นสุดสัปดาห์***. 10-16 กุมภาพันธ์ 2546 หรือใน ***เลียนแบบรุ่ง ลอกแบบล่ม*** (สนพ. โอ้ พระเจ้า พับลิชชิ่ง. 2548). หน้า 17-20

ของเศรษฐกิจ นอกจากนั้น**ความฉ้อฉลและผลประโยชน์ทับซ้อนอาจนำไปสู่การบิดเบือนด้านยุทธศาสตร์เบื้องต้นซึ่งจะมีผลร้ายต่อการพัฒนาในระยะยาว** สภาพของเมืองไทยในขณะนี้ไม่ต่างกับอาร์เจนตินาเมื่อราว 150 ปีที่ผ่านมา ตอนนั้นอาร์เจนตินาเริ่มปกครองตามรัฐธรรมนูญแนวประชาธิปไตยและโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ผู้บริหารประเทศซึ่งเป็นกลุ่มมหาเศรษฐีที่ดินกลุ่มเล็ก ๆ ไม่ยอมปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาของอาร์เจนตินาไปตามความเปลี่ยนแปลงนั้น เพราะมันจะกระทบต่อผลประโยชน์ของตนทำให้การพัฒนาของอาร์เจนตินาต้องล้าหลังจนนำไปสู่ความล้มละลายในที่สุด[10]

ช่องว่างระหว่างกลุ่มคนจนและคนรวยทั้งในแง่ของความเป็นจริงซึ่งสนับสนุนด้วยตัวเลขและในแง่ของความฝังใจ จะนำไปสู่อะไรไม่ได้นอกจากความรู้สึกไม่เป็นธรรมของสังคม หลังจากทราบว่าครอบครัวของนายกรัฐมนตรีขายหุ้นได้ถึง 73,000 ล้านบาทโดยไม่ต้องเสียภาษีเพราะรู้ช่องโหว่ในตัวบทกฎหมาย คนไทยที่ทำมาหากินแบบปากกัดตีนถีบและถูกขูดรีดภาษีอย่างไม่ละเว้นพากันมองเห็นความไม่เป็นธรรมในสังคมเด่นชัดขึ้น ความไม่เป็นธรรมนำไปสู่ความแตกแยกซึ่งยังผลให้การพัฒนาต้องชะงักงันในอเมริกาใต้ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 4 ในสังคมที่ก้าวหน้ารัฐมักพยายามลดช่องว่างและความรู้สึกในความไม่เป็นธรรมด้วยระบบภาษีแบบก้าวหน้าและภาษีมรดก นอกจากบรรดามหาเศรษฐีจะยอมเสียภาษีแนวนั้นแล้ว พวกเขายังมักเสียสละทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อการกุศล เป็นจำนวนมากอีกด้วย ตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดคงได้แก่มหาเศรษฐีหมายเลข 1 ของโลก บิลล์ เกตส์ นอกจากจะรณรงค์ให้รัฐเก็บภาษีมรดกต่อไป เขายังสละทรัพย์ของเขาเพื่อการกุศลแล้วราว 29,000 ล้านดอลลาร์ และประกาศว่าเมื่อตายเขาจะบริจาคทรัพย์สินของเขาทั้งหมด ยกเว้นเพียง 5% เท่านั้น แนวคิดเช่นนี้มีอยู่ในสำนึก

---

10 : รายละเอียดเกี่ยวกับการปกครองและการใช้นโยบายประชานิยมในอาร์เจนตินา อาจหาอ่านได้ในหนังสือชื่อ ***ประชานิยม หายนะจากอาร์เจนตินาถึงไทย?*** (สนพ. เนชั่นบุคส์ 2546)

แกนนำคนสำคัญของพรรครัฐบาลเป็นรัฐมนตรีอยู่ติดต่อกันถึง 4 ปี ต่างกับรัฐมนตรีอื่น ๆ ที่มักถูกสับเปลี่ยนหรือปรับออกอย่างรวดเร็วโดยเฉลี่ยแล้วไม่ถึง 6 เดือน

แม้จะไม่มีใครสามารถพิสูจน์ได้ว่าสิ่งเหล่านี้มีนักการเมืองในคณะรัฐบาลฉ้อฉลและได้รับผลประโยชน์ แต่คนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อว่ามันน่าจะเกิดขึ้นไม่ในรูปใดก็รูปหนึ่งซึ่งยากแก่การพิสูจน์ ผลการวิจัยของนักวิชาการมักชี้บ่งว่าธุรกิจของนักการเมืองมักได้ผลตอบแทนสูงกว่าธุรกิจทั่วไปอย่างผิดปกติ ทำให้ราคาหุ้นของบริษัทเพิ่มขึ้นด้วย[9] ยิ่งเมื่อภรรยาของนายกรัฐมนตรีมีธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และใช้เงินกว่า 700 ล้านบาทประมูลที่ดิน 33 ไร่จากกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินซึ่งเป็นองค์กรของรัฐ หรือไปซื้อหุ้นในโรงพยาบาลเมื่อรัฐบาลมีนโยบายประกันสุขภาพและมุ่งดึงดูดให้ชาวต่างชาติมารักษาพยาบาลในเมืองไทย หรือกระทรวงการคลังไม่ยอมพิจารณาลดค่าหุ้นในธนาคารทหารไทยซึ่งขาดทุนจำนวนมหาศาล จนกระทั่งลูกชายของนายกรัฐมนตรีในฐานะผู้ถือหุ้นรายใหญ่(7.4%) ได้ขายหุ้นออกไปหมดแล้ว ยิ่งทำให้ความเชื่อเช่นนั้นฝังลึกลงไปอีกว่านักการเมืองและคนใกล้ชิดน่าจะมีผลได้ผลเสียจากนโยบายและมาตรการของรัฐแน่นอน

ความเชื่อในความฉ้อฉลระดับสูงของผู้บริหารประเทศนี้ไม่จำกัดอยู่ในเฉพาะหมู่คนไทยเท่านั้น หากยังแพร่หลายอยู่ในหมู่ของชาวต่างประเทศ ด้วย ทุกปีองค์กรเอกชนชื่อ "ธรรมาภิบาลสากล" (Transparency International) จะสำรวจความคิดเห็นของชาวต่างประเทศ เมืองไทยได้คะแนนระดับ "สอบตก" มาตลอดคล้ายประเทศด้อยพัฒนาส่วนใหญ่ ล่าสุดเราได้คะแนนเพียง 3.8 จากคะแนนเต็ม 10 (ดูตาราง 1 ในบทที่ 4)

ในทางเศรษฐศาสตร์ความฉ้อฉลนำไปสู่การเพิ่มต้นทุนของกิจการ ซึ่งเท่ากับเป็นการบั่นทอนความสามารถในการแข่งขันบนเวทีโลก ในโลกยุคไร้พรมแดนการเพิ่มต้นทุนย่อมเป็นการเพิ่มความเสี่ยงต่อการชะงักงัน

---

9 : ดูรายละเอียดใน *"สายสัมพันธ์ทางการเมืองกับผลตอบแทนในตลาดหุ้นไทย"* ใน ไพโรจน์ วงศ์วิภานนท์. ***อนาคตเมืองไทย ใครว่าไม่น่าห่วง***. กรุงเทพฯ : นอร์ลิดจ์ พลัส, 2547.

พรรคไทยรักไทยได้รับบริจาคทั้งหมด		**129.6 ล้านบาท**
ผู้บริจาคใหญ่ได้แก่	• คุณหญิงพจมาน ชินวัตร	85.0 ล้านบาท
	• กลุ่มบริษัทไทยชัมมิท (ตระกูล "จึงรุ่งเรืองกิจ")	20.0 ล้านบาท
	• สมพร จึงรุ่งเรืองกิจ	10.0 ล้านบาท
	• น.พ. ปราเสริฐ ปราสาททองโอสถ	10.0 ล้านบาท
พรรคประชาธิปัตย์ได้รับบริจาคทั้งหมด		**2.4 ล้านบาท**
ผู้บริจาคใหญ่ได้แก่	• บริษัท ซี.บี. โฮลดิ้ง	2.0 ล้านบาท
พรรคอื่นๆ ได้รับบริจาคเพียงในหลักหมื่นบาท		

ตามหลักการแล้วการมีกลุ่มมหาเศรษฐีเป็นผู้บริหารประเทศและบริจาคเงินให้พรรคการเมืองไม่ควรจะเพิ่มความเสี่ยงที่จะทำให้การพัฒนาต้องหยุดชะงักหรือทำให้ประเทศต้องล่มสลาย แต่เมืองไทยมีปัจจัยประกอบหลายอย่าง ซึ่งทำให้ความเสี่ยงเพิ่มขึ้น **ปัจจัยร้ายแรงที่สุดอาจได้แก่ผู้บริหารประเทศและครอบครัวทำธุรกิจไปพร้อมกับการบริหารประเทศ เปิดโอกาสให้เกิดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนและความฉ้อฉลทางนโยบาย รวมทั้งการเขียนกฎเกณฑ์เพื่อเอื้อประโยชน์ให้ตนเอง**

จริงอยู่ภาวะ "กรรมการเล่นด้วย" เช่นนี้ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ความ ฉ้อฉล แต่ภาพความร่ำรวยที่ปรากฏออกมาสร้างความคลางแคลงใจให้คนไทยเป็นส่วนมาก ความคลางแคลงใจนี้ถูกตอกย้ำด้วยข่าวความฉ้อฉลซึ่งปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์และจอโทรทัศน์ไม่เว้นแต่ละวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการรับจำนำข้าว การรับจำนำลำไย การซื้อปุ๋ยอินทรีย์ การซื้อกล้ายาง การใช้สารเคมีสำหรับทำฝนหลวง การติดตามเรื่องการซื้อที่ดินในโครงการบำบัดน้ำเสียคลองด่าน การขุดสระน้ำเอื้ออาทร การซื้อเครื่องตรวจจับวัตถุระเบิดสำหรับสนามบินแห่งใหม่ซึ่งฉาวโฉ่ไปถึงเมืองฝรั่ง หรือการซื้อรถพยาบาลและคอมพิวเตอร์ของกระทรวงสาธารณสุขซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างที่

นอกจากข้อมูลแสดงความร่ำรวยของคณะรัฐมนตรีแล้ว สื่อยังนำ ข่าวความร่ำรวยของผู้สนับสนุนพรรครัฐบาลมาเสนออย่างกว้างขวางอีกด้วย นั่นเป็นการตอกย้ำความเชื่อของคนไทยโดยทั่วไปที่ว่าช่วงนี้เป็นยุคมหาเศรษฐีครองเมือง ตัวอย่างเช่น หนังสือพิมพ์มติชนประจำวันอาทิตย์ที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2548 หน้า 8 พาดหัวเรื่องว่า "ผมรวยแล้ว ผมพอแล้ว" คอลัมน์นี้นำข้อมูลซึ่งปรากฏในสื่อฝรั่งบ้าง สื่อไทยบ้างมาเสนอมีใจความว่า นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร มีทรัพย์สินประมาณ 52,000 ล้านบาท ลูกสาวคนโตของนายกฯ ถือหุ้นมีมูลค่าสูงสุดในตลาดหลักทรัพย์คือ 18,032 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มจากปีที่ผ่านมา 7,824 ล้านบาท เมื่อรวมหุ้นในครอบครองของครอบครัว "ชินวัตร" เข้าด้วยกันจะเป็นมูลค่าถึง 31,543 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 12,768 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นปีที่ พ.ต.ท. ทักษิณ เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แม้จะเป็นเงินที่มากเกินจินตนาการของคนไทยส่วนใหญ่ แต่การประเมินนี้ยังต่ำกว่าความเป็นจริงเพราะในตอนปลายเดือนมกราคม พ.ศ. 2549 ครอบครัวของนายกฯ ได้ขายหุ้นในบริษัทใหญ่ของตนให้ชาวต่างชาติโดยไม่ต้องเสียภาษีเป็นเงินถึงกว่า 73,000 ล้านบาท

ส่วนครอบครัวที่มีหุ้นรองลงมาได้แก่ "มาลีนนท์" ซึ่งมีตัวแทนเป็นรัฐมนตรี 1 คนด้วยมูลค่าหุ้น 20,585 ล้านบาท และอันดับ 3 เป็นของครอบครัว "ดามาพงษ์" ซึ่งเป็นพี่น้องของภรรยาของนายกฯ ด้วยมูลค่าหุ้น 15,267 ล้านบาท

มหาเศรษฐีเหล่านี้สนับสนุนพรรคการเมืองด้วยการบริจาคเงินจำนวนมากให้พรรคโดยเฉพาะก่อนการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง(กกต.) รายงานให้ประชาชนทราบ เช่น ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดเมื่อต้นปี พ.ศ. 2548 กกต. รายงานการบริจาคให้พรรคต่าง ๆ ระหว่างเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ดังนี้ [8]

---

8 : ตามรายงานที่ปรากฏใน *เนชั่นสุดสัปดาห์*. 28 มีนาคม 2548. หน้า 5

นายอดิศัย โพธารามิก	227.0
ภรรยา	13.8
นายสุวรรณ วลัยเสถียร	557.4
ภรรยา	121.9
นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ	450.2
ภรรยา	339.2
นายพิเชษฐ สถิรชวาล	15.5
ภรรยา	136.9
นายลดาวัลย์ วงศ์ศรีวงศ์	2.3
สามี	15.1
บุตร	0.1
นายสนธยา คุณปลื้ม	55.0
นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา	246.8
ภรรยา	1,164.3
บุตร	4.6
นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย	539.5
ภรรยา	191.5
บุตร	285.1
น.พ. สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี	23.2
ภรรยา	115.6
นายสุธรรม แสงประทุม	1.6
ภรรยา	11.2

ที่มา : คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา	14.9
นายประชา มาลีนนท์	569.8
ภรรยา	48.3
นายพงศกร เลาหวิเชียร	7.9
ภรรยา	5.3
บุตร	1.3
นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์	17.2
ภรรยา	57.9
ร.อ. สุชาติ เชาว์วิศิษฐ์	116.4
ภรรยา	56.2
นายวราเทพ รัตนากร	4.1
ภรรยา	4.9
ชูชีพ หาญสวัสดิ์	30.9
ภรรยา	171.0
นายนที ชลิบทอง	40.1
ภรรยา	4.8
นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์	38.5
ภรรยา	7.5

นายสมศักดิ์ เทพสุทิน	236.4
ภรรยา	37.2
บุตร	13.6
นายจาตุรนต์ ฉายแสง	15.9
นายกระแส ชนะวงศ์	66.2
ภรรยา	3.5
พล.อ. ธรรมรักษ์ อิศรางกูล ณ อยุธยา	16.8
ภรรยา	9.4
นายปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์	295.3
ภรรยา	52.6
นายสรอรรถ กลิ่นประทุม	66.4
ภรรยา	11.0
บุตร	0.6
นายสมบัติ อุทัยสาง	62.8
ภรรยา	91.9
พล.อ. ยุทธศักดิ์ ศศิประภา	188.5
ภรรยา	151.2
นายจำลอง ครุฑขุนทด	17.1
ภรรยา	25.7

ตาราง 4 : ทรัพย์สินของรัฐมนตรีตอนเข้ารับตำแหน่งเมื่อ 11 เมษายน พ.ศ. 2544 (ล้านบาท)

พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร	508.8
ภรรยา	9,848.5
บุตร	4,767.0
นางสุดารัตน์ เกยุราพันธุ์	874.8
น.พ. เกษม วัฒนชัย	0.9
ภรรยา	21.2
พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ	10.7
ภรรยา	107.2
นายเดช บุญ-หลง	799.4
นายพิทักษ์ อินทรวิทยนันท์	166.4
ภรรยา	7.8
นายสุวิทย์ คุณกิตติ	37.9
ภรรยา	14.3
บุตร	0.4
นายปองพล อดิเรกสาร	101.5
ภรรยา	92.5

ผลสำเร็จเพราะขาดการศึกษาและวางแผนอย่างรอบคอบ จึงจำเป็นต้องผุดโครงการปลดหนี้ขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุปการที่รัฐบาลโหมหาแหล่งทุนให้คนจนเพื่อหวังจะขจัดความยากจนนั้นไม่ใช่การแก้ปัญหาแบบบูรณาการอย่างที่รัฐบาลชอบอ้าง และไม่ใช่การแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ของพระพุทธองค์เพราะความยากจนเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง ไม่ใช่เพราะขาดเงินทุนอย่างเดียว

ฉะนั้นการตั้งเป้าหมายที่จะขจัดความยากจนให้หมดไปจากเมืองไทยในปี พ.ศ. 2552 จะประสบความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง รัฐบาลจะแพ้สงครามปราบความยากจนอย่างน่าอับอายและคนไทยจำนวนหลายล้านคนจะยังยากจนสืบต่อไป

คณะรัฐมนตรี ความมั่งมีและภาษีมรดก

ในขณะที่คนจนและชนชั้นกลางกำลังเดินเข้าสู่วังวนของหนี้สินมากขึ้นจนแทบจะขยับตัวไม่ได้นั้น นักการเมืองและผู้สนับสนุนรัฐบาลกลับสร้างความร่ำรวยให้แก่ตนเองอย่างทั่วถึง ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนคณะรัฐมนตรี สื่อจะนำความร่ำรวยของรัฐมนตรีมาตีแผ่ตามข้อมูลของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ(ป.ป.ช.) ตาราง 4 เป็นตัวอย่างของความร่ำรวยซึ่งรวมเฉพาะทรัพย์สินของรัฐมนตรี คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ พวกเขามีทรัพย์สินรวมกันได้ราว 23,000 ล้านบาท เป็นที่ทราบกันดีว่านักการเมืองบางคนโอนทรัพย์สินไปไว้ในนามของผู้อื่นโดยเฉพาะบุตรที่บรรลุนิติภาวะแล้ว

และผู้ที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่มักเป็นกิจการซึ่งมีมาก่อนเกิดโครงการแล้ว ส่วนชาวบ้านซึ่งเข้าร่วมโครงการด้วยผลิตภัณฑ์ใหม่ ส่วนใหญ่ประสบความล้มเหลว ทำให้สูญต้นทุนพร้อมกับเป็นหนี้สินเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นรัฐบาลยังนับเอากิจการซึ่งมีอยู่แล้วเป็นผลสำเร็จของโครงการด้วย นั่นเป็นการทำผิดหลักเบื้องต้นของการประเมินโครงการอย่างน่าละอายที่สุด[6]

ความเชื่ออย่างแรงกล้าว่าเงินทุนคือกุญแจสำหรับแก้ปัญหาความยากจนมีกำเนิดมาจากแนวคิดของ เฮอนันโด เดอ โซโต (Hernando de Soto) นักเศรษฐศาสตร์ชาวเปรูผู้เขียนหนังสือเรื่อง The Mystery of Capital หรือ "ความลี้ลับของทุน" ซึ่งเป็นหนังสือที่มีข้อบกพร่องอย่างร้ายแรงในด้านสมมติฐานเบื้องต้น[7] นอกจากการหว่านเงินเข้าไปในหมู่บ้านแล้ว รัฐบาลนำความคิดนั้นมาใช้ในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนอีกโครงการหนึ่ง เสริมด้วยโครงการเงินกู้อื่น ๆ โดยเฉพาะจากสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธนาคารกรุงไทย ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารเพื่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แต่เนื่องจากผู้กู้ขาดความรู้ความสามารถและปัจจัยอีกหลายอย่างที่จะทำให้การลงทุนประสบความสำเร็จ เงินที่ยืมไปจึงไม่เกิดผลตอบแทนตามความคาดหวัง นำไปสู่การสร้างภาระหนี้ให้หนักหน่วงยิ่งขึ้น

เรื่องภาระหนี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางแล้ว ทั้งในหมู่ของคนจนและชนชั้นกลางรวมทั้งในหมู่ข้าราชการและพนักงานของรัฐด้วย (ดูบทที่ 9) ภาระหนี้อันหนักหน่วงเป็นทั้งตัวถ่วงสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและตัวกัดเซาะจิตใจของลูกหนี้ให้มีพลังในการทำงานน้อยลง รัฐบาลเริ่มมีโครงการสะสางภาระหนี้ตั้งแต่วันเริ่มบริหารประเทศในปี พ.ศ. 2544 ด้วยการพักชำระหนี้ให้เกษตรกร 3 ปี แต่โครงการของรัฐไม่ค่อยประสบ

---

6 : รายงานการประชุมมีใน ***เนชั่นสุดสัปดาห์. 2 กันยายน พ.ศ. 2548***

7 : อาจดูบทคัดย่อและบทวิพากษ์ว่าแนวคิดในหนังสือเรื่อง The Mystery of Capital ผิดอย่างไรได้ในหนังสือเรื่อง ***"คิดนอกคอก ทำนอกคัมภีร์"*** (สำนักพิมพ์ โอ้ พระเจ้า พับลิชชิ่ง. 2547)

โครงการแก้ปัญหาความยากจนเสริมด้วยการกระตุ้นผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในท้องถิ่นตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งมักมีชื่อเรียกสั้น ๆ เป็นภาษาฝรั่งอย่างโก้เก๋ว่า "โอท็อป"(OTOP) โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนและโฆษณาชักชวนอย่างเร้าใจจากรัฐบาล จนทำให้ชาวบ้านคิดว่าตนจะเป็นผู้ประกอบการและเศรษฐีใหม่ได้โดยไม่ยาก เมื่อเริ่มเป็นผู้ประกอบการ สิ่งหนึ่งซึ่งชาวบ้านขาดไม่ได้คือโทรศัพท์มือถือ จริงอยู่โทรศัพท์มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำธุรกิจในสมัยนี้ แต่ธุรกิจจำนวนมากซึ่งเกิดจากการกระตุ้นตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ต้องล้มเลิกไปในเวลาอันสั้นเพราะไม่มีตลาดรองรับและคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ตัวอย่างง่าย ๆ ได้แก่การผลิตน้ำพริกและสุราพื้นบ้านซึ่งเริ่มกันอย่างเอาเป็นเอาตาย แต่ผลสุดท้ายต้องหยุดกิจการเกือบทั้งหมด แต่เมื่อเลิกเป็นผู้ประกอบการชาวบ้านมักไม่หยุดใช้โทรศัพท์มือถือ นั่นหมายความว่าการใช้โทรศัพท์กลายเป็นส่วนหนึ่งของการบริโภค ไม่ใช่เพื่อการผลิตอีกต่อไป

นอกจากจะจัดงานกันอย่างเอิกเกริกและโฆษณาว่าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ทำรายได้ให้ผู้เข้าร่วมเป็นหลักหมื่นล้านบาทแล้ว รัฐบาลไม่เคยประเมินโครงการนี้อย่างจริงจังเลย การจัดงานและการสร้างอาคารสถานที่เพื่อแสดง และขายสินค้ามีภาพออกมาเป็นการตำน้ำพริกละลายแม่น้ำเสียเป็นส่วนใหญ่ โดยทั่วไปอาคารต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นไม่ได้ใช้ให้คุ้มค่า เพราะมีลูกค้าจำนวนน้อย เมื่อผลิตภัณฑ์หนึ่งประสบความสำเร็จ รัฐบาลก็นำมาป่าวร้องแต่ไม่ได้ประเมินว่ารัฐและประชาชนลงทุนไปทั้งหมดเท่าไรเพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์นั้น

ในการประชุมคณะกรรมาธิการภาคประชาชนเพื่อตรวจสอบนโยบายแก้ปัญหาความยากจนและสังคมครั้งที่ 1 เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พยุงศักดิ์ คชสวัสดิ์ และ กนกนาถ งามเนตร์ ได้นำความล้มเหลวของโครงการนี้มาชี้ให้เห็นอย่างแจ้งชัด เช่น ในการคัดสรรให้ได้ผลิตภัณฑ์ระดับ 3 ดาวซึ่งเป็นสินค้าในเกณฑ์ยอมรับของตลาด ทุก ๆ ผลิตภัณฑ์ที่ประสบความสำเร็จ จะมี 4 ผลิตภัณฑ์ซึ่งประสบความล้มเหลว

อะไรและได้ผลออกมาเป็นอย่างไร ปัจจัยหนึ่งซึ่งกดดันให้ชาวบ้านนำเงินมาชำระหนี้ได้แก่การมีเพื่อนบ้านเป็นผู้ร่วมค้ำประกันเงินกู้ แม้กิจการที่กู้เงินไปทำจะไม่ประสบความสำเร็จ ชาวบ้านก็หาเงินมาคืน วิธีหนึ่งซึ่งชาวบ้านใช้กันอย่างแพร่หลายได้แก่ "การเช่าเงิน" อันเป็นศัพท์และนวัตกรรมใหม่ในวงการเงินที่เกิดขึ้นในเมืองไทย นั่นคือ ชาวบ้านไปกู้เงินมาจากแหล่งอื่น โดยเฉพาะจากผู้ให้กู้นอกระบบ หลังจากนำเงินนั้นไปชำระหนี้ให้กองทุนหมู่บ้าน อีกไม่กี่วันพวกเขาสามารถกู้ใหม่ได้อีก เมื่อกู้ได้จากกองทุนหมู่บ้านเขาก็นำเงินนั้นไปใช้คืนหนี้ที่เพิ่งกู้มา แม้การกู้เงินนอกระบบจะเสียดอกเบี้ยสูง แต่เนื่องจากการกู้เป็นระยะเวลาไม่กี่วัน ชาวบ้านจึงสามารถจ่าย "ค่าเช่า" ของเงินนั้นได้ แน่ละ นั่นเป็นการแก้ปัญหาเพียงชั่วคราว เพราะในระยะยาว "ค่าเช่า" ย่อมเป็นภาระหนักหน่วงขึ้นเมื่อเงินที่กู้ไปไม่ถูกนำไปใช้ในการลงทุนที่มีผลตอบแทนคุ้มค่า

ในพิธีลงนามความร่วมมือจัดตั้งศูนย์วิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยชิคาโกและมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 มีการกล่าวถึงงานวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยชิคาโก 2 คนซึ่งสรุปผลหลัก ๆ ของการวิจัยกองทุนหมู่บ้านว่า (1) ทำให้หนี้สินระยะสั้นและหนี้สินโดยรวมของชาวบ้านเพิ่มขึ้นเพราะการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านไม่ได้เข้าไปแทนที่หนี้สินจากแหล่งอื่น (2) เงินกู้ถูกนำไปใช้เพื่อการบริโภคในอัตราสูงถึง 35-81% และ (3) กองทุนหมู่บ้านทำให้สินทรัพย์สุทธิของครัวเรือนลดลง[4] การกู้หนี้ยืมสินเพื่อการบริโภคแบบนี้ไม่ใช่ของใหม่ เพราะนักวิจัยไทยในระดับหมู่บ้านก็ตระหนักอยู่แล้ว ตัวอย่างเช่น การวิจัยในอำเภอท่าเสา จังหวัดกาญจนบุรีพบว่าชาวบ้านมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สิน รายจ่ายที่ไม่จำเป็นส่วนใหญ่เป็นการใช้เงินเพื่อซื้อบัตรเติมเงินโทรศัพท์มือถือโดยเฉพาะโดยเด็กและแม่ค้า[5] แม่ค้ากับปัญหาบัตรเติมเงินโทรศัพท์ ส่วนหนึ่งเกิดจาก

---

4 : ฝรั่งชี้กองทุนหมู่บ้านสร้างหนี้เพิ่ม **เนชั่นสุดสัปดาห์** 23 สิงหาคม 2547, หน้า 5

5 : บัตรเติมเงินดึงหนี้ 3 ปี เพิ่ม 4 เท่า **เนชั่นสุดสัปดาห์** 21 มิถุนายน 2547, หน้า 8

ทักษะและอายุน้อยมักได้งานที่มีรายได้ต่ำ นำไปสู่ความจำเป็นที่จะต้องหาที่อยู่จำพวกพอ "ซุกหัวนอน" ได้เท่านั้น โอกาสที่ผู้อพยพเหล่านี้จะไปอยู่กันอย่างแออัดในแหล่งเสื่อมโทรมและในที่อยู่อาศัยซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะจึงมีอยู่สูง

สงครามปราบความยากจน

นายกฯ ทักษิณ ชินวัตร ชูการแก้ปัญหาความยากจนของคนไทยเป็นจุดมุ่งหมายหลักของเขาตั้งแต่ก่อนเข้ารับตำแหน่งและประกาศทำสงครามกับความยากจนด้วยความเชื่อมั่นทันทีที่ได้เป็นหัวหน้ารัฐบาลว่า เขาจะเอาชนะมันได้ในปี พ.ศ. 2552 เขานำความเชื่อมั่นนั้นไปแถลงด้วยตัวเองถึงสหรัฐอเมริกา หลังจากนั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์อดิศัย โพธารามิกก็นำไปประกาศให้ชาวโลกรู้ในการประชุมองค์การค้าโลกที่เม็กซิโกเมื่อปี พ.ศ. 2546

เฉกเช่นการทำสงครามทั่วไป ในการทำสงครามกับความยากจนรัฐบาลใช้ยุทธวิธีหลากหลาย ยุทธวิธีหลักได้แก่การหาทางให้คนจนเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพราะรัฐบาลเชื่อว่าการขาดเงินทุนเป็นปัจจัยก่อให้เกิดความยากจน รัฐบาลใช้เงินของธนาคารรัฐตั้งโครงการกองทุนหมู่บ้านขึ้นโดยการโอนเงินไปให้หมู่บ้านบริหารจัดการกันเองหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้นกว่า 72,000 ล้านบาท หลังจากนั้นไม่นานรัฐบาลก็ประเมินผลว่าโครงการประสบความสำเร็จสูงยิ่งเพราะชาวบ้านนำเงินมาคืนเกือบ 100% จากการประเมินแบบฉาบฉวยและเข้าข้างตัวเองนั้นรัฐบาลได้ต่อยอดโครงการด้วยการโอนเงินไปให้หมู่บ้านเพิ่มอีกหมู่บ้านละ 200,000 - 300,000 บาทตามขนาดของหมู่บ้านและให้ชื่อโครงการใหม่อย่างโก้เก๋ว่า SML ซึ่งย่อมาจาก Small (หมู่บ้านที่มีคนไม่เกิน 500 คน) Medium (ระหว่าง 500-999 คน) และ Large (1,000 คนขึ้นไป)

คงไม่ต้องใช้การวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งเกินสามัญสำนึกที่จะสรุปว่าการมีหนี้เสียน้อยและผู้กู้นำเงินมาคืนเกือบ 100% นั้น ใช้วัดความสำเร็จของโครงการไม่ได้เพราะการประเมินจะต้องเจาะลึกลงไปว่าผู้กู้นำเงินไปใช้ทำ

ตาราง 3 : สัดส่วนสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากร พ.ศ. 2543

เขต	ต่อประชากรทั้งหมด	ต่อประชากรอายุ 18–21 ปี
1 (กลาง)	1 : 60,000	1 : 4,000
2 (ตะวันออก)	1 : 71,000	1 : 5,000
3 (อีสานตอนล่าง)	1 : 145,000	1 : 11,000
4 (อีสานตอนบน)	1 : 107,000	1 : 9,000
5 (เหนือตอนบน)	1 : 80,000	1 : 5,000
6 (เหนือตอนล่าง)	1 : 100,000	1 : 7,000
7 (กลาง)	1 : 63,000	1 : 5,000
8 (ใต้ตอนบน)	1 : 56,000	1 : 4,000
9 (ใต้ตอนล่าง)	1 : 64,000	1 : 5,000
10 (กทม.)	1 : 30,000	1 : 3,000

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานการวิจัย เรื่องโครงการวิจัยเพื่อกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา (University Mapping) / มนัส สุวรรณ และคณะ. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานปฏิรูปอุดมศึกษา สกศ. 2546, หน้า 114

ความยากจนทำให้ชาวอีสานอพยพไปทำมาหากินในท้องถิ่นอื่นเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ และปริมณฑลเพราะกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางสารพัด ดังที่เราทราบกันดีการอพยพเช่นนี้ทำให้ครอบครัวต้องอยู่แยกกันนาน ๆ เป็นการเพิ่มความเสี่ยงต่อความแตกสลายในครอบครัวและปัญหาสังคมอื่น ๆ เช่น ปัญหาเยาวชน นอกจากนั้นผู้อพยพที่มีการศึกษา

---

3 : มีรายละเอียดใน วิทยากร เชียงกูร ***พัฒนาการแบบยั่งยืนกับการแก้ปัญหาความยากจน*** กรุงเทพฯ : สถาบันวิถีทรรศน์ 2547 หน้า 71

บางครั้งมีคนพูดทำนองว่าชาวอีสานยากจนเพราะไม่ฉลาดเท่าคนกรุงเทพฯ แต่นั่นเป็นการพูดเพื่อถากถางของผู้ที่เต็มไปด้วยอคติและอวิชชาเท่านั้น เพราะโดยพื้นฐานแล้วชาวอีสานมิได้ฉลาดน้อยกว่าคนอื่นแต่พวกเขาตกอยู่ในสภาพเดียวกับคนหลายเชื้อชาติที่กล่าวถึงในบทที่ 1 นั่นคือ พวกเขาโชคไม่ดีที่ไปถือกำเนิดในถิ่นที่ภูมิอากาศและธรรมชาติไม่อำนวย ทำให้พวกเขาพัฒนาได้ช้ากว่าคนในถิ่นอื่น ความกันดารของภาคอีสานเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ชาวอีสานจำนวนมากยากจน

ตาราง 2 มีข้อมูลเด่นเป็นที่น่าสังเกตอยู่อย่างหนึ่งคือ นราธิวาส ยะลา และปัตตานีซึ่งเป็นศูนย์กลางของ "ปัญหาภาคใต้" ของไทยในปัจจุบันมีอัตราคนจนสูงไม่ต่างกับจังหวัดในภาคอีสานมากนัก แต่มีผู้มาลงทะเบียนคนจนน้อยกว่าอัตราเฉลี่ยของประเทศ ความจริงข้อนี้อาจบ่งชี้ให้เห็น 2 **ประเด็นสำคัญ** นั่นคือ (1) ความยากจนอาจเกิดจากปัจจัยอีกหลายอย่างนอกจากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ไม่อำนวยเนื่องจาก 3 จังหวัดภาคใต้นั้นไม่กันดารเช่นภาคอีสาน และ (2) ชาวใต้ต้องการช่วยตัวเองในอัตราสูงกว่าคนภาคอื่น หรืออาจเป็นเพราะคนใต้ไม่แน่ใจว่ารัฐบาลจะให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจังดังที่โฆษณา

นอกจากธรรมชาติจะไม่เป็นใจแล้ว ชาวอีสานยังถูกทอดทิ้งมาเป็นเวลานานจากภาครัฐด้วย ยกเว้นในฤดูเลือกตั้งเพราะภาคอีสานมีสิทธิ์เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากกว่าภาคอื่น เป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาคือบันไดสำหรับไต่ออกไปให้พ้นวังวนของความยากจน โดยเฉพาะการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ทั้งที่ยากจนกว่าภาคอื่นและได้รับความเอาใจใส่เฉพาะในฤดูการเลือกตั้ง แต่ชาวอีสานยังมีโอกาสทางการศึกษาน้อยกว่าภาคอื่น เพราะพวกเขามีสถาบันอุดมศึกษาน้อยกว่าทุกภาค(ตาราง 3) นอกจากจะมีโอกาสได้รับการศึกษาน้อยกว่าคนไทยในภาคอื่นแล้ว ชาวอีสานยังมีโอกาสได้รับการศึกษาพยาบาลน้อยกว่าคนอื่นอีกด้วย เพราะภาคอีสานมีหมอในอัตราต่ำกว่าภาคอื่นมาก[3]

ตาราง 2 :

สัดส่วนของประชากรที่รัฐจัดว่ายากจนต่อจำนวนประชากรของจังหวัด (%)

		ข้อมูลสำนักงานสถิติ ปี 2543	ข้อมูลทะเบียนคนจน ปี 2547
1	ยโสธร	50.3	13.5
2	หนองบัวลำภู	50.0	14.9
3	นครพนม	48.1	16.4
4	สุรินทร์	41.0	14.6
5	สกลนคร	40.4	14.7
6	กาฬสินธุ์	39.9	17.5
7	เลย	36.8	19.3
8	หนองคาย	35.9	13.7
9	นราธิวาส (ใต้)	35.1	12.6
10	อุดรธานี	34.5	14.2
11	ยะลา (ใต้)	28.1	12.3
12	แม่ฮ่องสอน (เหนือ)	28.0	19.1
13	ศรีสะเกษ	26.5	16.9
14	บุรีรัมย์	25.8	15.3
15	ปัตตานี (ใต้)	25.5	9.7
16	มุกดาหาร	24.1	15.1
17	สระแก้ว (กลาง)	22.9	16.1
18	ร้อยเอ็ด	22.3	16.1
19	ตาก (เหนือ)	21.9	15.4
20	อำนาจเจริญ	21.6	15.0
21	นครราชสีมา	21.3	16.8
	เฉลี่ยทั่วประเทศ	**14.2**	**13.1**

ที่มา : สศช. ตามที่คำนวณโดย วิทยากร เชียงกูร. *เศรษฐกิจไทย ปัญหาและทางแก้*. กรุงเทพฯ สายธาร. 2548. หน้า199-200

หากผู้นั่งแท็กซี่ในกรุงเทพฯ ใส่ใจถามไถ่เรื่องราวของผู้ขับสักนิด ก็มักจะพบว่าผู้ขับแท็กซี่ส่วนมากมาจากภาคอีสาน หากเราถามพนักงานบริการตามร้านอาหารและตามปั้มน้ำมันเชื้อเพลิง และผู้เดินทางไปทำงานก่อสร้างในต่างประเทศก็จะพบด้วยว่าพวกเขาส่วนใหญ่เป็นชาวอีสานเช่นกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะชาวอีสานจำนวนมากยากจนเมื่อเทียบกับคนไทยในภาคอื่น จนดูเสมือนว่าปรากฏการณ์นี้เป็นความจริงที่ไม่ต้องพิสูจน์(Axiom) ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติบ่งว่าในปี พ.ศ. 2543 คนไทยในชนบทตกอยู่ในภาวะยากจน 8.67 ล้านคน ในจำนวนนั้นเป็นชาวอีสาน 5.41 ล้านคน หรือ 62.4% ของคนจนทั้งหมด ทั้งที่ภาคอีสานมีจำนวนคนคิดเป็นเพียง 34% ของประเทศ[2] ในบรรดาจังหวัดที่มีอัตราความยากจนสูงสุด 21 จังหวัด 16 จังหวัดอยู่ในภาคอีสาน ข้อมูลจากการลงทะเบียนคนจนในปี พ.ศ. 2547 ของรัฐบาลเสริมความจริงข้อนี้ เพราะอัตราความยากจนในจังหวัดภาคอีสานยังคงสูงกว่าอัตราเฉลี่ยของประทศ(ตาราง 2)

ข้อมูลล่าสุดของ สศช. ตอกย้ำความจริงข้อนี้ให้เด่นชัดขึ้นอีกเพราะในปี พ.ศ. 2547 ชาวอีสานมีรายได้เฉลี่ยเพียง 2,680 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่ชาวกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีรายได้ 8,235 บาท คนภาคกลางมีรายได้ 4,857 บาท คนภาคเหนือมีรายได้ 3,405 บาทและคนภาคใต้มีรายได้ 3,870 บาท

---

2 : สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ***สถานการณ์ความยากจนและกรอบแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน*** กรกฎาคม 2544 หน้า ข

ตาราง 1 :

ความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มที่มีรายได้สูงกับกลุ่มที่มีรายได้ต่ำ
(ส่วนแบ่งของกลุ่มสูงสุด 20% หารด้วยส่วนแบ่งของกลุ่มต่ำสุด 20%)

ประเทศ	ค่าดัชนี	ปีที่วัด (พ.ศ.)
อุรุกวัย	10.4	2543
โบลิเวีย	12.2	2542
เอกวาดอร์	17.6	2541
เวเนซุเอลา	17.8	2541
อาร์เจนตินา	18.2	2544
เปรู	18.3	2544
ชิลี	18.8	2543
โคลอมเบีย	22.9	2542
บราซิล	26.3	2544
ปารากวัย	27.9	2545

ที่มา : คำนวณจากตัวเลขของธนาคารโลกใน 2005 World Development Indicators

ของกลุ่มที่มีรายได้ต่ำที่สุด 20% ดัชนีตัวนี้มีที่มาจากฐานความคิดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอารยธรรมกรีกโบราณ หนึ่งในปราชญ์ชื่อดังของยุคนั้นได้แก่ เพลโต (Plato) ผู้ได้ศึกษาการหาความเป็นธรรมในสังคมอย่างลึกซึ้ง เขาสรุปว่าในสังคมใกล้อุดมคติรายได้ของกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดไม่ควรเกิน 4 เท่าของกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด วัดกันด้วยดัชนีตัวนี้ในปี พ.ศ. 2539 รายได้ของกลุ่มคนไทยที่มีรายได้สูงสุด 20% คิดได้เป็น 13.5 เท่าของกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด 20% พอมาถึงปี พ.ศ. 2547 ดัชนีนั้นมีค่าเท่ากับ 12.9 นั่นหมายความว่าช่องว่างระหว่างกลุ่มคนรวยกับกลุ่มคนจนลดลงเล็กน้อย

อย่างไรก็ตามเนื่องจากผลของการวัดด้วยดัชนีสองตัวที่กล่าวถึงนี้ขัดแย้งกันอยู่บ้างและความแตกต่างของตัวเลขนั้นเป็นเพียงเล็กน้อย เราอาจสรุปได้ว่าช่องว่างระว่างคนรวยกับคนจนไม่ได้เปลี่ยนไปในช่วงเวลา 8 ปีที่ผ่านมาแน่ละ เนื่องจากกลุ่มคนรวยยังมีรายได้เฉลี่ยถึงราว 13 เท่าของกลุ่มคนจน สังคมไทยจึงยังห่างไกลจากความเป็นสังคมที่เป็นธรรมตามอุดมคติของเพลโต

หากถามว่าสังคมไหนพัฒนาไปสู่สังคมในอุดมคติดังที่เพลโตเสนอบ้าง ตัวเลขของธนาคารโลกบ่งว่าอย่างน้อย 4 ประเทศเดินเข้าสู่สภาวะนั้นแล้วได้แก่ ญี่ปุ่น(3.4 วัดในปี พ.ศ. 2536) สาธารณรัฐเช็ก(3.5 วัดในปี พ.ศ. 2539) ฟินแลนด์ (3.8 วัดในปี พ.ศ. 2543) และสวีเดน (4.0 วัดในปี พ.ศ. 2543) ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่าโลกนี้มีสังคมใกล้อุดมคติตามความคิดของปราชญ์โบราณ **ในทางตรงข้าม สังคมไทยอยู่ใกล้สังคมที่พัฒนาชะงักเช่นละตินอเมริกามากกว่าสังคมอุดมคติ**(ตาราง 1) **และมีโอกาสจะพัฒนาหยุดชะงักมากเช่นประเทศเหล่านั้นด้วย**

แจ้งความเท็จในการขึ้นทะเบียนลำไยและการขายลำไยโดยการสวมสิทธิ์ เกษตรกรประกอบด้วยผู้ประกอบการรับซื้อ 81 คน ผู้รวบรวมลำไยไปสวมสิทธิ์เกษตรกร 1,307 คน เกษตรกรหรือผู้อ้างตนเป็นเกษตรกรขึ้นทะเบียนเท็จ 838 คนและพนักงานขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกร(อ.ต.ก) 47 คน รวมผู้อยู่ในข่ายทุจริตเป็น 2,273 คน

ในด้านการปราบความฉ้อฉลในภาครัฐบาล เมื่อเข้ารับตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีทักษิณประกาศโผงผางออกมาว่าจะจัดการกับคนในรัฐบาลทันที โดยไม่ต้องรอใบเสร็จหากมีความสงสัยว่าฉ้อฉล แต่เมื่อเกิดกรณีอื้อฉาวในการซื้อเครื่องตรวจระเบิดซีทีเอ็กซ์ 9000 สำหรับสนามบินแห่งใหม่ นายกฯ ไม่ยอมทำอะไรนอกจากสับเปลี่ยนรัฐมนตรี

ความฉ้อฉลเปรียบเสมือนมะเร็งร้ายซึ่งกำลังเกาะกินฐานของสังคมไทยอยู่ในปัจจุบัน **ปราศจากฐานอันแข็งแกร่งเราไม่มีทางจะพัฒนาไปถึงโลกที่ 1 สำเร็จ** ไม่ว่านายกรัฐมนตรีจะอวดอ้างว่ามีความสามารถในการเป่ามนต์พ่นคาถาให้กบกระโดดได้สักเพียงใดก็ตาม ตรงข้ามเราอาจพัฒนาถอยหลังดังเช่นบางประเทศในทวีปอเมริกาใต้ เพราะการพัฒนาด้วยการใช้เทคโนโลยีใหม่ในยุคโลกไร้พรมแดนเปรียบเสมือนการต่อตัวตึกให้สูงขึ้นท่ามกลางพายุใหญ่ หากเราไม่มีฐานหรือเสาเข็มอันแข็งแกร่งยึดเราไว้โอกาสที่เราจะพังทลายย่อมสูงขึ้นด้วย

หากเรามองว่าการพัฒนาเป็นการปลูกต้นไม้ที่ต้นยิ่งสูงใหญ่เท่าไรก็ยิ่งต้องการรากแก้วที่ลึกและแข็งแกร่งขึ้นเท่านั้น เราจะเห็นว่า **ณ วันนี้เราไม่มีแม้กระทั่งรากแก้วของตัวเองเพราะเรามุ่งพัฒนาไปตามกระแสโลกแทนที่จะพัฒนาไปตามฐานความคิดของคนไทยเองเช่นพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะเป็นรากแก้วได้ ร้ายยิ่งไปกว่านั้นรากแก้วที่เรายืมผู้อื่นมาใช้ยังมีปลวกจำนวนมากในรูปของการไม่ทำตามกฎเกณฑ์แทะกินอยู่ ถ้าเราปล่อยให้ปลวกแทะกินรากแก้วต่อไป อีกไม่ช้าต้นไม้ย่อมจะโค่น นั่นคือวันที่สังคมไทยพบจุดจบ**

บทสรุป

บทสรุป

ในตอนปลายปี พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นช่วงที่การเขียนหนังสือเล่มนี้ใกล้จบ คนไทยทุกวงการไม่ว่าจะเป็นในสภากาแฟหรือในตลาดหลักทรัพย์ต่างติดตามความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับนายสนธิ ลิ้มทองกุล ผู้ดำเนินรายการ "เมืองไทยรายสัปดาห์" ซึ่งถูกสถานีโทรทัศน์ของรัฐสั่งงดตามข้อกล่าวหาว่าพาดพิงสถาบันเบื้องสูง ส่วนผู้ดำเนินรายการอ้างว่ารายการของเขาถูกงดเพราะเนื้อหาแฉความไม่โปร่งใสและความไม่เหมาะสมในการทำงานของรัฐบาลและของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ความขัดแย้งบานปลายจนกลายเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองเมื่อรัฐบาลนำสารพัดกลยุทธ์ออกมาใช้ รวมทั้งการฟ้องศาล การปิดกั้นสื่อและการเคลื่อนไหวของผู้สนับสนุนในทำนองข่มขู่ และการเคลื่อนไหวของนายสนธินำไปสู่การชุมนุมของประชาชนจำนวนมากในวันที่ 4-5 กุมภาพันธ์ 2549 ณ ลานพระบรมรูปทรงม้าเพื่อหวังขับไล่รัฐบาล

ปรากฏการณ์นี้เปิดโอกาสให้ฝ่ายตรงข้ามกับ พ.ต.ท. ทักษิณ ออกมากล่าวหาว่าต้นตอของปัญหาสารพัดอยู่ที่เขา *จากมุมมองของคำถามซึ่งหนังสือเล่มนี้พยายามหาคำตอบ นั่นคือ เมืองไทยมีโอกาสล่มสลายมากน้อยเพียงไร ข้อกล่าวหานั้นไม่ตรงประเด็นและไม่เป็นธรรมเพราะเมืองไทยมีปัญหาสั่งสมมานานก่อน พ.ต.ท. ทักษิณจะเข้าบริหารประเทศ* เขาขันอาสาเข้ามาแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีที่มีคำขวัญว่า "คิดใหม่-ทำใหม่" ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่างรวมกันเรียกว่า ***ระบอบทักษิณ*** หรือ ***ทักษิณาธิปไตย*** **(Taksinocracy)**

ฉะนั้นการประเมินรัฐบาลและการทำงานของ พ.ต.ท. ทักษิณ จะต้องมองด้วยสายตาที่ปราศจากอคติ

คนไทยส่วนใหญ่ตระหนักว่าปัญหาของเราหลากหลาย เรื้อรัง และสุกงอมมานาน และวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 คืออาการหนึ่งของความสุกงอมนั้น *ปัญหาอันหลากหลายอาจแยกได้เป็น 4 กลุ่มได้แก่ (1) การทำลายสิ่งแวดล้อม (2) ความสัมพันธ์และการค้ากับมหาอำนาจ (3) ความไม่เป็นธรรมในสังคม และ (4) การไม่มีหลักยึดอันมั่นคง* แต่ละกลุ่มมีความหนักหนาสาหัสและประวัติศาสตร์บ่งว่าถ้าเราไม่แก้ไขให้ทันท่วงที มันมีโอกาสพาเมืองไทยไปสู่ความล่มสลายหรืออย่างน้อยก็ทำให้การพัฒนาหยุดชะงัก คนไทยจึงต้องการได้ผู้นำที่มีความสามารถขันอาสาเข้ามาแก้ปัญหาแบบถอนรากถอนโคนเสียที

สำหรับคนไทยจำนวนไม่น้อย การปรากฏของ พ.ต.ท. ทักษิณ ในฐานะหัวหน้าพรรคการเมืองใหม่นั้น ดูไม่ต่างกับ "อัศวินม้าขาว" ซึ่งพวกเขารอคอยมานาน ส่วนหนึ่งเพราะ พ.ต.ท. ทักษิณ มีคุณสมบัติน่าประทับใจหลายอย่าง เช่น มีความรู้ระดับปริญญาเอก ประสบความสำเร็จสูงสุดทางธุรกิจเป็นอภิมหาเศรษฐีและให้คำมั่นสัญญาอย่างหนักแน่นว่าจะอาสาเข้ามาทำงานเพื่อชาติเพราะเขารวยพอแล้ว ไม่เฉพาะคนไทยทั่วไปเท่านั้นที่ฝันว่าเขาคือ "อัศวินม้าขาว" พระสงฆ์องค์เจ้า สื่อบางฉบับและผู้หลักผู้ใหญ่ในกลุ่มราษฎรอาวุโสก็คิดเช่นนั้นแม้บางคนจะเรียกเขาเพี้ยนไปว่า "อัศวินควายดำ" ก็ตาม

มองอีกแง่หนึ่งในช่วงนั้นความต้องการของคนไทยก็สุกงอมจึงพร้อมที่จะเชื่อ พ.ต.ท. ทักษิณ ทุกอย่างและยกให้เขาขึ้นชั้น "อัศวิน" ก่อนที่เขาจะลงมือทำงานโดยไม่เฉลียวใจสักนิดเลยว่า ครั้งหนึ่งบุคคลผู้นี้เคยประเมินความสามารถของตัวเองว่าจะแก้ปัญหาการจราจรในกรุงเทพฯ ได้ภายใน 6 เดือน !

ในช่วงเวลา 4 ปีแรกที่ พ.ต.ท. ทักษิณบริหารประเทศ คนไทยส่วนใหญ่แน่ใจว่าเขาคือ "อัศวินควายดำ" ตามชื่ออันทรงเกียรตินั้น เพราะเขามีโครงการต่าง ๆ มากมายและหว่านเงินเข้าไปในระดับหมู่บ้าน

อย่างรวดเร็วและทั่วถึงซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่อันไม่เคยมีมาก่อน จึงสมกับคำขวัญแห่งการ "คิดใหม่-ทำใหม่" ความเชื่อที่ว่า พ.ต.ท. ทักษิณจะสามารถหาเงินมาให้พวกเขาได้อย่างต่อเนื่องและเมืองไทยจะหมดความยากจนภายในปี พ.ศ. 2552 ตามที่เขาสัญญา ชักจูงให้คนไทยกว่า 19 ล้านคนเทเสียงให้เขาในการเลือกตั้งเมื่อต้นปี พ.ศ. 2548 แต่ไม่นานหลังเขาเข้าเป็นหัวหน้ารัฐบาลสมัยที่ 2 เสียงแซ่ซ้องสรรเสริญค่อย ๆ เปลี่ยนไปเป็นคำตำหนิ โดยเฉพาะจากบรรดาราษฎรอาวุโส สื่อและพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ซึ่งเคยให้การสนับสนุนเขาอย่างเต็มที่

ความไม่ชอบมาพากลและความฉ้อฉลอันฉาวโฉ่ทยอยกันออกมาปรากฏเป็นข่าวไม่เว้นแต่ละวัน เหตุการณ์เกี่ยวกับการโกงในการจัดซื้อเครื่องตรวจจับระเบิดสำหรับสนามบินแห่งใหม่ การเข้าไปใช้วัดพระแก้วประกอบพิธีทางศาสนาของ พ.ต.ท. ทักษิณ การแต่งตั้งผู้ทำงานแทนสมเด็จพระสังฆราชของรัฐบาล การสรรหาผู้ตรวจเงินแผ่นดินแบบไม่รู้จบสิ้น และการถ่ายโอนและขายหุ้นในครอบครัวของนายกฯ อย่างมีเงื่อนงำเมื่อเดือนมกราคม 2549 เป็นเงินกว่า 73,000 ล้านบาทโดยไม่ต้องเสียภาษี เป็นเสมือนไฟฉายแรงสูง (Spotlight) หลายดวงที่ทำให้คนไทยซึ่งมีสายตาพร่ามัวมองเห็น พ.ต.ท. ทักษิณอย่างแจ้งชัดเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับผู้ที่มีสายตาปกติ นายสนธิ ลิ้มทองกุลซึ่งตาเริ่มสว่างหลังจากพร่ามัวอยู่ราว 4 ปีเป็นผู้หนึ่งที่กดสวิตช์เปิดไฟทั้งหลายนั้นและเป็นหนึ่งในหัวหอกของการต่อต้านความพยายามของฝ่ายรัฐบาลที่จะปิดไฟเมื่อตอนปลายปี พ.ศ. 2548

ผู้ที่มีสายตาปกติมองเห็น ***ระบบทักษิณ*** อย่างแจ้งชัดมาเป็นเวลานานและพยายามอธิบายให้บรรดาผู้ที่มีตาพร่ามัวเข้าใจ ทว่าไม่ค่อยได้ผลนัก เนื่องจากฝ่ายรัฐบาลพร้อมที่จะใช้ทั้งเงิน อำนาจรัฐและสื่อซึ่งอยู่ในกำมือปิดกั้นและตอบโต้ ปรากฏการณ์ *"ทักษิณ-ชน-สนธิ"* เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการดังกล่าวและอาจมองได้ว่าเป็นนิมิตรหมายที่ดี เพราะคนไทยส่วนใหญ่ตาสว่างมากขึ้น แต่พร้อมกันนั้นมันก็อาจมองได้ว่าเป็นเสมือนลางร้ายของความล่มสลายหายนะซึ่งรอเมืองไทยอยู่ ในวันข้างหน้าถ้าคนไทย

ยังยอมให้รัฐบาลใช้ ***ระบอบทักษิณ*** ต่อไปไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลที่มี พ.ต.ท. ทักษิณ เป็นผู้นำหรือรัฐบาลที่ตามมาในอนาคต ซึ่งอาจหลงผิดคิดใช้ ***ระบอบทักษิณ*** ซึ่ง ณ วันนี้ได้แทรกซึมเข้าไปในระบบการคิดและการบริหารประเทศอย่างกว้างขวางแล้ว

การมองว่าเมืองไทยอาจกำลังเดินอยู่บนทางที่จะนำไปสู่ความล่มสลาย ทำให้คนไทยผู้รักชาติไม่น้อยกว่าหัวหน้ารัฐบาลเกิดความวิตก เพราะแทนที่ ***ระบอบทักษิณ*** *จะเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาอันหนักหนาสาหัสของชาติ มันกลับเป็นตัวทำให้ปัญหาสารพัดยิ่งร้ายแรง ฉะนั้นมันจึงเป็นตัวเร่งที่กำลังผลักดันเมืองไทยให้เดินไปสู่ความล่มสลายหายนะเร็วขึ้น*

รายละเอียดขององค์ประกอบใน ***ระบอบทักษิณ*** ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อป้องกันมิให้เมืองไทยเดินไปพบจุดจบมีมากมายจนไม่สามารถนำมาเสนอได้หมด ผู้อ่านอาจนำส่วนสำคัญที่ตนนึกได้เขียนลงในช่องว่างหลังการกล่าวถึงแต่ละด้านเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

ด้านแนวคิดพื้นฐานของการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ ด้านนี้ไม่มีอะไรใหม่เพราะทุกอย่างเป็นไปตามแนวตลาดเสรีกระแสหลักในกรอบของจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ นั่นคือ รัฐอาจมีบทบาทในเศรษฐกิจโดยตรง ไม่ใช่ตลาดเสรีแบบไม่มีรัฐเข้าร่วมในแนวของ อดัม สมิธ ภายในตัวมันเองแนวคิดนี้มิได้มีข้อบกพร่องถึงขนาดจะนำเมืองไทยไปสู่ความล่มสลายหายนะ หากเราไม่มุ่งทำอะไรแบบสุดโต่ง แต่ปัญหาอยู่ที่การนำมาปฏิบัติ ในระบบตลาดเสรีเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้เป็นเสมือนกรรมการดูแลให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมจะต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายและมาตรการของรัฐ ทว่าของไทยไม่เป็นเช่นนั้น ผู้บริหารประเทศส่วนใหญ่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพราะไม่ได้วางมือจากการทำธุรกิจ ตัวอย่างหนึ่งซึ่งทำให้คนไทยรู้สึกคลางแคลงใจมากที่สุดเกี่ยวกับคำมั่นสัญญาของนายกรัฐมนตรีที่ว่าเขารวยพอแล้ว

เขาจะทำงานเพื่อประเทศชาติ แต่หลังจากบริหารประเทศเป็นเวลาเกือบ 5 ปี กลุ่มบริษัทที่มีกำไรและมูลค่าหุ้นเพิ่มขึ้นสูงที่สุดกลุ่มหนึ่งอยู่ในเครือของครอบครัวนายกฯ

ไม่มีใครพิสูจน์ได้ว่านายกฯ เอื้อประโยชน์แก่กิจการของครอบครัวตัวเอง แม้ครั้งหนึ่งจะมีผู้สงสัยว่าเพราะอะไรนายกฯ จึงเดินทางไปอินเดียแบบกะทันหัน และทำไมรัฐบาลไทยจึงให้พม่ากู้เงินซื้อบริการโทรคมนาคมถึง 4,000 ล้านบาท คนไทยมีปัญหาคาใจด้วยว่านายกฯ จะต้องการความร่ำรวยเพิ่มขึ้นไปอีกทำไมในเมื่อมีทรัพย์สินอยู่แล้วเป็นหลักหมื่นล้านบาท ซึ่งจะใช้ไปอีกสัก 10 ชาติก็คงไม่หมด ยิ่งไปกว่านั้นเขาชอบอ้างว่าตนนำคำสอนของท่านพุทธทาสมาเป็นหลักดำเนินชีวิต นั่นเป็นเสมือนการตอกย้ำความดูแคลนปัญญาคนไทย เพราะหากเขาดำเนินชีวิตตามคำสอนท่านพุทธทาสจริง การแสวงหาทรัพย์สินจำนวนมหาศาลเพิ่มขึ้นเช่นนั้นคงไม่ปรากฏ

ในทำนองเดียวกัน คณะรัฐมนตรีและข้าราชการผู้ใหญ่ก็มักทำธุรกิจไปพร้อมกันด้วยโดยเฉพาะในภาคที่ตนมีหน้าที่ดูแล จริงอยู่สภาพที่เอื้อให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนอย่างแพร่หลายไม่ใช่ของใหม่ มันเป็นลักษณะหนึ่งของระบบตลาดเสรีแบบไทยมาตั้งแต่โบราณกาล แต่มันจะเป็นอุปสรรคใหญ่ถ้าเราต้องการจะพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปอีกระดับหนึ่ง ช่วงนี้เป็นโอกาสดีที่เราจะหนีให้พ้นจากวังวนของผลประโยชน์ทับซ้อน เพราะผู้บริหารประเทศมั่งมีอยู่ในระดับเศรษฐีกันอย่างถ้วนหน้าแล้ว ถึงพวกเขาจะไม่แสวงหาทรัพย์สินเพิ่มขึ้นในระหว่างทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ พวกเขาก็จะไม่ยากจนในอนาคต

คนไทยต้องการเห็นบุคคลต้นแบบและบรรทัดฐานที่ดี เริ่มจากคณะรัฐมนตรีของรัฐบาลในปัจจุบัน แต่ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาไม่มีทีท่าว่าใครจะทำตัวเป็นตัวอย่างก่อน ตรงข้ามพวกเขากลับเพิ่มความร่ำรวยให้ตัวเองยิ่งขึ้น พร้อมกับมีพฤติกรรมและนโยบายที่กระตุ้นให้คนไทยคิดว่าความร่ำรวยคือจุดมุ่งหมายสูงสุดในชีวิตเพราะมันจะทำให้พวกเขามีความเป็นอยู่อย่างฟู่ฟ่า มีคนนับหน้าถือตาในสังคมและมีอภิสิทธิ์สารพัดอย่าง สภาพเช่นนี้ทำให้คนไทยจำนวนมาก ทั้งกลุ่มที่ยังยากจนและกลุ่มที่รู้สึก

ยากจนเมื่อเทียบกับพวกรัฐมนตรี มีความรู้สึกขมขื่นและว้าวุ่นและบางคนมองหาโอกาสฉ้อฉลและสร้างความร่ำรวยด้วยวิธีผิดกฎหมายและศีลธรรมจรรยา จึงพอจะสรุปได้ว่าจากด้านฐานของแนวคิด **ระบอบทักษิณ** ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของตลาดเสรีและมีแนวโน้มของความสุดโต่งฉะนั้นมันมีโอกาสพาเมืองไทยสู่ความล่มจม

รายละเอียดเพิ่มเติม :

ในด้านนโยบายตามยุทธศาตร์ตะเกียบ 2 ขา ด้านนี้พิจารณาได้เป็นสองระดับคือ ระดับยุทธศาสตร์กับระดับนโยบายและการนำไปปฏิบัติ สำหรับในระดับยุทธศาสตร์นั้นรัฐบาลวางกรอบได้อย่างเหมาะสมเพราะในช่วงที่เข้าบริหารประเทศ เศรษฐกิจมีศักยภาพในการผลิตเหลืออยู่เกือบครึ่ง จึงจำเป็นที่จะต้องหาตลาดเพิ่มขึ้น การหาตลาดใหม่นอกจากจะช่วยในการใช้ศักยภาพที่มีอยู่แล้วยังช่วยกระจายความเสี่ยงจากการผันผวนของตลาดอีกด้วย จุดอ่อนของยุทธศาสตร์ตะเกียบ 2 ขาอยู่ที่การผลักดันให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวขยายตัวต่อไปในอัตราสูงเพราะเป็นการเพิ่มทั้งความเสี่ยงต่อความล่มสลายจากเหตุการณ์อันไม่คาดฝันและจากการทำลายสิ่งแวดล้อม เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวใหม่มักได้มาจากการตัดต้นไม้และการทำลายระบบนิเวศโดยเฉพาะตามแหล่งน้ำ ตามริมลำธารและตามชายทะเล

ในด้านการหาตลาดต่างประเทศ รัฐบาลประสบความสำเร็จสูง ส่วนหนึ่งเพราะในคณะรัฐมนตรีมีพ่อค้ารวมอยู่ด้วยจำนวนมาก ข้อบกพร่องของการหาตลาดอาจมีอยู่บ้างซึ่งมักเป็นผลของการหวังขี่ช้างจับตั๊กแตน เช่น โครงการที่จะเปิดร้านขายสินค้าไทยในศูนย์กลางทางธุรกิจ เช่น นครนิวยอร์ค เนื่องจากค่าเช่าร้านตามถนนสายที่ 5 (Fifth Avenue) ของนครนั้นสูงที่สุดในโลก โอกาสที่สินค้าไทยจะได้กำไรคงมีเพียงอัญมณีเท่านั้น แต่รัฐบาลต้องการนำผลิตภัณฑ์จากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไปขาย โอกาสที่สินค้าจำพวกนี้จะมีกำไรคงเป็นศูนย์

ปัญหาใหญ่อยู่ที่นโยบายและการปฏิบัติเกี่ยวกับการกระตุ้นการใช้จ่ายภายในประเทศผ่านโครงการจำนวนมาก เนื่องจากโครงการเหล่านี้ยึดการก่อหนี้เป็นหัวจักร จริงอยู่ในตอนต้นเศรษฐกิจมีสภาพคล่องเหลืออยู่สูง แต่สภาพคล่องนั้นเกิดจากการออมของคนในกลุ่มเศรษฐีและผู้มีอันจะกิน หากคนกลุ่มนี้นำเงินออกมาใช้จ่ายเอง ปัญหาหนี้ที่ตามมาก็จะไม่เกิดขึ้น แต่รัฐบาลส่งเสริมให้ผู้ไม่มีเงินออมใช้จ่ายจนเกินตัว เพราะหลงผิดคิดว่าการเป็นหนี้จะทำให้พวกเขาเป็นเศรษฐีตามคำแนะนำของนายกฯ ทำให้ปัญหาหนี้สินล้นพ้นตัวแพร่ขยายไปอย่างกว้างขวาง **ปัญหาหนี้สินจะเป็นทั้งตัวถ่วงอันหนักหน่วงของเศรษฐกิจในอนาคตและจะเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างปัญหาสังคม** แม้รัฐบาลจะเริ่มเปลี่ยนท่าทีเมื่อปัญหาหนี้เริ่มร้ายแรงจนอาจทำให้รัฐบาลสั่นคลอน แต่รัฐบาลไม่มีมาตรการอะไรที่จะส่งเสริมให้เกิดการออมอย่างจริงจัง

ยิ่งไปกว่านั้นโครงการจำนวนมากยังเป็นไปในแนว**ประชานิยม** นั่นคือเอื้อให้ประชาชนได้เงิน สินค้า บริการและการช่วยเหลือแบบง่าย ๆ และได้เปล่าเพื่อหวังเรียกคะแนนนิยมให้แก่รัฐบาล **นโยบายในแนวนี้เป็นของใหม่สำหรับเมืองไทย แต่มันมีประวัติในการทำให้ประเทศที่นำมาใช้ประสบความหายนะมาแล้ว** อาร์เจนตินาและประเทศในละตินอเมริกาเคยได้บทเรียนอันแสนแพง หากปล่อยให้บานปลายนโยบายแนวนี้มีโอกาสที่จะพาเมืองไทยไปสู่ความหายนะด้วย

รายละเอียดเพิ่มเติม :

ด้านวิธีการบริหารประเทศ ด้านนี้นอกจากการเปลี่ยนตัวบุคคลบ่อย ๆ รวมทั้งคณะรัฐมนตรีแบบการเล่นเก้าอี้ดนตรีและเล่นขายของของเด็ก ๆ แล้ว ลักษณะเด่นซึ่งดูจะถูกใจคนไทยในตอนต้น ได้แก่การทำทุกอย่างในกรอบของการ "คิดเร็ว-ทำเร็ว" โดยเฉพาะการตัดสินใจกระจายเงินก้อนโต ๆ ออกไปในระดับต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ทำให้เศรษฐกิจไทยเป็น "กระดี่ได้น้ำ" ขึ้นมาอย่างทันตาเห็น แต่ไม่นานการ "คิดเร็ว-ทำเร็ว" มีอาการของการ "สุกเอาเผากิน" และ "จับแพะ-ชนแกะ" มากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้บางโครงการประสบความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง เช่น โครงการขายบัตรท่องเที่ยวที่ชื่อว่า อีลิท การ์ด (Elite Card) กรุงเทพฯ เมืองแฟชั่นและการสร้างเมืองใหม่ที่จังหวัดนครนายก แม้แต่โครงการชิ้นโบแดง เช่น โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาท รักษาทุกโรค) และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ก็มีปัญหาระดับวิกฤต

แม้จะมีผู้ทักท้วงว่าโครงการจำนวนมากมีปัญหา แต่รัฐบาลใช้วิธีรุกไปข้างหน้าโดยการประกาศโครงการใหม่ ๆ ออกมาเป็นระยะ ๆ ส่วนหนึ่งเพราะมีรัฐมนตรีคนใหม่และอีกส่วนหนึ่งเพื่อใช้เวลาและหน้ากระดาษสื่อกลบเกลื่อนปัญหาของโครงการซึ่งกำลังดำเนินงานอยู่ ตัวอย่างที่โด่งดังที่สุดและเป็นที่ขบขันของชาวโลกคือ การประกาศซื้อสโมสรฟุตบอล

ลิเวอร์พูลเพื่อจะใช้เป็นทางลัดสำหรับยกระดับฟุตบอลไทย การทำงานโดยไม่มีการประเมินผลผิดหลักการบริหารอย่างร้ายแรง จริงอยู่ในบางกรณีดูเหมือนจะมีการประเมิน เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน แต่วิธีที่ใช้ในการประเมินผิดหลักวิชาการอย่างน่าละอายและทำไปเพียงเพื่อนำผลมาใช้ตบตาประชาชนเท่านั้น

ทั้งผู้นำรัฐบาลและคณะรัฐมนตรีมักเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านบริหารมาก่อน แต่ไม่ปรากฏว่าพวกเขาได้นำมาใช้ในการบริหารประเทศอย่างถูกต้อง เนื่องจากเวลาทรัพยากรและศักยภาพมีจำกัด การบริหารที่ดีจะต้องมีการลำดับความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ แต่รัฐบาลนี้ดูจะมีวาระแห่งชาติเกลื่อนกลาดไปหมดและแสดงความต้องการจะเป็นศูนย์กลางของกิจการทุกอย่างภายในพื้นพิภพ การบริหารแบบนี้มีประสิทธิภาพต่ำทำให้สูญเสียทรัพยากร กระทั่งวันนี้จึงยังไม่มีทีท่าว่าเมืองไทยจะเป็นศูนย์กลางของอะไรที่สำคัญจริง ๆ ตามที่รัฐบาลประกาศนอกจากศูนย์กลางในการสร้างภาพเพื่อตบตาประชาชน เช่น กิจการประกอบรถยนต์ซึ่งไม่มีอะไรที่ต้องใช้ภูมิปัญญาเกินกว่างาน "ขันน็อต" ก็เรียกว่าเป็น "ดีทรอยต์" แห่งเอเชีย

รายละเอียดเพิ่มเติม :

ด้านการตั้งบรรทัดฐานทางการเมือง มองจากด้านของการตั้งบรรทัดฐานสำหรับประเทศชาติ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรมีสถานะคล้ายนายพลจอร์จ วอชิงตัน ประธานาธิบดีคนแรกของสหรัฐฯ เพราะเป็นคนแรกซึ่งเข้ามาบริหารประเทศตามรัฐธรรมนูญแนวประชาธิปไตย เนื่องจากนายพลวอชิงตันเป็นวีรบุรุษสร้างชาติที่ชาวอเมริกันในยุคนั้นศรัทธาสูงยิ่ง เขาจะเลือกเป็นพระเจ้าแผ่นดินหรือเป็นประธานาธิบดีตลอดชีพก็ได้ แต่เขาไม่ทำ หลังจากดำรงตำแหน่งอยู่ 2 สมัยเขาจึงสมัครใจออกไปเป็นชาวไร่ธรรมดาคนหนึ่ง นั่นเป็นบรรทัดฐานซึ่งคนอเมริกันให้ความเคารพและมีส่วนทำให้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยในสหรัฐฯ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ

ในฐานะที่เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกตามรัฐธรรมนูญแนวประชาธิปไตยของปี พ.ศ. 2540 พ.ต.ท. ทักษิณ มีโอกาสที่จะสร้างบรรทัดฐานให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเบ่งบานไปตามอุดมการณ์ซึ่งคนไทยไม่น้อยสละชีวิตเลือด เนื้อ หยาดเหงื่อและน้ำตาเพื่อให้ได้มาซึ่งโอกาสสำหรับเขา แต่ พ.ต.ท. ทักษิณ กลับพูดว่า *"ประชาธิปไตยไม่ใช่สิ่งสำคัญ ....."* ทำให้เกิดปัญหาคาใจคนไทยว่าความปั่นป่วนต่าง ๆ เช่น การสรรหาสมาชิกและการทำงานขององค์กรอิสระพร้อมกับการกดดันและแทรกแซงสื่อ เกิดจากความไม่เต็มใจของเขาที่จะให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเบ่งบานหรือเปล่า นอกจากนั้นการบริหารการเมืองด้วยการใช้เงินนำหน้าเป็นการสร้างบรรทัดฐานซึ่งมีแต่วันจะก่อให้เกิดความเสื่อมต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เช่น การจ่ายเงินเดือนให้สมาชิกของพรรครัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎรเดือนละ 100,000 บาท การใช้เงินของกองสลากกินแบ่งโดยไม่มีการตรวจสอบ การหว่านเงินในท้องถิ่นที่คณะรัฐมนตรีไปประชุมแบบสัญจรและการใช้เงินนอกงบประมาณซึ่งไม่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาเสียก่อนที่เพิ่มจาก 3% เป็น 50% ของงบประมาณรายจ่าย

ยิ่งไปกว่านั้น พ.ต.ท. ทักษิณ แสดงความต้องการที่จะเป็นเผด็จการอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเขาพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ได้มาซึ่ง 400 จาก 500 ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร หากเขาทำสำเร็จหมายความว่าเขาเป็นเผด็จการทางรัฐสภา

โดยสมบูรณ์ และผู้ที่ต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งระบอบประชาธิปไตยในเมืองไทยย่อมตายเปล่า

รายละเอียดเพิ่มเติม :

ด้านภาวะผู้นำและพฤติกรรมส่วนตัวของนายกฯ เนื่องจากคุณภาพของคนเป็นปัจจัยหลักในความสำเร็จของกิจทุกอย่าง ภาวะผู้นำและพฤติกรรมของ พ.ต.ท. ทักษิณ ในด้านการทำธุรกิจจึงเป็นที่ยอมรับเพราะเขาสามารถสร้างตัวจนเป็นอภิมหาเศรษฐีได้ในเวลาอันสั้น อย่างไรก็ตามภาวะผู้นำและพฤติกรรมของผู้ทำธุรกิจสำเร็จอาจใช้ไม่ได้ในการบริหารบ้านเมือง หลังจากบริหารประเทศอยู่ 5 ปี พ.ต.ท. ทักษิณ ได้แสดงอย่างแจ้งชัดว่าเขามีภาวะผู้นำและพฤติกรรมส่วนตัวในระดับ "สอบตก" ในด้านการบริหารประเทศ ตัวอย่างเช่น

(1) การขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ซึ่งแสดงออกมาในรูปของความเกรี้ยวกราดและการบริภาษผู้แสดงความเห็นขัดแย้งกับของรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการใช้ภาษาจำพวกกักขฬะเช่น "แม่ง..." ในที่สาธารณะด้วย

(2) ความไม่มั่นคง ใจแคบ ขี้อิจฉาและกลัวผู้อื่นจะล้ำหน้าตนซึ่งแสดงออกมาอย่างน่าละอายเมื่อครั้งไทยเป็นเจ้าภาพจัดประชุมกลุ่มประเทศ

เอเชียและแปซิฟิก(APEC) พ.ศ. 2546 รัฐบาลไม่ยอมเชิญ ดร. ศุภชัย พาณิชภักดิ์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการองค์กรการค้าโลก ตามธรรมเนียมสากล ผู้อำนวยการองค์การค้าโลกจะได้รับเชิญทุกครั้งให้เข้าร่วมประชุมของกลุ่มประเทศชนิดนี้ ทั้งที่เป็นคนไทย แต่ ดร. ศุภชัย ไม่ได้รับเชิญ สร้างความฉงนใจให้ผู้สังเกตการณ์อย่างยิ่ง และยังเป็นที่น่าแปลกใจไม่น้อยกว่ากันเมื่อรัฐบาลไม่สนับสนุนให้องค์การสหประชาชาติแต่งตั้ง ดร. ศุภชัย ให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการขององค์การแห่งการค้าและพัฒนาของสหประชาชาติ(UNCTAD) ต่อจากการเป็นผู้อำนวยการองค์กรการค้าโลก

(3) การทำอย่างพูดอย่างเพื่อสร้างภาพซึ่งแสดงออกมาในรูปของการอ้างหนังสือฝรั่งซึ่งคนไทยส่วนใหญ่อ่านไม่ออกบ้าง อ้างว่ารวยพอแล้วบ้าง อ้างว่าปล่อยวางตามคำสอนของท่านพุทธทาสบ้าง แต่ตามความเป็นจริงยังเป็นทาสเงินและทาสอารมณ์ มิใช่ทาสธรรม เพราะยังพยายามสร้างความร่ำรวยเพิ่มขึ้นและยังแสดงความเกรี้ยวกราดแทบไม่ขาดสาย

(4) การมีลักษณะศรีธนญชัยซึ่งแสดงออกมาในรูปของการบอกฝรั่งว่าเมืองไทยไม่มีไข้หวัดนก ทั้งที่ตอนนั้นมันกำลังระบาดอยู่ในหลายภาคของประเทศ การบอกว่าประเทศไทยต้องใช้หนี้ไอเอ็มเอฟก่อนกำหนดเพราะการเป็นหนี้ไม่ดี แต่อีกไม่กี่วันต่อมากลับบอกชาวบ้านอย่างหน้าตาเฉยว่าควรเป็นหนี้เพราะมันเป็นหนทางสร้างความร่ำรวยเช่นตัวเขา การส่งลูกไปทำงานในร้านอาหารจานด่วนของต่างชาติทั้งที่รัฐบาลประกาศเชิดชูอาหารไทยในโครงการ "ครัวไทยสู่ครัวโลก" และการประกาศทำนองว่ารัฐบาลรู้ตัวหมดแล้วและจะแก้ปัญหาได้ในอีกไม่กี่วันข้างหน้าเกือบทุกครั้งมีที่ปัญหาและอาชญากรรมร้ายแรงเกิดขึ้น

(5) การมีนิสัยไม่ออมชอม ก้าวร้าวและแปลกแยกซึ่งแสดงออกมาในรูปของการบริภาษ การเย้ยหยัน การดูแคลนและการท้าทายผู้ที่ไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะนักวิชาการและสื่อ การเปล่งประโยคที่ว่า *"การทูตไม่ต้องสุภาพก็ได้"* เมื่อปลายปี พ.ศ. 2548 เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงนิสัยชอบใช้ความก้าวร้าวแม้กระทั่งในการทูตซึ่งผิดธรรมเนียมอย่างร้ายแรง

(6) การมีนิสัยชอบใช้อำนาจและขาดความสามารถในการโน้มน้าวผู้อื่น ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการข่มขู่และการย้ายข้าราชการแบบฟ้าผ่า งานชิ้นสำคัญยิ่งซึ่งต้องการความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจให้คนจำนวนมากคล้อยตามได้แก่การปฏิรูปการศึกษาเพราะบรรดาครู ผู้เกี่ยวข้องและผู้นำท้องถิ่นเป็นคนกลุ่มใหญ่ซึ่งมักเห็นไม่ตรงกัน หลังจากประกาศให้งานการปฏิรูปการศึกษาเป็นวาระแห่งชาติและเข้าไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการอยู่ 3 เดือนก็ทิ้งงานนั้นเพราะไม่มีความสามารถที่จะโน้มน้าวใครให้ทำตามได้

(7) การขาดวิสัยทัศน์ที่แท้จริงซึ่งแสดงออกมาในรูปของการฝันเฟื่อง เช่น การคิดจะสร้างเมืองไทยให้เป็นศูนย์กลางของทุกอย่างในพื้นพิภพและเมืองไทยจะไม่มีความยากจนเหลืออยู่หลังจากเขาเป็นนายกรัฐมนตรี 8 ปี เรื่องนี้เป็นที่ขบขันของชาวต่างประเทศอย่างกว้างขวาง

(8) การมีลักษณะ "ปากไว้แบบไร้สติ" จนสร้างความเสียหายร้ายแรงซึ่งแสดงออกมาบ่อย ๆ เช่น การพูดโพล่งออกมาว่า *"ยูเอ็นไม่ใช่พ่อ"* และปัญหาภาคใต้นั้นเป็น *"การกระทำของโจรกระจอก"*

(9) การเป็นบุคคลต้นแบบของการไม่นิยมไทยซึ่งแสดงออกมาในรูปของการเทิดทูนแนวคิดของคนต่างชาติเหนือแนวคิดของคนไทย เช่น การนำแนวคิดผิด ๆ เรื่องการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนมาใช้เป็นนโยบายของชาติ แต่ไม่ผลักดันแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติอย่างกว้างขวาง และในรูปของการพูดภาษาไทยปนฝรั่งทั้งที่ไม่จำเป็น แนวคิดและภาษาเป็นอัตลักษณ์สำคัญยิ่งของชาติ เมื่อแนวคิดและภาษาสูญไป ผู้ไม่มีแนวคิดและไม่มีภาษาย่อมสูญชาติ พ.ต.ท. ทักษิณดูจะไม่ตระหนักหรือให้ความสำคัญต่อด้านนี้ เขาจึงมีส่วนในกระบวนการทำให้เมืองไทยสูญอัตลักษณ์ซึ่งจะเป็นปัจจัยนำไปสู่การสูญชาติในที่สุด

รายละเอียดเพิ่มเติม :

โดยสรุปประวัติศาสตร์อันยาวนานของมนุษยชาติบ่งว่าความก้าวหน้า ความล้าหลังและความล่มสลายเกิดได้ทั้งจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของสังคม เมืองไทยอยู่มาได้ 800 ปีและ ณ วันนี้มีโอกาสที่จะพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปจนชาวไทยอยู่กันได้อย่างสงบสุข หรือจะหยุดชะงักและตกอยู่ในวังวนของความล้มลุกคลุกคลาน และที่จะล่มสลายได้พอ ๆ กัน เนื่องจากยุคนี้คงไม่มีมหาอำนาจยกทัพมาจับชาวไทยเป็นทาส หรือยึดแผ่นดินไทยเป็นเมืองขึ้น ปัจจัยที่จะทำให้เมืองไทยก้าวหน้าต่อไป หยุดชะงักหรือล่มสลายย่อมจะมาจากภายในเป็นหลัก ในช่วง 40 ปีที่ผ่านมาปัญหาของไทยร้ายแรงขึ้นด้วยปัจจัยภายในเป็นส่วนใหญ่และในที่สุดแสดงอาการออกมาในรูปของวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 หลังจากนั้น พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร มีโอกาสสูงสุดที่จะนำเมืองไทยเดินไปสู่ความก้าวหน้า ทว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เขานำมาใช้ใน ***ระบอบทักษิณ*** นั้นส่วนใหญ่ไม่เหมาะสมสำหรับแก้ปัญหาของชาติ เขาจึงกลายเป็นผู้เปลี่ยนโอกาสเป็นวิกฤตเพราะโดยรวม ***ระบอบทักษิณ*** จะเป็นตัวเร่งให้เมืองไทยเดินเข้าสู่สภาวะล่มสลายเร็วขึ้น อย่างไรก็ตามทางออกของคนไทยมิใช่การไล่ พ.ต.ท. ทักษิณ ออกจากตำแหน่ง เขาอาจอยู่ต่อไปได้และเมืองไทยจะไม่พบจุดจบเร็วขึ้นหากเขาสามารถขจัด ***ระบอบทักษิณ*** ออกไปได้ยกเว้นข้อดี

เพียงไม่กี่ข้อแล้วเสริมด้วยการทำตาม รัฐธรรมนูญและกฎเกณฑ์ของสังคม ตามเจตนารมณ์ของระบอบประชาธิปไตย และด้วยจิตวิญญาณของผู้เสียสละเพื่อชาติอย่างแท้จริง ในกรณีที่เขาพ้นจากตำแหน่ง รัฐบาลที่รับช่วงต่อ ก็จะต้องรื้อ ***ระบอบทักษิณ*** และทำตามรัฐธรรมนูญและกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดเช่นกัน มิฉะนั้นเมืองไทยจะตกอยู่ในวังวนของความล้มลุกคลุกคลานหรือร้ายยิ่งกว่านั้น เดินไปสู่จุดจบด้วยความล่มสลายหายนะ

เลียนแบบรุ่ง ลอกแบบล่ม :
บทวิเคราะห์เพื่อกลายมายาภาพ "ทักษิโณมิกส์"

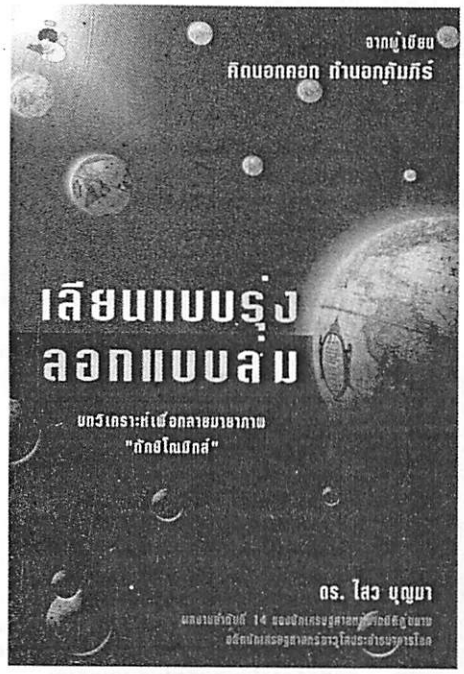

- " ทำไมพ่อรวยจึงไม่ยอมสอน ให้ลูกคิดใหม่ทำใหม่ ?
- " ประชานิยมนำไปสู่หายนะอย่างไร ?
- " ทำไม GDP จึงเชื่อถือไม่ได้ ?
- " ประเทศล่มจมรู้อะไร ที่รัฐบาลคิดใหม่ทำใหม่ไม่รู้ ?
- " เศรษฐกิจไทยใช้แนวคิดแบบ เคนส์(Keynes) จริงหรือ ?
- " บริหารประเทศอย่างไรให้กลายเป็น แชร์ลูกโซ่ ?
- " ทำไม "เชียนพนัน" จึงไม่สนับสนุน บ่อนคาสิโน ?
- " จริงหรือที่อีก 4 ปีประเทศไทยจะ ไม่มีคนจน ?
- " ทำไมสังคมจึงล่มสลาย ?

...ฯลฯ...

ดร.ไสว บุญมา นำเสนอบทวิเคราะห์แบบลุ่มลึกพร้อมข้อมูลจากทั่วโลก เพื่อชี้ว่า นโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล กำลังนำพาประเทศไทยเข้าสู่จุดตีบตัน และวิกฤตถึงระดับโครงสร้างอีกทั้งยังไม่ใช่การ "คิดใหม่ ทำใหม่" ดังที่เข้าใจกัน แต่เป็นการ "ลอกแบบ" แนวนโยบายที่ประเทศอื่น ๆ ใช้จนล่มจมมาแล้ว มาใช้กับเมืองไทย ถึงเวลาที่ชาวไทยต้องรู้ก่อนจะสายเกินไปว่าประเทศอาจไม่ได้อยู่ห่างจากหายนะมากมายอย่างที่คิด

อ่าน...เพื่อข้อมูลที่ "จริง" ได้ที่ร้านหนังสือชั้นนำ

เพราะสาระการบริหารจัดการยุคใหม่แบบแน่นๆ มาแล้ว

กับหนังสือ "คิดนอกคอก ทำนอกคัมภีร์**"**

หนังสือที่รวบรวมเอาแก่นความคิดจากสุดยอดหนังสือธุรกิจที่ถูกพูดถึงมากที่สุดในปี '47

และเป็นหนังสือที่นายกฯ ทักษิณแนะนำให้คนไทยอ่าน

ถึง 9 เล่มมาไว้ในเล่มเดียว !

- **Ten Deadly Marketing Sins : ฟิลิป คอตเลอร์ ชี้ช่องทางการตลาดที่นำธุรกิจสู่นรก...และวิธีขึ้นสวรรค์**
- **It's Alive : คลื่นลูกที่ 4 : เมื่อการปฏิวัติทางพันธุศาสตร์ประสานโลกธุรกิจ**
- **Business @ the Speed of Thought : เมื่อบิลล์ เกตส์แนะ ทุกคนเงี่ยหูฟัง**
- **Leading at the Speed of Growth : ผู้ประกอบการควรอ่านก่อนธุรกิจจะล้มสลายไปกับตา**
- **Execution : บริหารจัดการอย่างไรให้เป็นเลิศ**
- **Rethinking the Future : เมื่อโลกเปลี่ยน เราก็ต้องเปลี่ยน**
- **As the Future Catches You : รู้ไว้ ก่อนโดนอนาคตเขมือบ**
- **What the Best CEOs Know : สุดยอดผู้บริหารระดับโลกรู้อะไร ?**
- **และ The Mystery of Capital อันเป็นที่มาของนโยบาย "แปลงสินทรัพย์เป็นทุน" ของรัฐบาลในแบบฉบับและบทต่อบท**
- **แถมท้ายพิเศษด้วยวิวาทะย์ผนวก The Celebration of Fools : เมื่อคนโง่เฉลิมฉลอง**

จากคอลัมน์ยอดฮิต "หิ้งหนังสือทักษิณ" ใน เนชั่นสุดสัปดาห์ ที่คัดหนังสือภาษาอังกฤษระดับโลก 9 เล่มที่นายกฯ ทักษิณแนะนำให้คนไทยอ่าน มาสรุปแก่นความคิดและสาระสำคัญให้ผู้ไม่มีเวลาอ่านต้นฉบับเต็มๆ ได้อ่านกันอย่างเต็มอิ่มและย่อยง่าย พร้อมบทวิพากษ์แบบไม่อ้อมค้อมถึงอาการ "คิดนอกคอก ทำนอกคัมภีร์" ของท่านผู้นำ

"...เมื่ออนาคตกลับกลายเป็นอดีต..."

ประวัติศาสตร์โลกกว่า 13,000 ปีนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน
ชี้ว่ามี "ปัจจัย" แน่ชัดที่ทำให้บางสังคมรุ่งเรืองและบางสังคมต้องล่มสลาย
บางสังคมไม่เคยถึงฝั่งฝัน ขณะที่บางสังคมเคยเจริญถึงขีดสุดแต่กลับต้องล่มจมในเวลาไม่นาน
อะไรคือเหตุปัจจัยเหล่านี้ ?
อะไรคือบทเรียนจากประวัติศาสตร์ที่สังคมไทยเรียนรู้ได้ในปัจจุบัน ?

ประเทศไทยยุค "ระบอบทักษิณ"
กำลังขับเคลื่อนด้วยปัจจัยแห่งความรุ่งเรืองหรือล่มสลาย ?

เมื่อ "เขา" ผู้เปี่ยมด้วยวิสัยทัศน์ประกาศในปี 2544 ว่าจะนำประเทศไทยเข้าสู่ถนนสาย "คิดใหม่ ทำใหม่"
พร้อมพลิกโฉมเมืองไทยสู่ประเทศโลกที่หนึ่งและ "ยุคทอง" ด้วยทฤษฎีจิงโจ้กระโดด
แต่สิ่งที่เกิดขึ้นช่วงห้าปีที่ผ่านมาและข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์กลับชี้ในทางตรงข้ามอย่างสิ้นเชิงว่า
โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบันกำลังเดินตามรอยอารยธรรมที่ล่มสลายในอดีตด้วยอัตราเร่ง
อีกทั้งยังถอดแบบ "ปัจจัยแห่งความล่มจม" จากกลุ่มประเทศแถบละตินอเมริกาอย่างน่าตกใจ

"เขา" กำลังจุดประกายอันรุ่งโรจน์พร้อมเขียนประวัติศาสตร์หน้าใหม่ให้สังคมไทย
หรืออาจเพียงได้รับการบันทึกว่าเป็นผู้จุดชนวนหายนะให้ประเทศมุ่งสู่ "จุดจบ" (failed state)
อย่างน่าเศร้า ...

ดร.ไสว บุญมา อดีตนักเศรษฐศาสตร์อาวุโสประจำธนาคารโลก
ผู้มีประสบการณ์ตรงด้านพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจากทุกมุมโลก มีคำตอบ

หมวดเศรษฐกิจและสังคม
ISBN 974-94066-4-8
9 789749 406649

www.ohmygodbooks.com